

H. G. WELLS

A SZERENCSE KEREKEI

MR. POLLY

KÉT REGÉNY

Fordította: Szepessy György

TARTALOM

A SZERENCSE KEREKEI

I	
A történet főszereplője	
II	
III	
IV	
Párkereki úr elindul	
V	
A szégyenletes epizód a Szürkeruhás Ifjú Hölgygel	
VI	
Úton Ripley felé	
VII	
VIII	
IX	
Üldöző volt-e Párkereki úr vagy üldözött?	
X	
Párkereki úr ábrándvilága	
XI	
Ami ebből a fejezetből kimarad	
XII	
Párkereki úr álmai	
XIII	
Hogy került Párkereki úr Haslemere-be	
XIV	
Hogy jutott el Párkereki úr Midhurstbe	
XV	
Közzjáték	
XVI	
A protézisekről és a korszellemről	
XVII	
Találkozás Midhurstben	
XVIII	
XIX	
XX	
Az üldözés	
XXI	
Bognorban	
XXII	
XXIII	
XXIV	
Menekülés a holdfényben	
XXV	
XXVI	
Surbitoni közzjáték	

XXVII	
Párkereki úr ébredése	
XXVIII	
Távozás Chichesterből	
XXIX	
A váratlan oroszlánkaland	
XXX	
A mentőexpedíció	
XXXI	
XXXII	
Párkereki úr, a kóbor lovag	
XXXIII	
Párkereki úr vallomása	
XXXIV	
XXXV	
XXXVI	
XXXVII	
Újra a szabadban	
XXXVIII	
Rufus Stone-ban	
XXXIX	
XL	
XLI	
Ajánlás	

MR. POLLY

ELSŐ FEJEZET	
A Bölcsőtől a Bazárig	
MÁSODIK FEJEZET	
Parsonst elbocsátják	
HARMADIK FEJEZET	
Állások	
NEGYEDIK FEJEZET	
Az árva Mr. Polly	
ÖTÖDIK FEJEZET	
Románc	
HATODIK FEJEZET	
Miriam	
HETEDIK FEJEZET	
A fishbourne-i kis bolt	
NYOLCADIK FEJEZET	
Leszámolás az élettél	
KILENCEDIK FEJEZET	
A Potwell-fogadó	
TIZEDIK FEJEZET	
Látogatás Miriamnál	

A SZERENCSE KERKEI

I

A történet főszereplője

Ha az olvasó (feltéve, hogy abból a nemből való, amely ilyesmivel foglalkozik) 1895. augusztus 14-én belép az Antrobus és Társa putneyi textiláruházba (mellesleg szólva a „Társas” teljesen fiktív), ebbe a valóban (szerintem egyedülállóan) nagyszerű üzletbe, és ott jobb felé indul, ahol a fehér vég vásznak és takarók föltornyosulnak egészen a korlátig, amelyről rózsaszín és kék mintás pamutszövetek lógnak, alighanem most induló történetünk főhőse szolgálja ki. Imbolyogva, hajlongva jön elébe, a pult fölött széttárja óriás mandzsettás, vaskos, bütykös kezét, hegyes állát előreszegezi, modorában nyoma sincs örömmek, s megkérdezi: miben lehet szerencséje szolgálatára állni. Bizonyos körülmények között - ha például kalapot, babakelengyét, kesztyűt, selymet, csipkét vagy függönyt kér a kedves vevő - udvariasan meghajol, és ernyedtt arckifejezéssel és széles mozdulattal felszólítja: erre tessék - s ezzel kívül is rekeszti saját reszortját; más, szerencsésebb körülmények között viszont - ha a szóban forgó áru törülközővászon, takaró, pamutszövet, karton, vászon vagy perkál - felkéri, hogy foglaljon helyet, és hogy még udvariasabbnak lássák, áthajol a pulton, görcsös mozdulattal megragad egy széket, s aztán előhossa és kirakja, szétteregeti áruit megtekintés céljából. Eme szerencsésebb körülmények között az olvasó - ha megfigyelésre hajlamos elme, és nem csupán érzéketlen háziasszony - történetünk főhősének alaposabb figyelmet szentelhetett volna.

Nos, ha az olvasó valamit is megfigyelt rajta, hát elsősorban azt figyelhette meg, mily kevésbé figyelemre méltó. A szakmájában szokásos fekete zsakettet és fekete nyakkendőt viseli, és szürkével pettyezett nadrágja a titokzatosság árnyába vész a pult mögött. Arca sápadt, haja pizkoszócse, szeme szürke, és hegyes, jellegtelen orra alatt gyér, gyarló kis bajusz. Arca egészében jelentéktelen, de egyáltalán nem rosszul formált. Kabátja hajtókáján gombostű rozetta ékeskedik. Megjegyzései, észrevehetően, merőben közhelynek mondható, az alkalomhoz nem szervesen illő frázisok, időtlen időkkel ezelőtt megmerevedett, évek óta kívülről betanult sablonok. „Ez itt, asszonyom, ugyancsak kelendő áru” - mondta volna. „Kitűnő portéka, négy shilling három penny métere.” „Természetesen, mutathatunk önnek valami jobbat is.” „Semmi fáradságba nem kerül, asszonyom, erről biztosíthatom.” Ilyen egyszerű fordulatokat használt a társalgás során. Amint mondom tehát, a felületes megfigyelő ilyennek látta volna őt. Ide-oda szökdécsel a pult mögött, gondosan összehajtogatja a bemutatott holmit, félretolja, amit a vevő kiválaszt, előhúzza a tartóból egy könyvecskét, indigóval és fémlappal, kiállít egy számlát a méterárú-kereskedőkre olyan jellemző tétova, cikornyás írással, majd elbödül: „Sznó!” Erre egy kis köpcös cégvezető tűnik föl, szemügyre veszi a számlát, nagyon szigorúan (közben látjuk feje búbján a választékot), egy még cikornyásabb J. M.-et firkant a számlára, megkérdezi, miben állhat még rendelkezésre, nem tágit a vevő mellől - feltéve, hogy az készpénzzel fizet - mindaddig, amíg történetünk hőse a visszajáró pénzzel újra meg nem jelenik. Még egy futó pillantás, és a kis köpcös cégvezető hajlongva, udvarias szavak özönét zúdítva rá, kikíséri a vevőt. És ezzel a találkozás véget ér.

Az igazi irodalom azonban - s ez különbözteti meg az anekdotától - nem éri be felületes látszattal. Az irodalom: leleplezés. A modern irodalom: illetlen leleplezés. A lelkiismeretes író kötelessége, hogy elmondja az olvasónak - még némi arcpirulás árán is -, amit az nem

vett volna észre. És az, amit az olvasó nem vett volna észre ezen a fiatalemberen, az, ami ebben a történetben a legjelentősebb, az, amit el kell mondanunk, ha már ennek a könyvnek a megírásába belefoglunk (nézzünk csak bátran szembe vele), *a fiatalember lábának figyelemre méltó állapota!*

Vegyük szemügyre a dolgot elfogulatlan tárgyilagossággal. Beszéljünk a tudományos szellemű, lelkiismeretes realista kemény, majdnem professzoros hangján. Tekintsük a fiatalember lábát egyszerű ábrának, és mutassunk rá a lényeges pontokra az előadó pálcájának rideg pedantériájával. És most térjünk rá a leleplezésre. E fiatalember jobb bokájának belső felületén egy zúzódást és egy horzsolást figyelhetek volna meg, hölgyeim és uraim! A bal boka belső felületén ugyancsak egy zúzódás; külső felületén egy ütéstől származó nagy sárgás folt. Bal lábszárán két zúzódás, az egyik imitt-amott lilába hajló fakósárga, a másik - nyilvánvalóan újabb keletű - vörös, duzzadt és vészjósló. Csigavonalban haladva felfelé a bal lábszáron, a lábikra felső felületén természetellenes keménység és vörösség fedezhető fel; és a térd fölött, belül, egy rendkívüli terjedelmű zúzott felület, apró zúzódások egybetetovált, sötétes foltja. A jobb lábszár csodálatosan összevert állapotban található, a térd körül és a térd alatt mindenütt, és különösen a térd belső felületén. Eddig mehetünk el a részletek felsorolásában. Ezekről a felfedezésekről feltűzelve, a kutató még tovább folytatná a nyomozást, egészen a történetünk hősének vállán, könyökén, sőt ujjainak ízületein levő zúzódásokig. És valóban, hősrünk bámulatosan sok ponton van összevissza, kékre-zöldre verve. De a realiztikus leírásból is megárt a sok, és ebből, céljainknak megfelelően, már eleget nyújtottunk. Az irodalomban is tudni kell, hol a határ.

Nos, az olvasó nyilván kíváncsi, hogy egy tisztos, fiatal kereskedősegéd miképpen hozhatta a lábát, sőt általában egész testét ilyen borzalmas állapotba. Az ember azt képzelhetné, hogy alsó végtagjait valamiféle bonyolult gépezetbe dugta be, mondjuk egy cséplőgépbe vagy egy afféle szénaforgató szörnyetegbe. De Sherlock Holmes (dicsőséges pályafutás után most tisztesség és boldogság övezi a másvilágon) semmi ilyesfélét nem képzelt volna. Ő nyomban felismeri, hogy a jobb lábszár belső felületén levő zúzódások, a többi horzsolás és ütődés eloszlásának fényében vizsgálva, csalhatatlanul a Nyeregbeszálló Kezdő Biciklistára utalnak, és hogy a jobb térd romos állapota éppoly ékesszólóan beszél a megrázkódtatásokról, amelyek a szóban forgó személynek elhamarkodott, gyakran ok nélküli és kivétel nélkül rosszul végrehajtott leszállásait kísérik. Ennél is jellemzőbb az újonc kerékpárosra egy nagy zúzódás a sípcsonton, mert minden kezdőt megrézfál a szeszélyes pedál. Legalább akkor igyekszik könnyed testtartást felvenni, amikor tolja a gépet, és durr! - máris beverte a sípcsontját. Így edződik az ártatlan kezdő. Két zúzódás ugyanazon a helyen a tanulási képesség bizonyos hiányát jelzi, s az korántsem meglepő az olyan embernél, ki a testgyakorlathoz nem szokott hozzá. A feltört tenyér a bizonytalan kerékpáros görcsös kapaszkodásáról árulkodik. És így tovább, addig, amíg Sherlock a jelentéktelenebb sérülések segítségével egyszerre azt is kisüti, hogy a gép, amelyen hősrünk karikázik, ódivatú jószág, amelynek rombusz alakú váz helyett villája van, alaposan elhasznált gumiabroncsa a hátsó keréken, és összsúlya mindent összevéve talán húsz kiló.

A leleplezés ezzel véget is ér. A készséges kereskedősegéd tisztos alakja mögött - akit szerencsém volt elsőnek bemutatni - fölrémlik két sötét alak és egy gép esti küzdelmének látomása, egy sötét úton - pontosabban a Roehamptonból Putney Hillbe vezető úton -, és ezzel a látomással együtt, szerteszét rugdalt kavicsok hangja, lihegés, dörmögés és egy kiáltás: - Kormányozzon, ember! Kormányozzon! - ingadozó, bizonytalan repülés, emberből és gépből szerkesztett lövedék görcsös fordulása, majd az összeomlás. Ekkor, a sötétség fátylán keresztül, homályosan felismerhetjük történetünk hőst; az út szélén ül, a lábát dörzsölgeti

valamely újabb helyen, és a barátja együttérzőn (de egyáltalán nem szomorúan) helyreigazítja az elmozdult kormányt.

Így hát, még egy kereskedősegédben is felszínre tör a férfias hév, és hajtja, hogy szembeszálljon hivatásának körülményeivel, a józan ész tanácsaival, anyagi eszközeinek korlátozottságával, és keresse a testi erőfeszítés egészséges gyönyöreit, a veszélyt és a fájdalmat. És első vizsgálódásunkra a szövetkereskedő szövetei alól előtűnik a férfi! Ehhez a kezdeti megállapításhoz (továbbiakkal egyetemben) még visszatérünk.

II

De elég a leleplezésekből. Történetünk hőse, csakugyan szövetkereskedő, s az olvasó által megvásárolt holmikkal a karján, most éppen a raktárba igyekszik, ahol a különböző kiválasztott árut a rangidős kifutó azonnal becsomagolja és hazaszállítja. Amikor hősünk visszatér eredeti helyére, felemel egy darab rendetlenül összehajtogatott pamutszövetet, és a hajtások sarkait összefogva, akkurátusan elrendezi. Egy inas van a közelben, aki szintén a textilkereskedő-segéd magasztos hivatására készül, egy pirospozsgás, vörös hajú fiú, nagyon rövid, fekete zakóban és nagyon magas gallérral; megfontoltan kibont, majd összehajtogat néhány kartonmintát. Huszonegy éves korára ő is remélheti, hogy belőle is szakképzett kereskedő-segéd lesz, akárcsak Párkerei úr. Nyomott, mintás szövetek függnek fölöttük a rézrudakon, mögöttük rekeszek, tele fehérbe csomagolt linóleum és muszlintekercsekkel. Ha az ember elnézi kettőjüket, azt képzelheti, hogy gondolataikat egyes-egyedül csak az foglalkoztatja, hogy az anyagok simák és a hajtások egyenesek legyenek. Ám az igazat megvallva, egyikük sem gondol a gépies feladattal, máson jár az eszük. A segéd arra a gyönyörűséges időre gondol - már csak négy óra van odáig -, amikor zúzódasainak és horzsolásainak történetét majd továbbszövi. Az inas közelebb van a kamaszkor révedező gondolataihoz, és képzelete állig fegyverben vágat agyának tekervényein át, és valamilyen lovagi szolgálaton tör a fejét, azon Szép Hölgy tiszteletére, aki az utolsó előtti tanuló lány az emeleti varrodában. De mégis inkább a forradalmárokkal vívott utcai harcok mellett dönt, mert akkor a lány láthatná őt az ablakból.

A köpcös kis cégvezető jön, papírlappal a kezében, s ez visszazökkenti őket a jelenbe. Az inas egyszerűen buzgón tesz-vesz. Az ellenőr az árukészletet méregeti. - Párkerei - kérdezi -, hogy megy ez a „g-s-x” pamutszövet?

Párkerei a leszállás bizonytalanságai fölött aratott diadal elképzeléséből visszatér a földre. - Nem panaszkodhatunk, uram. De a nagykokadásak nemigen fogynak.

Az ellenőr megáll a pulttal szemben. - Milyen időben kívánja kivenni a szabadságát? Van valami határozott óhaja? - kérdezi.

Párkerei gyér bajuszát húzogatja. - Nincs... Persze, nem szeretném túl későn, uram.

- Mit szólna hozzá, ha mához egy hétre venné ki?

Párkerei töpreng, s elmerülten szorongatja a kezében tartott, összehajtott szövet csücskeit. Arcán ellentétes fontolgtatások tükröződnek. Meg tudja tanulni egy hét alatt? Ez itt a kérdés! Máskülönbén Briggs kapja a jövő hetet, s akkor neki szeptemberig kell várnia, szeptemberben viszont az időjárás elég szeszélyes. Párkerei bizakodó jellem. Minden textilkereskedőnek ilyennek kell lennie, másképpen hogyan bizonygatná olyan meggyőződéssel az eladott áruk szépségét, moshatóságát és kiváló szintartó minőségét. Végül is megszűletik az elhatározás. -

Nagyon megfelel - töri meg a csendet Párkerei. A kocka el van vetve. A cégvezető feljegyzi magának, és továbbmegy Briggshez a konfekcióba, a textiláruház szigorú rangsora szerint a következőhöz. Párkerei úr hol a szövetdarabját egyengeti, hol töprengésbe merül, nyelve hegyét lyukas bölcsességfogába dugva.

III

Aznap este a vacsoránál vitathatatlanul a szabadság volt az uralkodó téma. Mr. Pritchard Skóciáról beszélt, Miss Isaacs Bettws-y-Coed mellett kardoskodott, Mr. Judson a tulajdonos érdeklődésével nyilatkozott a norfolki vadevezős-paradicsomról.

- Én? - felelt Párkerei, amikor megkérdezték. - Én természetesen kerékpározni megyek.

- Csak nem fog nap mint nap azon a szörnyűséges masináján lovagolni? - kérdezte Miss Howe a nőiruha-osztályról.

- De bizony - mondta Párkerei, a lehető legnagyobb nyugalommal, gyarló bajuszkáját húzkodva. - Biciklitúrára megyek. A déli part mentén.

- Akkor hát csak azt kívánom, szép ideje legyen - mondta Miss Howe -, és ne nagyon törje össze magát.

- És e' ne felejtsen jódtintúrát tenni a zsákjába - mondta a nagyon magas gallérú, fiatalabb inas. (Tanúja volt egyszer az egyik kerékpárleckének a Putney Hill tetején.)

- Fogd be a szád! - szólt Párkerei, és keményen, fenyegetően nézett a fiatal inasra, majd hirtelen keserű megvetéssel a hangjában hozzátette: - Te, lekváros köcsög!

- Egyre biztosabban ülök a nyeregben - fordult Párkerei Miss Howe-hoz.

Más alkalommal Párkerei hosszasan bosszankodott volna az inas gúnyolódási kísérletein, de elméjét ezúttal annyira betöltötte a tervbe vett túra, hogy kicsinyes érzékenykedés a méltóságán esett sérelem miatt már kívül szorult rajta. Korán fölkelte a vacsora mellől, hogy egy jó órát fordíthasson az elkeseredett gyakorlatozásra, fönt a Roehampton Roadon, és hogy üzletzárásra idejében visszaérjen. Mikor a gázvilágítást éjszakára eloltották, Párkerei az ágya szélén ült, és jóddal dörzsölte be térdét - egy újabb és jókora helyen -, és Dél-Anglia úthálózatának térképét tanulmányozta. Briggs, a konfekcióból - akivel a szobáját megosztotta -, az ágyban üldögélt, pipázni próbált a sötétben. Briggs életében még sose ült kerékpáron, de sejdítette Párkerei tapasztalatlanságát, és ellátta őt mindenféle tanáccsal, ami hirtelenjében eszébe ötlött.

- Legyen a gépe jó alaposan megolajozva - mondta Briggs. - Vigyen magával egy-két citromot, ne hajszolja halálra magát már az első napon, és üljön egyenesen. Sose veszítse el uralmát a gép fölött, és csengessen minden lehetséges alkalommal. Ha mindezt szem előtt tartja, semmi nagyobb baj nem történhet magával, Párkerei. Nekem elhiheti!

Egy-egy percre hallgatásba merült, kivéve talán a pipájára vonatkozó szitkokat, aztán teljesen másféle jó tanáccsal rukkolt elő.

- Akármit csinálhat, de kutyát el ne gázoljon, Párkerei. A legpocsékabb dolog, amit csak tehet, ha elgázol egy kutyát. Vigyázzon, nehogy nyolcast kapjon a kereke, a napokban is emiatt halt meg egy ember; ne száguldjon, ne hajtson gyalogúton, tartsa be a menetirányt, és ha villamossínt lát, rögtön forduljon be a sarkon, és rohanjon át a szomszédos megyébe; és

mindig gyújtsa meg a lámpát sötétedés előtt. Csak néhány ilyen apróságot kell megjegyeznie, Párkerei, és semmi baja nem történhet. Nekem elhiheti.

- Igaza van! - mondta Párkerei. - Jó éjszakát, öreg fiú.

- Jó éjszakát - felelte Briggs, és a pipa nedvdús szortyogását kivéve, egy időre, csend borult rájuk. Párkerei kerékpárján álomországba karikázott, s jóformán még oda sem ért, amikor valami visszalódította az ébrenlét világába. Valami - de mi is volt az?

- Soha ne olajozza a kormányt! Végzetes lehet - mondta egy hang, amely a föl-fölizzó fény irányából jött. - És tisztogassa a láncot naponta grafitporral. Csak néhány ilyen apróságot kell megjegyeznie.

- Uram, könyörülj rajtunk! - fohászkodott Párkerei, és magára húzta a takarót.

IV

Párkerei úr elindul

Azok, akik egész éven át, rövid tíz-tizennégy nagyszerű, nyári nap kivételével, hétből hat hosszú napot átgürcölnek, csak azok ismerik a szabadság első reggelének csodálatos érzését. Az érdektelen, megszokott, napi munka minden sivárságát hirtelen lerázza magáról az ember, és láncai lába elé hullanak. Egyszeriben ura lesz önmagának, ura a hosszú, üres nap minden órájának; oda mehet, ahová jólesik, senkit sem kell uraznia vagy asszonyomoznia; kabáthajtókája megszabadul a gombostűktől, levetheti fekete zsakettjét, s kedvére való színt választhat, és emberré válik. Sajnálja az időt az alvásra, sajnálja még az evésre és ivásra is, azokban a csodálatos pillanatokban mindezeket tehernek érzi. Nem azért ugrik ki az ágyból, hogy mindennapi, viseltes ruhában, még reggeli előtt elkészüljön a portörölgetéssel egy vigasztalan, leeresztett redőnyű, porvédőkkel borított üzletben; nincs több parancsoló kiáltás: „Gyerünk, Párkerei!”; nincs több elsieltett étkezés és fárasztó udvariaskodás szeszélyes, öreg hölgyekkel - tíz áldott napon át! Az első reggel kimagaslóan a legnagyobb, mert akkor még az ember a kezében tartja egész vagyonát. Ettől kezdve minden este belevág a nyilallás, az elűzhetetlen kísértet: a visszatérés előérzete, vissza kell mennie, hogy újabb tizenkét hónapra ismét ketrecbe dugják - ez az árnyék mind sötétebben borul a nap fényére. De a tíz reggel közül az elsőn a szabadságnak még nincs múltja, és a tíz nap, úgy tűnik, felér az örökkévalósággal.

És az idő szép volt, tele remek napok ígéretével, a mélykék égbolton itt-ott kápráztató, fehér felhők kupaca, mintha egy érkező szekér számára az égi szénagyűjtők boglyába rakták volna az elmúlt éjszaka felhőrendjeit. Rigók szóltak a Richmond Roadon és pacsirta a Putney Heathen. A levegő friss volt a harmattól; harmat vagy az éjszakai zápor maradványai csillogtak a leveleken és fűszálakon. Mrs. Gunn jóvoltából Párkerei korán reggelizett. Fölfelé tolta a gépét a Putney Hillen, és szíve dalolt. Félúton fölfelé egy züllött külsejű, fekete macska surrant hazafelé az úton át, és eltűnt egy kapu alatt. A sokféle bokor és fa mögött álló, nagy vöröstégla-házak redőnyei még le voltak eresztve, és Párkerei száz fontért se cserélt volna egyetlen lélekkel sem a bentlők közül.

Új, barna biciklista öltönyt vette föl - elegáns, harmincschillinges kabátfélét -, és lábai, azok a mártírlábak, bőséges vigaszt merítettek minden szenvedésükért, a „szára-vastag-fejevékony”, vastag, tarka harisnyákból. A nyereg mögött, egy csinos viaszosvásznon csomagban volt a váltóruhája; s a csengő és a kormány, meg a kerekek és a lámpa, noha a használattól egy kissé foltosak voltak, vakítóan ragyogtak a felkelő nap fényében. És a domb tetején, mind-

össze egyetlen eredménytelen kísérlet után, amely valamiképpen a fűvön ért véget, Párkereki nyeregbe szállt, és kimérten, óvatosan, mérsékelt iramban, méltóságteljesen kanyarogva, megkezdte Nagy Kerékpár Túráját a Déli Part mentén.

Csupán egyetlen kifejezéssel jellemezhetjük útjának ezt a szakaszát, és ez: kéjes kanyargás! Nem hajtott gyorsan, nem hajtott egyenesen, a szigorú kritikus azt mondta volna, hogy nem hajt jól. De nagyvonalúan és fényűzően hajtott, az egész útestet használta, és még a gyalogútba is bele-belekóstolt. Izgalma egy pillanatra sem csökkent. Eddig még semmiféle járművel sem találkozott, de hát korán volt még, és az út néptelen. Annyira kételkedett kormányzási tudományában, hogy elhatározta, egyelőre leszáll, bármi közeledjék is keréken gurulva. A fák árnyéka nagyon hosszan és kéken feküdt az úton, a reggeli napfény mint a borostyántűz. A West-Hill tetején, a keresztútnál, a marhaható mellett, Kingston felé fordult, és nekivágott, hogy fölkapaszkodjon a kis emelkedőn. Egy korán kelő, bársonyzekek mezőőr csodálta erőlködését, s miközben fölfelé küszködött, egy szekér jelent meg az emelkedő tetején.

Ezt látva, Párkereki úr, korábbi elhatározásához híven, úgy döntött, hogy leszáll. Megszorította a féket, és a gép hirtelen megállt. Megpróbálta átgondolni, mit is kell csinálnia a jobb lábával leszállás közben. A bal pedálon állt, a kormányt markolta, kioldotta a féket, és jobb lábával a levegőben kapálódzott. Ekkor - ezek a dolgok, így elmondva mily sokáig tartanak! - fölfedezte, hogy a gép jobbra dül. Mialatt a haditerven törte a fejét, a gravitáció, úgy látszik, nem tétlenkedett. Még mindig nem döntött, amikor úgy találta, hogy a gép a földön fekszik, ő meg rajta térdel, agyában azzal a tétova gondolattal, hogy a Gondviselés ismét kegyetlenül bánt a sípcsontjával. Ez akkor történt, amikor éppen a mezőőr mellé ért. A közeledő szekéren fölállt az ember, hogy jobban lássa a katasztrófát.

- Nem így köll leszállni - jegyezte meg a mezőőr. Párkereki úr fölemelte a kerékpárt. A kormány újból félrecsavarodott. Morgott valamit a bajsza alatt. Szét kell szednie ezt az undok holmit!

- Nem így köll leszállni - ismételte meg a mezőőr egy kis szünet után.

- Tudom - mondta Párkereki úr mogorván, és eltökélte magában, hogy semmi áron nem vesz tudomást a sípcsontján díszelgő, új mintapéldányról. Kinyitotta a nyeregtáskát, hogy elővegye a franciakulcsot.

- Ha tuggya, hogy nem így köll leszállni, akkor mér csinálja? - firtatta a mezőőr barátságosan.

Párkereki úr elővette a franciakulcsot, és a kormányhoz lépett. Bosszankodott.

- Az rám tartozik - felelte, miközben a csavarokkal babrált. A szokatlan erőfeszítéstől szörnyen remegett a keze.

A mezőőr a kezében levő botot tűnődve forgatta a háta mögött. - E'törte a kormányát, ugyi? - szólalt meg váratlanul. Ebben a pillanatban a franciakulcs lecsúszott a csavarról. Párkereki úr egy csúnya, alantas szót mormolt.

- Kutya jószág az ilyen bicigli - jegyezte meg a mezőőr jóindulatúan. - Nagyon kutya jószág!

Párkereki úr dühödten fordított egyet a csavaron, és hirtelen fölegyenesedett. Az első kereket a térde között tartotta.

- Szeretném - mondta felcsattanó hangon Párkereki -, szeretném, ha abbahagyná a bámész-kodást. - Ezután, olyan modorban, mint aki ultimátumot bocsátott ki, kezdte visszarakni a franciakulcsot a nyeregtáskába.

A mezőőr meg se moccan. Valószínűleg felhúzta a szemöldökét, de bizonyos, hogy még jobban meresztette a szemét, mint eddig. - Maga elég barátságtalan - mondta lassan, miközben Párkerei úr megragadta a kormányt, és készen állt, hogy fölszálljon, mihelyt a szekér elmegy.

A méltatlankodás lassan, de biztosan fokozódott. - Mér' nem megy a saját útján, ha senki se szólhat magához? - kérdezte a mezőőr, aki egyre jobban felfogta az ügy jelentőségét. - Magához egy szót se lehet szóni? Sértődös? Én talán nem vagyok jó magának arra, hogy szóba álljon velem? Ugye, most egyszerűbe elállt a szava?

Párkerei úr a Mérhetetlen Jövőbe meredt. Indulatai megbénították. Mintha valaki a Trafalgar Square oroszlánjait szidalmazta volna. De a mezőőr úgy érezte, hogy a becsülete forog kockán.

- Ne szóljon öhozzá semmit - mondta az őr, amikor a szekeres melljük ért. - Ő egy deli herceg, az ám! Nem is áll szóba grófnál alább senkivel se. Windsorba igyekszik, oda ám, azér tója ki olyan dölyfösen a fenekit. Büszkeség! Lám, annyi szorút ebből beléje, hogy egy részit ott, abba a csomagba viszi, mer' attól fél, hogy megpukkad, ha nem könnyít magán egy kicsit, ó...

De Párkerei úr már semmit sem hallott ebből. Élénken szökdécselt tova az úton, görcsös kísérleteket téve a nyeregbeszállásra. Egy ízben elvétette a pedált, és veszekedetten káromkodott, az őr végtelen gyönyörűségére. - Hopp! Hopp! - mondta a mezőőr.

A következő pillanatban Párkerei úr már fönn volt a nyeregben. Egyetlen hosszú, rettenetes tántorgás, és a mezőőr már hallótávolon kívül volt.

Párkerei úr szeretett volna visszanézni ellenfelére, de olyankor, amikor ezt megpróbálta, rendszerint egészen megfordult és felbukott. Így csak elképzelte a méltatlankodó mezőőrt, amint mindent elmesél a szekeresnek. Igyekezett annyi megvetést sűríteni távolodó alakjába, amennyit csak tudott.

Folytatta girbegörbe útját a lejtőn, lefelé, az új mezsgye mellett, majd a kis emelkedőn fel, a domb tetejére, ahonnan az út Kingston völgybe ereszkedik alá; és oly különös a kerékpározás pszichológiája, hogy Párkerei egyre könnyebben és egyenesebben hajtott, mert a mezőőr felkavarta indulatok megszabadították elméjét a bukástól való állandó félelemtől, amely eddig elbátortalanította volt. A helyes biciklizés nagyon hasonlít a szerelemhez: főként bizalom kérdése! Bízzál benne, hogy meg tudod tenni, és már meg is tetted; kételkedj, és életed árán sem vagy képes rá.

Nos, az olvasó azt képzelhetné, hogy miközben tovább karikázott, Párkerei haraggal vagy megbánással gondolt a mezőőrré. Haraggal, amiért az felbosszantotta, vagy megbánással, amiért ő maga oktanul kijött a sodrából. Ami azt illeti, szó sem volt ilyesmiről. Hirtelen csodálatos hálaérzet töltötte el. A szabadság dicső érzése, ragyogásában váratlanul meggyarapodva, újra hatalmába kerítette. A domb tetején a lábtartóra tette a lábát, és most, mérsékelt egyenes vonalban, ütemes fékezéssel gurult lefelé a pompás lejtőn. Szemében új öröm fénylett, túl azon az élvezeten, amelyet az éles, édes reggeli levegőben való rohanás okozott. Kinyújtotta a hüvelykujját, és túlradó boldogságában csengetett.

- Ő egy deli herceg, az ám! - mondta Párkerei úr félhangon önmagának, amint lefelé repült a lejtőn. Majd újból: - Ő egy deli herceg! - Az ügy méltó befejezésének gondolatára szája hangtalanul nevetésre nyílt. Társadalmi felsőbbbsége olyan nyilvánvaló volt, hogy még egy ilyen ember is észrevette. Nincs többé szövetosztály - tíz napig! A szövetek mögül előbújt a férfi! A rőfös Párkerei, a segéd, megszűnt létezni. Helyébe lépett az úriember, a nagyvilági férfi, egy ötfontos bankjeggyel, két egyfontos arannyal és némi ezüstpénzzel, különböző,

könnyen hozzáférhető zsebeiben. Mindenképpen ér annyit, mint egy herceg, ha nem is tartozik éppen a főnemességhez. Amikor a tőkéjére gondolt, Párkerei jobb kezével önkéntelenül elengedte a kormányt, és megtapogatta a szivarzsebét, hogy aztán a gép hirtelen, heves kanyarodása a temető felé nyomban magához térítse. Huss! Épp csak hogy elkerülte azt a fél téglát. Micsoda rosszindulatú disznók vannak a világon! Ilyesmit képesek kirakni az útra! Valami átkozott gazfickó vagy efféle! Bíróság elé kellene állítani néhányat ezek közül a csirkefogók közül, és akkor a többi majd meggondolná magát. Mi ez?! az abroncs, vagy a nyeregtáska csatja csörömpöl a sárhányón. Milyen vidáman zümmögnek a kerekék!

A temető nagyon csendes és békés volt, de a völgy ébredezett. Ablakok zörögtek és nyikorogtak, és egy fehér kutya jött elő az egyik házból, s megugatta. Kissé elfulladva leszállt a Kingston Hill lábánál, és tolni kezdte a kerékpárt fölfelé a dombra. Félúton egy korai tejeskocsi csörömpölt el mellette, két piszkos ember, batyuval, sietett lefelé. Párkerei biztos volt benne, hogy betörők - most viszik haza a zsákmányt.

Fönt, a Kingston Hillen figyelt föl először így a különös érzésre; a térde kissé megmerevedett. De azt is észrevette ott fönn a tetőn, hogy egyenesebben karikázik, mint eddig. Az egyenes vonalú előrehaladás fölött érzett öröm eltörölte a fáradtság eme első jelzéseit. Egy lovas tűnt föl. Párkerei saját vakmerőségétől kavargó lélekkel haladt el mellette, aztán a dombon lefelé Kingstonba, hátul a nyeregtáskában összeverődő franciakulcs és olajozókanna csörömpölése közben. Baj nélkül elhúzott egy gyümölcszszállító kocsi és egy téglával megrakott, döcögő szekér mellett. És Kingstonban Párkerei a legpazarabb érzésekkel pillantott meg egy félig lehúzott redőnyű textilüzletet és két ásítózó ifjút, poros, ócska, fekete kabátban, piszkos, fehér gallérvédővel a nyakuk körül, akik eltakarították az útból az állványokat, dobozokat és csomagolópapírt, hogy előkészüljenek a kirakatrendezéshez. Tegnap még pontosan ezt csinálta ő is! Most pedig, ugye, nyilvánvalóan deli herceggé vált az egyszerű emberek szemében! Aztán be a sarkon jobbra - ádáz csöngőszóval -, és így tovább, előre az úton, Surbiton felé.

Hurrá, Szabadság és Kaland! A házak egyre-másra álmos meglepetéssel nyitották ki szemüket, amint Párkerei elhaladt előttük, és jobbra tőle, úgy egy mérföldnyire, a hömpölygő Temze csillogott és szikrázott. Minden csupa életörömről beszélt! Bár az a görcsös érzés a térdében és a lábikrájában lassan, de biztosan magára vonta a figyelmét.

V

A szégyenletes epizód a Szürkeruhás Ifjú Hölgygel

Nos, az olvasónak meg kell értenie, hogy Párkerei úr nem tartozik az élvhajász fiatal emberek közé. Ha maga Lemuel király lett volna, akkor sem húzhatott volna több hasznat anyja intelmeiből. Szerinte a női nemet udvarias meghajlás és mosoly illette meg - biztos távolságból. A bizalmasságban is távol tartó pult mögött töltött évek rányomják bélyegüket az emberre. Párkerei kalandnak tartotta azt is, hogy a vállalatnál levő valamelyik ifjú hölgyet vasárnap a templomba kísérje. Alig akad ma fiatalember, aki kevésbé érdemelné ki az „aranyifjú” címet. De néha úgy gondolom, hogy a fémbe, amelyből a kerékpárja készült, belekerülhetett valami a kardpengéből. Tagadhatatlanul, múltja volt ennek a gépnek. Párkerei úr használtan vette a putneyi Hare cégtől, és Hare azt mondta, hogy már több gazdája volt. A használt szó aligha volt a megfelelő kifejezés, és Hare egy kissé maga is tanácstalan volt, hogy eladjon-e egy ilyen régiséget. Azt állította, hogy bár egy kissé ódivatú, teljesen hibátlan; egy szót sem szólt azonban a gép morális karakteréről. Kezdhetette pályafutását akár egy költőnél is, mondjuk, annak dicső ifjúsága idején. Lehetett egy Igazán Gonosz Ember biciklije. Csak aki

már ült biciklin, csak az tanúsíthatja, hogy a tárgyak megmagyarázhatatlanul hajlamosak arra, hogy rossz szokásokat vegyenek fel, és meg is őrizték azokat.

Tagadhatatlan, hogy a kerékpár a legvadabb indulatoktól kezdett rángatózni, pontosan akkor, amikor a Szürkeruhás Ifjú Hölgy föltűnt. Példátlan imbolygásba kezdett, legalábbis Párkerei eddigi tapasztalatai szerint példátlanba. A legdekadensebb kanyargásokat produkálta. Olyan nyomot hagyott, mint az ökörvizelés. Párkerei hirtelen arra is rájött, hogy a sapkája félrecsúszott a fején, és hogy csaknem egészen kifogyott a lélegzete.

A Szürkeruhás Ifjú Hölgy is kerékpáron ült. Gyönyörű, kéesszürke ruhában volt, és mögötte a nap arannyal húzta meg a körvonalait, a többi árnyékban hagyva. Párkerei sejtette, hogy a nő fiatal, meglehetősen karcsú, sötét hajú, rózsás arcú és csillogó szemű. Különös kétségek fogták el a hölgy ruhájának alsó részét illetően. Persze, hallott már ilyesmikről. Lehet, hogy francia?! A hölgy kerékpárjának kormányja ragyogott, csengőjéről vakító lángcsóvaként verődött vissza a nap. A surbitoni villák felől közeledett az országúton. Az utak éles szögben futottak egymásba. A lány körülbelül ugyanolyan sebességgel haladt, mint Párkerei. Az előjelek arra mutattak, hogy az elágazásnál fognak találkozni.

Párkerekiben a kétségek rettenetes küzdelmet vívtak. A lánnyal ellentétben, ő gyalázatosan kerékpározott. Nem lenne jobb, ha íziben szállna, és úgy tenne, mintha valami hiba volna a pedál körül? Igen ám, de a leszállás kimenetele is bizonytalan. Az az előbbi eset is a Putney Heathnél! Másfelől, mi történhet, ha a nyeregben marad? Ha nagyon lassan megy, ezzel megtagadja férfiúi mivoltát. Mint a csiga, másszon egy kis iskolás lány mellett?! Amellett a lány nem is hajtott túlságosan gyorsan. Másrészt, a lány elé vágni és elfoglalni az utat a maga kacskaringós előnyomulásával, ezt neveletlenségnek, mohóságnak vélte. Akkor alig hagyna helyet a lánynak. Az üzleti életben szerzett gyakorlata arra készítette, hogy meghajoljon és félreálljon. Ha az ember legalább le tudná venni kezét a kormányról, akkor persze egy néma kalapemeléssel továtúnhetne. Bár ez kissé temetésre emlékeztette.

Eközben az utak egymásba torkolltak. A lány Párkerekire pillantott. Kissé sovány volt, arca kipirult, szeme csillogó. Piros ajka szétnyílt. Talán kissé gyorsan hajtott, de mégis inkább úgy látszott, mintha halványan mosolyogna. És ami rajta volt, igen - valóban *nadrág* volt! Párkerei egyszerre parancsoló kényszert érzett, hogy meneküljön ebből a helyzetből. Görcsösen taposta a pedált, azzal a szándékkal, hogy a lányt megelőzze. Nagyot zökkent az úton heverő bádugholmin, és az felrepült az első kerék meg a sárhányó közé. A lány felé kanyarodott. Ördög bűjt ebbe a gépbe!?

Ebben a döntő pillanatban átvillant rajta, hogy bölcsőbb lett volna leszállni.

Kétségbeesett kiáltást hallatott, és kerülni próbált. Amikor már úgy látszott, hogy felbukik, ismét egyenesbe rántotta a kormányt, majd egy ösztönös mozdulattal balra, és elsüvített a lány gépének hátsó kereke mögött; egy hajszálon múlt, hogy el nem ütötte. A járdaszegély várt rá! Megpróbálta egyensúlyát visszanyerni, és azon kapta magát, hogy felugrik a járdára, és egyenesen nekirohan egy csinos deszkakerítésnek. Szörnyű erővel ütközött neki, és előrerepült, ki a nyeregből, esetenül összegabalyodva. Aztán oldalra buk fencezett és a kavicsra, ülő helyzetben, lábával a gép villája és tartója között, fejezte be a teljes figurát. Úgy vágódott a kavicsra, hogy egész valója belerázkódott. Nem mozdult helyzetéből, és azt kívánta, bár csak kitörte volna a nyakát, sőt még ennél is jobban kívánta, hogy bár csak sohase született volna meg. Az élet nagyszerűsége elenyészett. Deli herceg... az ám! Ó, ezek a nőietlen nők!

Halk surrogás hallatszott, egy fék kattanása, két lábdobbanás, és a Szürkeruhás Ifjú Hölgy ott állt az ő gépe mellett. Megfordult és visszajött Párkereihez. A meleg napfény most megvilágította az arcát. - Megsérült? - kérdezte. Szép, tiszta, lányos hangja volt. Csakugyan nagyon fiatal, szinte még kislány. És milyen jól biciklizett! Ez keserű pirula volt!

Párkerei úr tüstént fölállt. - Egyáltalán nem - felelte kissé gyászosan. Fájdalmasan állapította meg, hogy a nagy kötörmelékfoltok aligha emelik öltönye szépségét. - Igazán nagyon sajnálom...

- Én vagyok a hibás - vágott közbe a lány, és ezzel az utolsó pillanatban mentette meg Párkerekit attól, hogy Missnek szólítsa. (Hősünk tudta, hogy a Miss nem lenne helyénvaló, de hát ez mélyen gyökerező szokása volt.) - Szabálytalan oldalon akartam előzni. - Arca, szeme csupa elevenség volt. - Nekem kell elnézést kérnem.

- Dehogyan, én kormányoztam rosszul...

- Látnom kellett volna, hogy maga kezdő... - mondta a lány egy cseppet fölényesen. - De olyan egyenesen karikázott, ahogy közeledett.

Valóban átkozottul csinos volt. Párkerei érzései túljutottak a mélypontra. Amikor újból megszólalt, hangjában alig észrevehető arisztokratikus csengés érződött.

- Ami azt illeti, ez tényleg az első utam. Ez azonban nem mentség az én... ah!... ügyetlenségemre...

- Vértzik az ujjá - szólt a lány, minden átmenet nélkül.

Párkerei látta, hogy ujjának egyik bütyke felhorzsolódott. - Nem is érzem - jegyezte meg, és férfiasnak tartotta magát.

- Eleinte nem. Van magánál ragtapasz? Ha nincs... - Magához támasztotta a kerékpárt. Oldalzsebéből előrántott egy csomagocskát, amelyben ragtapasz és egy tokban olló volt, és levágott a tapaszról egy jókora darabot. Párkerekit heves vágy fogta el, hogy megkérje a lányt, ragassza be ő az ujját. Legyűrte! - Köszönöm - mondta.

- A gép rendben? - kérdezte a lány. Kezét a kormányon tartva, a földön heverő biciklire pillantott Párkerei mögött. Most először, Párkerei nem volt büszke a kerékpárjára. Megfordult, és nekilátott fölszedni a bukott szerkezetet. Hátranézett, s a lány eltűnt; megfordította a fejét, és megint hátranézett az útra; a lány már vidáman tovakarikázott. - Elment! - állapította meg Párkerei úr. - No de ilyet! Mintha kupán vágtak volna! - (Az arisztokratikus kifinomultság ritkán ékesítette magányos monológjait.) Gondolatai kavargtak. Egy dolog azonban tisztán állt előtte: a legelbűvölőbb és legnemesebb emberi lény villant át a látóhatára fölött, és most ismét eltűnni készül életéből. Vérében újra fellángolt a vakáció mámor: a lány visszanézett!

Erre visszarahant gépével az útra, és gyorsan fel akart szállni. Kudarc! Új próbálkozás. Elhibázta! Hát sose lesz már képes újra fölszállni erre a vacakra? A lány egy perc múlva eltűnik a sarkon! Még egyszer! Ó! Pedál! Eldül? Nem! Most sikerült! Megmarkolta a kormányt, és lehajtotta a fejét. Utol fogja érni!

A helyzet döntő fontosságú volt. A civilizált burok, a szövetkereskedő mögött meghúzódó férfi győzött egy pillanatra. Ősi vadsággal taposta a pedált, így hajthatta egyszerű, pattintott kőbiciklijét a csiszolatlan kőkorszak ősembere, mikor idegen törzsből kiszemelt élete párját üldözte. A lány eltűnt a sarok mögött. Párkerei titáni erőfeszítéssel küzdött. Hogy mit mond majd a lánynak, ha utoléri? Ez alig foglalkoztatta eleinte. Milyen szép volt a lány, kissé pihegett és kipirult az erős mozgástól, de rugalmas és élénk volt. Beszélhetnek nekem a

finom, otthonülő úrilánykákról, akiknek olyan az arcszíne, mint a hideg borjúsülté! De mit is mondjon neki? Most már ezen törte a fejét. És a sapkáját sem emelheti meg a nélkül a kockázat nélkül, hogy az előbbi csúfság meg ne ismétlődjék. A lány vérbeli Ifjú Hölgy! Ez iránt semmi kétség! Nem is afféle vacak kis boltilány. (Nincs a világon nagyobb megvetés, mint amit a kereskedősegedek éreznek a boltilányok iránt, ha csak nem az, amit a boltilányok éreznek a kereskedősegedek iránt.) Phű! Ez aztán a munka! Egy kis merevség állt a térdébe, de csakhamar elmúlt.

- Megkérdezhetem, hogy kinek a lekötelezettje vagyok? - lihegte magának, mintegy próbát tartva. Így talán jó lesz. Szerencsére van nála névjegy! Száz darab egy shilling (meg is lehet várni)! Kezdtől kifulladásig. Az út határozottan emelkedett egy kicsit. Befordult a sarkon, s egy hosszan elnyúló utat és egy eltűnő, szürke ruhát pillantott meg. Összeszorította a fogát. Behozott valamennyit is a lány előnyéből? - Majom a bicajon! - visította egy kisfiú. Párkerei megkettőzte az erőfeszítést. Szuszogott, mint egy dugattyú, bizonytalanul kormányzott, és valósággal dühödten pedálozott. Egy verejtékcsepp futott a szemébe, és marta, mint a sav. Az út vitathatatlanul erősen emelkedett. Egész fizikuma tiltakozott. Egy utolsó, roppant erőfeszítéssel elérte a sarkot, s itt egy újabb árnyas útszakasz tárult elé, amely egy kenyérszállító kocsi eltekintve üres volt. Az első kerék hirtelen hangosat sikoltott. - Ó, Teremtőm! - sóhajtott Párkerei elernyedve.

A lány nem volt sehol. Párkerei bizonytalanul leszállt, és egy pillanatig úgy érezte, mintha a lába vattából lenne. Gépét a gyalogösvény füves oldalának támasztotta, és lihegve leült. Zihálva kapkodta a levegőt.

- Még nemigen vagyok tréningben - jegyezte meg. A lába olyan volt, mint az ólom. - Mintha egy falatot se ettem volna reggelire. - Egyszerre csak az oldalzsebére csapott, és elővarázsolt belőle egy vadonatúj cigarettatárcát meg egy csomag Vansittart-féle Vörös Hering cigarettát. Megtöltötte a tárcát. Ekkor tekintete hirtelen új harisnyája tarka kockás mintájára esett - büszkeséget érzett. Szemében a tűz lassan elaludt. Elvont tűnődésbe merült.

- Nagyszerű lány volt - mondta. - Vajon látom-e még valaha? És hogy tudott kerékpározni! Vajon mit gondolt rólam?

A deli herceg kifejezés, egy árnyalatnyi vigaszt nyújtva a tudatába úszott.

Cigarettára gyújtott, füstölve és tűnődve üldögélt. Még az elhaladó járművekre sem pillantott fel. Talán tíz perc is eltelt, mire összeszedte magát. - Micsoda marhaság! Mire jó ilyesmin törni a fejet? - szólt. - Én csak egy jámbor kereskedőseged vagyok. (Hogy pontosak legyünk, meg kell jegyezni, hogy a „jámbort” nem mondta. A bolti szolgálat csiszoltabbá teheti az ember külső megnyilvánulásait, de az inasok hálóterme nem a legjobb iskola, sem a modort, sem a morált illetően.) Fölállt, és tolni kezdte a gépét Esher felé. A nap gyönyörűnek ígérkezett, és minden - a sövények, a fák, az egész nyílt vidék - csodálatosnak tűnt várostól fáradt szemében. De azért egy kicsit más volt most, mint akkor, amikor ujjongó lelkesedéssel elindult.

- Nézd azt az ulat a gyönyörű biciklivel - selypegte egy dajka a gyalogösvényen, a gyerekkocsiban ülő, nagy reményű emberkének. Ez némi ír volt sebeire. - ... urat a gyönyörű biciklivel... deli herceg... Akkor nem nézhetek ki olyan szájalmasan - mondta magának. - Kíváncsi vagyok... csak azt szeretném tudni...

Volt valami nagyon megnyugtató a lány biciklijének keréknyomában, amely nyílegyenesen húzódott előtte az úton. Csak az övé lehet, más gumikerék nem járt ma reggel ezen az úton. Éppenséggel az is megtörténhet, hogy visszafelé még egyszer látni fogja. Próbáljon meg valami szellemeset mondani neki? Találgatta, vajon miféle lány lehet? Valószínűleg afféle

mai Emancipált Nő. Meggyőződése volt, hogy ezt a mozgalmat rágalmazsák. Bárhogy áll is a dolog, a lány úrihölgy. És gazdag is. A gépe közel húsz fontba kerülhetett. Gondolatai visszakanyarodtak, és elidőztek a lány külsején. A nadrág egy cseppet sem látszott nőietlennek. Párkerei azonban nem tartotta magához méltónak, hogy fölcsapjon hozományvadásznak. Gondolatai ezután hirtelen más irányt vettek. Feltétlen ennie kell valamit a legközelebbi vendéglőben.

VI

Úton Ripley felé

Ahogy az idő haladt, Párkerei mind közelebb jutott Esherhez, s amikor a vasúti híd alá ért, és meglátta maga előtt a Granby Márkijához címzett vendéglőt, ismét felszállt a gépére, és bátran a bejárat elé hajtott. Világos sört rendelt, kétszersülttel és sajttal - ennél megfelelőbb társaságot sör számára elképzelni sem lehet. Miközben evett, egy drapp bicikliruhás, középkorú férfi lépett be, arca nagyon piros, izzadt és mérges volt. Keserű hangon limonádét kért, leült egy székre, és az arcát törölgette. De alig ült le, máris fölpattant és kibámult az ajtón.

- Átkozott! - mondta. Azután: - Átkozott bolond!

- He? - érdeklődött Párkerei, hirtelen odapillantva, egy darab sajttal a szájában.

A drapp ruhás férfi feléje fordult. - Átkozott bolondnak neveztem magam, uram. Van valami kifogása ellene?

- Ó, semmi... semmi - felelte Párkerei úr. - Azt hittem, hozzám szólt. Nem hallottam, mit mondott.

- Ha az ember elmélkedésre hajlamos és vérmes természetű, az maga a pokol, uram. A pokol! Én mondom önnek. Elmélkedő természet és flegmatikus vérmérséklet, ez nagyon rendben van. Vérmes természet és bölcselkedés...!

Párkerei úr olyan intelligens képet vágott, amilyen csak telt tőle, de nem szólt semmit.

- Nem sürget semmi, uram, a világon semmi! A testgyakorlás kedvéért jöttem ki, egy kis könnyű testgyakorlás kedvéért... és hogy a tájat szemléljem és botanizáljak. Aztán alighogy fölülök arra az átkozott masinára, máris teljes gözzel rohanok, nem nézek se jobbra, se balra, egyetlen virágot sem veszek észre, meg se látom a tájat; forró, nedves és vörös leszek, mint egy roston sült karaj. Itt vagyok, uram! Nem egészen egy óra alatt jöttem Guildfordból. És miért, uram!?

Párkerei úr a fejét ingatta.

- Mert én egy átkozott bolond vagyok, uram. Mert telistele vagyok izomerőtartályokkal, s egyik vagy másik ezek közül mindig csöpög. Semmi kétség, ez az út módfelett érdekes; madarak és fák, az út mentén virágok. Nincs nagyobb élvezet a számomra, mint ezeket nézegetni. De nem tudom! Felszállok a gépre, és már rohannom kell. Felszállók akármire, és már rohannom kell. Pedig egy cseppet sem akarok rohanni. Miért száguldjon az ember, mint egy rakéta, eszeveszett sistergéssel? Miért? Dührohamot kapok ettől. Biztosíthatom, uram, hogy miközben végigszáguldok az úton, hangosan átkozom magam miatta. Csendes, fennkölt, filozofikus ember, ez vagyok a lelkem mélyén. És íme, most rángatózom a dühtől, és káromkodok, mint egy részeg üstfoltozó, egy vadidegenre... De a napomat elpocsékoltam. Az egész úton, ezen a szép tájon, kárba vesztett, s most itt vagyok London peremén. Pedig az

egész reggelt szemlélődéssel tölthettem volna! Eh! adjon hálát az égnek, uram, hogy nincs nyughatatlan vérmérséklete, hogy nem hajszolja örületbe egy belső nevetés, az örök marakodás az összeférhetetlen test és lélek között. Mondhatom önnek, kutya-macska életet élek magammal. De mi értelme a beszédnek? Nem szakadhatok kétfelé!

Leírhatatlan önmegvetéssel biccentett, fölhajtotta a limonádét, fizetett, és egyetlen szó nélkül, nagy léptekkel az ajtóhoz sietett.

Párkereki úr még mindig azon törte a fejét, hogy mit mondjon, amikor beszélgetőtársa már eltűnt. Léptei csikordultak a kavicson, s mire Párkereki úr az ajtóhoz ért, a drapp ruhás férfi jócskán útban volt London felé. Tempója máris fölgyorsult. Rosszul fékezett dühvel taposta a pedált, és lehorgasztotta a fejét. Még egy pillanat, és villámgyorsan eltűnt a vasúti híd alatt. Párkereki úr elvesztette szem elől.

VII

Ez után a forgósél után Párkereki úr kifizette a számláját, s minthogy lábizmai kissé kipihenték magukat, ismét nyeregbe szállt, és a kitűnő, de dimbes-dombos úton elhajtott Ripley irányába. Örömmel állapította meg, hogy már érezhetően ura a gépének. Menet közben kisebb feladatokat adott föl magának, s ezeket váltakozó sikerrel hajtotta végre. Például: áthajtani két kő között, amelyek mintegy féllépésnyire vannak egymástól. Ez nem is túl nagy teljesítmény, ami az első kereket illeti; de a hátsó kerék, amely nem áll az emberi szem uralma alatt, hajlamos gonoszul megzökkenni az akadályon, amibe az egész gerinc, föl a koponyáig vadul belerázkódik, és a lazán föltett kalap is a szemre csúszik, amiből aztán komoly bonyodalom származik. Vagy egy másik feladat: elengedni a kormányt az egyik kézzel vagy mind a kettővel, ami önmagában egyszerű dolog, de bonyolult a következményeiben. Ezt a bravúrt Párkereki úr különösen szerette volna véghezvinni, számos, különböző okból. Jelenleg azonban, ez csupán görcsös egyensúlyozáshoz, szokatlan és elegánsnak nem mondható leszállási módzatokhoz vezetett.

Az emberi orr, még a legszebb is, szükségtelen kidudorodás. Vannak, akik ékességnek tekintik, és szánakozva vagy gúnyosan szemlélnék egy olyan arcot, melyet az orr jelenlététől megfosztottak; de az kétséges, vajon iránta érzett nagyrabecsülésünket mennyiben diktálja abszolút szépségének érzete, és mennyiben az általánosan uralkodó divat hatása. Tanuló kerékpárosok, valamint mindkét nembeli fiatalok esetében az orr haszontalanságát súlyosbítja annak kitartó kellemetlenkedése. Állandó figyelmet igényel! Amíg valaki nem tud fél kézzel vezetni, miközben a másikkal megkeresi, előveszi és használja a zsebkendőjét, addig a kerékpározás szükségszerűen a leszállások állandó sorozata. Semmi sincs távolabb a szerző szándékától, mint a féktelen realizmus, de Párkereki úr orra jól látható, szembeszökő tény, tehát szembe kell nézni vele. Ehhez a kényelmetlenséghez ráadásul itt vannak még a legyek! Amíg a kerékpáros nem tud fél kézzel vezetni, addig az ábrázata a Belzebub prédája. Merengő legyek sétálgatnak rajta, és babrálnak szórakozottan legérzékenyebb felületein. Egyetlen mód a kilakoltatásukra, hogy az ember energikusan rázza a fejét, és vadul fintorog. Ez a módszer azonban nemcsak hosszadalmas és gyakran hatástalan, hanem rendkívüli rémületet kelt a járókelőkben. Máskor meg a kezdő a verejték miatt fél szemét lehunyva hajt egy darabig, ami egyrészt hangulatától idegen, bohókás jelleget kölcsönöz neki, másrészt nem alkalmas arra, hogy lenyűgöző tiszteletet keltsen a szemtelenkedőkben. Így tehát az olvasó meg fogja érteni Párkereki úr kísérletezéseinek indító okait. Hamarosan elegendő ügyességre tett szert ahhoz, hogy jobb kézzel gyorsan és erősen pofon üsse magát anélkül, hogy okvetlen fölforduljon; de

amennyire hasznát tudta venni, amíg a nyeregben ült, zsebkendője lehetett volna akár Kaliforniában is.

De mégsem szabad azt hinnünk, hogy e kis kényelmetlenség miatt Párkerei úr a legcsekélyebb mértékben is boldogtalan volt. Tudatának mélyén az az érzés lappangott, hogy ilyentájt Briggs már félig készen van a kirakatrendezéssel, és Gosling, az inas - füle nagyon piros, mellette a pulton egy fölfordított szék - egy darab törülközővászonnal felgöngyölítésével foglalatoskodik (csak akik már felgöngyöltek ilyen törülközővásznat, azok tudják, milyen undorító munka ez); és az üzlet poros, és talán a főnök is ott járkal, és harapós kedvében van.

Itt viszont csönd van és zöld lombok, az ember kedve szerint csavaroghat ide-oda anélkül, hogy egy lelket is látna. Itt nincs üvöltés: „Szignó”, nincs maradékhajtogatás, nincs ordítás: „Gyerünk, Párkerei!” És egyszer majdnem elgázolt valami csodálatosat: egy kis, alacsony vörös-sárgás farkú vadállatot, amely átrohant előtte az úton. Ez volt az első menyét, amelyet külvárosi életében valaha is látott. Hosszú-hosszú kilométerek vártak még rá hasonló élmények ígéretével: fenyőligetek és tölgyerdők, rőtes, bozótos lápvidék és füves lankák, buja rétek, ahol csillogó folyók kanyarognak lustán; falvak, szögletes tornyú kőtemplomokkal és zezzugos, olcsó és barátságos vendégfogadókkal; tiszta, fehér vidéki városkák, hosszú lejtős útszakaszok, ahol az ember kényelmesen gurulhat (elnézve egy-egy zökkenőt), és messze-messze, mindezek végén - a tenger!

Mit számított egy-két légy ezeknek az örömeknek hajnalán! Egy kis időre talán lehűtötte a szégyenletes közbizalom a Szürkeruhás Ifjú Hölgygel, talán ennek az emléke befészkelte magát agyának egyik kis zugába, és ha felidézte, lehangolódott, mert eszébe juttatta, hogy nevetéssé tette magát. De pillanatnyilag ez a gondolat egyáltalán nem gyötörte. A drapp ruhás férfi - nyilvánvalóan előkelő ember - egyenrangúként társalgott vele, és barna térdnadrágja és kockás harisnyája soha nem tűnt el szeme elől. (A harisnyát inkább csak úgy láthatja az ember, ha egy kissé oldalt hajtja a fejét.) És apródonként, egyre jobban érezte, hogy nő a hatalma e fölött a gyönyörűséget szerző, de álnok gép fölött. Úgy fél kilométerenként jelentkezett a térde, ilyenkor leszállt, és üldögélt az út szélén egy darabig.

Egy bűbájos kis helyen, ahol a folyót híd szeli át, Esher és Cobham között, találkozott Párkerei úr a Másik Barnaruhás Kerékpárossal. A találkozás azonban csak egészen futólagos volt - jó ezt már most megjegyezni, mert az elkövetkezendőkben Párkerei véletlenül még nagyon sokszor fogja látni ezt a Másik Barnaruhás Férfit. A Másik Barnaruhás Kerékpárosnak káprázatosan új gépe volt, és a térdén keresztben egy kilyukadt belső gumi feküdt. Harminc év körüli férfi volt. Sápadt arca, sasorra, sima, lenszőke bajusza és világosszőke haja volt, s mogorván nézett az előtte álló, kínos feladat elé. Láttára Párkerei úr összeszedte magát, és úgy hajtott el mellette, mint aki kerékpárosnak született.

- Gyönyörű reggelünk van - mondta Párkerei úr -, és az út is kitűnő!

- A reggelt, az utat meg téged is egyen meg a fekete fene! - szólt a Másik Barnaruhás Férfi, miközben Párkerei eltávolodott. Párkerei hallotta a motyogást, de nem tudta kivenni a szavakat, és jóleső érzés fogta el, hogy megfelelő módon adott kifejezést a mély rokonszenvnek, ami a kerékpárosokat összefűzi, és hogy úgy viselkedett, ahogy az a Kerék Testvéri Közössége tagjához illik. A Másik Barnaruhás Férfi Párkerei távolodó alakja után nézett. - Piszok proli - fejezte ki érzelmeit a Másik Barnaruhás, jövőbe látó undorral. - Ugyanaz a barna ruha kellett neki, mint az enyém! Az ember azt hihetné, élete egyetlen célja az, hogy engem karikírozzon. Ilyen az én szerencsém! Nézd azt a lúdtalpát a pedálon! Mért terem az ék ilyen alakokat!?

Aztán a Másik Barnaruhás cigarettára gyújtott, és visszatért az előtte álló feladathoz.

Párkereki úr fölfelé küszködött a dombon, Cobham felé, addig a pontig, ahol már biztos volt abban, hogy a Másik Barnaruhás Férfi nem láthatja. Itt leszállt, és tolt a gépét mindaddig, amíg a falu közelsége és valami sajátságos büszkeség újra nyeregbe szállni nem készítette.

VIII

Cobhamon túl kellemes meglepetésben volt része, illetőleg a kezdet kellemes volt, bár visszatekintve az esemény - jellegét tekintve - kissé bizonytalan. Talán félúton Cobham és Ripley között történt. Párkereki úr egy kis dombról ereszkedett alá, ahol az út mindkét oldalát bozótos meg szép mohlepte fák szegélyezték; s amikor föl nézett, cserjés, fenyőkkel beültetett nyílt vidéket látott, és egy sárga utat, amely a tájat átszelte és, talán egy fél kilométerrel odébb, az út mentén, egy kis szürke alakot, aki valami fehér holmit lobogtatott. - No de ilyet! - álmélkodott Párkereki úr, és szorosabban markolta meg a kormányt. Lábát újból a pedálra helyezte, és bámult maga elé. Megzökkent egy kövön, tántorgott, majd visszanyerte egyensúlyát, és előreszegezett tekintettel, hirtelen gyorsítani kezdett. - Lehetetlen! - mondta Párkereki.

A lehető legegyszerűsebben hajtott, a pedál gyorsan pörgött, noha a zsibbadt erőtlenség újra beleállt a lábába. - Lehetetlen - ismételte, és pillanatról pillanatra biztosabban tudta, hogy *lehetőséges*. - Úristen! Még most sem tudom, hogy... - jajdult fel Párkereki úr (lába, mint a motolla), majd azután: - Az istenfáját a lábamnak!

De kitartóan hajtott, és egyre közelebb jutott. Zihálva lélegzett, és úgy vonzotta a legyeket, mint a légypapír. A völgy most eltakarta. Ezután az út emelkedni kezdett, és a pedál ellenállása nőtt. Ahogy a domb tetejére ért, alig százméternyire maga előtt, meglátta a lányt. - Ő az - mondta. - Tényleg ő az! A ruhámnak köszönhetem... ami még sokkal inkább igaz volt, mint ahogy Párkereki úr gondolta. Most azonban a lány már nem lobogtatta a kendőt, még csak nem is nézett rá. Lassan tolta kerékpárját az úton, Párkereki irányába, és a Waybridge felé eső szép, erdős dombokban gyönyörködött. Mintha azt se tudná, hogy Párkereki a világon van, a felismerésnek annyi jelét se adta.

Egy pillanatra szörnyű kétségek gyötörték Párkereki urat. Az a kendő álom volt csupán? Ezenfelül majd elolvadt a hőségtől, és bíborvörös volt, s valóban: pironkodott is. A lány nyilván kacérkodott, a kendőt nem lehet vitatni. Hajtson tovább, és csak előtte szálljon le, vagy szálljon le most, és gyalogszerrel közelítse meg? Jó is, hogy nem néz ide, mert biztosan felborulna, ha megemelné a sapkáját. Talán a lányt is ez a meggondolás vezeti. Amíg így tépelődött, odaért a lányhoz. Már a lélegzését is hallania kellett. Meghúzta a féket. Megállt! Jobb lába kalimpált a levegőben, nehézkesen és tántorogva ért földet, de állva maradt! A lány angyalimód meglepetést színlelve fordította felé a tekintetét.

Párkereki úr igyekezett nyájasan mosolyogni, gépét tartani, sapkáját megemelni és könnyedén meghajolni. Úgy érezte, hogy mindez sikerült is. Páratlanul elfogulatlan férfi volt, nem feszélyezték aprólékos részletek, egyáltalán nem vett tudomást a homlokába lógó, izzadt hajtincsről, ami épp csak a szemét hagyta szabadon, sem tökéletesen összezilált frizurájáról. Várakozásteljes csönd volt!

- Mivel szolgálhatok? - kezdte Párkereki úr behízelgően. - Úgy értem... - (eszébe jutott, hogy egyenrangúak, és hirtelen legarisztokratikusabb hangját vette föl) - segítségére lehetek valamiben?

A Szürkeruhás Ifjú Hölgy alsó ajkába harapott, és nagyon bájosan így szólt: - Semmiben, köszönöm. - Elfordította a tekintetét, és úgy tett, mintha folytatni akarná az útját.

- Ó! - mondta Párkerei úr meglepetten, és hirtelen ismét elszontyolodott. Ez váratlan volt. Igyekezett megérteni a helyzetet. Csak kacérkodik a lány? Vagy ő maga...? - Bocsánat, egy pillanatra - szólalt meg, amikor a lány újra tolni kezdte a gépét.

- Igen? - kérdezte a lány, megállt, és kissé csodálkozva ránézett, s arca egy árnyalattal pirosabb lett.

- Nem szálltam volna le, ha... úgy véltem, mintha ön... kmh, valami fehéret lengetett volna... - szünetet tartott.

A lány bizonytalanul nézett rá. Szóval látta! Eldöntötte magában, hogy ez az ember nem csirkefogó, aki egy tévedéssel visszaélve adósságot akar behajtani, hanem ártatlan szórakozást kereső, jó szándékú lélek. - Valóban lengettem a zsebkendőmet - mondta. - Nagyon sajnálom. Egy barátomat várom, egy úriembert... - egy pillanatra elpirult. - Ő is kerékpáron jön, és a ruhája... barna, és távolból... érti, ugye?

- Ó, hogyne - válaszolt Párkerei úr, férfiasan viselve el keserű csalódását. - Minden bizonnyal!

- Borzasztóan sajnálom, higgye el, hogy a leszállással meg ilyesmikkel fárasztottam.

- Nem volt fáradság, biztosítom - mondta Párkerei úr gépiesen, és úgy hajolt meg a nyereg fölött, mintha az pult volna.

Valahogy nem volt kedve megmondani a lánynak, hogy túl a dombon, ott ül a férfi a kilyukadt belső gumival. Hátranézett, vissza az útra, és valami további mondanivalón törte a fejét. De a beszélgetésben támadt szakadék gyorsan és reménytelenül szélesedett.

- Nincs semmi egyéb, amivel szolgálhatnék? - kérdezte Párkerei úr, reményevesztetten visszatérve a sablonkészletéhez.

- Semmi, köszönöm - felelte a lány határozottan. Majd rögtön ezután: - Ez a Ripleybe vezető út?

- Hogyne - bizonyította Párkerei úr. - A kilométerkö szerint Ripley két-három kilométerre van ide.

- Köszönöm - mondta a lány melegen. - Nagyon köszönöm. Gondoltam, hogy nem tévedek. És igazán borzasztóan sajnálom.

- Szót sem érdemel - szólt Párkerei úr. - Szót sem érdemel. - Tétovázott, majd megragadta a kormányt, hogy felszálljon. - Nekem kell sajnálnom... - mondta Párkerei. Merje-e mondani? Nem lenne arcátlanság? Mindegy! - ... hogy nem én vagyok az a másik úriember, érti?

Iparkodott nyugodtan, megnyerően mosolyogni, de közben maga is tudta, hogy vigyorog; érezte, hogy nem tetszik a lánynak, hogy az megveti, és arckifejezésének láttára szégyen fogta el; hátat fordított, és nagyon nehézkesen nekikészülődött a felszállásnak. Egy rémes kanyart csinált, miközben nyeregbe ült, aztán elpedálozott. Pocsékul biciklizett, s ennek maga is kínosan tudatában volt. Mindamellet hálát adott az égnek, amiért a felszállás sikerült. Nem láthatta a lányt, mert nagyon veszélyes lett volna hátranézni, de el tudta képzelni, hogy fel van háborodva és hogy könyörtelen. Kimondhatatlanul hülyének érezte magát. Az embernek annyira kell vigyáznia, hogy mit mond ifjú hölgyeknek, ő meg fogja magát, és úgy bánik vele, mintha csak egy ugribugri lány volna. Ez megbocsáthatatlan! Világéletében bolond volt. A lány viselkedéséből könnyűszerrel meg lehetett állapítani, hogy nem tartja őt úriembernek.

Nyilvánvaló, hogy egyetlen pillantással átlátott rajta és a színészkedésén. Micsoda marhaság! Hogy is merészelhetett egy ilyen lányt megszólítani! Az ő műveltségével azonnal át kellett látnia rajta. És ráadásul milyen szépen beszélt, milyen szép tisztán ejtette a szavakat! Neki meg éreznie kellett, hogy milyen ocsmány a kiejtése. És az az utolsó ostoba megjegyzés! Hogy is mondta: „Hogy nem én vagyok az a másik úriember, érti?” Nincs semmi értelme. És az „úriember”! Az vajon mit gondolhat róla?

De a valóságban a Szürkeruhás Ifjú Hölgy már akkor száműzte gondolataiból Párkerekit, amikor az jóformán még el sem tűnt a sarkon. Nem gondolt róla semmi rosszat. A férfiból feléje áradó leplezetlen hódolat és csodálat egy szikrányit sem sértette. De ebben a pillanatban súlyosabb dolgokon kellett törnie a fejét, olyan dolgokon, amelyek egész életére kihatással lehettek. Folytatta lassú sétáját a géppel, London irányába. Egyszerre megállt. - Ó, mért nem jön?! - szólt, és ingerülten dobantott. Ekkor, mintegy válaszként, a fák között a domboldalon, megjelent a Másik Barnaruhás Férfi. Gyalog jött, és tolta a gépét lefelé.

IX

Üldöző volt-e Párkerei úr vagy üldözött?

Miközben Párkerei úr immár fölényes biztonsággal karikázott a Ripleybe vezető úton, szinte oktan megkönnyebbüléssel jutott az eszébe, hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet utoljára látta életében. De gépének titkos rokonsága a kardpengével, a végzet jelenvaló gépezete, hogy úgy mondjam a *Deus ex machina*, ellene dolgozott. A kerékpár, miután elszakították a vonzó ifjú nőtől, mind nehezebb és nehezebb és egyre bizonytalanabb lett. Párkerekinek láthatólag választania kellett: vagy megáll Ripleyben, vagy kimúlik élte virágjában. Gépét az Egyszarvú bejáratánál megtámasztotta és belépett. Mialatt a hideg sültet elkészítették, hűsölt, és elszívott egy Vörös Hering cigarettát, s amikor kinézett az ablakon, látta, hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgy és a Másik Barnaruhás Férfi megérkezett Ripleybe.

Rossz előérzet fogta el, mert észrevette, hogy azt a házat nézik, amelyikben ő keresett menedéket. De Párkerei úrnak úgy tetszett, hogy kerékpárja láttán - amely zörgő sárhányóját púpozva, képtelen berúgott helyzetben támaszkodott a bejáráthoz és sötét lámpaszemével fixírozta őket - menekülnek, egyenesen az Arany Sárkány tágasra nyitott torkába. Az ifjú hölgy a gépen ült, és nagyon lassan hajtott, a Másik Barnaruhás, akinek komoly durrdefektje volt, tolta a kerékpárját. Párkerei úr hirtelen támadt, élénk ellenszenvvel nézte a lenszöke bajuszt, a sasorrot és a kissé hajlott hátat.

Az Egyszarvú pincérnője, természetesen, barátságos lány volt, de a kerékpárosok folytonos megjelenése kissé megviselte, és Párkerei gondolatai a Szürkeruhás Ifjú Hölgy összehasonlíthatatlan ragyogó üdesége körül kószáltak, még azalatt is, amíg művelt hangját elővéve, a pincérlánnyal társalgott az időjárásról, a ripleyi út kitűnő állapotáról, és arról, hogy milyen messze vannak Londontól. Mialatt a húst ette, állandóan az ablak felé fordult, hogy az illető jelenlétének valami nyomát felfedezze, de az Arany Sárkány ábrázata nem árult el semmit az élvezetes falat bekebelezése fölött érzett örömeiből. És mert Párkerei úr figyelmét más dolgok kötötték le, majdnem pórul járt egy falás cigányútra ment mustárral. Miután kifizette a számláját, hústól és mustártól feltüzelt bátorsággal az ajtóhoz ment, azzal a szándékkal, hogy onnan, szétvetett lábbal és zsebre dugott kézzel, elszántan bámuljon az út másik oldalára. De éppen akkor, az Arany Sárkány udvarának kapujában - a fogadó még a postakocsik régi, szép idejében épült - kilyukadt kerekű gépét tolva, megjelent a Másik Barnaruhás Férfi. Flambeau-

hoz, a javítóműhelybe vitte a kerékpárját. Fölpillantott, és észrevette Párkerekit, egy percig merően nézte, aztán mogorván összehúzta a szemöldökét.

De Párkereki makacsul kitartott az ajtóban, amíg a Másik Barnaruhás el nem tűnt Flambeau műhelyében. Aztán futólagos pillantást vetett az Arany Sárkányra, és összecücsörített szájjal, közömbösen füttyörészve elindult az úton, és addig tolta a gépét, amíg elég messzire nem jutott ahhoz, hogy fölszálljon. Állíthatom, hogy ekkor már Párkereki inkább azt óhajtotta, hogy sose lássa többé a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet, mint ennek az ellenkezőjét. A Másik Barnaruhás talán a bátyja, találgatta magában, bár a férfi szökesége lényegesen elüt a lány élénk színeitől. Emellett úgy érezte, hogy reménytelenül bolondot csinált magából. De a délután ellene volt, a nap elviselhetetlenül forrón tűzött, különösen a feje búbjára; az erő pedig kifutott a lábából, hogy megeméssze a hideg sültet, és mindent összevéve, útja Guildfordba rendkívül szaggyal volt. Hol gyalogolt, hol az út mentén üldögélt; de Briggs és a takarékoság ösztönének ellenére, minden kocsma egy-egy limonádét és egy korty gyomorkeserűt jelentett, amíg végül egy penny ára savanyú, zöld alma meg nem állította az áradatot, amely elsodrálással fenyegette. (Tudniillik minden keréken közlekedőnek az a tapasztalata, hogy inkább az ivás szüli a szomjúságot, mint a szomjúság az ivást, mindaddig, amíg az ember, aki enged a csábításnak, önmaga poklává válik; pokollá, amelyben a tűz soha ki nem alszik, és a szomjúság sohasem csillapodik.) Időről időre, villogó küllőkkel és halkan surrogó lánccal egy-egy kerékpáros vagy kerékpáros társaság húzott el mellette, s ilyen esetekben, hogy önértékén csorba ne essen, Párkereki úr mindig leszállt, és úgy tett, mintha valami igazítanivalója volna a nyergén. A leszállás egyre kevesebb izgalmat okozott neki.

Majdnem négy óra volt, mire Guildfordba ért, és addigra már annyira kimerült, hogy elhatározta, itt tölti az éjszakát, a Sárga Kalapács fogadóban. Miután egy ideig pihent, majd teával, kenyérrel, vajjal és dzsemmel fölfrissítette magát - a teát lármásan szűrte a csészéjéből -, kiment, hogy a délután hátralevő részét kóborlással töltsen. Guildford egészben véve elbűvölő, régi város, amely - egy útikalauzban így olvasta - arról nevezetes, hogy Tupper nagy történelmi regényének, a *Stephen Langton*-nak a színhelye; gyönyörű vára van, körös-körül díszlő gerániumokkal és ültetőjük nevét megörökítő réztáblákkal. A városháza Tudor-stílusú épület - nagyon kellemes látvány. Délután az üzletek forgalmasak, és az ide-oda járkáló emberek élénk és virágzó külsőt adnak a városnak. Jó volt bekukucskálni a textilüzlet ablakán és látni a segédek és boltilányok fejét, amint serénykedve kiszolgálják. A főutca hetvenfokos szögben lejt a szemhatár felé (legalábbis így látta Párkereki úr, akinek a szemmértéke, ha lejtőről volt szó, természetellenesen torzított), és szíve a torkában dobogott, amikor látta, hogy egy biciklista úgy ereszkedik le rajta, mint ahogy a légy mászik lefelé az ablak üvegén. Még csak fél se volt a gépén. Késő délután ellátogatott a várba, és leszurkolt két pennyt, hogy fölmelessen a toronyba.

A tetőn, a kilátóból lenézett a város piros háztetőinek sokaságára és a templomtoronyra, azután átment a déli oldalra, leült, rágyújtott egy Vörös Hering cigarettára, és elnézett dél felé, a bozótos páfrányokkal benőtt romok fölött, a kéklő fennsík dombhullámaira, amelyek egymás mögött emelkedtek, végig a Wealden, a Hindhead és a Butser homályba vesző magasságig. Világosszürke szeme tele derűs nyugalommal és örömteli várakozással. Holnap végigkarikázik azon a széles völgyön!

Nem vette észre, hogy még valaki feljött utána a toronyba, amíg egy halk hang mögötte meg nem szólalt: - Nos, Miss Beaumont, íme, a kilátás.

- Kedves, öreg város ez, George bátyám - válaszolta egy másik, meglehetősen ismerősnek tetsző hang. És amikor Párkereki úr arra fordította a fejét, megpillantotta a háttal feléje álló, Másik Barnaruhás Férfit és a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet. A lány Párkereki felé fordította mosolygó profilját.

- De azt tudja, hogy fivérek nem szokták nővérüket úgy szólítani, hogy...

Hátrapillantott és észrevette Párkerekit.

- A fene egye meg! - mondta megrezzenve, jól hallhatóan a Másik Barnaruhás Férfi, amikor tekintete a lány pillantását követte.

Párkereki a közöny finom arckifejezésével szemlélte tovább Wealdet.

- Gyönyörű öreg város, ugye? - szólt a Másik Barnaruhás Férfi, feltűnően hosszú szünet után.

- Ugye? - visszhangozta a Szürkeruhás Ifjú Hölgy.

Újabb szünet következett.

- Sehol se lehetünk egyedül - mondta a Másik Barnaruhás Férfi, és hátranézett.

Ekkor Párkereki úr világosan megértette, hogy útban van, és úgy döntött, hogy visszavonul. Persze, amilyen peches volt, a lépcső tetején megbotlott, és távozása nem volt méltóság-teljesnek mondható. Ezúttal harmadszor látta a férfit és negyedszer a lányt. És persze, olyan tökfő volt, hogy nem emelte meg a sapkáját a lány előtt! Ez a torony lábánál jutott eszébe! Nyilvánvalóan ők is a déli part felé tartanak, akárcsak ő maga. Holnap reggel jókor fölkel, és sietve elmegy, hogy elkerülje őt, illetve őket. Eszébe se jutott Párkereki úrnak, hogy Miss Beaumont és a bátyja ugyanezt csinálhatja, és az a furcsaság sem tűnt föl neki - legalábbis aznap este még nem -, hogy egy fivér a nővérét „Miss Beaumont”-nak szólítja. Túlságosan elfoglalta az, hogy kielemezze, mennyire járult hozzá maga is ezekhez a találkozásokhoz. Sorra átvizsgálta emlékeit, és úgy találta, hogy eddigi szerepléseivel aligha lehet teljesen elégedett.

Hét óra tájban történt, hogy egész véletlenül újra belebotlott ebbe a két emberbe. Megállt egy vászonkereskedés előtt, és a kirakati áruk fölött beleselkedett a gürcölő segédekre. Ezt a látványt egész álló napon át boldogan el tudta volna nézni. Azt mondta magának, hogy pusztán hivatásbeli érdeklődésből akarja látni, hogy rendezik az anyagokat a pult fölötti rézrudakon, de szíve legmélyén tudta, hogy ez nem igaz. A vevők csak másodsorban érdekelték. Talán egy perc is eltelt tehát, amikor észrevette, hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgy is közöttük van. Rögtön elfordult a kirakattól, és meglátta a Másik Barnaruhás Férfit, aki a járda szélén állt, és nagyon furcsa arckifejezéssel figyelte őt.

Ekkor ötlött eszébe Párkereki úrnak az az elképesztő kérdés, vajon ő a kellemetlenkedő, aki üldözi ezeket az embereket, vagy ők a kellemetlenkedők, akik üldözik őt? Végül kétségbeesetten lemondott arról, hogy megoldja a kérdést. Teljesen képtelen volt dönteni, hogy milyen viselkedésre szánja el magát a következő találkozásnál: nézzen a párra zordon vadsággal, vagy bocsánatkérést és mentegetőzést kifejező magatartást öltson magára?

X

Párkerei úr ábrándvilága

Párkerei úr (történetünk napjaiban) költő volt, bár egyetlen verssort sem írt le életében. Vagy talán inkább romantikus regényírónak nevezhetnénk. Mint az élet ügyes-bajos dolgaival vesződő emberek túlnyomó részének. Párkerekinak is tökéletesen érdektelen volt a valódi élete. És ha ő ezt olyan tisztán látta volna, mint a hozzá hasonlók Mr. Gissing regényeiben, valószínűleg ivásra adja a fejét, és öngyilkos lesz egy év leforgása alatt. De éppen ez volt az, amitől természetadta bölcsessége megóvta. Ellenkezőleg, mindig színes képzelgésekkel, reményekkel és pózokkal cifrázta fel az életét, tudatos és mégis teljesen eredményes önámítással. Élete eseményei csupán nyersanyagul szolgáltak a regényes felépítéshez. Ha valamilyen hatalom biztosította volna Párkerekinak az adományt, amelyért Burns könyörgött, hogy úgy láthassuk magunkat, ahogy mások látnak minket, valószínűleg gyorsan a legelső kínálkozó alkalommal túladott volna rajta. Meg kell értenünk, hogy Párkerei élete egészében nem összefüggő regény, hanem elbeszélések sorozata, amelyeket csak az kapcsol össze, hogy hősünk nagyjából azonos: általában barna hajú fiatalember, szeme kék és bajusza szőke, inkább könnyed, mint erős, inkább kemény és határozott, mint okos (ahogy a tudományos könyvek mondják: vö. 4. old.). Ez a személy minden helyzetben vasakarattal rendelkezik. A történetek határtalanul változatosak voltak. Egy cigaretta elszívása, Párkerei úr hősét enyhén kicsapongó, ízig-vérig nagyvilági figurává változtatta, a humor egy kis felvillanásával a szemében, és némi gáláns bűnökkel a háttérben. Látni kellett volna Párkerei urat, amikor korai üzletzárási napokon az Earl's Court pazar kertjeiben sétálgat! Képzeljük el sokatmondó pillantásait! (A jelentésüket nem merem itt elárulni!) A hatás, amit az evangéliumot hirdető prédikátor ékesszólása tett rá, elegendő volt ahhoz, hogy a történetet tökéletesen más mederbe terelje, fehér lelkű hőst csináljon belőle, még érintetlen férfit, aki szeplőtelenül, bátran és segítőkészen járja az élet sáros útjait. Máskor meg egy finom, kesztyűs, frakkos, gáláns úriember - gomblyukába tűzött virággal és monoklival - megpillantása a háttérben, a vevők mögött, arra szolgált, hogy víziókat indítson el egy lényegében Cromwell-szerű egyszerűségről, a világban becsülettel helytálló, erős és hallgatag férfi, szilárd nyíltságáról. Ezen az első napon egy finom, higgadt személyiség volt a főszereplő. Makulátlan öltözkében hajtja kifogástalan gépét. Titokzatos és minden feltűnést kerülő személyiség, de egy-egy véletlenül elejtett, önleleplező szó elárulja, hogy felette áll az átlagnak, akár „deli herceg” is lehet, inkognitóban, kerékpártúrán a déli part mentén.

Nem szabad azt hinnünk, hogy Párkerei úr bárkinek is elmesélt valamit ezekből az élet-hossziglan tartó, folytatásos történetekből. Nem is álmodta, hogy akár egy lélek is tudhat róluk. Ha nem törődnek a fáradsággal, azt hiszem, visszamennék, és az elejétől újra írnám ezt a fejezetet. Kihagynám azt az állítást, hogy Párkerei költő és romantikus regényíró, s helyette azt mondanám, hogy drámaíró, aki eljátssza saját darabjait. Nemcsak az egyetlen főszereplő volt, hanem a közönség is, és ez a szórakozás csaknem állandó boldogsággal töltötte el. De még ez a drámaíró-hasonlat sem fejezi ki az igazi tényállást. Hiszen álmai közül nagyon sokat, legnagyobb részüket, sohasem játszotta el. Például egy magányos séta vagy villamosutazás álmait, azokat az álmokat, amiket a pult mögött álmodott, amikor a forgalom alábbhagyott, és gépies hajtogatással, göngyöléssel foglalta el izmait. Legtöbbjük kis drámai helyzet volt, döntő fontosságú párbeszéd: mint például Párkerei úr hazatérése szülőfalujába, jól szabott ünneplő ruhában, elegáns kesztyűben. Az irigy szomszédok meg sem hallott „félre”-megjegyzései, az öreg mama öröme, a közlés: - Tízfontos béremelés Antrobustól, csak úgy melleleg - mit szól ehhez, mama? - Vagy máskor: az első elsuttogott, finom, szellemes és gyengéd szerelmi vallomás, annak a lánynak, akinek néhány nappal ezelőtt selymet adott el; vagy, szorult helyzetbe jutott, szép hölgy lovagias megmentése durva sértegetésektől vagy dühös kutyától.

Olyan sokan csinálják ezt, és mi még csak nem is sejtjük. Az ember meglát egy rongyos kölyköt, aki gyufát árul az utcán, és azt hiszi, hogy semmi nincs közte és a végtelen kietlenség, közte és a teljes megalázottság között, csupán néhány vásott rongy és egy vézna test. Pedig láthatatlanul, az ég ajándékaként, mit sem sejtő tudatlanság védőburka veszi körül, mint ahogy talán körülveszi az olvasót is. Sok ember még sohasem látta a saját profilját vagy a tarkóját, és olyan tükröt sem találtak még fel, amelyben hátsó gondolatainkat láthatnánk. És ez a burok olyan vastag, hogy a sors dőfései alig hatolnak át rajta, vagy csak kellemes csiklandozássá szelídülnek. És valóban, így van ez mindnyájunkkal, akik élünk. Az élet önámítással érzéstelenít bennünket, mialatt lényünket Isten kifaragja.

De térjünk vissza ebből az általános élve boncolásból Párkerei úr ábrándvilágába. Most már látjuk, hogy tekintetünk mennyire csak a felületen mozgott; a legrövidebb, futó pillantást sem vetettük a belső drámára, arra, hogy milyennek látszottak a dolgok Párkerei úr elméjének varázstükrében. A Guildford felé vezető úton és üldöző kerékpárostársaival való találkozások folyamán a dráma főleg a már említett, nyugodt úriembert állította elének, de Guildfordban, más ingerek hatására, Párkerei másféle virágzásnak indult. Itt volt például a házügynök ablaka, ami egy bájos kis komédia eljátszására indította. Bemegy, és érdeklődik a harmincfontos ház iránt, valószínűleg megkapja a kulcsot, és megnézi. Ez roppantul felkelti majd a hivatalnok kíváncsiságát. Kutatott agyában, hogy valami okot találjon erre a ténykedésére, és rájött, hogy ő egy dinamitos merénylő, akinek magányra van szüksége. Ennek alapján szerezte meg a kulcsot, gondosan átvizsgálta a házat, sötét arccal kijelentette, esetleg megfelelne különleges céljainak, de ezt még másokkal is meg kell tárgyalnia. A hivatalnok azonban nem értette meg az utalást, és csak sajnálta őt, amiért ilyen fiatalon megnősült, és egy nálánál erősebb akarattal párosította össze magát.

Ez a ténykedés valamilyen okkult módon egy notesz és egy ceruza vásárlásához vezetett, ami viszont elindította a feljegyzéseket csináló művész alakjának megteremtését. Ez egy kis játék volt, melyet Párkerei úr, rokonlelkek társaságában, még fiatalabb korában játszott a hastingsi tiszteletre méltó turisták végtelen bosszúságára. Kora ifjúsága idején Párkerei úr, ahogy mamája büszkén dicsekedett, „egy kis rajztehetség” volt, de egy lelkiismeretes és normálisan ostoba tanító felfigyelt a bimbózó tehetségre, és egy sorozat rajzleckével csírájában elfojtotta. Hősünk azonban egész boldogan rajzolgatott Guildford öreg zugaiban, s amikor a Másik Barnaruhás Férfi egyszer kinézett az Earl of Kent előreugró ablakán, meglátta notesszal a kezében, a sarkon egy kapu mellett, amint elmélyülten rajzolja a gróf tiszteletet parancsoló arcvonásait. Erre a látványra a Másik Barnaruhás Férfi hátrább lépett az ablaktól, hogy rejtve maradjon, és kicsit összehúzódva, merően figyelte őt, a csipkefüggöny résein keresztül.

XI

Ami ebből a fejezetből kimarad

Nem részletezem itt Párkerei úr további szereplését Guildfordban, szabadságának első, nagy napján. Hogy járta be a régi várost alkonyatkor és ment föl a Hogsbackre, és hogy nézte onnan, amint egymás után kigyulladnak a kis lámpák odalent és a kis csillagok odafent; hogy tért vissza a megvilágított utcákon a Sárga Kalapács fogadóba, és ült be bátran vacsorázni a kereskedelmi utazók szobájába - férfi a férfiak között; hogy vett részt a repülőgépekről és a villamosság lehetőségeiről folyó társalgásban, bizonygatva, hogy a repülőgép *holtbiztosan* eljön, és a villamosság *csodálatos, csodálatos*; hogy ment és nézte a biliárdozókat, és mondta több ízben a csallhatatlanság arckifejezésével: - Ezt kihagyta! -; hogy kezdett ásítózni, és hogy

vette elő útitérképét s tanulmányozta behatóan. Mindezekről a dolgokról itt nem teszünk említést. Azt sem fogjuk hosszasan taglalni, hogy bement az írószobába, és bejelölte a legpirosabb piros tintával, szép erős vonallal a Londonból Guildfordba vezető utat. A kis, kerékpáros-zsebkönyvében van egy naplórészlet, és ebben van egy bejegyzés, amit ezen az oldalon be is mutatok. Mai napig is ott van, hogy tanúsítsa: ez a könyv nem hazug mese, amit azért írtak, hogy elűzze egy óra unalmát.

„Szerda 21.

Nap kél 4 óra 56 perc

Lenyugszik 7 óra 10 perc

1 2 3

7/8/9/10/11/12/13/14

Ind. Putney

7 óra 2 perc 7 mperc

Érk. Ripley

12 óra 44 perc 2 mperc

Bejegyeztem Guildfordban

3 óra 47 perc du.

Teljes távolság

66 km

átlagsebesség per/óra 8.-

66

8

Megjegyzés:

ásványvíz!

tévedés”

Mindezek a dolgokon átsiklunk. Végül is Párkerei úr annyira elálmosodott, hogy vonakodva bár, de elszánta magát, hogy befejezi ezt a nagyszerű, ragyogó napot. (Sajnos, minden nap véget ér egyszer!) A hallban átvette a gyertyát a barátságos pincérnőtől, és fölment a szobájába, ahova a szerény regényíró, aki a családi körnek írja műveit, nem meri követni. Annyit mégis elmondhatok, hogy boldogan és álmosan letérdelt az ágya mellé, és elmondta: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben”, éppúgy, ahogy édesanyjától betéve megtanulta, csaknem húsz évvel ezelőtt. Nemsokára, mikor már mélyen és egyenletesen lélegzik, belopózhatnak a hálószobájába, és rajtakaphatjuk álmait. Bal oldalán fekszik, karja a párna alatt, a sötétség elrejtje; de ha láthatnák az arcát, ahogy itt a sötétben alszik, azt hiszem, észrevennék, hogy a féltve őrzött, ritkás, zilált bajusz ellenére, és az emlékezetünkben élő, a mai napon használt csúnya szavai ellenére, ez a férfi végül is csupán egy alvó kisfiú.

XII

Párkerei úr álmai

A lehúzott redőnyök és a sötétség ellenére éppen most látták Párkerei úr békés, álomba merült arcát a guildfordi Sárga Kalapács fogadó legfelső emeletén, az egyszerű kis szobában. Ez még éjfél előtt történt. Ahogy az éjszaka előrehaladt, álmok kezdtek zavarni.

Van egy álom, amely a kerékpártúrák első napja után elkerülhetetlen. A mozgás emléke megmarad a lábizmokban, és az ember úgy érzi, hogy a lába folyton körbe-körbejár. Álomországban hajt keresztül, csodálatos álomkerékpáron, amely egyre változik és növekszik. Tornyokban és lépcsőházakban kerékpározik lefelé, és szakadékok fölött; lakatlan városok fölött lebeg, rettenetes bizonytalanságban, és keze hiába keresi a féket, amely megmenthetné attól, hogy fejest zuhanjon, nem találja; háborgó folyókba ugrik, és szörnyű akadályokba rohan menthetetlenül. Párkerei úr hamarosan azon kapta magát, hogy kifelé kerékpározik a nemlét sötétségéből, és Ezékiel kerekén tapossa a pedált a surreyi Wealden keresztül, dombocon zökken át, és falvakat tipor el útjában, miközben a Másik Barnaruhás Férfi káromkodva

és fenyegetőzve ordítózik, hogy megállítsa rohanását. Ott volt a putneyi mezőőr is meg a drapp ruhás férfi, aki olyan dühös volt rá. Szörnyű bolondnak érezte magát. Olyan, mint egy... hogy is mondják... huligán?... nem, megvan!... hurrikán!

Halk pottyánással a falvak egymás után tűntek el mögötte. Nem látta a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet, de tudta, hogy az hátulról figyeli. Nem mert visszanézni. Hol az ördögbe van a fék! Úgy látszik, leesett. És a csengő? Guildford már itt volt az orra előtt. Kiáltani próbált, figyelmeztetni a várost, hogy menjen félre az útból, de a hangja is elveszett. Közelebb! Közelebb! Iszonyú volt! És a következő pillanatban a házak ropogtak, mint a dió, és a lakóik vére erre-arra fröccsent. Az utcák feketélltek a rohanó emberektől. Pontosan a kereke alatt meglátta a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet. Párkerei urat rémület fogta el. Oldalra vetette magát, hogy leszálljon, de elfelejtette, hogy milyen magasan van, és nyomban zuhanni kezdett, és zuhant, zuhant, zuhant!

Fölébredt, megfordult, meglátta az újholdat az ablakban, kicsit csodálkozott, aztán újra elaludt.

Ez a második álom valahogy visszanyúlt az elsőbe, és a Másik Barnaruhás Férfi fenyegetően ordítózva jött feléje. Egyre csúnyább lett, ahogy közeledett, és az arckifejezése elviselhetetlenül gonosz volt. Odajött, és közről belenézett Párkerei úr szemébe, aztán hihetetlenül messzire húzódott vissza. Az arca mintha világított volna. - Miss Beaumont - mondta, és a gyanakvás tájtékát fröccsentette szét maga körül. Valaki a bolt mélyén tűzijátékot rendezett - Katalin-kerekeket röppentett föl -, bár Párkerei úr tudta, hogy ez szabályellenes; mert úgy látszott, hogy egy óriási bolthelyiségben vannak; és ekkor Párkerei úr észrevette, hogy a Másik Barnaruhás Férfi a cégvezető - csak abban különbözött a legtöbb cégvezetőtől, hogy belülről volt kivilágítva, mint egy lampion. És a vevő, akit Párkerei úr éppen kiszolgálni készült, a Szürkeruhás Ifjú Hölgy volt. Furcsa, nem is vette észre. Szürke ruhát viselt, mint rendesen - nadrágruhát -, és a pultnak támasztotta a kerékpárját. Kedvesen mosolygott rá, éppúgy, mint mikor bocsánatot kért, hogy megállította. Alakja, hogy feléje hajolt, csupa rugalmas könnyedség volt, olyan, amilyennek eddig még sohasem látta.

- Mivel szolgálhatok? - kérdezte Párkerei úr nyomban.

- A ripleyi utat kérem - felelte a lány.

Elővette tehát a ripleyi utat, legöngyölítette és megmutatta neki, mire a lány azt mondta, hogy nagyon megfelel, és egyre csak nézett és mosolygott Párkerekire. És Párkerei kezdte a tizenkét kilométert lemérni a pulton heverő méterrúddal, ugyanis tizenkét kilométer kell egy ruhához, azaz egy nadrágruhához. Ekkor a Másik Barnaruhás Férfi odalépett és közbeavatkozott. Azt mondta, hogy Párkerei úr csirkefogó, s amellet még túl lassan is méri le az anyagot. És amikor Párkerei úr gyorsabban kezdett mérni, a Másik Barnaruhás Férfi kijelentette, hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgy már eleget volt itt, és hogy ő a bátyja, különben nem utazhatnának együtt, majd hirtelen átölelte a lány derekát, és odébbállt vele. Ebben a pillanatban jutott eszébe Párkerei úrnak, hogy egy testvér aligha viselkedik így. Hát persze hogy nem! Rettenetes dühbe hozta az a látvány, ahogy az a másik olyan bizalmasan megragadja a lányt; átugrott a pulton, és üldözőbe vette őket. Végigrohantak a bolton, majd egy vaslépcsőn föl a vártoronyba, és onnan ki a ripleyi útra. Egy ideig ki-be ugráltak egy útmenti szálló két bejáratán és udvarán. A másik férfi nem tudott nagyon gyorsan futni, mert a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet fogta, Párkerei úr lába viszont minősíthetetlenül viselkedett, nem akart kiegyenesedni, mintha szüntelenül körbe-körbejárna egy biciklipedálon, úgyhogy az elképzelhető legkisebb léptekkel tudott csak előrejutni. Ebben az álomban nem volt fordulópont. A hajsza, úgy tetszett, vég nélkül folytatódott. Mezőőrök, kereskedők, rendőrök, az öreg ember a vár-

toronyból, a drapp ruhás dühös ember, a pincérlány az Egyszarvúból, emberek repülőgépeken, kapualjakban biliárdozó emberek, bolondos, fej nélküli alakok, buta kakasok és tyúkok, csomagokkal, esernyőkkel és esőkabátokkal megrakodva, aludni induló emberek gyertyával, és más efféle szedett-vedett népség állt folyton az útjába és bosszantották, hiába csengetett a villanycsengőjével, és kiáltotta minden sarkon: Csodálatos! Csodálatos!

XIII

Hogy került Párkerei úr Haslemere-be

Párkerei úr némi késedelemmel kapta meg reggelijét, úgyhogy végül is csak akkor tudott Guildfordból elindulni, amikor az óra pontosan kilencet ütött. Kissé tanácstalan volt, amikor a Fő utcáról kifelé tolta a gépét. Nem tudta, hogy az ifjú hölgy, aki képzeletét olyan erősen megragadta, és barátságtalan, sőt talán életveszélyes bátyja már előtte jár-e, vagy éppen most reggeliznek valahol Guildfordban. Ha az előbbi eset forog fenn, időmilliomos, de ha az utóbbi, akkor sietnie kell, és az útkereszteződéseknél lesben kell állnia. Az jutott eszébe - és ezt valami homályos okból jó stratégiának tartotta -, hogy Guildfordot nem a kézenfekvőnek látszó portsmouthi úton hagyja el, hanem azon, amely Shalfordon vezet keresztül. Ezen a kellemes, árnyékos úton eléggé biztonságban érezte magát, hogy folytassa gyakorlatait, hogy kerékpározás közben fél kézzel fogja a kormányt, és időnként hátranézzen. Egyszer-kétszer felborult, de mindig talpra esett, és megállapította, hogy fejlődik. Mielőtt Bramleybe ért volna, egy kedves, de megtévesztő mellékút háttára kapta, úgy egy kilométert futott vele, aztán kiejtette - ahogy a terrier kiejti a szájából a sétatatot - a portsmouthi útra, pár kilométernyire Godalmingtől. Gyalog ment be Godalmingbe, mert az út ezen a szép városkán keresztül vitathatatlanul a világ leggyalázatosabb útja, kötörmelékesúcsok és szakadékok merő összevisszasága. Majd miután sikeresen megkóstolta a Gyapjúzsák fogadó almaborát, továbbindult Milford felé.

Egész idő alatt oly elevenen tudatában volt a Szürkeruhás Ifjú Hölgy és barna ruhás társa létezésének, ahogy a gyerek a sötétben a mumusénak. Néha még a gumikerekeik nesztét is hallotta, ahogy hátulról feléje lopakodnak, de amikor hátranézett, csak egy hosszan elnyúló, üres utat látott. Egyszer megpillantott a távolban egy villogó kereket, de aztán kiderült, hogy csak valami munkásember, aki egy nagyon magas velocipéden rohan a vesztébe. Valami furcsa, bizonytalan szorongást érzett a Szürkeruhás Ifjú Hölgy miatt, amit egyáltalán nem tudott megmagyarázni. Most, hogy ébren volt, már elfelejtette azt a nyomatékosan kiejtett „Miss Beaumont”-t amit álmában egész tisztán hallott. De a különös, álombéli meggyőződés, hogy a lány és a férfi nem testvérek, nem ment ki a fejéből. Például, miért akar egy férfi egyedül lenni a nővérel egy torony tetején? Milford közelében a kerékpárja ostobán viselkedett. Egy útjelző tábla csapott le hirtelen Párkerei úrra, és éles kanyart jelzett, jobb felé. De hiába! Párkerei úr ugyan szeretett volna lassítani és elolvasni a felírást, de a kerékpár nem engedte. Az út kicsit lejtett Milford felé, a gép megriadt, leszegte a fejét, és nekiiramodott. Párkerei úrnak csak akkor jutott eszébe a fék, amikor az útjelzőt már maga mögött hagyta. Hogy visszajusson az útkereszteződéshez, le kellett volna szállnia, mert ekkor még semmiféle út sem volt elég széles ahhoz, hogy Párkerei úr megforduljon rajta. Ment tehát tovább az útján, vagy, hogy pontosak legyünk, éppen az ellenkezőjét tette. A jobb felé eső út vezetett Portsmouthba, és az, amelyen most haladt, Haslemere-be és Midhurstbe vitt. Ennek a tévedésnek köszönhetette, hogy újra találkozott tegnapi utitársaival. Hirtelen ütött rajtuk, anélkül, hogy jövetelét bármivel is előre jelezte volna, s amikor azok legkevésbé számítottak rá, a délnyugati vasúti híd alatt.

- Ez borzasztó - mondta egy leányhang. - Ez közönséges... gyávaság... - majd elhallgatott.

Ami Párkerei arcán tükröződött, amikor lecsapott rájuk a híd alatt, az valahol a sokatmondó vigyorgás és az akaratlan tolakodás miatt érzett bosszankodás között foglalt helyet. Bármennyire zavarban volt is, azt azért észrevette, hogy mindketten milyen furcsán viselkednek. A kerékpárok az út szélén heverték, és gazdáik egymással szemben álltak. A Másik Barnaruhás Férfi tartása, ahogy Párkerei agyán átvillant, csupa kiszámított póz volt; bajsztát pödörgette, halvány mosoly játszott a szája körül, és úgy látszott, hogy önelégülten mulat valamin. A lány mereven, lógó karral állt, a kezében kendőjét szorongatta, arca kipirult, és a szemhéja is alig észrevehetően piros volt. Párkerekinek úgy tűnt, hogy méltatlankodik. De ez csak pillanatnyi benyomás volt. Amikor a lány Párkerei felé fordult, már a váratlan felismerés álarca takarta el az áruló indulatokat, és a Másik Barnaruhás Férfiről is lefoszlott a póz a hirtelen elképedéstől. Ezután Párkerei elhaladt mellettük, továbbhajtott Haslemere felé, és igyekezett az elméjében lefotografált pillanatképet megfejteni.

Furcsa! Átkozottul furcsa! - tűnődött Párkerei úr. Ezek veszekedtek! Az a felfuvalkodott...! Hogy minek nevezte a Másik Barnaruhás Férfit, azzal most ne törődjünk. Zaklatja azt a lányt! Hát akad ember, aki erre képes! De miért?! Hirtelen az az érzése támadt, hogy közbe kéne avatkoznia. Fékezett, leszállt, tétovázva megállt és visszanézett. Azok még mindig a vasúti hídnál álltak, és Párkerei úrnak úgy rémlett, hogy a lány dobban a lábával. Párkerei úr habozott, aztán megfordította a kerékpárját, fölült, és elindult visszafelé, s közben keményen megmarkolta a bátorságát, nehogy elillanjon, és ezzel nevetségessé tegye őt. - Majd följajnlom neki a franciakulcsot - mondta Párkerei úr. Akkor vad indulathullám öntötte el, mert látta, hogy a lány sír. A következő pillanatban azok meghallották, hogy közeledik, és meglepetten fordultak hátra. A lány valóban sírt, szeme könnyben úszott, és a Másik Barnaruhás rendkívül döbbenetnek látszott. Párkerei úr leszállt, és csak állt a gépe mellett.

- Remélem, nincs semmi hiba? - érdeklődött és egyenesen a Másik Barnaruhás Férfi arcába nézett. - Nincs semmi baj?

- Semmi - felelte a Másik Barnaruhás kurtán. - Egyáltalán semmi, köszönöm.

- De az ifjú hölgy sír - bökte ki Párkerei úr nagy erőfeszítéssel. - Gondoltam talán...

A Szürkeruhás Ifjú Hölgy összereszt, gyors pillantást vetett Párkerei úrra, és a szeméhez nyomta a kendőjét. - Ez a por... ez a porszem a szememben... - mondta.

- A hölgynek muslinca ment a szemébe - magyarázta a Másik Barnaruhás.

Egy kis szünet állt be. Az ifjú hölgy a szemével foglalkozott. - Azt hiszem, már kinn van - mondta.

A Másik Barnaruhás Férfi mozdulatai együttérző kíváncsiságot fejeztek ki az állítólagos léggyel kapcsolatban.

Párkerei úr csak állt és hüledezett. (Ez a szó tőle származik.) Ösztönös megérzései voltak, mint minden egyszerű léleknek. Tudta, hogy szó sincs itt semmiféle légyről. De a talajt kirántották a lába alól. A kóbor lovagságnak is van határa; sárkányok, állóvagok - ez mind nagyon rendben van. De legyek! Kitalált legyek! Bármilyen bajuk is volt egymással, ez nyilván nem tartozik órá. Érezte, hogy megint bolondot csinált magából. Valami mentegetődzésfelét akart kinyögni, de a Másik Barnaruhás nem adott erre időt, s nyersen, majdnem dühösen förmedt rá: - Remélem, kielégítette a kíváncsiságát?

- Hogyne - mondta Párkerei úr.

- Akkor nem tartóztatjuk tovább!

És Párkerei úr megszegyenülten fordította meg a kerékpárját, fölkecmergett rá, és folytatta útját dél felé. Amikor rájött, hogy nem a portsmouthi úton van, már lehetetlen lett volna megfordulni, és visszamenni, mert akkor újra szembe kellett volna néznie a szégyenével. Továbbhajtott tehát a Brook Streeten, a dombon fölfelé, Haslemere-be. Távolabb, jobbról a portsmouthi út intett feléje gúnyosan, és továbbsietett fellegvéraiba, a Hindhead napfényben úszó, zöldes, rótes színű sziklatömbjei közé.

Sütött a nap. A homok marta út mindkét oldalán tágas, kéklő hegyekkel és barátságos völgyekkel váltakozó vidék terült el, az út mentén szürke hangafüvel benőtt cserjés és sűrű túskebozót, meg fenyők, amelyeknek friss hajtásai még élénkzölden váltak ki a tavalyi tűlevelek sötét háttéréből. Párkerei úr szeme gyönyörűséggel itta be az üde képet. De ez a sok szépség, egynapos szabadságérzetével egyesülve, ádáz küzdelmet vívott a gyalázatos találkozás okozta elviselhetetlen bosszúságával, és a csata még nem ért véget, amikor Haslemere-be ért. Nagy, barna árnyék feküdt rajta, szörnyű gyűlölet töltötte el a Másik Barnaruhás Férfi iránt. Az a nagyszerű ötlet fogant meg agyában, hogy földjára Portsmoutht, vagy legalábbis átengedi útítársainak az egyenes utat, és ő maga - lesz, ami lesz - keletnek vesz irányt. Haslemere-ben a főutcán egyik hívogató vendéglőbe sem meri betenni a lábát, hanem befordult egy mellékutcába, és betért egy frissítőre a Jóreményhez címzett kis sörözőbe. Itt aztán evett, és leereszkedően szóba elegyedett egy öreg munkással, s közben egy trónfosztott trónörökös szerepét játszotta. Aztán nyeregbe szállt, és elkarikázott Northchapel felé. Ezt a helységet egy csomó útjelző tábla hirdette nagy garra, de valami ármányos fordulat miatt Párkerei úr jó ideig nem tudta elérni.

XIV

Hogy jutott el Párkerei úr Midhurstbe

Nagybátyám egyik legmélyértelműbb megjegyzése volt, hogy az Isten legoktalanabb teremtménye az ember. Ezt a megállapítást Párkerei úr annyira igazolta, hogy míg a délelőttöt ide-oda kanyargással töltötte, hogy elkerülje a Másik Barnaruhás Férfit, a Szürkeruhás Ifjú Hölgyre gondolt, és optimista lélekkel a vele való újabb találkozás lehetőségeit latolgatta. Gondolatai és képzelete a lány körül csapongtak, úgy, hogy haladása irányát főként az előtte kanyargó út szabta meg. Egy általános érvényű tétel helyességéről sziklaszilárdan meg volt győződve. - Valami nagyon nem stimmel ezek körül! - mondta egyszer még fennhangon is. De hogy mi, azt elképzelni se tudta. Gondolatban összefoglalta a tényeket: Miss Beaumont. Fivér és nővér. Megállás veszekedés és sírás céljából. Mindez nagyon elképesztő anyag egy tapasztalatlan fiatalember számára. Semmilyen erőfeszítést nem gyűlölt annyira, mint a logikus következtetést, s egy idő múlva feladta a kísérletet, hogy az eset reális összefüggéseit megértse. Szabadjára engedte képzeletét. Óhajtsa-e a viszontlátást? És ha találkoznának, amikor nincs ott az a fickó? Legjobban annak örült volna, hogy találkoznak, egész véletlenül találkoznak a tánciskola év végi összejövetelén, a putneyi Társaskörben. Valahogy össze-sodródna, mert tudni kell, hogy Párkerei úr rendkívül jól táncolt. Vagy ismét máskor, az üzletben: hirtelen ragyogás a bejáratnál, és a lányt hajlongva a szövetosztály pultjához kísérik. És akkor ő áthajol a pult fölé, és látszólag a szóban forgó árukról beszélgetve, ezt mormolja: - Nem felejtettem el azt a reggelt a portsmouthi úton! - majd halkabban: - És nem is fogom elfelejteni, soha!

Northchapelben Párkerei úr áttanulmányozta a térképét, és azt fontolgatta, hogy milyen irányba tartson. Petworth látszott a legalkalmasabb pihenőhelynek, vagy esetleg Pulborough;

Midhurst túl közelinek tűnt, viszont minden más hely a dűnék mögött túlságosan távolinak. Petworth felé kanyarodott tehát, s közben szüntelenül elképzelt szerepeit játszotta, és kényelmesen ténferegve, mezei virágot szedett, és azon tűnődött, miért nincs nevük (mert ő még egyiket se hallotta); aztán, ha valaki közeledett, titokban elejtette a virágokat, és cél nélkül csellengett ide-oda. Bíborbükköny, bakszakáll, lonc és kései szeder virágzott a sövények körül, de a vadrózsa már elvirult; zöld- és pirosszeder, tyúkhúr meg gyermekláncfű, odébb meg fehér árvacsalán, iszalag, kúszó galaj, virágzó füvek, fehér kakukkfű és szúnyogvirág. Egy gabonatóblán ragyogó vörös és lilába játszó fehér pipacsok virítottak, és a kék búzavirág most kezdett nyílni. A dűlőutak fölött összeborultak a fák, és szénacsomók lógtak a rendetlenül, összevissza nőtt sövényeken. Az egyik főúton Párkerei úr veszélyes utat vágott magának egy tucat bárdolatlanul tolongó ökör között. Imitt-amott kis házak álltak, és festői sörözők, élénk, kék-vörös cégtáblákkal, aztán egy tágas legelő, majd egy templom és egy körülbelül száz házból álló telep következett. Ezután egy kavicsos patakhoz érkezett, amely összehajló lombok alatt, sással, füzénnyel és nefelejccsel benőtt partok között csobogott át az úton. Itt leszállt, és minden vágya az volt, hogy levesse cipőjét és harisnyáját, a divatos, kockás harisnyát, amely most egész szürke volt a portól - és vézna lábát megmártogassa a vidáman locsogó vízben. Ehelyett azonban csak üldögélt, jól nevelten cigarettázott, mert félt, hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgy tündöklő alakja fölbukkanhat a sarkon. Mert a Szürkeruhás Ifjú Hölgy aromája, a virágok illatával keveredve, egész idő alatt benne élt, és az ebből származó gyönyörűség olyan árnyalatot adott ennek a második napnak, amitől az egészen más lett, mint az első, szorongás és valami megbánásféle suttogott bensejében, alig hallhatóan, de elnémíthatatlanul. Egész váratlanul, késő este történt, hogy élénken és határozottan bánni kezdte, hogy menekült a két ember elől. Megéhezett, és az éhségnek különös hatása van az ember gondolatainak érzelmi színezetére. Az a férfi sötét gazember, villant át a sugallat Párkerei agyán, a lány pedig komoly veszedelemben forog. És ő, aki segíthetett volna rajta, első sugallatára hallgatva megfutamodott. Ebben az új megvilágításban rettenetesen lesújtotta a dolog. Mi minden nem történhetett vele eddig? Megint eszébe jutottak a lány könnyei. Igen, miután látta, hogy baj készül, egyszerűen kötelessége lett volna a szemét rajta tartani.

Gyorsabban kezdett hajtani, hogy megszabaduljon az önvádtól. Egyszerre csak kanyargó utak csomópontjához érkezett, s mert már alkonyodott, hamarosan Petworth helyett Easebourne-ben találta magát, másfél kilométerre Midhursttól.

- Megéheztem - mondta Párkerei úr a vadőrnek, akitől Easebourne-ben felvilágosítást kért. - Szóval Midhurst másfél és Petworth hét kilométer? Köszönöm, akkor Midhurstbe megyek.

Midhurstbe a vízimalom melletti hídon át érkezett és a North Streeten hajtott végig. Egy kis bolt felkeltette az érdeklődését, mert vidáman lengő cégtáblája vidám teáskannát ábrázolt, és a kirakatában dohányáru, édességek és gyermekjátékok voltak pompásan elrendezve. Egy kedves kis, élénk szemű, öreg hölgy üdvözölte, és hamarosan pazarul megvacsorázott, kolbászt és teát evett, és evés közben a teáskannához támasztott vendégkönyvet nézegette. A vendégkönyv tele volt a kis öreg hölgyre vonatkozó rendkívül humoros és hízelgő bejegyzéssel, versben és prózában. Némelyik tréfa igazán kellemes volt, és a rímek még kolbásszal megtömött szájjal is jól hangzottak. Párkerei úrnak az a futó ötlete támadt, hogy rajzol valamit, mert a kis öreg hölgyről már kialakult a véleménye. Elképzelte, hogy a kis öreg hölgy később majd fölfedezi a rajzot, és így szól: - Szent Isten! Hiszen ez a *Punch** egyik rajzolója!

* Híres angol vicclap.

A szobának volt egy elfüggönyözött része - benne fiókos szekrény -, ez lesz majd Párkerei úr hálósobája. A szoba nappali részét jótékonysági egyesületek bekeretezett elismerő oklevelei díszítették, meg aranyozott hátú könyvek, arcképek, teáskannatartók, és mindenféle gyapjúból készült gyönyörű holmi. Valóban, nagyon kényelmes volt. Az ablak ólomra foglalt üvegrombuszain át kiláthatott az ember a parókia egyik sarkára és egy barátságos dombtetőre, amely homályos körvonalakkal rajzolódott az alkonyi égre.

És miután a kolbász eltűnt a tányérjáról, rágyújtott egy Vörös Hering cigarettára, és önelégülten kilépett a félhomályos utcára. A sötét téglaházak között csupa árnyék volt az utca, itt-ott fényes, sárga ablak, és a kivilágított patika előtt zöld és kék fényfoltok az úton.

XV *Közzjáték*

Most pedig egy időre hagyjuk Párkerei urat a North Streeten a midhursti alkonyatban, s térjünk vissza a két emberhez a vasúti híd mellé, Milford és Haslemere között. A lány tizen-nyolc éves volt, sötét hajú, finom arcú, csillogó szemű, bőre könnyen piruló, meleg tónusú. Szemét még csillogóbbá tették könnyei. A férfi harminchárom-harmincnégy éves volt, szőke, hosszúkás orra rötes, hirtelenszőke bajsza fölé hajlott, szeme halványkék volt, és a feje, fönt és hátul, kissé kidudorodott. Szétterpesztett lábbal állt, keze csípőjén, olyan tartásban, amely dacos és támadó volt egyszerre. Mindketten Párkerei után néztek, míg az el nem tűnt a szemük elől. A váratlan incidens elapasztotta a lány könnyeit. A férfi tömött bajsztát huzigálta, és nyugodtan nézte a lányt, aki arcát félrefordítva állt, azzal a makacs elhatározással, hogy azért sem ő szólal meg elsőnek.

- A viselkedése - mondta végül is a férfi - feltűnést kelt.

A lány szembefordult vele, arca és szeme lángolt, kezét ökölbe szorította. - Maga pimasz csirkefogó! - kiáltotta elfulladva, dobantott apró lábával, és lihegve állt.

- Pimasz csirkefogó? Drága anygalkám! Lehet, hogy pimasz csirkefogó vagyok, de ki ne lenne az? Magáért!

- Drága anygalkám! Hogy mer így beszélni velem! Maga...

- Mindent megtennék...

- Ó!

Egy pillanatig csend volt. A lány egyenesen a férfi arcába nézett, szeme dühtől és megvetéstől szikrázott. A férfi mintha kissé elpirult volna. Bajsztát simogatta, és minden erejét összeszedte, hogy megőrizze cinikus nyugalmát. - Beszéljünk okosan!

- Okosan!? Ebben a szóban együtt van a világ minden hitványsága és érzékisége.

- Maga mindig így beszél, mindig általánosít. De ha jobban tetszik, nézzük a tényeket.

A lány türelmetlen kézmozdulattal jelezte, hogy várja a folytatást.

- Tehát: maga megszökött! - mondta a férfi.

- Elhagytam az otthonomat - javította ki a lány méltóságteljesen. - Elhagytam az otthonomat, mert elviselhetetlen volt. Mert az a nő...

- Igen, igen. Csakhogy az a bökkenő, hogy velem szökött meg.

- Maga csatlakozott hozzám. Barátságot színlelt. Azt ígérte, segíteni fog, hogy írással keressen meg a kenyeremet. Maga volt az, aki azt mondta: „Miért ne lehetne barátság férfi és nő között?” És most, maga merészel... maga merészel...

- De igazán, Jessie, ez a póz, ez a sértett ártatlanság...

- Visszamegyek! Megtiltom magának, megtiltom, hogy az utamba álljon.

- Egy pillanatra csak. Mindig azt hittem, hogy az én kis tanítványom legalább józanul gondolkodik. Még nem tud mindent, amit tudni vél. Hallgasson rám egy pillanatra.

- Hát nem hallgattam eddig is magára? Maga meg csak sérteget engem. Maga, aki csak a barátságról mert beszélni, aki még célozni sem mert ennél többre.

- De maga mégis értett a szóból. Maga tudta, *tudta!* És nem bánta! Ezt ne feledje el! Ez tetszett magának. Ez szórakoztatta legjobban az egész dologban. Hogy szeretem magát, de nem beszélhetek erről. Ez jó játék volt...

- Ezt már hallottam. Gondolja, hogy ez igazolja magát?

- Ez még nem minden. Elhatároztam, hogy a játékot egyenlő feltételek mellett játsszuk. Tehát tanácsot adtam, és csatlakoztam a maga expedíciójához. Kitaláltam magamnak egy nővért Midhurstben... Elárulhatom, hogy nincs is nővérem. Csak az volt a célom...

- Nos?

- Hogy kompromittáljam magát!

A lány összerezzent. Ez új volt. Vagy fél percig mindketten hallgattak. Aztán a lány féligmeggig kihívóan megszólalt: - Alaposan kompromittált is. Hát persze... bolondot csináltam magamból...

- Drága angyalkám, maga még a tizennyolc éves kor napos oldalán jár, nagyon keveset tud a világról, kevesebbet, mint gondolja. De tanulni fog. Tanulnia kell, mielőtt megírja azt a sok regényt, amiről beszélgettünk. És még valami... - Tétovázott. - Megrezzent és elpirult, amikor az az ember a reggelinél asszonyomnak szólította. Mulatságos tévedésnek tartotta, de nem szólt egy szót se, mert a pincér fiatal és félénk, és emellett az a gondolat, hogy a feleségemnek tartják, sértette az erkölcsösségét. Nem akart tudomást venni róla. De meg kell mondanom, hogy én *Mrs.* Beaumont-ként jelentettem be magát. - Cinikus póza ellenére szinte bocsánatkérően nézett a lányra. - *Mrs.* Beaumont-ként - ismételte, hirtelenszöke bajsztát húzgálva, és figyelte a hatást.

A lány némán nézett a férfi szemébe. - Gyorsan tanulok - mondta lassan végül.

A férfi úgy érezte, hogy az idő megérett az érzelmi támadásra. - Jessie - szólt hirtelen hangot változtatva. - Tudom, hogy ez alávaló, hitvány dolog. De gondolja, hogy ezt a sok mesterkedést és alakoskodást bármi más célból főztem ki, mint...

A lány láthatólag nem is figyelt a szavaira. - Hazamegyek - jelentette ki váratlanul.

- Ahhoz a nőhöz?

A lány arca megrándult.

- Gondoljon csak arra, ezek után miket mond majd magának! - figyelmeztette a férfi.

- Magától azonban most mindenképpen elválok.

- Igen? És elmegy...

- Elmegyek valahová, hogy megkeressem a kenyeremet, hogy szabad legyek, és konvenciók nélkül élhessek.

- Drága angyalkám, engedje meg, hogy cinikus legyek. Nincs pénze, nincs hitele. Senki se fogadja majd be. Két dolog közt választhat: vagy visszamegy a mostohaanyjához, vagy... megbízik bennem.

- Magában megbízni?!

- Akkor vissza kell mennie hozzá! - Kis szünetet tartott, hogy ez a kijelentés megtegye a kellő hatást. - Jessie, nem gondoltam komolyan, amiket mondtam. Becsületszavamra! elment az eszem, amikor így beszéltem. Ha meg tudna bocsátani nekem. Férfi vagyok, nem tehetek róla. Bocsásson meg, és megígérem...

- Hogy bízhatnék magában?

- Tegyen próbára. Biztosíthatom...

A lány bizalmatlanul nézett rá.

- Mindenesetre most folytassuk az utat. Egy biztos, éppen elég időt töltöttünk ennek a borzalmas hídnak az árnyékában.

- Engedjen gondolkozni - mondta a lány, félig elfordult a férfitől, és kezét a homlokára szorította.

- Gondolkozni! Ide figyeljen, Jessie. Most tíz óra van. Kössünk fegyverszünetet, egy órára!

A lány habozott, megkérdezte, hogyan értelmezi a fegyverszünetet, és végül beleegyezett.

Felszálltak, és némán hajtottak tovább a napfényes, füves tájon. Mind a ketten végtelenül levertek és csalódottak voltak. A lány sápadt volt, félelem és harag viaskodott benne. Megértette, hogy kínos helyzetben van, és hiába törte a fejét, nem talált kivezető utat. Egyetlen kézzelfogható tény forgott szüntelenül az eszében, bárhogya próbálta is elhessegetni. Mégpedig az a teljesen mellékes, nem idevágó tény, hogy a férfi feje feltűnően hasonlít egy albínó kókuszdióhoz. A férfi is kijátszottnak érezte magát. Rájött, hogy ez a romantikus csábítási ügy végeredményben ártatlan dolog. De ez csak a kezdet. Bármilyen legyen is, minden vele töltött nap - nyereség. Talán nem is olyan reménytelen a helyzet, mint amilyennek látszik - ebből merített némi vigaszt.

XVI

A protézisekről és a korszellemről

Az olvasó most látta ezt a két fiataalt kívülről - egyébként a férfit Bechamelnek, a lányt pedig Jessie Miltonnak hívják - és hallotta beszélgetni őket; most egymás mellett karikáznak (kínos csendben és nem túl közel egymáshoz) Haslemere felé. Ez a merőben fölösleges fejezet azokkal a koponyájukban levő, furcsa kis tanácsstermekkel foglalkozik, ahol cselekedeteik rugói éppen üléseznek, tetteiket mérlegelik és elfogadják.

De előbb egy pár szót a parókákról és a műfogakról. Valamelyik tréfakedvelő ember, aki behatóan foglalkozott a kopaszság és rövidlátás térhódításával, arra a következtetésre jutott, hogy csodálatos jövő vár az emberiségre. Manapság, mondta, az ember negyven-ötven éves korára megkopaszodik, tehát hogy legyen haja, parókát adunk neki; elsatnyul, tehát kitömjük; kihullanak a fogai, és íme, műfogak kap aranyból. Elveszti valamelyik végtagját, és szép, új

művégtag áll rendelkezésére; rossz az emésztése, máris kéznél van a sósavas pepszin vagy Mira-víz, vagy pankreatin, ahogy az eset kívánja. Az arcbőrt is helyre lehet hozni. Szemüveg pótolja a meggyengült szemlencsét, és észrevehetetlen műdobhártya kerül a nagyothalló fülbe. Így vette sorra egész anatómiánkat, míg végül egy háborzongató, toldott-foldott valamit varázsolt elénk, egy árnyat, egy mesterséges emberi testet, amelynek legelrejtettebb zugában az eleven húsnak csak egy kétséges kis csírája lappang. Szerinte ide fogunk jutni!

Hogy meddig mehetünk el az emberi test részeinek helyettesítésében, azzal most nem kell törődnünk. De az ördög, Mr. Rudyard Kipling szájával, azt állítja, hogy bizonyos Tomlinson esetében a lelket illetőleg ez a helyettesítés már teljes mértékben megvalósult. Volt idő, amikor az ember lelke még egyszerű volt, vágyai éppolyan természetesek, mint a szeme; egy kis ésszerű emberbaráti érzés, egy kis ésszerű szaporodás utáni vágy, éhség és hajlandóság a jó életre, mérsékelt személyes hiúság, egészséges kielégülést hozó duhajkodó kedv, és így tovább. Manapság viszont évek során át tanítanak és fegyelmeznek bennünket, azután olvasunk és olvasunk szüntelen, amikor fáradtságos és idegölő munkánk megengedi. Hipnotizálnak bennünket az iskolában, a szószékről, a katedráról, a könyvekben, az újságokban. Kijelentik, hogy a cukor, amit eszünk, tinta; és mi azon nyomban, végtelen undorral elhárítjuk magunktól. A hiábavaló görcölés feketelevele maga a boldogság - erre mi nagy élvezettel lenyeljük. Ez az Ibsen - mondják - hihetetlenül unalmas író, és mi ásítózunk és nyújtózkodunk a kibírhatatlan unalomtól. Bocsánat! - szólnak közbe - de ez az Ibsen mély és elbűvölő, és mi versengünk egymással a szertelen gyönyörűségben. És ha felnyitjuk ennek a két fiatal lénynek a fejét, nem találunk egyetlen őszinte indítékot sem a felszínen, sem másutt; az igazság az, hogy lelket sem találunk, csak valamilyen lélekhéjat, a korszellemet, készen kapott ideák halmazát, a divatos, zavaros gondolatok utcabálját. A lány eltökélt szándéka, hogy saját életét fogja élni. (Ezt a frázist már sokszor hallhatták!) A férfinak pedig az a jócskán elferdült ambíciója, hogy rendkívül higgadt, művészi hajlamú személynek tartsák. Most reménykedve várja, hogy a lányban, más dolgokkal együtt, felébredjen a szenvedély. Tudja, hogy a szenvedélynek fel kell ébrednie, mert áttanulmányozta a szakkönyveket. Tudja, hogy a lány csodálja a lángeszét, de azt nem tudja, hogy a fejét viszont nem csodálja. Elég jó nevű londoni műkritikus, s a lány mostohaanyjánál, a híres írónőnél ismerkedtek meg; most itt vannak, nyakig ebben a kalandban. Mind a ketten a bűnbánat felső fokozatában vannak, ami abból áll - ahogy valószínűleg már mindnyájan tapasztaltuk -, hogy az ember keményen összeszorítja a fogát, és azt mondja: most már tovább csinálom!

Amint láttuk, a dolgok recsegnek körülöttük, s most olyan közönnyel folytatják útjukat, amely nem sok jót ígér a kaland hagyományos fejleményeit illetően. A férfi rájött, hogy elhamarkodta az ügyet. Érti, hogy a becsületéről van szó, és romantikus alávalósággal, amelyről az aranyozás jócskán lekopott, egy újabb támadás esetleges kimenetelén tűnődik.

És a lány? Még nem ébresztették föl. Indokainak könyvszaga van, olyan könyveké, amelyeket vaktában összeolvasott színpadi szerzők, regényírók, életrajzírók közössége írt tapasztalatlansága fehér lapjaira. Műlélekhéj, amely váratlanul széttöredezhet, és felfedheti az alatta levő embert. Még abban az iskoláslány korban van, amikor egy beszédes öregember érdekesebb, mint egy hallgatag ifjú, és amikor, mondjuk, kiváló matematikusnak lenni vagy újságot szerkeszteni olyan szép ambíciónak látszik, amire bármely lány törekedhet. Bechamel az, aki ennek a célnak elérésében a legeredményesebben segíthetett volna, most pedig itt jön mellette, és rejtélyes frázisokat mond a szenvedélyről, és nagyon különösen néz rá, sőt egyszer, s ez volt a legnagyobb sértés, meg akarta csókolni. De aztán legalább bocsánatot kért. Ebből is látható, hogy a lány még alig sejti, hogy mekkora csávéban van.

XVII

Találkozás Midhurstben

A kis tea-, játék- és dohánybolt ajtajában váltunk el Párkerei úrtól. Az olvasó ne higgye, hogy túl nagy jelentőséggel ruházom fel a véletlent, amikor elmondom, hogy Mrs. Wardor - így hívják a csillogó szemű, kis öreg hölgyet, akinél Párkerei úr megszállt - boltjának tőszomszédságában van az Angyal-szálló, és azon az estén, amikor Párkerei úr Midhurstbe érkezett, az Angyal-szállóban ott volt már Mr. és Miss Beaumont, azaz Bechamel és Jessie Milton. A valóságban ez nagyon is kézenfekvő dolog volt, mert ha valaki Guildfordon halad keresztül, kevés dél felé vezető út között választhat; mehet Petersfielden át Portsmouthba, vagy Midhurston át Chichesterbe, ezeken az országutakon kívül nincs is más, csak jelentéktlenebb mellékutak Petworthbe vagy Pulborough-ba és átvágások Brighton felé. Ha északról érkezünk Midhurstbe, az Angyal-szálló úgy fekszik, hogy tátongó bejárata szinte felszippanjtja a nagyra becsült, jómódú kerékpárosokat, míg Mrs. Wardor hívogató teáskannája azok számára vonzó, akik szerényebb anyagi eszközökkel rendelkeznek. De azoknak, akik nem ismerik ki magukat a sussexi utakon - és történetünk három szereplője is ezek közé tartozik -, ez az összefutás nem látszik olyan elkerülhetetlennek.

Az újabb összeszaladást Bechamel fedezte föl, amikor ebéd után, az Angyal udvarán, éppen a bicikliláncát igazította. Láttá, amint Párkerei, feje körül gomolygó cigarettafüstben, kilép a kapun, majd lassan eltűnik az utcán. A nyugtalanság tornyosuló felhői a nap folyamán részben már eloszlottak, most azonban hirtelen újra megjelentek, és azon nyomban határozott gyanúvá sűrűsödtek. Zsebre vágta a franciakulcsot, és a boltozatos kapun át kilépett az utcára, hogy nyomban végére járjon az ügynek, mert büszkén a tettek emberének vallotta magát. Párkerei csak fel s alá sétálgatott, tehát hamarosan ott álltak egymással szemben.

Ellenfele láttára Párkerei úr nem tudta, hogy mérgeződjön vagy nevéssen-e, és ettől egy pillanatra tovaszállt a gyűlölete.

- Hát megin' összeakadtunk? - mondta hirtelen, és kényszeredetten nevetett a sors csökönységén.

A Másik Barnaruhás Férfi elállta Párkerei útját, és farkasszemet nézett vele. Aztán vészjósló udvariasság kifejezése jelent meg az arcán. - Nem tudom, hogy újat mondok-e önnek, ha megállapítom, hogy ön követ bennünket! - mondta mérhetetlen előzékenységgel.

A mentegetőzésre mindig kész Párkerei, valami megmagyarázhatatlan okból, ezúttal ellenállt ennek az ösztönének. Bosszantani akarta a Másik Barnaruhás Férfit, és az a mondat, amit egy korábbi főpróba alkalmával kigondolt, most éppen kapóra jött. - Mióta vásárolta meg Sussex megyét? - tette fel Párkerei elakadó lélegzettel, de azért vitézül a kérdést.

- Szabad megjegyeznem, hogy nekem... illetőleg nekünk, nemcsak az ellen van kifogásunk, hogy mindig a sarkunkban van - mondta a Másik Barnaruhás Férfi. - Őszintén szólva, úgy tűnik, hogy ön valami határozott céllal követ bennünket.

- Ha nem tetszik, bármikor megfordulhatnak, és visszamehetnek az úton, amelyen jöttek - válaszolta Párkerei úr.

- Aha! Hát így állunk?! Mindjárt gondoltam! - mondta a Másik Barnaruhás Férfi.

- Igazán? - mondta Párkerei úr tanácstalanul, de bátran az érthetetlen helyzet magaslatára emelkedve. Mire akar ez az ember kilyukadni?!

- Értem! - mondta a másik. - Értem! Félig-meddig gyanítottam is... - A modora hirtelen gyanúsán barátságossá vált. - Igen... talán válthatnánk egy-két szót. Remélem, van tíz-perce a számomra?

Párkerei úrból csodálatos sejtelem derengett fel. Minek tarthatja őt ez az ember? Ez végre a valóság! Habozott. Aztán egy bámulatos mondat jutott az eszébe. - Valami közlendője van...?

- Nevezzük közlendőnek - egyezett bele a másik férfi.

- Szakíthatok tíz percet az ön részére - jelentette ki Párkerei úr méltósággal.

- Akkor hát gyérünk erre - mondta a Másik Barnaruhás Férfi, és lassan elindultak a North Streeten az iskola irányába. Vagy fél percig mindketten hallgattak. A másik férfi idegesen simogatta a bajuszát. Párkerei úr drámai érzéke teljesen felébredt. Még nem egészen értette, hogy milyen szerepet osztottak ki rá, de nyilvánvaló, hogy valami sötét és titokzatos szerep. Doktor Conan Doyle, Victor Hugo és Alexandre Dumas Párkerei úr irodalmi érdeklődésének körén belül estek, és nemhiába olvasta őket.

- Teljesen nyíltan fogok beszélni - mondta a Másik Barnaruhás Férfi.

- Mindig a legjobb az egyenes út - mondta Párkerei úr.

- Nos tehát, ki az ördög bízta meg ezzel az üggyel?

- Bízott meg ezzel az üggyel??

- Ne játssza az ostobát! Ki a megbízója? Ki fogadta föl erre a munkára?

- Hát - mondta Párkerei úr zavartan. - Nem... nem mondhatom meg.

- Ez biztos? - A Másik Barnaruhás Férfi jelentősegteljesen a kezére nézett, és amikor Párkerei úr gépiesen követte a tekintetét, sárgán csillogó pénzdarab recés szélét pillantotta meg az alkonyi félhomályban.

A kereskedősegéd fölötte áll annak az osztálynak, amely borraival szokott elfogadni, de épp csak hogy fölötte, tehát fokozottan érzékeny ebben a kérdésben.

Párkerei úr fülön elvörösödött, és dühösen nézett a Másik Barnaruhás Férfi szemébe. - Vigye a fenébe! - kiáltotta, és kísértőjével szembefordulva megállt.

- Micsoda! - mondta a Másik Barnaruhás meglepődve. - Vagy úgy! - és a nadrágzsebébe csúsztatta a pénzt.

- Azt hiszi, hogy engem meg lehet vesztegetni?! - mondta Párkerei úr, akinek a képzelete villámgyorsan átlátta a helyzetet. - A mindenségit! Most már akkor is követem magukat...

- De drága uram! - mondta a Másik Barnaruhás Férfi. - Bocsánatot kérek. Félreértettem önt. Őszintén bocsánatot kérek. Sétáljunk tovább. Az ön foglalkozásában...

- Mi kifogása van a foglalkozásom ellen?

- Nos hát, tudja... Vannak másfajta, alacsonyabb rendű detektívek is, a megfigyelők. Az egész társaság... Magánnyomozók... nem jöttem rá azonnal... Igazán remélem, hogy elnézi azt, ami végül is - be kell látnia - érthető meggondolatlanság volt csupán. A becsületére kényes ember ritkaság ezen a világon... bármelyik foglalkozást nézzük is.

Párkerei úr szerencséjére Midhurstben nyár idején nem gyújtják meg a lámpákat, különben az, amelyik alatt éppen elsétáltak, elárulta volna őt. Így azonban hirtelen a bajszához kapott, és dühödtén rángatta, hogy elrejtse vadul kavargó érzéseit és kiobbanni készülő nevetését.

Detektív! Bechamel még a homályban is látta, hogy nevetést fojt el, de annak tulajdonította, hogy a „becsületére kényes ember” kifejezés mulattatja partnerét.

Most már bejön az én utcámba - mondta magában Bechamel. - Csak azért olyan kitartó, mert egy ötösre pályázik. - Köhögött.

- Nem tudom, mit ártana az önnek, ha elárulná, ki a megbízója?

- Nem tudja? De én igen!

- Jól felelt - mondta Bechamel elismerően. - Egy kérdést szeretnék önnek föltenni. Ez a magva az egész dolognak. Nem kell válaszolnia, ha nem akar. De abban nincs semmi rossz, ha megmondom, hogy mit szeretnék tudni. Azzal bízták meg, hogy engem figyeljen, vagy Miss Milont?

- Nem tartozom a fecsegő fajtához - mondta Párkerei úr, és végtelen élvezettel tartotta a titkot, amit maga sem ismert. Miss Milton! Szóval így hívják! Talán még többet is elárul! - Nincs értelme a faggatásnak. Akar még valamit tudni? - kérdezte Párkerei úr.

Bechamel nagyra tartotta diplomataképességeit. Azzal igyekezett szóra bírni Párkerekit, hogy bizalmas hangot ütött meg. - Feltehetőleg két embernek áll érdekében, hogy bennünket figyeltessen.

- Ki a másik? - kérdezte Párkerei úr higgadtan, de közben óriási erőfeszítéssel fojtotta el önelégült mosolyát. Ki a másik? Ez valóban remek volt, gondolta.

- Az egyik a feleségem, a másik az ő mostohaanyja.

- És most tudni szeretné, hogy melyik?

- Igen - mondta Bechamel.

- Kérdezze meg őket - mondta Párkerei úr, mert az izgalom felülkerekedett benne, és érezte, hogy nagyon talpraesetten válaszolt. - Kérdezze meg mindkettőjüket!

Bechamel türelmetlenül feléje fordult. Aztán egy utolsó erőfeszítést tett. - Adnék egy ötfontost, ha megtudhatnám, pontosan hogy áll a dolog.

- Már megmondtam, hogy hagyja ezt! - mondta Párkerei úr fenyegető hangon. Majd az igazsághoz híven, nagyszerű titokzatossággal tette hozzá: - Ön nem tudja, kivel beszél! De majd meg fogja tudni! - Olyan meggyőződéssel beszélt, hogy maga is hitte, hogy a nyomozóirodája Londonban, a Baker Streeten, valóban létezik.

Ezzel a beszélgetés befejeződött.

Bechamel zavartan ment vissza az Angyalba. - Fene egye a detektíveket! - Egyáltalán nem számított erre a fordulatra.

Párkerei úr kerekre nyitott szemmel és csodálkozó mosollyal tovább sétált a malom felé, a holdfényben csillogó vízhez, és miután egy darabig a híd korlátjára támaszkodva tűnődött - időnként „magádetektív” meg ehhez hasonlókat mormolt magában -, majd visszaballagott a városba, és még a lépései is titokzatosságot fejeztek ki.

XVIII

Magasra húzott szemöldök és hosszú halk füttyök fejezték ki Párkerei úr ujjongását. Egy időre elfelejtette a Szürkeruhás Ifjú Hölgy könnyeit. Új játék kínálkozott, méghozzá igazi játék! Párkerei úr, a magánnyomozó, valóságos Sherlock Holmes, megfigyelés alatt tartja ezt a két embert. Lassan visszasétált a hídtól, megállt az Angyallal szemben, talán tíz percig fürkészte a szállót, és közben élvezte a különleges érzést, hogy ő most egy csodálatos, rejtélyes és rettenetes valaki. A kép most már teljesen kialakult benne. Természetesen, remek ösztönnel, kerékpárosnak álcázta magát, és fölkapott az első kéznél levő ócska tragacsra, hogy azon üldözze őket. Költséget nem kímélve!

Aztán megpróbált rájönni, hogy mit is kell tulajdonképpen megfigyelnie. „A feleségem - az ő mostohaanyja.” Ekkor eszébe jutott a lány könnyben úszó szeme. Nyomban a harag hulláma csapott át rajta, ami őt magát is meglepte, elmosta a detektívszerepet, és itthagya az egyszerű Párkerekit. Ez a barna ruhás férfi, öntelt modorával és a felvillantott aranyával (a nyomorult!), valami rosszban töri a fejét, különben miért lenne ellenére, hogy figyelik? Nős ember, és a lány nem a nővére! Kezdte érteni! Szörnyű gyanúja támadt a dolgok állását illetően. Csak nem jutott *odáig* a dolog! De azért detektív, hogy rájöjjön! Hogy is fogja csinálni? Különböző terveket fontolgatott magában. Össze kellene szednie a bátorságát ahhoz, hogy belépjen az Angyal ivójába.

- Kérek egy limonádét gyomorkeserűvel - mondta Párkerei úr. Megköszörülte a torkát. - Itt szállt meg Bowlong úr és a felesége?

- Tessék? Egy úr és egy hölgy, kerékpáron? Elég fiatalok, egy házaspár.

- Nem - felelte a beszédes, jól megtermett pincérlány. - Semmilyen házaspár nem szállt meg nálunk. De egy Mr. és Miss Beaumont, az van itten. - A pontosság kedvéért betűzte a nevet. - Biztos, hogy jól mondta a nevet, fiatalember?

- Egész biztos - nyugtatta meg Párkerei úr.

- Beaumont, az van, de olyan, hogy... Milyen nevet is mondott?

- Bowlong - mondta Párkerei úr.

- Nem, Bowlong nevű nincs itten - mondta a pincérlány, fölvetett egy törülőruhát, és egy nedves poharat kezdett törölgetni. - Először azt hittem, hogy Beaumont-t kérdez, mert a név hasonlít. Kerékpáron jönnek, akiket vár?

- Igen, azt mondták ma estére talán Midhurstbe érkeznek.

- Lehet, hogy mingyár' jönnek. Beaumont van itten, de Bowlong nincs. Biztos, hogy nem Beaumont a neve?

- Biztos - mondta Párkerei úr.

- Fura, hogy így hasonlít a nevük. Azt gondoltam, hogy talán...

És így társalogtak egy ideig. Párkerei úr boldog volt, hogy elvetheti iszonyú gyanúját. A pincérlány egy darabig a lépcső felé hallgatózott, majd kérdés nélkül elmesélt néhány részletet az emeleten lakó fiatal párról. Sejteni engedte, hogy a fiatal hölgy ruhája nagyon sérti az erkölcsi érzékét, mire Párkerei úr az alkalomhoz illően évődve suttogott valamit, amitől a lány kacéran megbotránkozott.

- Egy-két év múlva nem lehessen tudni, hogy melyik melyik - mondta a pincérlány. - Meg ahogy viselkedett is! Leszállt a gépiról, és odaadta a férfinak, hogy támassza a járdához, aztán bevonult. Azt mondja: „A bátyám és én itt akarunk megszállni ma éjszakára. A bátyám nem bánja akármilyen szobát kap, de én olyan szobát szeretnék, amelyből szép kilátás van. Ha van ilyen” - azt mondja. A férfi sietve bejön utána és ránéz. „Már elintéztam a szobákat” mondja a hölgy, az úr meg azt mondja: „A fene!” Na, képzelem mit szólna hozzá a bátyám, ha így dirigálnék neki!

- Azt elhiszem - mondta Párkerei úr -, pláne, ha ezt mások is tudnák.

A pincérlány lesütötte a szemét, elmosolyodott, és csóválta a fejét. Letette a kifényesített poharat, fölvetett egy nedveset, belerázta a vízceppeket egy kis bádog mosogatódézsába.

- Finom kis feleség lesz belőle - mondta a pincérlány. - Ő fogja viselni a nadrágot, ahogy mondani szokták. Nem is tudom, mi lesz még a lányokból!

A Szürkeruhás Ifjú Hölgynek ez az ócsárlása nem nagyon volt ínyére Párkerei úrnak.

- Divat - mondta, és fölvette a visszajáró pénzt. - A divat parancsol maguknak, hölgyeim, és mindig is az parancsolt. Még egypár év, és maga is nadrágot visel.

- Jól is nézne ki az én alakomon - kuncogta a pincérlány. - Nem, én aztán nem vagyok amolyan divatdáma! Isten ments! Úgy érezném magamat, mintha semmi se volna rajtam, mintha elfelejtettem volna fölvenni a... Jól van, jövök már! Beszélgetek! - Hirtelen letette a poharat. - Én bizony ódivatú vagyok - mondta, és dúdolva végigment az ivón.

- Maga ugyan nem - szólt utána Párkerei úr. Várt, amíg elkapta a lány pillantását, aztán vele született udvariasságával, mosolyogva megemelte a sapkáját, és elköszönt a lánytól.

XIX

Ezek után Párkerei úr visszatért az ólomkeretes ablakú kis szobába, ahol vacsorázott, és ahol most kényelmesen megvetett ágy várta. Leült a ládára az ablaknál, kibámult a parókia fénylő teteje fölé emelkedő holdra, és megpróbálta összeszedni a gondolatait. Hogy kavaroztak ezek a gondolatok! Tíz óra elmúlt, és Midhurst lakóinak java része már ágyba bújt; valaki az utca végén hegedült; néha-néha egy elkésett járókelő sietett haza, és léptei fölverték a csendet, és a parókia kertjében haris harsogott kitartóan. Az ég mélykék volt, a hegy fekete körvonalai mögött még halványan derengett a lebukó nap visszfénye, és a fehér hold, nem számítva néhány sárga csillagot, egyedül uralkodott az égbolton. Gondolataiban eleinte csak a tények bukkantak fel, nem az összefüggések. Itt van ez a gonosztevő és az áldozata. Rá, Párkerekire háramlik a kötelesség, hogy beleavatkozzék a játékba. A férfi nő ember. Vajon tudja-e a lány, hogy nő? Párkerei agyán egyetlen pillanatra sem futott át rossz gondolat a lánnyal kapcsolatban. Naiv, egyszerű lelkek sokkal jobban látják az erkölcsi kérdéseket, mint a fölényeskedők, akik a tehetetlenségig agyonolvasták és gondolkozták magukat. Hallotta a lány hangját, látta nyílt tekintetét, és a lány sírt, s ez elegendő volt. Az eset lényegét még nem látja tisztán. De majd rájön! És az a fölfuvalkodott... hm... disznó! Ez a legenyhébb kifejezés rá! Emlékezetébe idézte azt a roppant kellemetlen esetet a vasúti híd mellett. - Akkor nem tartóztatjuk tovább, köszönöm - mondta Párkerei úr hangosan, különös, természetellenes, megvető hangon, amellyel Bechamel kiejtését akarta utánózni. Ó, a nyomorult! Majd elbánok vele! Esküszöm, ez fél tőlünk, detektívektől! (Ha Mrs. Wardor véletlenül az ajtó mögött van, hallótávolságon belül, annyi baj legyen!)

Egy darabig fenyítések és megtorlásokat forgatott a fejében, javarészt fizikailag képtelen dolgokat: Bechamel tántorogva elvágódik Párkerei úr nagy, de az igazat megvallva, nem túl erős öklének csapása alatt; vagy: Bechamel százhetvenöt centiméter magas, levegőbe emelt teste reszket a keményen kiosztott korbácsütésektől. Ez az álmodozás olyan kellemes volt, hogy Párkerei úr nyúzott arca átszellemült a holdfényben. Olyan örömmámorban úszott, hogy az ember ahhoz a jól ismert és világszerte csodált képhez hasonlíthatta volna, amelynek címe „A lélek ébredése”. Miután bosszúszomját hat-hét erőszakos támadással, egy párbajjal és két kegyetlen gyilkossággal eloltotta, gondolatai ismét visszatértek a Szürkeruhás Ifjú Hölgyhöz.

A lány is a bátrak fajtájához tartozott. Párkerei úr végiggondolta az epizódot, amit a pincérlány az Angyalban elmesélt. Gondolatainak áradata lecsillapodott, tükörré simult, amely a lány képét verte vissza, a legapróbb részletekig, végtelen tisztasággal. Még sohasem találkozott hozzá hasonlóval. Még elképzelni is, hogy az a zsákforma pincérlány úgy öltözködjön! Megborzongott, és megvetően fölnevetett. Összehasonlította az ifjú hölgy színeit, frissességét, hangját a boltilányokéval, akiknek a sorsában maga is osztozott. Még könnyes szemmel is szép volt, sőt, Párkerei úr még szebbnek látta, mert a könnyektől puhábbnak, gyengébbnek, elérhetőbbnek látszott. Pedig az ilyen sírások, ahogy ezt már sokszor tapasztalta, csak nedves, sápadt arcot, kivörösödött orrt és zilált haját szoktak eredményezni. A kereskedősegéd idővel egy kicsit sírásszakértővé válik, mert a boltilányok mindig sírnak, ha szolgálataikra valamilyen okból nem tartanak többé igényt. De ez a lány tudott sírni, és a mindenségit! - hogy tudott mosolyogni! Ő csak ért hozzá! Ekkor visszatért a szerepéhez, és bizalmasan rámosolygott a ráncos, sápadt arcú holdra.

Nehéz lenne megmondani, hogy Párkerei úr mélézása meddig tartott. Láthatólag hosszú időbe telt, amíg újra a cselekvésre irányította gondolatait. Ekkor eszébe jutott, hogy ő detektív, és holnap sok dolga lesz. Úgy érezte, jól festene, ha majd jegyezzetne, és előhúzza kis zsebkönyvét. A notesszel a kezében újra gondolataiba merült. Megmondta-e az a fickó a lánynak, hogy a hekusok a sarkukban vannak? Ha igen, vajon a lány is éppen annyira szeretne meglépni, mint a férfi? Résen kell lennie! Ha lehet, beszélnie kell a lánnyal! Csak egy-két sokatmondó szót: „Barátja vagyok! Bízson bennem!” Arra gondolt, hogy a szökevények holnap esetleg korán fölkelnek és elmenekülnek. Erről viszont az idő jutott eszébe, és megállapította, hogy már fél tizenkettő van. - Űristen! - kiáltott föl - gondoskodnom kell róla, hogy fölébredjek. - Ásított és fölállt. A redőny nem volt leeresztve, elhúzta a könnyű kartonfüggönyt, hogy a reggeli napfény ráessen az ágyára. Óráját, hogy a párnájáról jól láthassa, fölakasztotta egy szögre, amelyen egy teáskannatartó lógott, és leült az ágyára vetkőzni. Egy kis ideig még ébren feküdt, és a holnap ragyogó kilátásait latolgatta, aztán megdicsőülten belépett az álmok csodaországába.

XX

Az üldözés

És most beszéljünk tovább Párkerei úrról, aki a nappal együtt kelt föl, örökösre készen, tette szántan, csodálatosan. Kitárta az ólomkeretes ablak nyitható részét, élesen fülelt, fél szemmel az ablak egyik saroküvegén keresztül szüntelenül sanda pillantásokat vetett az Angyal homlokzatára. Mrs. Wardor azt óhajtotta, hogy lent a konyhában reggelizzék, de ez azt jelentette volna, hogy nem örökösre készen, márpedig ő keményen ki akart tartani. Kerékpárja, Mrs. Wardor kelletlen beleegyezésével, a boltban állt, stratégiai helyzetben, harcra készen.

Párkereki úr reggel hat órától várakozott. Kilenc óra körül szörnyű félelem fogta el, hogy az üldözöttek megszöktek, s hogy megnyugtassa magát, földerítő útra indult az Angyal udvarába. Ott találta az istállófiút (hová sülyedtek a hatalmasságok hanyatló napjainkban!), amint éppen az agyonhajszolt kerékpárokat tisztogatta. Megkönnyebbülten tért vissza Mrs. Wardor házába. Tíz óra tájban a lány és a férfi előbukkantak, és kényelmesen nekivágtak a North Streetnek. Párkereki figyelte őket, amíg be nem fordultak a postahivatal mellett a sarkon, aztán ki az utcára, föl a nyeregbe, és utánuk, szépen, elegánsan. Elhaladtak a gépház mellett, ahol a régi kalodák és szégyenfák álltak, aztán tovább a chichesteri útra, és Párkereki merészen követte őket. Így kezdődött el a nagy hajsza.

Azok ketten nem néztek hátra, és Párkereki csak arra vigyázott, hogy ne veszítse őket szem elől, leszállt tehát, ha egy fordulóban véletlenül túl közel került hozzájuk. Keményen taposta a pedált, s így tartani tudta a megfelelő távolságot, mert azok nem nagyon siettek. Jól kimelegedett, és a térdét már a legelején kissé merevnek érezte, de más baj nem volt. Attól nemigen kellett tartania, hogy elveszti őket, mert vékony, fehéres por lepte be az utat, és a lány kerekének nyoma recés volt, mint a shilling széle, a férfié pedig, mint egy kockás szalag húzódott az úton. Így karikáztak el a Cobden emlékmű mellett és nagyon szép kis falvakon keresztül, míg végül fátlan, homokos dombvidék tárult eléjük meredeken. Itt egy kis időre megálltak, bementek a helység egyetlen kocsmájába. Párkereki úr úgy helyezkedett el, hogy szemmel tarthassa a kocsmá ajtaját. Törölgette az arcát, szomjas volt, és elszívott egy Vörös Hering cigarettát. Azok ketten elidőztek egy darabig a kocsmában. Egy csapat pufók ártatlanság az iskolából hazatérőben megállt, felsorakozott előtte, és csendben és kitartóan bámulták, úgy jó tíz percen keresztül. - Menjetek innen! - szólt rájuk, de azok csak zavartalan érdeklődéssel bámultak tovább. Ekkor sorra megkérdezte a nevüket, de a válasz csak kivehetetlen motyogás volt. Végül is feladta a dolgot, beletörődött a sorsába, úgyhogy azok végre ráuntak.

A megfigyelés alatt álló pár olyan sokáig tartotta megszállva a kocsmát, hogy Párkereki urat éhség és szomjúság fogta el, amikor arra gondolt, mit művelnek azok odabent. Világos, hogy ebédelnek. Az ég felhőtlen volt, és a delelő nap, mint fényzuhany, forró sugárözönben tűzött Párkereki úr feje búbjára. Kóválygott a feje. Végre előtűntek, s a Másik Barnaruhás Férfi visszanézett, és meglátta Párkerekit. Elkarikáztak a dombok lábáig, itt leszálltak, és tolták fölfelé kerékpárjukat a hosszú, meredek, csaknem függőleges, vakító fehér úton. Párkereki úr habozott. Húsz percig is eltarthat, amíg fölrúgnak. Ott túl üres dűnevidék kezdődik, s tart talán kilométereken át. Úgy döntött, hogy visszamegy a kocsmába, és gyorsan bekap valamit.

A kocsmában kétszersültet és sajtot kapott, meg egy korsónyi, csalóka erős barna sört, amely kellemes az ínynek, üdülés a toroknak, de ólom a lábnak forró nyári délutánokon. Pazarul érezte magát, amikor kilépett a vakító napfénybe, de a nap már a domb lábánál újra bizonygatni kezdte, hogy a koponyája túlontúl szűk az agyvelejének. A domb egyre meredekebb lett, a krétafehér út szikrázott, mint a magnéziumfény, és az első kerék gyógyíthatatlan nyikorgásba kezdett. Úgy érezte magát, mint a Mars-lakó, akit hirtelen áthelyeztek a mi bolygónkra, és most körülbelül háromszor olyan nehéznek érzi magát, mint azelőtt. A két kis fekete alak eltűnt a dombtető mögött. - A nyomok megmaradnak - mondta Párkereki úr.

Ez megnyugtató észrevétel volt. Nemcsak a lassú fölcammogásra szolgált mentségül, hanem arra is, hogy a tetőn elheverésszen az útmenti gyepen, és dél felől nézegesse a Wealdet. Két nap leforgása alatt átszelte ezt a tágas völgyet, hullámokba merevedett zöld dombjaival, szétszórt kis falvaival és városkaival, bozótosaival és gabonaföldjeivel, kis tavakkal és folyókkal, amelyek mint gyémánt és ezüst ékszerek szikráznak a napfényben. Az északi dűnék a távolban, az erdős dombok mögött rejtőztek. Alatta feküdt Cocking falucska, és a domboldal

közepe táján, úgy másfél kilométernyire jobbra, szorosan összeverődve, juhnyáj legelészett. A kék égen, magasan a feje fölött, egy izgatott bíbic keringett, és időnként halk kiáltást hallatott. Idefent kellemes szellő enyhítette a hőséget. Párkereki urat mérhetetlen meglegedés töltötte el. Rágyújtott egy cigarettára, és még kényelmesebben elhelyezkedett. Bizony, a sussexi sör a Léthe vizéből, mákból és kellemes álmokból készül. Álmoság csavarodott köréje alattomosan, mint a kígyó.

Büntudatosan rezzent föl álmából, és a gyepen elnyúlva, hason fekve találta magát, fél szemére húzott sapkával. Fölült, megdörzsölte a szemét, és megállapította, hogy elaludt. A feje még egy csöppet nehéz volt. Az üldözés! Talpra ugrott, aztán lehajolt, hogy fölemelje a földön heverő gépet. Előrántotta az óráját, és látta, hogy már elmúlt két óra.

- Jóságos ég! No még ilyet! De a nyomok megmaradnak! - mondta Párkereki úr, és visszatolta gépét a krétafehér útra. Most aztán száguldhatsz, amíg el nem érem őket.

Fölszállt, és olyan gyorsan hajtott, amennyire a hőség és lappangó fáradtsága megengedte. Hébe-korba le kellett szállnia, hogy az útelágazásoknál megvizsgálja a talajt. Szinte élvezte a dolgot. - Nyomozás! - mondta hangosan, és lelke mélyén meg volt győződve, hogy csodálatos ösztöne van a nyomkövetéshez. Elhagyta Goodwood-telepet és Lavantot, és négy óra tájban közeledett Chichesterhez. És ekkor szörnyű dolog történt! Helyenként kemény lett az út, helyenként meg a nemrég erre hajtott juhnyáj taposta összevissza, majd a város macskaköves utcái szerteágaztak keletnek, nyugatnak, északnak és délnek. És végül a katedrális árnyékában, a kőkeresztnél a nyomok eltűntek! - A mindenségit! - kiáltott föl Párkereki úr ijedten, leszállt és megállt, szeme-szája tátva a megdöbbenéstől.

- Elvesztett valamit? - szólt oda a járdáról egy helybéli.

- Igen - felelte Párkereki úr -, elvesztettem a keréknyomot. - Továbbment, és otthagyta az álmélkodó helybélit, aki azon törte a fejét, hogy a keréknyom melyik része lehet a biciklinek. Párkereki úr abbahagyta a nyomkeresést, és érdeklődni kezdett a járókelőktől, nem láttak-e egy Szürkeruhás Ifjú Hölgyet kerékpáron. Hatan a vaktában megszólítottak közül nem látták, és Párkereki érezte, hogy ez a kérdezősködés már feltűnő, tehát fölhagyott vele. De akkor mitévő legyen?

Párkereki úr kimelegedett, éhes és fáradt volt, s ráadásul irtózatossá lelki-furdalás kínozza. Elhatározta, hogy harap valamit és megeázik. Beült a György Királyba, és meglehetősen levert hangulatban töprengett. Megléptek előle, eltűntek, s most minden csodálatos álma valami bizonytalan, de sorsdöntő beavatkozástól összedőlt, mint a kártyavár. Milyen bolond volt, hogy nem tapadt rájuk, mint a pióca. Gondolhatta volna! De hát most már mi értelme van mindennek? A lány könnyeire gondolt, védtelenségére, a Másik Barnaruhás Férfi viselkedésére, s a harag és csalódottság magasra csapott fel benne. - Mit tehetek?! - kiáltott fel Párkereki úr, és ökle lesújtott a teáskanna mellett az asztalra.

Mit tenne Sherlock Holmes? Végte is talán van olyasmi is a világon, mint a bűnjel, bár a csodák kora már elmúlt. De bűnjelet keresni a macskaköves utcák bonyolult szövevényében!? Megvizsgálni minden sáros kis rést a kövek között!? Talán, ha körülnézne és érdeklődne különböző fogadóiban! Ezzel fogja kezdeni! Igen ám, de az is lehet, hogy egyenesen keresztülhajtottak a városon, és alig egy-két ember látta őket. És ekkor jött a kimondottan ragyogó ötlet! - Hány út vezet ki Chichesterből? - kérdezte Párkereki úr. Ez aztán Sherlock Holmeshoz méltó gondolat! Ha hagytak nyomot, én megtalálom azt a nyomot! Ha nem, akkor a városban vannak!

Párkereki ekkor az East Streeten volt, és innen azonnal elindult, hogy bejárja Chichestert, s közben mellékesen fölfedezte, hogy a várost fal veszi körül. Útközben kérdezősködött a Fekete Hattyúban, a Koronában és a Vörös Oroszlán szállóban. Délután hatkor Bognor felé tartott, tekintetét merően az útra szegezve, mint aki pénzt veszített el, rugdosta a port a cipőjével, és kielégítetlen harcikedv emésztette. Egy kudarcot vallott, elszontyolodott Párkereki volt, ahogy ezt az olvasó könnyen elképzelheti. S ekkor hirtelen megragadta a figyelmét két szorosan egymás mellett futó, széles vonal - egyik recés, mint a shilling, másik kockás -, amelyek időnként eltávolodtak egymástól. - Megvan! - mondta Párkereki úr, menten sarkon fordult, és hanyatt-homlok rohant vissza a György Királyba, ahol a kerékpárját őrizték. A szolgálta úgy találta, hogy a masinájához képest átkozottul parancsolgató ember.

XXI

Bognorban

Bechamel, a csábító, lassanként döntő elhatározásra jutott. Kellemes, romantikus hangulatban indult neki ennek a szökésnek, mérhetetlenül büszke volt az elvetemültségére, és valóban, annyira szerelmes volt Jessie-be, amennyire egy műlélek csak képes. A lány vagy pokolian kacér, vagy a Szenvedélynek (nagybetűvel!) legparányibb része sem található a természetében. Önmagáról és a női lélekről alkotott nézeteivel szöges ellentétben állt az a lehetőség, hogy a lány, ilyen kedvező körülmények között is, teljesen érzéketlen maradjon. Határtalanul bosszantónak találta kitartó közönyét és az iránta tanúsított, többé-kevésbé leplezetlen megvetését. Ez a lány egy szentet is fel tudna izgatni, gondolta magában, és megpróbálta ezt a gondolatot pikánsnak és élvezetesnek találni, de sebzett hiúsága csak tovább sajgott. Tény azonban, hogy ennek az állandó ingerültségnek a hatására, ez egyszer lehatolt a lelke mélyén levő természetes emberig, a lelke mélyén levő természetes ember pedig, Oxford és az Ifjú Kritikusok Klubja ellenére, egyszerű ízlésű és erőszakos módszereket kedvelő kőkorszakbeli lény volt.

Majd elbánok én vele! - szántott végig agyán a gondolat. Aztán itt van még ez az átkozott detektív! Bechamel azt mondta a feleségének, Davosba megy, hogy Carterrel találkozzon. Ez ellen, úgy gondolta, az asszonynak nem lehetett kifogása, de hogy ezt a hőstettet hogyan fogadja majd, az roppant kérdéses. Az asszony sajátos erkölcsi nézeteket vallott, a házastársi hűtlenség fokát általában azzal mérte, hogy hozzá milyen közel történik. Látókörén kívül, pontosabban nőismerősei látókörén kívül, az eset szokásos meghatározása talán a következő: a megvetésre méltó, gyöngye jellemű puhánynál, azaz a férfinál, megengedhető vétség. A mostani eset azonban Büntény az Országúton! Valószínűleg nagy rumlit fog csinálni, s az ilyen rumlik, mire végső alakot öltenek, kivétel nélkül mindig pénzsűkét jelentettek Bechamel számára. Mindamellet - úgy érezte, ez hőshöz méltó döntés - meg kell tenni, és érdemes is megtenni. De képzelete nem hagyta nyugton, walkürszerű női alakot látott, s az üldözés és bosszúállás csatazaját hallotta. Az idill azonban még mindig a színpad előterét foglalta el. Az átkozott detektív, úgy látszik, elvesztette a nyomot, s ez mindenestre egy éjszakai haladékok jelent. Most mindjárt dűlőre kell vinni a dolgot.

Este nyolckor a bognori Bicuna-szálló egyik kis külön ebédlőjében érkezett a döntő pillanat. Jessie kipirult, haragos arccal és elszoruló szívvel megint ott állt szemben a férfival, hogy megvívja utolsó küzdelmét. A szerencse a férfi mellé szegődött, és ezúttal sikerült a lányt kijátszania. Mrs. Beaumont-nak jelentette be. Eltekintve attól, hogy Jessie nem akart belépni a szobájukba, és különködésből nem mosott kezet étkezés előtt, a lány eddig még fönntartotta

a látszatot a pincér előtt. De a vacsora elég zord hangulatban folyt le. A lány felváltva hol a férfi jobbik énjéhez apellált, hol meg hóbortos kijelentéseket tett a terveiről, hogy felbosszantsa.

Ekkor a férfi már sápadt volt a dühtől, és haragja át-átremegett a nagyszerű elvetemültség pózán.

- Kimegyek az állomásra. Visszamegyek! - jelentette ki a lány.

- Az utolsó vonat 7.42-kor indul!

- Akkor a rendőrséghez fordulok!

- Nem ismeri őket!

- Szólok ezeknek itt, a szállodában!

- Majd kiteszik a szűrét. Végképp ferde helyzetbe került. Ezek itt az isten háta mögött nem tudják, mi az, hogy valaki füttyöl a konvenciókra.

A lány dobbantott. - Ha egész éjjel csavargok is az utcán... - kiáltotta.

- Maga, aki alkonyat után még nem tette ki a lábát egyedül a házból? Tudja, milyenek egy ilyen bájos kis üdülőhely utcái...?

- Bánom is én! Elmehetek a paphoz is.

- Elragadó ember. Nőtlen! És a férfiak sokkal jobban hasonlítanak egymáshoz, mint ahogy gondolná. És egyáltalán...

- Valóban?!

- Hogy tudná bárkinek megmagyarázni az utolsó két éjszakát? A baj már megtörtént, Jessie!

- Otromba fráter! - mondta a lány, és hirtelen a mellére szorította a kezét. A férfi azt hitte, hogy a lány menten elájul, de az csak állt, halottfehéren.

- Nem - mondta Bechamel. - Szeretem magát.

- Szeret?! - mondta a lány.

- Igen, szeretem!

- Van még más kiút is - mondta a lány kis szünet után.

- De nem a maga számára. Maga még túlságosan tele van élettél és reményekkel, semhogy... hogy is van? „... sem a sötét boltívek, sem a fekete, hömpölygő folyó”. Ne is gondoljon rá! Úgyis inába szállna a bátorsága, amikor a pillanat elérkezik, és komédiába fulladna az egész.

A lány hirtelen hátat fordított neki, és kinézett a sétány mögött fénylő tengerre, amely fölött az alkonypír tűnőben volt, hogy átadja helyét a felkelő holdnak. A férfi mozdulatlanul állt. A redőnyök még fel voltak húzva, mert a lány szólt a pincérnek, hogy ne eressze le őket. Néhány pillanatig csend volt.

Végre a férfi megszólalt, minden rábeszélőképességét hangjába sűrítve. - Fogja fel értelmesen a dolgot, Jessie. Ne veszekedjünk, ne csináljunk melodramát, amikor annyi mindenben megértjük egymást. Esküszöm, hogy szeretem magát. Maga jelent nekem mindent, ami nagyszerű és kíváncsi. Erősebb vagyok magánál, idősebb; én férfi vagyok, s maga nő! De hogy *maga* is ilyen konvencionális!

Jessie ránézett a válla fölött, és a férfin átborzongott a gyönyörűség, amikor a lány kerek arca alól kivillanó kis állát megpillantotta.

- Férfi! - mondta a lány. - Férfi, és én nő?! Hát férfi az, aki hazudik? Férfi az, aki arra használja harmincöt esztendejének tapasztalatát, hogy túljárjon egy tizenhét éves lány eszén? Férfi, szemben velem, a nővel! Nahát, ez aztán a legnagyobb sértés!

- Ez a visszavágás bámulatos volt, Jessie! Megmondhatom, hogy a férfiak hazudnak, sőt, ennél többet is tesznek, ha a szívük olyan lány után sóvárog, mint maga. Az isten szerelmére, hagyja abba ezt a civakodást. Mért nem tudok magával boldogulni? Itt állok, és lába elé teszem a hírnevem és a karrieremet! Hallgasson ide, Jessie, becsületszavamra, feleségül veszem magát, ha...

- Isten ments - vágott közbe a lány, s így most sem tudta meg, hogy a férfinak már van felesége.

Bechamelnek ez a közbeszólás juttatta eszébe első ízben, hogy Jessie nem tudja, hogy ő már nő.

- Ez csak átmeneti helyzet, amíg összeházasodunk - mondta Bechamel, az előbbi felismeréstől indítva. Szünetet tartott. - Legyen okos. Hiszen ez az egész a maga műve. Most pedig jöjjön le a partra. Remek itt a part, és hamarosan a hold is fölkel.

- Nem megyek! - mondta a lány és dobbantott.

- Na, Jessie...

- Hagyjon békén! Engedjen gondolkozni...

- Gondolkozzon, ha kedve van - mondta a férfi. - Folyton csak ezt hangoztatja. De gondolkozással nem mentheti meg magát, drágám. Most már semmiféleképpen nem mentheti meg magát. Ha mentésnek nevezhető ez a - fösvényiség!

- Menjen, menjen!

- Nagyon helyes! Megyek! Megyek, és elszívok egy szivart, és magára gondolok, drágám. De azt hiszi, hogy végigcsinálnám mindezt, ha mindegy volna nekem?

- Menjen - suttozta a lány, hátra se nézve. Tovább bámult ki az ablakon. A férfi állt néhány pillanatig, furcsán fénylő szemmel nézte a lányt, aztán egy lépést tett feléje. - Enyém vagy - mondta -, az enyém! Csapdába estél, megfogtalak. Az enyém vagy! - Szeretett volna odamenni hozzá és megérinteni, de ezt még nem merte megtenni. - A kezemben vagy, a hatalmamban vagy - mondta. - Hallod?! A hatalmamban!

A lány meg se rebbent. Bechamel merően nézte egy fél percig, aztán egy fejedelmi, de kárba vesztett mozdulattal az ajtó felé indult. Semmi kétség, a nők ösztönös meghunyászkodása az erő előtt az ő javát szolgálja. Megállapította magában, hogy megnyerte a csatát. Jessie kilincszörgést hallott, és az ajtó kattánva becsukódott a férfi mögött.

XXII

Most pedig lássuk Párkerei urat, odakint az alkonyatban. Az arca fölhevült, szeme fénylik. Gondolatai kavarnak. A kapkodó, alázatos Párkerei, akit néhány nappal ezelőtt az olvasónak bemutatunk, csodálatos átalakuláson ment keresztül. Amióta Chichesterben elvesztette a nyomot, iszonyú látomások gyötörték azokról a szörnyű erőszakosságokról, amiket talán éppen most követnek el. A környezet különös újszerűsége kezdte fokozatosan lehántani róla a megrögzött alázatoskodást. Itt most holdfény volt, mely elhalványította a

vöröslő napnyugta emlékét, sötét árnyékok és ragyogó, narancsfényű lámpák; szépség, amelyet rejtélyes módon elragadtak előle; kézzelfogható gonoszság, barna öltözetben, és egy kellemetlen arc, amely gúnyt űz belőle. Párkerei úr jelenleg a regények és a kóbor lovagok világában élt, isteni nemtörődomségben a maga és a lány társadalmi helyzetét illetően; megfélemezett most nyomorúságos félénkségéről is, ami oly hosszú idő óta az őt megillető helyhez kötötte, a pult mögé. Haragos volt és kalandvágyó. Itt volt közvetlen közelében ez az élő dráma, amelybe belesodródott, és most kisiklik a kezéből. Ádáz-komolyan elhatározta, hogy fölveszi az elvesztett fonalat, és képzeletben folytatja a játékot. A férfi most élt! Már akkor sem pózolt, amikor a Sárga Kalapácsnál leszállt, és akkor sem, amikor sebtiben bekapott valamit.

A csalódott és elkeseredett Párkerei a Temperance-szállóból jövet akkor fordult be sietve a sarkon, amikor Bechamel a Vicunából átment a sétányra. Párkerei szíve nagyot dobbant, és a dühös bizonytalanság okozta feszültség helyébe izgatott szellemi tevékenység lépett, azaz inkább robbant. Tehát a Vicunában szálltak meg, és a lány most egyedül van odabent. Erre az alkalomra várt. De most nem engedi meg, hogy a szerencse kereke ellene forduljon. Visszament a sarok mögé, leült egy padra, és figyelte a sétányon távolodó Bechamelt, ahogy belevész a homályba. Aztán fölkel, és bement a szállóba.

- Egy szürke ruhás kerékpáros hölgy? - érdeklődött, és elszántan követte a pincért. Az ebédlőajtó még ki se nyílt egészen, amikor váratlanul kétség fogta el. Közel állt ahhoz, hogy sarkon forduljon és megfutamodjon, s érezte, hogy az arca eltorzul.

A lány riadtan megfordult és ránézett. Szeme rémületet és reményt fejezett ki egyszerre.

- Beszélhetek magával pár szót négyszemközt? - kérdezte Párkerei úr, és csak nehezen tudta lecsillapítani ziháló lélegzetét. A lány habozott, majd intett a pincérnek, hogy távozzon.

Párkerei úr várt, míg az ajtó becsukódik. Az volt a szándéka, hogy a szoba közepére áll, összefonja a karját, és azt mondja: - Ön bajban van. A barátja vagyok. Bízzék bennem. - Ehelyett azonban csak állt lihegve, aztán megszólalt, váratlanul bizalmasan hangon, kapkodva és büntudatosan. - Ide hallgasson. Nem tudom, mi a csuda van, de azt hiszem, valami baj van. Ha nem így van, bocsánat a tolakodásért. Mindent megteszek, amit akar, hogy kihúzzam a pácból, ha benne van. Csak ennyit akartam mondani. Mit tehetek? Mindent megteszek, hogy segítsek magán.

A lány összeráncolt szemöldökkel nézte Párkerekit, miközben az ezt a mélységesen átértzett, figyelemre méltó beszédet tartotta.

- Maga?! - szólt a lány. Gondolatban izgatottan fontolgatta a lehetőségeket, és a férfi jóformán még abba sem hagyta, már döntött is.

Jessie egy lépést tett előre. - Maga úriember - mondta.

- Igen - felelte Párkerei úr.

- Bízhatok magában? - Nem várta be az igenlő választ. - Rögtön el kell hagynom a szállót! Jöjjön ide!

Megfogta Párkerei karját, és az ablakhoz vezette.

- Látja azt a kaput? Még nyitva van. Mögötte vannak a kerékpárjaink. Menjen le, és hozza ki őket, aztán én is lejövök magához. Meg meri tenni?

- Hozzam ki a biciklijét az utcára?

- Mind a kettőt! Az enyémmel egyedül semmit se érünk. Rögtön! Meg meri tenni?

- Merre menjek?

- Menjen ki a főkapun, és kerüljön hátra. Egy perc múlva maga után megyek.

- Jó - mondta Párkerei úr és ment.

Meg kell szereznie a bicikliket. Ha azt mondták volna neki, hogy menjen, és ölje meg Bechamelt, azt is megtette volna. Gondolatai örvénylettek. Kisietett a szállóból, végigment az épület előtt, és belépett a nagy, árnyékoktól sötét kocsiszínbe. Körülnézett. Biciklit nem látott sehol. Ekkor egy ember bukkant elő a sötétből, alacsony ember, rövid, fényes fekete kabátban. Párkerei szorult helyzetben volt, de nem próbált megfordulni és elszaladni.

- Megtisztogattam a gépeket, uram - mondta sapkájához emelt kézzel az ember, aki fölismerte a ruhát.

Párkerei úr elméje most szárnyaló sasként működött, villámsebesen csapott le a helyzetre. - Helyes - mondta, és mielőtt a csend feltűnő lett volna, hozzátette: - Hol az enyém? Meg akarom nézni a láncot.

Az ember egy nyitott fészerbe vezette Párkerekit, aztán lámpát keresgélt. Párkerei az útjában eső női gépet az ajtóhoz tolta, majd megfogta a férfigerékpárt, és kivezette a fészerből az udvarba. A kapu nyitva állt, mögötte az esti homályban fehérülő út és egy facsoport. Lehajolt, és remegő ujjakkal a láncot vizsgálta. Hogy kellene csinálni? Mintha valami mozogna a kapu mögött! Az embertől mindenáron meg kell szabadulnia!

- Hallja csak - mondta Párkerei hirtelen támadt ötlettel. - Nem tudna egy csavarhúzózt szerezni nekem?

Az ember csak pár lépést tett a fészerbe, kinyitott és becsukott egy ládat, majd a csavarhúzóval a kezében odalépett a térdeplő Párkereihez. Párkerei úr úgy érezte, elveszett. Egy lagymatag köszönőmmel vette át a csavarhúzózt, és azonnal újabb ötlete támadt.

- Hallja csak - mondta ismét.

- Igenis?

- Ez kilométerekkel nagyobb, mint kellene.

Az ember meggyújtotta a lámpát, odavitte Párkereihez, és letette mellé a földre. - Egy kisebb csavarhúzó kellene? - kérdezte.

Párkerei előrántotta zsebkendőjét, és gyorsan tüsszentett egyet. Ez a hagyományos eljárás, ha az ember nem akarja, hogy felismerjék.

- A legkisebb, ami csak van - mondta a zsebkendője mögül.

- Ennél kisebb nincsen - felelt a szolgál.

- Pedig ez tényleg nem jó - mondta Párkerei, még mindig a zsebkendőjével szórakozva.

- Ha akarja, uram, megnézem, hátha van valamijük odabe'.

- Legyen szíves - mondta Párkerei. Miközben az ember nehéz, szöges csizmája végigkopogott az udvaron, Párkerei fölállt, nesztelenül a női géphez lépett, reszkető kézzel megragadta a kormányt és a nyeret, és ugrásra készen állt.

Kinyílt a konyhaajtó, egy pillanatra meleg, sárga fénysugár hullt az útra, aztán becsukódott az ember mögött, és Párkerei máris rohant a kerékpárral a kapu felé. Egy szürke, sötét alak sietett izgatottan eléje.

- Ezt adja ide, és hozza a másikat! - mondta a lány.

Átadta a gépet a lánynak, a sötétben kissé hozzáért a kezéhez, visszafutott, megragadta Bechamel gépét, és indult kifelé.

A sárga fény a konyhaajtóból hirtelen ismét a macskakövekre esett. Nem volt mit tenni, menekülni kellett. Párkerei hallotta, hogy a szolga kiabál mögötte. Kiért az útra. A lány nyeregben ült, és lassan beleveszett a homályba. Párkerei is baj nélkül nyeregbe szállt. A következő pillanatban a szolga már a kapuban állt, és teli torokból ordította: - Hé, uram! Ez tilos! - De Párkerei közben már utolérte a Szürkeruhás Ifjú Hölgyet. Néhány pillanatig úgy tűnt, hogy a világ megtelik „Fogják meg!” kiáltásokkal, az árnyékok pedig lappangó rendőrökkel. Az út kanyarodott, a szálló eltűnt szem elől, s ők ketten, sötét sövények oltalma alatt, hajtottak egymás mellett.

A lány sírt izgalmaiban, amikor Párkerei utolérte. - Milyen bátor! - mondta, és Párkerei már nem érezte magát üldözött tolvajnak. Hátrapillantott, aztán körülnézett, és látta, hogy kijutottak Bognorból - a Vicuna ugyanis a tengerpart legnyugatibb szélén fekszik -, és egy szép, széles úton haladnak.

XXIII

A szolga (tökfilkó lévén) dühösen rohant végig az utcán, és szitkokat szórt utánuk. Aztán lihegve visszatért a Vicuna szállóhoz, s mert a bejáratnál egy csomó embert talált, akik tudni akarták, hogy mi történt, megállt, és elmesélte nekik a kaland legélvezetesebb részleteit.

Ezzel a menekülők öt percet nyertek.

Aztán a szolga lélekszakadva berontott az ivóba, ahol meg a pincérlányt kellett aprólékosan tájékoztatni az ügy mibenlétéről, és mert a főnök éppen távol volt, még egy csomó értékes időt vesztegettek el, azon törve a fejüket, hogy mitévők legyenek. A tanakodásba a két kívülről visszatérő vendég is nagy hévvel bekapcsolódott. Erkölcsökre vonatkozó megjegyzések és egyéb ide nem illő hozzászólások hangzottak el. Ellentétes ötletek merültek fel: értesíteni kellene a rendőrséget, vagy üldözni kellene a menekülő párt, lóháton.

A szökevényeknek most már tíz percre nőtt az előnyük.

Ekkor lejött Stephen, a pincér, aki Párkerekit fölkísérte, és csodálatos, új megvilágításba helyezte a dolgot, és vadonatúj eszmecserét indított el, ezzel az egyszerű kérdéssel: - *Melyik?*

Így a tíz percből negyedóra lett.

A vita kellős közepén, hirtelen, ijedt csönd támadt. Bechamel jelent meg az ivó mögött a hallban, határozott léptekkel a lépcső felé tartott, majd eltűnt a szemük elől. El tudják képzelni, ahogy hátraszegi azt a kivételes formájú koponyát? Az ivóban elképedt tekintetek meredtek egymásba, mialatt Bechamel léptei a lépcső szőnyegétől tompítva felkopogtak a fordulóig, fordultak, elérték a folyosót, és bemasíroztak az emeleti ebédlőbe.

- Esküszöm, hogy nem ez volt az, kisasszony - jelentette ki a szolga.

- Akárhogy is van, ez a Mr. Beaumont volt - mondta a pincérlány.

A beszélgetés, amelyet Bechamel megszakított, dermedten lógott a levegőben. Mindnyájan fűleltek. A lépések megszűntek. Megfordultak. Kifelé indultak az ebédlőből. Le a lépcsőn a hálószoza felé. Ismét megálltak.

- Szegény pasas! - jegyezte meg a pincérlány. - Az a komisz nő!

- Pszt! - susogta Stephen.

Egy idő múlva Bechamel visszament az ebédlőbe. Hallották, ahogy a szék nyikordul alatta. Csend, csak a szemöldökök beszélnek sokatmondóan.

- Fölmegyek, és megviszem neki a szomorú hírt - mondta Stephen.

Amikor Stephen kopogás nélkül belépett, Bechamel fölneézett az egyhetes újságból. Arca elárulta, hogy másvalakit várt.

- Bocsánatot kérek, uram - mondta Stephen, és diplomatikusan köhécselt.

- Nos? - kérdezte Bechamel, és hirtelen az jutott eszébe, hogy Jessie talán beváltotta a fenyegetését. Ha igen, akkor most magyarázkodnia kell. De felkészült erre. A lány mániákus bolond. Azt fogja mondani: - Hagyjanak egyedül vele, én tudom, hogy kell lecsillapítani.

- Mrs. Beaumont... - kezdte Stephen.

- Nos?

- Elment!

Bechamel enyhén meglepődve fölállt. - Elment! - ismételte halvány mosollyal.

- Elment, uram, a kerékpárján.

- A kerékpárján? Miért?

- Egy másik úrral ment el, uram.

Ezúttal Bechamel igazán meghökkent. - Egy másik úrral? Kivel?

- Egy másik barna ruhás úriemberrel. Lement az udvarra, uram, kivitte a két kerékpárt, uram, és elment, uram, körülbelül húsz perccel ezelőtt.

Bechamel tágra nyílt szemmel, csípőre tett kézzel állt. Stephen mérhetetlen élvezettel nézte, és azt találgatta, vajon ez a faképnél hagyott férj sírva fakad-e, vagy átkozódik, vagy tüstént elrohan, és vad üldözésbe kezd. Egyelőre azonban csak kábult némaságba dermedt.

- Barna ruhás? Szökés? - kérdezte.

- Egy kicsit olyasforma, mint ön, uram, pláne sötétben. A szolga, Jim Duke, uram...

Bechamel kísértetiesen felkacagott, aztán nagy hévvel azt mondta: (De használjunk itt vaktöltést! - ... - mondta.) - Gondolhattam volna! - A karosszékbe vetette magát. - A fene essen belé! - mondta aztán szakasztott úgy, mint a többi közönséges ember. - Elegem volt ebből az egész istenverte komédiából! Elmentek, mi?

- Igen, uram.

- Jól van. Hadd menjenek - mondta Bechamel, s ez a mondása itt sokáig emlékezetes maradt. - Hadd menjenek. Bánja az ördög! És sok szerencsét a fickónak. És hozzon nekem Bourbont, amilyen gyorsan csak tud, derék fiú. Megiszom, aztán mielőtt lefekszem, még egyszer körülnézek Bognorban.

Stephen túlságosan meg volt lepve ahhoz, hogy egyebet is tudjon mondani, mint: - Bourbont, uram?

- Menjen már a fenébe! - mondta Bechamel.

Stephen rokonszenve nyomban elpárolgott. - Igen, uram - mormolta, miközben a kilincs után tapogatózott, aztán hűledezve kiment a szobából. Bechamel, miután ekképpen megóvta a látszatot, és úgy viselkedett, ahogy egy pogányhoz illik, alighogy a pincér léptei elhaltak, érzelmei színe javát trágár káromkodások áradatába öntötte ki. Akár a felesége, akár a lány mostohaanyja küldte a detektívet, az nyilvánvaló, hogy Jessie elment vele, és a kis ügy befejeződött. És most itt áll megfürödve, a számár, mondhatni, a szamarak számára. Az egyetlen reménysugár az volt, hogy végül is minden valószínűség szerint a lány mostohaanyjának a keze van a szökésben, s ebben az esetben az ügy eltussolható, és a feleségével való kimagyarázkodás nehéz órája bizonytalan időre elhalasztódik. Aztán egyszerre csak újból átfutott agyán annak a szürke bugyogós, karcsú alaknak a képe, és megint káromkodni kezdett. Tajtékozó dühvel pattant föl, bizonytalan üldözési terveket forralva, majd rögtön megint leült, olyan zökkenéssel, amely az ivót odalent fenekestül megrázta. Öklével rácsapott a szék karfájára, és megint káromkodott. - Az összes átkozott bolondok közül, akiket erre a világra szültek - dünnyögte -, én, Bechamel... - amikor váratlan kopogás után az ajtó hirtelen kinyílt, és Stephen belépett a Bourbonnal.

XXIV

Menekülés a holdfényben

Így tehát a húsz perc előnyből egy örökkévalóság lett. Elhagyjuk az elvetemült Bechamelt, burkolózzék csak káromkodásokba, akár valami köpenybe - a nyomorult alak már úgyis eléggé beszennyezte könyvünk szerény, de igazsághoz hű lapjait -, elhagyjuk a felajzott kis társaságot a Vicuna szálló ivójában, elhagyjuk egész Bognort, úgy ahogy elhagytuk Chichestert és Midhurstöt és Haslemere-t és Guildfordot és Ripleyt és Putneyt, és követjük ezt a mi kedves, bolond Párkerekinket s az ő Szürkeruhás Ifjú Hölgýt, ki a holdsütötte országútra. Hogy hajtanak! Egy ritmusra dobog a szívük, és gyorsul a lélegzetük! Minden árnyék szorongó várakozást jelent, és minden nesz üldözőket! Mert a menekülés ellenére Párkerei úr most a romantika világában élt. Ha egy rendőr föltartóztatta volna őket, mert nem ég a lámpájuk, Párkerei leüti, és továbbkarikázik, ahogy ezt a született hősök szokták. Ha Bechamel állja útjukat két karddal, hogy megvívjanak, Párkerei úgy küzdött volna, mint akinek Agincourt a valóság és a textiláruház az álom. Amit tett, dicsőség volt, megmentés, szöktetés! És ő itt van, a lány mellette! Láta már az arcát árnyékban, amikor a reggeli napfény kuszálódott a hajába; látta részvevő arcát, abban a meleg fényben; látta őt bajban, könnyektől csillogó szemmel. De milyen fényt lehet a nyáresti hold bűvöletes ragyogásához hasonlítani, ha olyan arcot világít meg, mint az övé?

Az út északnak fordult, és ívben Bognor külső szegélyén vitt keresztül, helyenként sűrű ligetek közt, sötéten és nehezen járhatóan; aztán megint villák között - némelyek meleg lámpafényben, mások fehéren, álomba merülten a holdfényben; aztán élő sövények között, melyeken túl széles, szürke ködülte mezőket láttak. Eleinte alig törődtek vele, hogy merre tartanak, csak azon igyekeztek, hogy egérutat nyerjenek. Egyszer nyugatnak fordultak, amikor a harmattól nedves éjszakában hirtelen kiemelkedett a közelükben a chichesteri katedrális elmosódott, tekervényes, magas tornya. Csendben hajtottak, ritkán váltva egy-egy szót, ha egy fordulóhoz érkeztek, vagy lépéseket hallottak, vagy ha az út göröngyössé vált.

A lányt láthatólag annyira lekötötte a menekülés, hogy nem sok gondolatot vesztegetett Párkerekire, de a férfi a kaland első izgalmainak csillapodtával, amikor a menekülés egyenletes, kitartó utazássá szelídült, kezdte mérhetetlenül élvezni a helyzetet. Az éjszaka

csupa meleg, fehér csend, csak a láncok surrognak finoman. Szeme sarkából nézte a lányt, ahogy a nyeregben ül, és lába könnyedén uralkodik a pedálon. Most az út nyugatnak fordult, és a lánynak csak sötét, szürke körvonalai látszottak a holdfény csillámló hátterén. Aztán észak felé tartottak, és a lány, hideg fény simogatóan átkúszott a lány haján, és megérintette a homlokát és az arcát.

Bűvös varázsa van a holdfénynek, kiemel mindent, ami szép és kedves, s az éjszaka homályába rejt minden egyebet. Megteremti a tündéreket, akiket a napfény megöl; láttára tündérország újra feltámad szívünkben, s a derengő út hangjaiban halk, szívhez szóló melódiák kelnek. Holdfényben minden ember, legyen bár nappal ostoba fajankó, megízlel valamit Endümionból, átvesz valamit Endümion ifjúságából és erejéből, s hölgye szemében az édes, fehér istennőt látja maga felé ragyogni. A nappal szilárd és tömör dolgok rejtelmessé és bizonytalanná válnak, a távoli hegyekből anyagtalan, hullámozó tenger lesz, a világ látható lélekke válik; lelkünk kiemelkedik a sötétből, és terhét levetve az ég felé lebben. Ez az út, amely csupán talpat égető, szemet kápráztató, kerék vágta fehér por volt, most puha, szürke csenddé változott, melynek ezüstjében itt-ott kristályszemcsék villantak fölé, mint a csillagok. A magasban, a kéklő végtelenségben, derűsen, magányosan lebeg a némaság anyja, aki átszellemítette a világot, csupán a két kitartó, fényes csillag kíséri. Áldott fényének jótékony hatása alatt csendben hajtott a két vándor a megszépült és megszépítő éjszakában.

A hold sehol sem világított oly fényesen, mint Párkerei úr koponyájában. Útkereszteződéseknel vaktában, de mint aki teljesen biztos a dolgában, döntött: - Jobbra - mondta. Vagy máskor: - Balra! - mint, aki mindennel tisztában van. Így történt, hogy egy óra múlva váratlanul egy keskeny útra értek, amely egyenesen levitt a tengerhez. Jobbra-balra tőlük szürke tengerpart és egy mély álomba merült fehér házikó, s előtte a vízen alvó halászbárka.

- Halló - mondta Párkerei fojtott hangon. Leszálltak. Az út két oldalát szegélyező, holdsütötte sövények mögött satnya tölgyek és túskebokrok emelkedtek ki a sápadt fényből.

- Biztonságban van - mondta Párkerei úr udvarias meghajtással, sapkáját elegáns mozdulattal leemelve.

- Hol vagyunk?

- Biztonságban!

- De hol?

- Chichester Harbourban. - Karját a tenger felé lendítette, mintha az lett volna a végcél.

- Gondolja, hogy üldözni fognak bennünket?

- Összevissza kanyarogtunk.

Párkerekinak úgy rémlett, hogy a lány zokog. Csak homályosan látta, ahogy ott áll a gépét tartva, s mert neki is fognia kellett a magátét, nem mehetett közelebb, hogy megnézzze, valóban sír-e, vagy csak levegő után kapkod.

- Mit fogunk most csinálni? - hallotta a lány hangját.

- Fáradt? - kérdezte Párkerei.

- Azt teszem, amit kell.

A két kis fekete alak egy darabig némán állt a szűrt fényben.

- Tudja, hogy nem félek magától? - mondta a lány. - Biztos vagyok benne, hogy maga becsületes ember. Pedig még csak a nevét sem tudom.

Párkerekit hirtelen szégyen fogta el furcsa vezetékeve miatt. - Csúnya nevem van - mondta. - De azt jól teszi, hogy megbízik bennem. Én mindent... mindent megtennék magáért... Ez semmiség volt.

A lánynak elakadt a lélegzete. Nem merte megkérdezni Párkerekit, hogy miért. De ha összehasonlítja Bechamellel?! - Megbízunk egymásban - mondta a lány. - Akarja tudni, hogy áll velem a dolog? - Párkerei úr hallgatását beleegyezésnek véve, így folytatta: - Az az ember segítséget és védelmet ígért. Boldogtalan voltam otthon, ne is kérdezze, hogy miért. Egy mostoha... Tétlenül, cél nélkül, szabadságomban korlátozva, ennyi talán elég is. Ekkor lépett ő az életembe, művészetről meg irodalomról beszélt nekem, és föltüzelt a képzeletemet. Meg akartam ismerni a világot, ember akartam lenni és nem ketrecbe dugott kedvenc jószág. Ő pedig...

- Tudom - mondta Párkerei.

- És most itt vagyok...

- Bármit megteszek magáért - biztosította Párkerei.

A lány elgondolkozott. - Nem tudja elképzelni a mostohaanyámat. Nem! Nem tudnám leírni...

- Mindenben rendelkezésére állok. Minden erőmmel a segítségére leszek.

- Elvesztettem egy illúziót, de találtam egy kóbor lovagot. - Az illúzióval Bechamelre célzott.

Párkerei úrnak mindez nagyon hízelgett. De nem talált megfelelő választ. - Azon gondolkodom - mondta pártfogói felelősségérzettől duzzadó elragadtatással -, hogy mi is lenne a legjobb. Maga fáradt, ugye? És nem kószálhatunk egész éjszaka, egy ilyen nap után.

- Az Chichester volt, aminek a közelében jártunk? - kérdezte a lány.

Párkerei töprengett, aztán kis remegéssel a hangjában megszólalt: - Ha a bátyjának adhatnám ki magam, Miss Beaumont.

- Akkor?

- Akkor együtt szállhatnánk meg ott.

Egy perc is eltelt, amíg a lány válaszolt. - Meggyújtom ezeket a lámpákat - mondta közben Párkerei. Lehajolt, és meggyújtott egy gyufát a cipőtalpán. A fellobbanó fénynél a lány Párkerei komoly és eltökélt arcába nézett. Hogy tarthatta, egy percig is, ezt az embert közönségesnek vagy nevetségesnek!

- De akkor meg kell mondania a nevét, bátyám - szólta a lány.

- Khm... Carrington - mondta Párkerei úr egy kis szünet után. Ki akarna Párkerei lenni egy ilyen éjszakán?!

- És a keresztnéve?

- A keresztnévem? A keresztnévem... Izé... Chris. - Bekattintotta a lámpát és főlegyenésedett.

- Ha tartaná a gépemet, meggyújtanám a maga lámpáját is - mondta.

A lány engedelmesen megkerülte a gépét, odalépett, és megfogta Párkerei kerékpárját. Néhány pillanatig szemtől szembe álltak egymással. - Az én nevem Jessie, Chris bátyám - mondta a lány.

Párkereki a lány szemébe nézett, és láthatólag fékezte felindultságát. - Jessie - ismételte lassan. Az arcán tükröződő érzések némajátéka különös hatással volt a lányra. Beszélnie kellett. - Nem valami csodálatos név, ugye? - mondta egy kis nevetéssel, hogy megtörje a feszültséget.

Párkereki kinyitotta a száját, majd újra becsukta, hirtelen megrándult az arca, gyorsan megfordult és lehajolt, hogy kinyissa a lány gépén a lámpát. A lány túlzó elismeréssel nézett le a csaknem előtte térdelő férfire. Amint már említettem, teliholdas, nyári éjszaka volt.

XXV

Párkereki az éjszakai túra hátralevő részét is méltóságteljes önbizalommal vezette, akárcsak eddig, és főleg a jó szerencsének köszönhatték (meg annak, hogy egy város környékén az utak többnyire abban a városban futnak össze), hogy végre elértek Chichesterbe. Eleinte úgy látszott, hogy már alszik az egész városka, de a Vörös Szálló még sárga, meleg fényben ragyogott. Első ízben történt, hogy Párkereki szembe mert nézni egy elsőrendű szálló rejtelmével, de ezen az éjszakán olyan hangulatban volt, hogy szembe mert volna nézni akármivel.

- Hát mégis megtalálta a fiatal hölgyet - mondta a szolga a Vörös Szállóban, mert véletlenül ő is azok közé tartozott, akiktől Párkereki kérdezősködött a délután folyamán.

- Teljes félreértés volt - mondta Párkereki, remekül feltalálva magát. - A húgom Bognorba ment. De visszahoztam ide. Megtetszett nekem ez a hely. És ez a holdvilág, egyszerűen isteni. Köszönöm, már vacsoráztunk, és fáradtak vagyunk. Azt hiszem, te se akarsz semmit, Jessie.

A mennyei érzés, hogy vele van, még ha csak úgy is, mint a nővére! És hogy csak így, Jessiének szólíthatja! De fényesen alakította szerepét, ezt el kell ismerni! - Jó éjszakát, hugi - mondta -, és szép álmokat. Én még belenézek ebbe az újságba, mielőtt lefekszem. - És úgy érezte, hogy most él csak igazán!

Ilyen lovaghoz illően viselkedett Párkereki annak a napnak legutolsó percéig, amely minden napjai közül a legcsodálatosabb volt. Korán kezdődött ez a nap, ahogy bizonyára az olvasó is emlékszik, az örökösséggel a kis édességboltban, a midhursti Angyal tözsomszédságában. De még elgondolni is, hogy azóta mi minden történt! Azon kapta magát, hogy nagyot ásít. Előhúzta az óráját, látta, hogy fél tizenkettő van, és a hősiesség pompás érzetével megindult az ágy felé.

XXVI

Surbitoni közjáték

És itt, hála az alvás csodálatos intézményének, a történetben ismét szünet következik. Ez a két bolondos fiatal most biztonságban ágyba került, a fejük ugyan tele van holdfényes badarságokkal, de az események menete, az elkövetkező nyolc vagy még több órára, mindenestre ment marad újabb fejleményektől, amelyek cselekedeteikből következhetnének. Az olvasó talán csodálkozva hallja, de mind a ketten egészséges, mély álomba merültek. Itt van a lány - hova jutnak a lányok manapság, azt csak Mrs. Lynn Linton tudná megmondani - egy alantas származású, bizonytalan kiejtésű vadidegennel, gardedám nélkül, szégyenkezés nélkül; igazán úgy érzi, hogy biztonságban van, és talán még egy kicsit büszke is a saját közreműködésére

ebben a tranzakcióban. Aztán meg ez a mi Párkerekink, ez a rózsás arcú hólyag! Törvénytelen birtokosa lett egy lopott kerékpárnak, egy lopott ifjú hölgynek és két lopott névnek, megszállt velük egy szállóban, amely magasan meghaladja anyagi lehetőségeit, és még mérhetetlenül büszke is erre a páratlan ostobaságra. Vannak esetek, amikor az erkölcsös író nem tehet mást, csupán a kezét tördeli, és szabad folyást enged az eseményeknek. Hiszen attól, amennyit Párkerei gondol erre, és törődik ezzel, holnap reggel a legelső dolog az lehet, hogy lecsukják kerékpárrablás miatt. Aztán ott van Bognorban (hagyjuk a gyászos emlékü Bechamelt, akivel immár végeztünk, hála az égnek!) az a fogadó, ahol Párkerei egy szelet sültet rendelt (már régen szénné égett), viaszos vászon csomagja az egyik hálósobában, és a saját tulajdonát képező kerékpárja, szavatosság mellett, gondosan elzárva a szénapadláson. Holnapra rejtély lesz Párkerekiből, és a teteme után fognak kutatni végig a partszakaszon. De mindeddig még egy pillantást se vetettünk a surbitoni elhagyott otthonra - az olvasó kétségkívül ismeri a képes hetilapokból -, ahol a boldogtalan mostoha...

A mostohát - s ezt meg kell magyaráznunk - önök nagyon jól ismerik. Ezt a kis meglepetést tartogattam önöknek. Ő Thomas Plantagenet, az *Egy Gáttalan Lélek* című szellemes és merész könyv tehetséges írónöje, aki egész kiváló asszony a maga módján. Csakhogy ez a mód nagyon nyakatekert. Az igazi neve Milton. Özvegy, méghozzá bájos özvegy, Jessie-nél csak tíz évvel idősebb. Mindig gondosan ügyelt arra, hogy merészebb műveit „férjem megszentelt emlékének” ajánlja, hogy bizonyítsa - értik, ugye? -, művei nem személyes élmények alapján íródtak. Ha tekintetbe vesszük irodalmi hírnevét, egyike volt az elképzelhető legtisztelietreméltóbb asszonyoknak. Kifogástalanul bútorozta be a lakását, kifogástalanul öltözködött, szigorú elvei voltak arról, kikkel érintkezzék, templomba járt, és időnként, kissé elvonatkozott lélekkel, még úrvacsorához is járult. Jessie-t pedig olyan gonddal nevelte, hogy még az *Egy Gáttalan Lélek* egyetlen példányát sem volt szabad elolvasnia. Jessie, éppen ezért, természetesen elolvasta, aztán azzal folytatta, hogy habzsolni kezdte a modern irodalmat. Mrs. Milton nemcsak gondosan nevelte Jessie-t, hanem nagyon lassan is, úgyhogy Jessie tizenhét éves korában, még mindig, csak egy okos, könyveket bújó iskolás lány volt (amilyennek az olvasó is látta); csinos volt, de csak kislányosan, és csupán a háttérben mozgott annak a jelentéktelenebb kitűnőségekből álló irodalmi körnek, amely Thomas Plantagenetet körülvette. Mrs. Milton tudta, hogy Bechamel veszedelmes férfi hírében áll, de a rossz hírű férfi nem ugyanaz, mint a rossz hírű nő; beengedte tehát a házába, hogy megmutassa, nem fél tőle. Csakhogy nem számolt Jessie-vel! Amikor a szökés megtörtént, kétszeres csalódást érzett tehát, mert ösztöne megsúgta neki, hogy Bechamel keze van a dologban. Mrs. Milton kifogástalanul járt el. A kifogástalan eljárás pedig, amint ezt tudják, az, hogy az ember beül egy bérkocsiba (költség nem számít), és „igazán nem tudom, mit csináljak” felkiáltással, végigsiránkozza bizalmas baráti körét. Ha Jessie az édeslánya lett volna, akkor sem kocsikázhatott és siránkozhatott volna többet. Az alkalomhoz leginkább illő lelkiállapotot mutatta. És nemcsak mutatta, hanem érezte is. Mrs. Milton, a sikeres kis író és a még sikeresebb harminckét esztendőes özvegy - Thomas Plantagenet elbájoló asszony, szokták írni kritikusan, kivétel nélkül mindig, még akkor is, ha aztán rosszat mondtak róla - Jessie lassú, de biztos nővé serdülését valósággal sérelemnek tekintette, és nagyon is buzgón szorította háttérbe a lányt. Jessie viszont - akinek tizennégy éves korában, kapcsolatuk elején, már elvi kifogásai voltak mostohák ellen, általában - nagyon is aktívan fejezte ki a neheztelését. Növekvő versengés és ellenségeskedés támadt köztük, amely odáig fajult, hogy már egy elejtett hajtű vagy egy könyv éles késsel való fölívágása is lobogó gyűlöletet keltett bennük. Nagyon kevés a megfontolt gonoszság ezen a világon. Az önzésünkből eredő butaság ugyan nagyjából hasonló eredményt szül, de ha erkölcsi vizsgálatnak vetjük alá, kiderül, hogy más természetű. Amikor tehát a katasztrófa bekövetkezett, Mrs. Milton eléggé őszintén bánta, hogy egymás iránti rokonszenvük lassanként elenyészett, és hogy ebben neki is része volt.

Képzeltetik, miként vigasztalták a barátai, s mint súgtak-búgtak az esetről az irodalmi negyedekben, West Kensingtonban, Notting Hillen és Hampsteadben, az egykor bohém erkölcsű hivatásbeliek javítóintézeteiben. Férfiismerősei - mint bájos, irodalmi hölgynek, természetesen, szervezett csapata volt belőlük - együtt éreztek vele, és roppant izgatottak, energikusan segítőkészek, mozgékonyak voltak, és tele jó tanáccsal, már ahogy különböző természetük szerint elképzelt ideáljuk ezt megkívánta tőlük. - Van valami hír Jessie-ről? - ez volt a patetikus nyitánya egy tucat bánatos, de érdekes beszélgetésnek. Férfiismerősei előtt Mrs. Milton talán nem volt olyan letört, mint barátnői társaságában, de egyszerűségében annál megindítóbb. Három napon át - szerdán, csütörtökön és pénteken - semmit sem hallottak a szökevényekről. Azt tudták, hogy Jessie felgombolt szoknyás patentkosztümben, egy modern vázas, gumiabroncsos, szivaccsal bevont nyergű kerékpáron, kora reggel indult útnak. Két font, hét shilling készpénzt és egy becsomagolt szürke útításkát vitt magával. S ez volt minden, amiről tudomást szereztek, kivéve még egy, a mostohaanyjának címzett rövid levelet, egy függetlenségi nyilatkozatot, ahogy mondták, követeléseit, amely terjedelmes és nagyon bosszantó idézeteket tartalmazott az *Egy Gáttalan Lélek*-ből - de ebben nem tett semmi határozott célzást további terveire. Ezt a levelet csak keveseknek mutatták meg, és azoknak is teljes titoktartás mellett.

De péntek este későn, lélekszakadva beállított Widgery, egyik levelező barátja, aki az elsők között értesült az incidensről. Sussexben túrázott, a hátizsák még most is a vállán volt, és sietve bizonygatta, hogy egy Midhurst nevű helyen, az Angyalnak nevezett szállóban, a pincérlánytól nagyon élénk beszámolót hallott egy Szürkeruhás Ifjú Hölgyről. A leírás egyezett. De ki volt a Barnaruhás Férfi?

- Szegény elcsábított lány! Azonnal hozzá kell sietnem! - mondta Mrs. Milton elfúló hangon, és szívére szorított kézzel fölállt.

- Ma este már lehetetlen. Nincs több vonat. Megnéztem útközben.

- Anyai szeretet! - mondta Mrs. Milton. - Igen, azt érzek iránta.

- Tudom, hogy szereti - szólt a férfi érzéssel, mert senki sem csodálta meg annyira a tájfelvételeit, mint Mrs. Milton. - És ez több, mint amit megérdemel!

- Ó, ne beszéljen ilyen ridegen róla. Félrevezették!

Azért ez igazán kedves ettől az embertől! Sajnálkozik, hogy nem tud többet mondani. Küldje utánuk, hogy hozza vissza a lányt? Azért jött hozzá, mert tudta, hogy mennyire aggódik. - Nagyon szép magától - mondta, majd megfogta, és ösztönösen megszorította a férfi kezét. - Ha arra a szegény lányra gondolok... ma éjszaka! Rettenetes! - A tűzbe nézett, amit akkor gyújtott meg, amikor a férfi belépett. A szelíd fény megvilágította sötétlila ruháját, de arcát meleg árnyékban hagyta. Túl gyengének és törékenynek látszott ennyi aggodalomhoz. - Utána kell mennünk! Nincs senkim, aki velem jöhetne. - Eltökéltsége egyenesen imponáló volt.

- Annak a férfinak feleségül kell venni őt! - jelentette ki Widgery.

- Jessie-nek nincsenek barátai. Nincs senkink. Végül is két nő... Támasz nélkül.

És még ezt a kis szöke asszonyt nevezik merészen érzékinek azok, akik csak a könyveiből ismerik! Csupáncsak azért, mert bátor és intellektuális! A férfit meghatotta Mrs. Milton hallatlanul szájalomra méltó helyzete.

- Mrs. Milton - szólalt meg. - Hetti!

A nő ránézett. A helyzet fenyegető volt: félt, még elborítják érzelmei.

- Ne most, ne most! - mondta az asszony. - Előbb meg kell találnom Jessie-t.
- Igen - felelte a férfi erősen felindulva. (A mélyen érző, nagy darab, kövér emberek közé tartozott.) - De engedje, hogy segítsék magának. Legalább engedje, hogy segítsék.
- De hát tud időt szakítani az én számomra? - kérdezte.
- A maga számára...
- De mit tehetek? Mit tehetünk?
- Midhurstbe megyünk. Követjük a nyomokat. Tegnap, csütörtök este még ott volt. Kerékpáron hagyta el a várost. Fel a fejfel! Meg fogjuk menteni! - mondta Widgery.

Az asszony újra a férfi keze után nyúlt és megszorította.

- Fel a fejfel! - ismételte a férfi, miután ilyen kedvező fogadtatásra talált.

Kintről csengetés és mozgolódás hallatszott. Mrs. Milton hátat fordított a tűznek, a férfi pedig gyorsan behuppant a nagy karosszékre, amely csodálatosan illett a méreteihez. Aztán az ajtó kinyílt, és a szobalány bevezette Dangle-t, aki kíváncsian nézett egyikről a másikra. Itt érzelmek kavarnak! A karosszék nyikorgását is hallotta! És a kipirult arcú Mrs. Milton gyanús élénkséggel magyarázkodik.

- Maga is a jó barátaim közé tartozik. Hírt kaptunk végre Jessie-ről - mondta az asszony.

Widgery kétségtelenül előnyben volt, Dangle azonban eltökölte, hogy hasznavehető embernek fog mutatkozni, így aztán végül - Widgeryt hányinger kerülgette - őt is bevették a midhursti expedícióba. És mielőtt az este véget ért, a fiatal Phipps, a tejfölösszájú, kevés szavú, makulátlan gallérú, lángolóan odaadó ifjú is fölkerült a listára. Ők hárman fogják átkutatni a vidéket. Az asszony mintha kissé felvidult volna, de nyilvánvalóan mélyen meg volt hatva. Nem tudta, mivel érdemelte ki ezeket a jó barátokat. A hangja kicsit megcsuklott, az ajtóhoz indult, és a fiatal Phipps, aki inkább a tettek, mint a beszéd embere volt, odaugrott és kinyitotta, és büszke volt rá, hogy ő volt az első.

- Borzasztóan aggódik - fordult Dangle Widgeryhez.
- Minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk érte.
- Csodálatos asszony - mondta Dangle. - Olyan kifinomult, olyan bonyolult, olyan sokszínű. Mélységesen átérzi ezt az ügyet.

A fiatal Phipps nem szólt semmit, de annál többet érzett.

És még azt mondják, hogy vége a lovagoknak!

De ez csak afféle kis közjáték, amit azért szúrtunk be ide, hogy módot adjunk vándorainknak arra, hogy jó egészséges alvással fölfrissítsék magukat. Ezért most nem érdekel bennünket a mentőexpedíció elindulása, sem Mrs. Milton egyszerű, de ízléses szürke ruhája, a jól táplált Widgery Norfolk-kabátja és vastag cipője, a karcsú Dangle energikus magatartása, sem pedig a csodaszép kockás harisnya, amely a golfruhás Phipps lábát ékesíti. Üldöznék bennünket! Nemsokára a nyakunkon lesznek! Képzeljék csak el, amennyire tudják, hogy Widgery, Dangle és Phipps egymással versengve, hogy tették tűvé Midhurstöt, milyen kiváló volt Widgery a kérdezősködésben, milyen ügyes Dangle a következtetésekben, és milyen föltűnően maradt el mögöttük mindenben Phipps, úgy, hogy ezt már maga is érezte, s jóformán egész nap duzzogott Mrs. Miltonra, már ahogy ezt tejfölösszájú ifjak szokták, szerte a világon. Mrs. Milton megszállt az Angyalban, és nagyon szomorú, nagyon bájos és intelligens volt, és Widgery

fizette a számlát. Szombat délután elérték Chichestert. De ekkorra már a menekülők... amint rögtön hallani fogják...

XXVII

Párkereki úr ébredése

Párkereki úr megmozdult a párnán, kinyitotta a szemét, és üres tekintettel ásított. Az ágynemű sima és kellemes volt. A mennyezet felé fordította gyér bajsza fölött uralkodó hegyes orrát, a fehérség hullámaiból kiemelkedő rózsás szirtfokot. Láthatják, amint ez az orr összeráncolódik egy újabb ásításra, majd kisimul. Egy időre ennyiben is marad minden. Aztán nagyon lassan visszatér Párkereki emlékezete. Ekkor egy kócos, seszínű barna hajfürt bukkan elő, majd előbb az egyik vizenyős szürke szem csodálkozik a világra, azután a másik; az ágynemű föl-púposodik, és látják, hirtelen előbúvik egy vékony nyak a fölhúzott takaró alól, és Párkereki bámész arccal körülnéz a szobában. Remélem, meg tudom magyarázni, hogy azért húzza a takarót magára, mert a hálóinge egy viaszosvászon csomagban, gazdátlanul, Bognorban maradt. Harmadszor is ásított, megdörzsölte a szemét, és cuppantott egyet. Csaknem mindenre emlékezett most már, az üldözésre, a szállóra, ahogy vakmerően, de remegve belépett, az udvarban lezajlott rövid kalandra, a holdfényre. Hirtelen félrelökte a takarót, fölemelkedett, és az ágy szélére ült. Kívülről zsaluk és ajtók nyitogatása, az utcáról patkócsattogás és kerékcörgés hallatszott. Az órájára nézett. Fél hét. Ismét körülhordozta tekintetét a fényűzően berendezett szobán.

- Úristen! - sóhajtott fel Párkereki úr. - Hát mégse volt álom! Kíváncsi vagyok, mit számítanak ezekért a csuda szobákért! - mondta, s közben egyik rózsaszínű lábát simogatta.

Eltűnődve gyér bajsztát húzgálta. Hirtelen hangtalan nevetésre fakadt. - Micsoda lerohanás volt! Be, aztán el a lánnyal, pont az orra előtt! Jól ki volt tervelve! Akárcsak az útonállók, meg mint a banditák. Nyeregbe és uzsgyi! Csudamód rászedve érezheti magát az a pasas! De, ott az udvarban, csak egy hajszálon múlt! - Hirtelen elhallgatott. Szemöldöke felszaladt a homlokára, az álla leesett. - Húha! - mondta. Eddig ez még eszébe se jutott. Ez talán érthető is, ha meggondoljuk, micsoda kavarodásban volt az elmúlt éjszaka. De az ember napvilágnál tisztábban látja a dolgokat. - Akasszanak fel, ha nem fogtam magam, és loptam egy átkozott biciklit! Ki törődik vele?! - tette hozzá rögtön Párkereki úr, és az arca megadta a választ a kérdésre.

Ekkor újra eszébe jutott a Szürkeruhás Ifjú Hölgy, és igyekezett hősiesebb színezetet adni az ügynek. De kora reggel, éhgyomorral (ahogy ezt az orvosok jellemző nyerseséggel mondják) sokkal nehezebb hőskölteményt faragni, mint holdvilágnál. Az éjjel még minden kivételesen szép és csodálatos volt, de egyben egészen természetes is.

Párkereki úr kinyújtotta a kezét, fölemelte a Norfolk-kabátot, térdére fektette, kivette a pénzét a kis belső zsebből. - Tizennégy shilling meg hat és fél penny - mondta. Bal kezében tartotta a pénzt, és jobbával az állát simogatta. Megtapogatta a szivarzsebét, és meggyőződött róla, hogy a levéltárca ott van. - Öt font, tizennégy shilling, hat és fél penny - mondta. - Ennyi maradt. - A Norfolk-kabáttal a térdén újabb néma töprengésbe merült.

- Ez nem volna baj. A kerékpár, az a hiba! - mondta. - Nem lenne jó Bognorba visszamenni. Persze, vissza is küldhetném. Megköszönném, hogy kölcsönadta. De mivel már nincs rá szükségem... - Párkereki úr kuncogott, és csendes élvezettel egy szemtelen levél szerkesztésébe mélyedett. „Párkereki J. úr tiszteletét küldi.” De ismét komolyra fordította magában a szót.

Persze, egy óra alatt visszakarikázhatnék, és kicserélhetném a gépeket. Az én öreg tragacsom olyan átkozottul ócska. Az az ember biztosan bosszúálló természetű is. Talán még le is csukatna. Akkor Jessie megint benn lenne a régi kutyaszorítóban, talán még rosszabb helyzetben is. Pedig hát én vagyok az ő kóbor lovagja. Hű, de bonyolult dolog!

Tétován kalandozó tekintete megállt a szobakádon. - Mi a csudát akarnak ezek egy ekkora tejeslábossal a hálósobában? - jegyezte meg Párkerei úr csak úgy mellékesen.

A leghelyesebb, amit tehetünk, ha valahogy innen minél előbb elpárolgunk. Gondolom, a lány hazamegy a barátaihoz. Az a bicikliügy mindenképpen csudára kínos!

Hirtelen támadt energiával talpra ugrott, hogy felöltözzék. Ekkor nem kis rémületére eszébe jutott, hogy ehhez az eljáráshoz szükséges egyszerű kellékek Bognorban maradtak. - Úristen! - jegyezte meg, és egy ideig hangtalanul fűtyörészett. - Ez ám a remek helyzet! Nyereség, veszteség. Nyereség: egy nővér biciklivel, komplett. Ki ad többet érte? Olcsón kapható fogkeféért, hajkeféért, trikókért, hálóingért, harisnyáért és egyéb apróságokért.

De érzük be ennyivel. - És amikor hajkefélésre került a sor, kezével igyekezett lesimítani zilált hajtincseit. Az eredmény szárnalmas volt. - Azt hiszem, kilopódzok borotválkozni, és veszek egy hajkefét, meg ami még kell. Ez újabb gubát jelent! Nem is nagy a szakállam. - Végigsimított az állán, egy darabig behatóan nézegette magát, és gyér bajszát gondosan kipödörte. Aztán elmélázott a szépségén. Háromnegyed profilban tanulmányozta magát, jobbról és balról. Arcán a nemtetszés jelei kezdtek feltűnedezni. - Attól, hogy nézed, nem lesz szebb, Párkerei! Cingár pali vagy, barátocskám! Keskeny vállak! Valahogy silány az egész!

Öklét az öltözőasztalra tette, és előrszegezett állal nézegette magát. - Úristen! Ez a nyak! És szeretném tudni, minek az az óriási dudor rajta? Leült az ágyra, szeme még mindig a tükrön függött. - Ha rendszeresen sportoltam volna, ha ésszerűen tápláltak volna, ha nem löknek egy hülye iskolából egy hülye üzletbe... De hát az öregeim nem tudtak ennél okosabbat kifundálni. A tanítónak tudnia kellett volna! De nem tudott az semmit, szegény, öreg bolond! Aztán, ha úgy fordul, hogy egy ilyen lánnyal találkozik az ember, akkor baj van. Jó volna tudni, hogy Ádám mit gondolna rólam mint mintapéldányról. Civilizáció, mi?! Nemzedékek örököse! Nem vagyok semmi! Nem értek semmihez! Nem tudok semmit! Legföljebb rajzolni egy kicsit. Mért nem lettem művész? Ez a ruha is, milyen vacak és ronda így napfényben! Semmi értelme, Párkerei! Legalább magadat ne akard becsapni! A hősszerelmes semmiképpen se a te szereped. De van ezenkívül még más is. Segíthetsz az ifjú hölgynek, és fogsz is neki segíteni! Azt hiszem, haza akar menni. És ez a bicikliügy, ennek is a végire kell járni, barátocskám! „Gyerünk, Párkerei!” Az, hogy nem vagy szépség, még nem ok arra, hogy itt rostokolj, és lefűleltesd magad a zsarukkal, ugyebár?!

S most, hogy így, ha borongósan is, de újra elégedetten szemlélte magát, újabb kísérletet tett a hajával, mielőtt elhagytá volna a szobát, hogy a korai indulás érdekében siettesse a reggelit. Mialatt a reggeli készült, kísétált a South Streetre, és újra ellátta magát az útipoggyász legegységibb kellékeivel. - Költséget nem kímélve - mormolta a félfontost előguberálva.

XXVIII

Távozás Chichesterből

Ismételten fölüzent nővérének, s amikor az lejött, tréfás mosollyal elmagyarázta neki jogi kapcsolatát az udvaron álló kerékpárral.

- Ez kellemetlen lehet, tudja? - Az aggodalma elég nyilvánvaló volt.

- Rendben van - mondta a lány nagyon barátságosan. - Siessünk a reggelivel, aztán indulunk. Meg akarom magával beszélni a dolgokat.

Az átaludt éjszaka után a lány szebb volt, mint valaha, haja bájos, sötét hullámokban keretezte a homlokát, kesztyűtlen ujjacskái rózsaszínűek és hűvösek voltak. És milyen határozott volt! A reggeli idegesítő ceremóniával folyt, a társalgás testvéri, de gyér volt. A pincér megfélemlítette Párkerekit, és a villák tömege is riasztotta. De a lány Chrisnek szólította! A beszélgetés kedvéért, Párkerei hatpennys megyei térképe fölé hajolva, megvitatták az útirányt, de a felszolgáló jelenlétében nem akartak dönteni. Fizetéskor az ötfontos bankjegyet föl kellett váltani, s mert Párkerei elhatározta, hogy igazi úriember lesz, a pincér és a szobalány fejenként két és fél shillinget, a szolga meg két shillinget kapott. - Nyaralók! - dörmögte magában a szolga, a hála minden jele nélkül. A nyilvánosság előtti nyeregbe szállás az utcán izgalmas pillanat volt. Egy rendőr állt meg, éppen akkor, a szemközti járdán, és figyelte őket. És ha most átjön és megkérdezi: - Magáé ez a kerékpár, uram? - Verekedjen? Vagy hagyja a gépet és fusson? Az is halálos rémülettel töltötte el, hogy végig kellett hajtani a város utcáin, úgyhogy egy tejeskocsi alig került el a pusztulást Párkerei kerékpárjának bizonytalan kerekei alatt. Ez magához térítette a kapkodó kormányzásból, és összeszedte magát. A mezei utakon szabadabban lélegzett, és a közvetlenebb hangú beszélgetés nyomban megindult.

- Láttam, minden vágya, hogy mielőbb túl legyünk Chichesteren - mondta Jessie.

- Hát ami azt illeti, egy kicsit piszkál ez a bicikliügy.

- Ja, persze - mondta a lány. - Ezt elfelejtettem. De hova megyünk?

- Épp csak fordulunk egyet, ha kedve van - mondta Párkerei. - Épp csak egy-két kilométert, vagy így valahogy. Gondolkoznom kell magáról, tudja. Attól majd könnyebben érzem magam. Ha becsuknának minket, tudja... nem mintha nagyon bánnám magam miatt. - A tenger mellett haladtak, a szürke hullámok szüntelen jöttek-mentek bal felől. Ahogy távolodtak Chichestertől, minden egyes kilométerrel egyre kevésbé gyötörték korábbi szorongásai, sőt egyre inkább gáláns, mindenre elszánt kalandornak érezte magát. Itt gurul egy remek kerékpáron, egy gyönyörű lánnyal az oldalán. Mit gondolnának azok, ott az áruházban, ha most látnák! Részletesen maga elé képzelte Miss Isaacs és Miss Howe álmélkodását. - Jé, hiszen ez Párkerei úr! - mondaná Miss Isaacs. - No de ilyet! - tenné hozzá nyomatékosan Miss Howe. Aztán Briggsszel játszott gondolatban, utána meg a főnökkel próbálkozott, amint erre jön egy bricskában. Elképzelte, ahogy bemutatja őket egymásnak. - A húgom... ideiglenesen. - Ő a bátyja, és Chrisnek hívják. De milyen Chrisnek? Elfelejtette! Harrington... Hartington... vagy valami ilyesmi? Ezt a témát kerülni kell addig, amíg eszébe nem jut! Már szinte azt kívánta, bár az igazat mondta volna a lánynak. Rápillantott. Jessie egyenesen maga elé nézve hajtott. Gondolkozott. Kissé zavartnak látszott. Párkerei észrevette, hogy milyen jól kerékpározik, és még hozzá csukott szájjal! Ez neki még sohase sikerült!

Párkerei úr most a jövővel kezdett foglalkozni. Mit fog Jessie csinálni? Mit fognak ők ketten csinálni? Gondolatai komolyra fordultak. Megmentette a lányt! Ez szép dolog volt, ez férfias munka volt. Jessie-nek haza kell menni, a mostohaanyja ellenére is! Komolyan és szilárdan ki kell tartania emellett! A lány természetesen a bátor fajtából való, de mégis. Vajon van-e pénze? Vajon mibe kerül az út másodosztályon Havanttól Londonig? Persze neki kell fizetnie, úriember lévén ez a szabályszerű eljárás. Aztán hazáig kísérje? A hazatérést kezdte mozgó képsorokban felvázolni magában. Jelen van a leírhatatlanul kegyetlen, de bűnbánó mostoha (még ezeknek a gazdag népeknek is megvan a maguk gondja-baja!) meg valószínűleg egy-két nagybácsi is. Az inas jelenti: - Mr... (fene egye meg azt a nevet!) és Miss Milton. - Aztán a két nő egymás karjában zokog, a háttérben egy lovag alakja, csinos, még feltűnően új Norfolk-

kabátban. Leplezni fogja az érzelmeit, a legutolsó pillanatig. Aztán távozóban megáll az ajtóban, olyan pózban, mint amilyenbe Mr. George Alexander vágná magát, s ezt mondaná lassan és elhalóan: - Legyen jó hozzá, legyen jó hozzá! - és távozik, a leggyengébb felfogásúak számára is szemlátomást megtört szívvel. De ez még a jövő zenéje! A hazatérés megbeszélésébe azonban hamarosan bele kell kezdeni! Nem volt forgalom az úton, felzárkózott tehát a lány mellé. (Tűnődése közben lemaradt.) Jessie beszélni kezdett.

- Mr. Denison - kezdte, aztán bizonytalanul: - Ez a neve? Olyan buta vagyok...

- Ez! - mondta Párkerei. (Denison... ez volt? Denison, Denison, Denison??? Mit is mond a lány?)

- Szeretném tudni, meddig terjed a segítőkészsége?

Rettentő nehéz az ilyen kérdésekre azon nyomban felelni, anélkül, hogy közben összevissza ne kormányozzon az ember.

- Számíthat rám - mondta Párkerei, miközben újra visszanyerte egyensúlyát a vad tántorgás után. - Biztosíthatom, hogy őszintén segíteni akarok magán. Egyáltalán ne is tekintsen engem. Vagyis tekintsen úgy, hogy teljesen a szolgálatára állok. (Az ördög vigye el, hogy nem képes az ilyesfélét jól kifejezni!)

- Tudja, olyan kínos helyzetben vagyok.

- Nagyon boldoggá tesz vele, ha segíthetek magának. - Hallgattak. Egy kanyarodó után füves térséghez értek, az út és a sövény között feküdt, cicfarkkóró és bakszakáll nőtt rajta, és egy kidöntött fa hevert a fűben. Itt a lány leszállt, kerékpárját egy kőhöz támasztotta, és leült. - Itt beszélgethetünk - mondta.

- Igen - szólt Párkerei várakozóan.

A lány térdére könyökölt, állát tenyerébe támasztotta, és egyenesen maga elé nézett. Kis idő múlva folytatta. - Nem is tudom... Szilárd elhatározásom, hogy a magam életét fogom élni.

- Persze - mondta Párkerei úr. - Természetesen.

- Élni akarok, és tudni akarom, mit jelent az *Élet*. Tanulni akarok. Mindenki siettet, minden siettet. Időt akarok, hogy gondolkozzam!

Párkerei úr nem tudta, mit gondoljon, de csodálta a lányt. Bámulatos, hogy milyen világosan és könnyedén beszél! De hát könnyű szépen beszélni ilyen torokkal és ilyen szájjal! Párkerei úr tudta, hogy nemigen fog menni neki, mégis megpróbált az alkalomhoz méltóan viselkedni.

- Ha hagyja, hogy behajszolják valamibe, azt nagyon megbánná, és persze ez nagy butaság lenne magától - mondta.

- Maga nem akar tanulni? - kérdezte a lány.

- Épp ma reggel is törtem a fejemet... - kezdte Párkerei úr, aztán abbahagyta.

Jessie-t túlságosan elfoglalták saját gondolatai ahhoz, hogy észrevegye Párkerei hiányosságait. - Kikerültem az életbe, és most meg vagyok ijedve. Mintha egy kis porszem lennék, amit hirtelen elkapott egy szédítően forgó kerék. Miért vagyok itt? - kérdelem. Csupán, hogy itt legyek egy darabig? Ezt kérdeztem magamtól egy héttel ezelőtt, ezt kérdeztem tegnap, és ezt kérdezem most. Alig történik valami, a napok meg múlnak. Vásárolni járok a mostohaanyámmal, emberek jönnek teára, vagy agyonüthetem az időt egy színdarabbal, hangversennyel vagy regénnyel. A világ kerekei meg csak forognak, forognak. Szörnyű! Szeretnék csodát művelni, mint Józsué, és megállítani ezt a forgatagot, addig, amíg kiharcolom, amit akarok. Otthon ez lehetetlen!

Párkerei úr a bajszát simogatta. - Ez így van - mondta tűnődő hangon. - A dolgok csak mennek, mennek. - A nyár könnyű lehelete végigborzolta a fákat, s egy csokorra való pitypangbóbíta emelkedett föl a bakszakáll közül, beleütődött Párkerei térdébe, és egy tucat száalacsára esett szét. A száalak külön-külön röptek tovább, és amikor a szellő elült, leereszkedtek a fűbe, némelyik azért, hogy kicsírázzék, némelyik, hogy elpusztuljon. Párkerei pillantása követte őket, amíg el nem tűntek.

- Nem tudok visszamenni Surbitonba - mondta a Szürkeruhás Ifjú Hölgy.

- He? - kérdezte Párkerei úr, és a bajszához kapott. Ez váratlan fordulat volt.

- Írni akarok, tudja - mondta a Szürkeruhás Ifjú Hölgy. - Könyveket írni és sok mindent megváltoztatni. Jót tenni. Szabad életet akarok élni, és a magam ura akarok lenni. Nem tudok visszamenni! Újságírói állást szeretnék, ígérték nekem... de nem tudok senkit, aki pillanatnyilag segíthetne. Senkit, akihez elmehetnék. Volna valaki, tanítónő volt az iskolában, ahová jártam, írhatnék neki, de hát hogy kapnám meg a válaszát?

- Hm - mondta Párkerei mélységes komolysággal.

- Magának se lehetek már sokáig a terhére. Eljött, sok mindent kockáztatott...

- Az nem számít - mondta Párkerei úr. - Duplán megérte, hogy megtehettem magának, hogy úgy mondjam.

- Nagyon kedves, hogy ezt mondja. Tudja, Surbiton olyan konvencionális hely. Én szilárdan elhatároztam, hogy szakítok a konvenciókkal, mindenáron. De minket, nőket annyi minden akadályoz. Ha csak át tudnék törni a korlátokon. Küzdeni akarok, elfoglalni helyemet a világban. A magam ura akarok lenni, magam akarom kialakítani a pályámat. De a mostohaanyám olyan nagyon ellenzi. Ő mindig azt teszi, amit akar, de velem szigorú, hogy könnyítsen a lelkiismeretén. És, ha most visszamegyek, visszamegyek, és föladom a harcot... - A többi Párkerei képzelőerejére bízta.

- Értem - mondta egyetértően Párkerei úr. Segítenie kell a lánynak! Koponyájában szövevényes számtani műveletek bonyolódtak, öt font hat shilling és két penny erejéig. Valami homályos módon mindebből arra a következtetésre jutott, hogy Jessie egy nemkívánatos házasság elől igyekszik menekülni, és ezeket a dolgokat csak szemérmességből mondja. Párkerei úr gondolatai nagyon szűk körben mozogtak.

- Tudja, Mr... megint elfelejtettem a nevét.

Párkerei úr láthatólag teljesen elsüllyedt a töprengésben. - Hát persze hogy nem mehet vissza, csak úgy - mondta elgondolkozva. Hirtelen kivörösödött a füle, és az arca is elpirult.

- De mi is a maga neve?

- A nevem? - mondta Párkerei úr. - Hát... Benson, természetesen.

- Mr. Benson... igen. Igazán nagyon buta vagyok, de sose tudom megjegyezni a neveket. Föl kell írnom a mandzsettámra. - Fölkattintotta a kis ezüstceruzáját, és leírta a nevet. - Ha írnék a barátnőmnek, azt hiszem, hozzá tudna segíteni, hogy független életet élhessek, írhatnék neki, vagy sürgönyözhetnék. Inkább írnék, azt hiszem. Aligha tudnám ezt sürgönyben megmagyarázni. Tudom, hogy segíteni fog.

Világos, hogy ilyen körülmények között úriember számára csak egy lehetőség adódik. - Ebben az esetben - mondta Párkerei úr -, ha nincs ellenére, hogy egy idegenre bízsa magát, ugyanígy folytathatnánk, talán egy-két napig, amíg hírt kap. - (Mondjuk harminc shilling egy

napra, az négy napra, annyi mint - no nézzük csak - négyszer harminc az százhusz, az hat font, akkor mondjuk, három nap, annyi mint négy font tíz.)

- Maga nagyon jó hozzám.

Párkereki arca mindennél ékebben beszélt.

- Akkor hát rendben vagyunk, és köszönöm. Ez csodálatos, több, mint amit megérdemlek, hogy maga... - hirtelen elejtette a témát. - Mennyi volt a számlánk Chichesterben?

- He? - kérdezte Párkereki úr kicsit butának tetteve magát. Rövid vita következett. Párkereki úr titokban örült, hogy a lány ragaszkodik ahhoz, hogy fizessen. A lány keresztülvitte akarátát. A beszélgetés most a nap közvetlenül előttük álló terveire fordult. Elhatározták, hogy kényelmesen fognak hajtani Havanton keresztül, és megállnak Farehamben vagy talán Southamptonban, mert az előző nap nagyon megviselte mindkettőjüket. Miközben a térdére fektetett térképet fogta, Párkereki úr tekintete véletlenül a lába előtt heverő kerékpárra esett. - Ez a kerékpár - mondta minden apropó nélkül - egészen más gépnek látszana, ha egy nagy, dupla lélekharangot tennék rá a kis csengő helyett.

- Miért?

- Csak úgy gondoltam. - Szünet.

- Nagyon helyes, tehát Havant és ebéd - mondta Jessie és fölkel.

- Azért valahogy jobban szeretném, ha kerékpárlopás nélkül sikerült volna nyélbe ütni a dolgot - jegyezte meg Párkereki. - Mert tudja, azért ez mégiscsak lopás, ha meggondolja az ember.

- Ostobaság! Ha Mr. Bechamel zaklatná magát, világga kürtölök mindent, ha kell.

- El is hiszem, hogy megtenné - mondta Párkereki csodálattal. - Isten tudja, elég bátor hozzá.

Ebben a pillanatban ráeszmélt, hogy Jessie már áll, ő is fölkel, és fölemelte a lány kerékpárját. Jessie átvette a gépet, és kitolta az útra. Párkereki fölvette a magáét is. Állt és nézegette. - Ide hallgasson! - mondta. - Hogy nézne ki ez a bicaj, ha szürkére zománcoztatnám?

A lány a vállá fölött Párkereki komoly arcába nézett. - Minek akarja annyira elrejtetni?

- Csak úgy átfutott az agyamon - szölt Párkereki úr könnyedén.

Miközben Havant felé karikáztak, Párkerekinek az a röpke gondolata támadt, hogy a beszélgetés egész másképpen zajlott le, mint ahogy várta. De így volt ez mindennel Párkereki úr életében. És bár bensőjében az értelem komoly tekintettel figyelt, s az óvatosság pénzt csörgetett, s az ősi előítélet a tulajdon védelmében fejét csóválta, valami más is kiáltozott az agyában, hogy elnyomjon minden józan megfontolást: a részegítő gondolat, hogy mellette hajthat egész nap, sőt holnap is, sőt talán még azután is, több napon keresztül! Hogy beszélgethet vele, hogy fivére lehet ennek a karcsú nőnek és üdeségnek, hogy ilyen, minden képzeletet felülmúló, ragyogó, igazi és csodálatos örömben lehet része! Régi megszokott képzeletjátékai helyébe sejtelmes várakozás lépett, amely olyan hullámzóan és megfoghatatlanul szép volt, mint a nyári naplemente.

Havantban megragadta az alkalmat, és a főutcán egy kis drogériában megvásárolt egy fogkefét, körömvágó ollót és egy kis üveg bajuszsötétítőt valamit, amire a boltos előbb felhívta a figyelmét, amit aztán melegen ajánlott, és végül el is adott neki, a kivételes alkalom izgalmaiban.

XXIX

A váratlan oroszlánkaland

Továbbgurultak Coshambe, és ott könnyű, de költséges ebédet ettek. Jessie elment, és föladta a levelet a tanítónőnek. Azután az előttük magasodó, zöldellő Portsdown Hill csábításának engedve, a kerékpárokat a faluban hagyták, és fölkapaszkodtak a lejtőn a néma, vöröstégla-erődhez, amely a dombtetőt koronázta. Innen belátták egész Portsmoutht és a testvérvárosok csoportját, a kikötő népes sikátorait, Solentet és Wight szigetét, amely kék felhőként lebegett a forró párában.

Jessie, valami csoda folytán, szoknyás nővé változott a coshami fogadóban. Párkereki úr könnyedén elnyúlva hevert a füben, egy Vörös Hering cigarettát szívott, és lustán szemlélte a megerősített várost, amely térképszerűen terült el odalent. A belső védelmi vonal mintha kis játékvárakból állna, talán csak egy-két kilométernyire volt, ezen túl egy kis szabad térség, aztán Landport külvárosának a széle és füstös házcsoportok rengetege. Jobbra, ahol a kikötő sekély szakasza kezdődik, Porchester városa emelkedett ki a fák közül. Párkereki úr aggodalmai visszavonultak agyának valamely távoli zugába, és túlbujánzó képzelete - félig szándékosan - megosztotta a színpadot Jessie képmásával. Azon kezdte törni a fejét, hogy milyen benyomást kelthetett. Derűs bizakodással újra szemügyre vette a ruháját, és némi önelégültséggel tekintett végig az utolsó huszonnégy órában véghezvitt tettei eredményein. Azután egyszerre csak lehűtötte a lány végtelen tökéletességének a gondolata.

Jessie már vagy egy órája csendesen, de meglehetősen éles szemmel figyelte Párkerekit. Nem nézett egyenesen rá, mert úgy rémlett, hogy a férfi folyton őt nézi. Gondjai enyhültek kissé, és kíváncsisága kezdett ébredezni a lovagias és hódolatteljes, de sajátságos barna ruhás úriember iránt. Első találkozásuk különös epizódját is felidézte magában. Úgy találta, hogy nehezen tud eligazodni a férfin. Az olvasónak meg kell értenie, hogy a lány élet- és emberismerete alig volt valamivel kevesebb a semminél, minthogy kizárólag könyvekből merítette. Egy bizonyos tudatlanságot azonban nem szabad összetéveszteni a butasággal. Jessie néhány kísérlettel kezdte. Ez az ember nem tud franciául, kivéve annyit, hogy „szivő plé”, és ezt a mondást magában is kitűnő, könnyed asztali tréfának tartja. Angol nyelvhasználata bizonytalan, de azért nem úgy beszél, ahogy a könyvek szerint az alacsonyabb osztálybeliek szoktak. A modora, úgy látszik, nagyjából megfelelő, de egy csöppet túlságosan tiszteletteljes és régimódi. Egyszer Madame-nak szólította! Jómódú és ráérő embernek látszik, de nem tud semmit az utóbbi idők színházi eseményeiről, hangversenyeiről vagy könyveiről. Vajon mivel tölti az idejét? De annyi bizonyos, hogy lovagias és egy csöppet együgyű. Úgy képzelte (ilyen változást okozhat egy átöltözés), hogy még sohase találkozott ilyen emberrel. Mi lehet vajon?

- Mr. Benson - törte meg a szemlélődés csendjét.

Párkereki fektében feléje fordult, és állát öklére támasztva nézett rá. - Szolgálatára?

- Festő maga? Művész?

- Hát... - Megfontolt szünet. - Alig nevezném magamat művésznak, tudja. Festegetek egy kicsit. Meg rajzolok is, tudja, olyan vicces dolgokat. - Leszakított egy fűszálat, és rágcsálni kezdte. Valóban nem annyira hazugságból, inkább élénk képzelőereje sürgetésére hozzátette: - Újságokba és ilyesmikbe, tudja.

- Értem - mondta Jessie, és elgondolkozva nézett rá. Az bizonyos, hogy a művészek nagyon heterogén osztály, és a lángész sajátossága az, hogy kicsit különködő.

Párkereki a fűszálat rágtá, és kerülte a lány tekintetét. - Nem sokat dolgozok, tudja.

- Nem ez a foglalkozása?

- Ó, nem - felelt Párkerei, és azon volt, hogy kibújjon az egyenes válaszadás alól. - Nem csinálom rendszeresen a dolgot, tudja. Éppen csak eszembe jut valami egyszer-másszor, akkor azt odavetem. Nem, nem vagyok afféle szabályos művész.

- Akkor nem is űz semmi „szabályos” foglalkozást?

Párkerei a lány szemébe nézett, és nem látott gyanakvást nyugodt tekintetében. Átfutott az agyán, hogy tovább játssza a detektív szerepét. - Úgy áll a dolog - mondta, hogy időt nyerjen -, hogy van valami foglalkozásom. Csakhogy van valamiféle okom, semmi különös, tudja...

- Bocsássa meg, hogy keresztkérdéseket tettem föl magának.

- Semmi baj - mondta Párkerei úr. - Éppen csak nem tudom nagyon... magára bízom, tudja. Nem akarok valami rejtélyes ügyet csinálni ebből, ami azt illeti. - Ugorjon fejest merészen, és legyen ügyvéd?! Ez semmiképpen se lenne rossz dolog. De hátha a lány tud valamit az ügyvédségről!

- Azt hiszem, ki tudom találni, hogy micsoda.

- Jó, találja ki - mondta Párkerei úr.

- Maga valamelyik gyarmatról jött.

- Jóságos ég! - kiáltotta Párkerei úr az új szélirányba fordulva. - Hát erre hogy jött rá? - (A jóember London egyik külvárosában született, kedves olvasó!)

- Kitaláltam - mondta Jessie.

A férfi fölhúzta szemöldökét, mint aki csodálkozik, és egy újabb fűszálat tépett.

- Vidéken nevelkedett?

- Újabb találat - mondta Párkerei, és átgördült megint a könyökére. - Maga gondolatolvasó! - Mosolyogva rágt a fűvet. - Melyik gyarmat volt az?

- Azt nem tudom.

- Ki kell találnia! - mondta Párkerei úr.

- Dél-Afrika - mondta a lány. - Erősen gyanakszom Dél-Afrikára.

- Dél-Afrika jó nagy hely - mondta Párkerei úr.

- De Dél-Afrika jó?

- Tűz, tűz, mindenesetre - mondta Párkerei, és közben képzelete lázasan kezdett kutatni ebben az új tartományban.

- Dél-Afrika jó? - kérdezte makacsul a lány. Párkerei újra megfordult, bólintott, és biztatóan mosolygott a lány szemébe.

- Olive Schreiner regénye miatt gondoltam Dél-Afrikára, a címe: *Egy Dél-afrikai Farm Története*. Gregory Rose annyira hasonlít magára.

- Nem olvastam az *Egy Dél-afrikai Farm történeté*-t - mondta Párkerei úr. - El kell olvasnom. Milyen az a Gregory Rose?

- El kell olvasnia a könyvet. Az egy csodálatos hely, ott mindenféle emberfajta megtalálható, és a vadonatúj civilizáció állandóan az ősi vadságba ütközik. Járt Khama közelében?

- Ó, messze volt a mi birtokunktól - mondta Párkerei úr. - Egy kis struccfarmunk volt, tudja, csak pár száz struccal, arra Johannesburg felé.

- A Karu fennsíkon? Ha jól mondom?

- Ez a helyes kifejezés! Persze, a terület egy része magántulajdonban volt. Szerencsére! Szépen boldogultunk a régi szép időkben. De ma már nincsenek struccok azon a farmon. - Egy gyémántbánya is megfordult a fejében, ezekben a pillanatokban, de elejtette. A lány fantáziájának is hagyott valamit. És amellet bizonyos megdöbbenéssel ébredt rá, hogy hazudik!

- Mi lett a struccokkal?

- Kiárusítottuk őket, amikor eladtuk a farmot. Nem zavarja, ha ismét rágyújtok? Ez akkor történt, amikor még egész kis kölyök voltam, tudja, akkor volt ez a struccfarmunk.

- Feketék és búrok is voltak maguknál?

- Egy csomó - mondta Párkerei úr, és végighúzott egy szál gyufát a cipőjén, miközben kezdte kiverni a forróság a magára zúdított újabb felelősségtől.

- Milyen érdekes! Tudja, hogy én még sose voltam külföldön, kivéve Párizst, Mentont és Svájcot.

- Az ember beleun az utazásba (egy szippantás!), egy idő után persze.

- Meséljen a dél-afrikai farmjukról. Az ilyen helyek mindig izgatták a fantáziámat. El tudom képzelni azt a sok hosszú struccot, ahogy egy fekete pásztor kihajtja őket... azt hiszem, legelni? Mivel táplálkoznak a struccok?

- Hát, az nem olyan egyszerű - mondta Párkerei úr. - Vannak kedvenc ételeik, tudja. Itt van például a gyümölcs, meg ilyesmik, meg a csirkeleled és így tovább. Mérlegelni kell a dolgot.

- Látott valaha oroszlánt?

- A mi vidékünkön nem voltak nagyon gyakoriak - mondta Párkerei kellő szerénységgel. - De persze azért láttam oroszlánokat. Egyszer-kétszer.

- Izgalmas lehet oroszlánnal találkozni! Nem félt?

Párkerei úr most már mélységesen sajnálta, hogy belement ebbe a Dél-Afrika-játékba. Pöfékelt, és bágyadtan szemlélte a Solentet, miközben annak az oroszlánnak a sorsát fontolgatta magában. - Alig volt rá időm - mondta. - Egy perc alatt történt az egész.

- Folytassa! - mondta a lány.

- Az elkerített belső legelőn mentem keresztül, ahol a hizlalt struccok voltak.

- Hát maguk ették is a struccokat?! Nem is tudtam, hogy...

- Hogy ettük-e?! Gyakran! Nagyon is finomak, megfelelően töltve. Szóval, mi... jobban mondván én, éppen mentem át ezen a legelőn, és láttam a holdfényben, hogy valami fölkel és rám néz. - Párkerei úron már kiütött a forró verejték. Úgy látszott, a találékonysága lesántult.

- Szerencsére nálam volt az apám puskája. Azért meg voltam ijedve, ezt megmondhatom magának. (Újabb szippantás a cigarettából!) Végül is megcéloztam azt, amit a fejének gondoltam. És elsütöttem a puskát. (Megint szippantás!) És fölfordult, tudja.

- Holtan?

- De még milyen holtan! Az volt életem legszerencsésebb lövése. És ráadásul akkoriban alig voltam több kilencévesnél.

- Én sikoltozva elfutottam volna.

- Vannak dolgok, amik elől nem lehet elfutni - mondta Párkerei úr. - A futás halált jelentett volna.

- Azt hiszem, még sose találkoztam oroszlánölővel - jegyezte meg Jessie, és most szemmel láthatólag többre tartotta a férfit, mint eddig.

Csend volt. A lány, mintha további kérdéseken tűnődött volna. Párkerei úr gyorsan előhúzta az óráját. - Nézze csak - mondta Párkerei úr, s megmutatta a lánynak az órát. - Nem gondolja, hogy mennünk kellene? - Az arca kipirult, füle vörösen izzott. Jessie a férfi zavarát szerénysége számlájára írta. Párkerei, akinek lelkiismeretét most már egy oroszlán is terhelte, fölállt, és kinyújtotta kezét, hogy fölsegítse Jessie-t. Lesétáltak, vissza Coshambe, fogták a gépeiket és továbbmentek, kényelmes tempóban, a nagy kikötő északi partja mentén. De Párkerei úr már nem volt boldog. Ez a borzasztó, ez az undorító hazugság nem ment ki a fejéből. Miért is tette!? Hál istennek, a lány nem kért több dél-afrikai történetet tőle, legalábbis, amíg Porchesterbe nem értek, ehelyett arról beszélt, hogy az ember a maga életét élje, és hogy a szokások láncként nehezednek az emberekre. Csodálatosan beszélt, és Párkerei gondolatait forrongásba hozta. A várnál Párkerei úr sok rákot fogott a part menti tocsogókban. Farehamben megálltak, hogy újfent megteázzanak, és napnyugta táján hagyták el a helységet, olyan mozgalmas körülmények között, amelyekről rövidesen hallani fog az olvasó.

XXX

A mentőexpedíció

Most pedig beszéljünk Widgeryről, Dangle-ről és Phippsről, az energikus gavallérokról, továbbá „Thomas Plantagenet”-ről, a lesújtott szépségről, aki az újsághírek tanúsága szerint Mrs. Milton néven közismert a társasági életben. Ha jól emlékszem, a midhursti állomáson váltunk el tőlük, ahol kellemesen izgatott hangulatban a chichesteri vonatra vártak. A mentőexpedíció minden tagja határozottan egyetértett abban, hogy Mrs. Milton bátran viselte el a csaknem kibírhatatlan fájdalmat. A három úriember túltett egymáson az együttérzésben és hasznavehetőségben; komolyan, már-már gyöngéden figyelték az asszonyt. A jó módú Widgery a bajuszát húzgálta, és csak barna kutyaszeme beszélt az asszony iránti, szavakba nem foglalható érzésekről; a karcsú Dangle is húzgálta a maga bajuszát, és megtett minden tőle telhetőt a saját részvéttlen, szürke szemével. Phippsnek, fájdalom, nem volt bajusza, hogy megkockáztasson vele valamit, tehát keresztbe fonta a karját, s rendíthetetlen, közömbös és „ne csüggedj” hangon a London-Brighton-Déliparti Vasútról beszélt, csupán azért, hogy a szegény asszonyt felvidítsa kissé. Mrs. Milton pedig, csakugyan a szíve legmélyéig átérezte a fennkölt szomorúságot, és igyekezett azt ki is mutatni, a maga finom, asszonyi módján.

- Nem tehetünk semmit, amíg Chichesterbe nem érünk - jelentette ki Dangle. - Semmit!

- Semmit - mondta Widgery, majd halkán az asszony fülébe súgta: - Tudja, igazán alig evett valamit.

- Mindig késnek a vonataik - mondta Phipps, és ujjával gallérját babrálta.

Mr. Dangle, ezt tudniok kell, segédszerkesztő és kritikus volt, és azzal büszkélkedett, hogy intellektuális barátja Thomas Plantagenetnek. A nagy darab Widgery bankigazgató volt, és kitűnő golfjátékos, s valahányszor Mrs. Miltonnal való kapcsolatára gondolt, mindig eszébe jutottak, keményen kopogó ritmusban, ezek a bájos régi sorok: „Douglas. Douglas, gyöngéd és hű.” A neve ugyanis Douglas volt, Douglas Widgery. És Phipps, Phipps még orvos volt, és úgy érezte, hogy az asszony lába elé tette a szívét, egy nagyvilági férfi szívét.

Mrs. Milton mindegyikükhöz kedves volt a maga módján, és ragaszkodott hozzá, hogy azok jó barátok legyenek, annak ellenére, hogy hajlandóságot mutattak egymás kölcsönös bírálgatására. Dangle nyárspolgárnak tartotta Widgeryt, aki csak durván méltányolja az *Egy Gáttalan Lélek* értékeit, Widgery viszont azt tartotta, hogy Dangle-ből hiányzik az emberieség, és hajlandó kicsavarni az igazságot is, csak hogy valami okosat mondjon. Dangle és Widgery mindketten egy kicsit tejfölösszájú sihedernek tartották Phippsot; Phipps pedig nagyhangú, hencegő párnak tartotta mind a kettőt, Dangle-t és Widgeryt.

- Ebédidőben érhetek Chichesterbe - mondta Dangle a vonaton. - Vagy talán később. És más hely számba sem jöhet ezen az úton. Amint odaérünk, Phippsnak rögtön érdeklődnie kell a nagyobb szállókban, hogy megtudjuk, ebédelt-e náluk olyasvalaki, akire ráillik Jessie személyleírása.

- Ó, majd érdeklődöm - mondta Phipps. - Szívesen. És gondolom, maga meg Widgery majd csak úgy ténferegnek. - Észrevette, hogy Mrs. Milton szelíd arcán fájdalom tükröződik, és hirtelen elhallgatott.

- Nem - mondta Dangle -, nem fogunk csak úgy ténferegni, ahogy maga megjegyezte. Két hely van Chichesterben, amit a turisták megnézhetnek: a katedrális és egy rendkívül érdekes múzeum. Én a katedrálisba megyek, és megkérdezek egy-két embert, Widgery pedig...

- A múzeumba. Nagyon helyes. S van még egy-két dolog, amit kigondoltam magamban - mondta Widgery.

Azzal kezdték, hogy ünnepélyesen, mint valami processzió, a Vörös Szállóba kísérték Mrs. Milont, és kényelmesen elhelyezték a teázóasztalnál.

- Olyan jók hozzám - mondta Mrs. Milton. - Mind a hárman!

A férfiak nyomatékosan kijelentették, hogy ez igazán semmi, majd szétszéledtek, ki-ki a maga feladata után. Hat óra tájban visszatértek, kissé lelohadt lelkesedéssel, hírek nélkül. Widgery és Dangle együtt érkeztek, Phipps jött meg utolsónak.

- Egészen biztos benne, hogy nincs semmi hiba a következtetéseiben? - kérdezte Widgery.

- Egészen! - felelte Dangle meglehetősen röviden.

- Persze az, hogy Midhurstból a chichesteri úton mentek tovább, még nem köti őket feltétlenül eredeti szándékukhoz.

- Kedves barátom! De köti! Igazán köti! Engedje meg, de van annyi eszem, hogy a keresztutakra is gondoljak. De engedje meg, igazán... Egyáltalán nincsenek olyan keresztutak, amelyek elcsábíthatnák őket. Le akarnak térni itt, vagy ott? Nem! Sokkal több az elkerülhetetlen szükségszerűség a dologban, mint ahogy maga képzei.

- Mindjárt meglátjuk - mondta Widgery az ablaknál.

- Itt jön Phipps. Részemről...

- Phipps! - szólt Mrs. Milton. - Siet? Úgy néz ki, mintha...?

Türelmetlenségében remegő ajkát harapdálta, fölállt, és az ablakhoz sietett.

- Semmi újság - mondta a belépő Phipps.

- Ah! - mondta Widgery.

- Semmi? - mondta Dangle.

- Hát... - mondta Phipps. - Egy fickó hallott valami furcsa históriát egy kerékpáros férfiről, aki ugyanazt kérdezte tegnap,ilyentájban.

- Mit kérdezett? - mondta Mrs. Milton az ablakmélyedésből. Halk hangon beszélt, szinte suttogva.

- Hát azt, hogy láttak-e egy fiatal hölgyet, szürke öltözékben?

Dangle ujjai közé fogta alsó ajkát. - Mi ez?! - mondta. - Tegnap! Egy férfi kérdezősködött utána, tegnap! Mit jelenthet ez?

- A jó ég tudja - mondta Phipps, és fáradtan leült. - *Most* következtesen!

- Miféle férfi volt? - kérdezte Dangle.

- Honnan tudjam? A fickó azt mondta, kerékpáros öltözékben volt.

- De milyen magas volt? Hogy nézett ki?

- Nem kérdeztem - mondta Phipps.

- Nem kérdezte?! Hihetetlen! - mondta Dangle.

- Kérdezze meg maga - mondta Phipps... - A fickó szolga a Fehér Szarvasban, alacsony, zömök alak, piros képű és mogorva. A kapufélfához támaszkodik. Whiskyszaga van. Menjen és kérdezze meg!

- Természetesen! - mondta Dangle, és elvette szalmakalapját a szekrényen álló, kitömött madár fölötti ellenzőről. - Tudhattam volna!

Phipps kinyitotta a száját, majd becsukta.

- Bizonyára fáradt, Mr. Phipps - mondta a hölgy csillapítóan. - Csengetek, hogy hozzanak teát magának, jó?

Phippsnek eszébe jutott, hogy egy kicsit kiesett a lovagi szerepből. - Kissé bosszantott az a mód, ahogy Dangle kergetett elintézni ezt a dolgot - mondta Phipps. - De százszor ennyit is megtennék, ha valamicskével is közelebb juttatnám magát Jessie-hez. - Majd kis szünet után: - Igen, kérek egy kis teát.

- Nem akarok hiú reményeket táplálni, de még azt se hiszem, hogy egyáltalán Chichesterbe jöttek - mondta Widgery. - Dangle, persze, nagyon okos ember, de az ő következtetései néha...

- Ejnye! - mondta Phipps hirtelen.

- Mi az? - kérdezte Mrs. Milton.

- Valamit elfelejtettem. Kiléptem innen, és mentem egyenesen a többi szállóba, s egy pillanatig se jutott eszembe... De nem baj! Majd megkérdezem a pincért, ha bejön.

- Csak nem azt gondolja...?

Kopogtattak, és az ajtó kinyílt. - Teát, asszonyom? Igen, asszonyom - mondta a pincér.

- Egy pillanatra - mondta Phipps. - Egy szürke ruhás hölgy, egy kerékpáros hölgy...?

- Hogy megszállt-e itt, tegnap? Igen, uram. Itt töltötte az éjszakát. A fivérével, uram, egy fiatal úrral.

- A fivérével - mondta Mrs. Milton halk hangon. - Hál' istennek!

A pincér egy pillantást vetett rá, és mindent értett. - Egy nagyon bőkezű, fiatal úrral, uram - mondta. - A Beaumont nevet mondta be. - Néhány összefüggéstelen részlettel folytatta, majd Widgery vette keresztkérdések alá a fiatal pár tervei felől.

- Havant? Hol is van Havant? - mondta Phipps. - Mintha emlékeznék rá, hogy van valahol.

- Magas volt az a férfi? - kérdezte Mrs. Milton feszülten. - Előkelő megjelenésű? Hosszú, világosszőke bajusza volt? És úgy elnyújtotta a szavakat?

- Hát - mondta a pincér és elgondolkodott. - A bajsza aligha volt hosszú, asszonyom. Inkább olyan jelentéktelen forma és fiatal volt.

- Úgy harmincöt éves lehetett?

- Nem, asszonyom. Annyi nem. Inkább úgy huszonöt körül.

- Istenem! - mondta Mrs. Milton furcsa, üres hangon. A repülősját keresgélte, és a legcsodálatosabb önuralomról tett tanúságot. - Az csak a kisebbik bátyja lehetett, csak az lehetett.

- Ez elég is, köszönjük - mondta Widgery fontoskodva, mert érezte, hogy az asszony könnyebben viseli el az új meglepetést, ha elbocsátják ezt az embert. A pincér megfordult, kifelé indult, és majdnem összeütközött a szobába lépő Dangle-lel, aki izgatottan lihegett, és zsebkendőjét tartotta a jobb szemén. - Halló! Mi van? - mondta Dangle.

- Mi van magával? - kérdezte Phipps.

- Semmi, csupán egy kis szóváltás azzal a maga részeg szolgájával. Azt gondolta, hogy az egészet csak az ő bosszantására találtuk ki, és hogy a Szürkeruhás Ifjú Hölgy csak mitikus alak. A maga viselkedése alapján vélekedett így. Egy darab nyers húst kaptam, azt tartom rajta. Úgy látom, van valami hírük?

- Megütötte magát az az ember? - kérdezte Widgery. Mrs. Milton fölállt, és Dangle felé indult.

- Tehetek valamit magáért?

Dangle maga volt a „hős”. - Csak mondják el, milyen újabb híreik vannak - mondta a zsebkendő mögül.

- Következőképpen áll a dolog - mondta Phipps, és kicsit szégyenlősen elmagyarázta a tényállást. Miközben Phipps magyarázott, Widgery meg pergőtűszerűen kommentált, a pincér felszolgált a teát.

- Egy havanti menetrendet - mondta Dangle. Mrs. Milton kitöltött két csésze teát, és Dangle meg Phipps se szó, se beszéd, felhörpintették. Hajszálon múlt, hogy a vonatot le nem késték. - Fel Havantba tehát, és tudakozódjunk!

Dangle hízott a büszkeségtől, amikor kiderült, hogy feltevése Havantot illetőleg helyes volt. Tekintetbe véve azt a tényt, hogy Havanton túl a southamptoni út jobb oldalán hosszan elnyúló, meredek hegy emelkedik, bal oldalán pedig ott a tenger, nagyszerű tervet eszelt ki, hogy elébe vágjanak a fiataloknak. Ő és Mrs. Milton elmennek Farehambe, Widgery és Phipps pedig leszállnak a közbeeső állomásokon - az egyik Coshamben, a másik Porchesterben -, és utánuk jönnek a következő vonattal, ha nincs semmi újság. Ha nem jönnének, sürgönyözzék meg a farehami postahivatalba, hogy miért nem jönnek. Ez valóban napóleoni haditerv volt, és

bőséges vigaszt nyújtott Dangle-nek a havanti utcakölykök leplezetlen csúfolódásáért a zsebkendő miatt, amelyet még mindig sérült szemén tartott.

Egyébként a terv tökéletesen bevált. A szökevények csak hajsza híján menekültek meg előlük. Jessie-ék éppen nyeregbe szállni készültek a farehami Arany Horgony előtt, amikor Mrs. Milton és Dangle az állomásról jövet, befordultak a sarkon.

- Ő az! - mondta Mrs. Milton és majdnem elsikoltotta magát.

- Pszt! - mondta Dangle, és megragadta a hölgy karját. Izgalmában levette a zsebkendőjét, a húsdarab viszont a szemén maradt, és ez rendkívüli megjelenést kölcsönzött neki, ami, úgy látszik, azon nyomban megnyugtatta Mrs. Milont.

- Hidegvér! - mondta Dangle, és rámeredt a hús alól.

- Nem szabad meglátniuk bennünket. Különben elmenekülnek. Látott konflist az állomásnál?

A fiatal pár felült a gépre, és eltűnt a winchesteri út sarkán.

Ha mindez nem a nyilvánosság előtt zajlik le, Mrs. Milton menten elájul. - Mentse meg őt! - mondta.

- Ah! Valami járművet! Egy perc! - mondta Dangle. Otthagytta Mrs. Milont, aki szívére tett kézzel, fölöttébb megrendítő pózban állt, és berohant az Arany Horgonyba. Kocsit tíz perc alatt! Újra fölbukkant! A hús eltűnt, csak a lohadó daganat látszott a szeme fölött! - Visszakísérem az állomásra - mondta Dangle. - Aztán visszasietek ide, és üldözésbe veszem őket. Maga várja Widgeryt és Phippset, és megmondja nekik, hogy a nyomukban vagyok. - Szélesebben visszavitte az asszonyt az állomásra, és otthagytta egy felhólyagzott, kemény fapadon, a napon. Mrs. Milton fáradtnak és szörnyen ziláltnak, izgatottnak és porosnak érezte magát. Dangle, kétségkívül, roppant tette kész, de jóságos áldozatkészségért mégiscsak Douglas Widgeryhez kell fordulnia!

Eközben Dangle - arcát bearanyozta a lebukó nap - egy *gigne*nek nevezett holmiba fogott nagy, fekete lovat hajtott (már amennyire tudott) északnyugati irányban, Winchester felé. Dagadt szemét nem számítva, Dangle jó külsejű emberke volt, vadászsapkát és sötétszürke ruhát viselt. Nyaka hosszú és karcsú volt. Az olvasó talán tudja, milyenek ezek a *gigek*: óriási nagy, jó magas faalkotmányok. A ló is óriási nagy és magas volt, bütykös lábú, hosszú fejű, kemény szájú, és erősen odacsapkodta a patáját járás közben. Klapp, klapp, klapp, klapp, ügetett végig az úton, keményen, el a templom mellett, és riadtan megugrott egy felhúzott tetejű gyermek-kocsi láttán.

A mentőexpedíció története ettől kezdve zavarossá válik. Úgy tűnik, Widgery módfelett méltatlankodott, amiért Mrs. Milont otthagyták a farehami állomáson. Noha a legnemesebb szándékkal indult, mégis valahogy egész nap bosszankodott, és láthatólag örült, hogy alkalma nyílik a jogos felháborodásra. - Micsoda kétbalkezes alak ez a Dangle! - mondta Widgery. - Elrohan! És úgy gondolja, hogy addig várunk itt, amíg vissza nem jön! Ez rá vall! Csak magával gondol ez a Dangle! Mindig, mindent maga akar - rosszul - elintézni!

- Segítő szándék vezeti - mondta Mrs. Milton kicsit szemrehányóan, és megérintette a férfi karját.

Widgery nemigen volt olyan hangulatban, hogy hagyja magát egyszeriben meglágyítani. - Nem kell, hogy megakadályozzon... - mondta és elhallgatott. - Nincs értelme a beszédnek, tudja. Maga fáradt.

- Tovább tudok menni - mondta az asszony élénken. - Csak megtaláljuk őt!

- Mialatt tétlenül ültem Coshamben, vettem egy megyei térképet. - Előhúzta és kinyitotta. - Látja, itt megy az út Farehamből kifelé. - Az üzletember higgadt megfontoltságával folytatta, hogy aztán azt javasolja, szálljanak haladéktalanul vonatra Winchester felé. - Biztos, hogy Winchesterbe mennek - magyarázta. - Ez elkerülhetetlen! Holnap vasárnap, Winchester püspöki székhely, máshová, még a legjelentéktelenebb helyre sem vezet út.

- De Mr. Dangle?

- Majd szépen továbbmegy, amíg nem kerül az útjába valami, amit ki kell kerülnie; akkor aztán kitöri a nyakát. Láttam már Dangle-t hajtani! Aligha valószínű, hogy egy *gig*, méghozzá egy bérelt *gig* utolérjen biciklistákat az esti hűvösségben. Bízva rám magát, Mrs. Milton.

- A kezében vagyok - mondta az asszony, és megható kicsinységből fölnézett Widgeryre. És a férfi ebben a pillanatban elfelejtette a nap minden keserűségét.

E beszélgetés alatt Phipps kissé hervadt pózban, botjára támaszkodva álldogált, gallérját tapogatta, és egyikről a másikra nézett. Kitűnő ötletnek tartotta, hogy Dangle-t faképnél hagyják. - Üzenetet hagyhatnék neki ott, ahol a *giget* szerezte - javasolta, amikor látta, hogy azok ketten egymás szemébe néznek.

Erre az indítványra mind a hárman rendkívül felélénkültek.

De Botleynál tovább nem jutottak, mert éppen, amikor a vonatuk befutott az állomásra, hatalmas robaj hallatszott. Valaki ordított odafönt, a bakter elképedve állt a peronon, és Phipps kidugta fejét az ablakon, fölkiáltott: - Ott megy! - és leugrott a kocsiról. Mrs. Milton, aki rémülten követte, éppen hogy még látta. Widgery azonban nem látott semmit.

Botley állomása bevágásban fekszik; fölötte húzódik az országút, és a napnyugta citromsárga és rózsaszín pírjában egy nagy fekete tömeg viharzott tova; egy ló, olyan, mint egy hosszú orrú sakkhuszár, egy *gig* felső része és Dangle, útban az első ülésről a hátsóra. Torzképszerű árnyéka majmolta őt a bevágás túlsó oldalán. Egy másodperc műve volt az egész. Dangle ugrani látszott, egy másodpercig lógott a levegőben, majd eltűnt, és egy pillanattal később szívbe markoló recsegés-ropogás következett. Aztán két fekete fej száguldott tova sebesen.

- Jobb lesz, ha kimegyünk innen - mondta Phipps Mrs. Miltonnak, aki lenyűgözve állt az ajtóban.

A következő pillanatban mind a hárman fölfelé siettek a lépcsőn. Dangle-t ott találták, sapka nélkül álldogált, és kinyújtott, vérző kezét egy szolgálatkész kisfiú törölgette. Messzire belátható, széles, csúnya út futott lefelé a dombról, és a távolban a botleybeliek egy kis csoportja látszott, amint a nagy fekete lovat fogják. Még ilyen messziről is láthatták az öntudatos büszkeség kifejezését a szörnyeteg pofáján. Olyan fapofája volt ennek a lónak, amilyent csak el tud képzelni az olvasó. Soha életemben nem láttam hozzá foghatót; csupán a londoni Tower bestiái, amelyek a páncélos lovasok ülnek, hasonlítanak ehhez a lóhoz. Most azonban ne a lóval foglalkozzunk, hanem Dangle-lel.

- Megsérült? - kérdezte Phipps mohón, a többieket megelőzve.

- Mr. Dangle! - kiáltotta Mrs. Milton, kezét tördelve.

- Halló - mondta Dangle, egy cseppet sem meglepődve. - Jó, hogy jönnek. Szükségem lehet magukra. Alaposan benne vagyok a pácban, ugye? De elcsíptem őket! Méghozzá pontosan ott, ahol vártam.

- Elcsípte őket?! Hol vannak? - mondta Widgery.

- Ott fönt - mondta, és fejével hátrafelé intett. - Körülbelül egy kilométernyire, fönt a dombon. Ott hagytam őket. Kénytelen voltam.

- Nem értem - mondta Mrs. Milton, ismét feszült és fájdalmas tekintettel. - Megtalálta Jessie-t?

- Megtaláltam! Szeretném valahol megmosni a kezemet! Ezek az átkozott kavicsok! Egy útkereszteződésnél bukkantam rájuk hirtelen. A ló megriadt a biciklittől. Ültek az út szélén, és a virágokat tanulmányozták. Csak annyi időm volt, hogy odakiáltsam: „Jessie Milton, magát keressük!” - és akkor az az átkozott dög megbokrosodott. Nem mertem hátrafordulni. Volt elég dolgom, hogy megóvjam magam a felborulástól, szóval már ameddig bírtam. Csak odakiáltottam: - „Térjen vissza a barátaihoz! Mindent megbocsátanak!” És nagy patkócsattogással elrobogtam. Hogy meghallották-e...?

- Vigyen hozzá! - tört ki hevesen Mrs. Milton Widgeryhez fordulva.

- Hogyne - mondta Widgery, hirtelen megelevenedve. - Milyen messze van az a hely, Dangle?

- Két-három kilométer. El voltam szánva, hogy ha törik, ha szakad, megtalálom őket. Azt mondom, mégis... Nézze a kezemet! De bocsánat, Mrs. Milton. - Phippshez fordult. - Mondja, Phipps, hol moshatnám ki ezeket a kavicsokat? És a térdemet is meg kellene nézni.

- Ott az állomás - mondta Phipps készségesen. Dangle egy lépést tett, s a térd sérülését most mindenki láthatta.

- Karoljon belém - mondta Phipps.

- Hol szerezhetnék valami járművet? - kérdezte Widgery két kisfiútól.

A két kisfiú nem értette. Egymásra néztek.

- Nincs konflis, még csak egy kézikocsi se a láthatáron - mondta Widgery. - Egy lovon múlik a dolog, egy lovon, országomat egy lóért!

- Itt mingyá van egy ló - énekelt az egyik kisfiú, és egy mozdulatot tett a kezével.

- Nem tudod, hol bérelhetnék kocsit? - kérdezte Widgery, miután vagy tíz másodpercig szűrős szemmel meredt a fiúra.

- Vagy szekeret, vagy akármit - tette hozzá Mrs. Milton.

- John Ookernek van egy szekere, de senki se béreheti, mer berúgott, oszt összetörte a rúggyát neki - mondta énekelve a két kisfiú közül a nagyobbik, félig elfordulva és az utat bámulva. - És a papám se adna, mert nekünk is eltörött a lába.

- Még csak egy szekér se! Nyilvánvaló! Mit csináljunk?!

Mrs. Miltonnak eszébe jutott, hogy ha Widgery a lovagias áldozatkészség embere, akkor Dangle viszont határtalanul leleményes. - Azt hiszem - mondta félénken -, talán, ha megkérdezné Mr. Dangle-től...

Erre aztán lekopott a kultúrmáz Widgeryről. Egész gorombán válaszolt. - Egye meg a fene Dangle-t! Nem csinált még elég galibát nekünk? Utánuk kellett hajtania azon a kordén, hogy közölje velük, hogy jövünk, s most maga még azt akarja, hogy az ő tanácsát kérjem ki.

Az asszony szép kék szeme megtelt könnyekkel. Widgery hirtelen abbahagyta. - Megyek, és megkérdezem Dangle-t, ha úgy kívánja - mondta kurtán. Hosszú léptekkel bement az állomásra, aztán le a lépcsőn, Mrs. Milton meg ott maradt az úton a két csendben báméskodó kisfiúval, és valamilyen ballada refrénje futott át a fején: „Hol vannak már a rég múlt idők

lovagjai?” Úgy érezte, hogy halálfáradt, éhes, kipirult, odavannak a hajhullámai, röviden: mártírnak érezte magát.

XXXI

Nehéz szívvel tudnék csak beszélni arról, hogyan végződött ez a nap. Hogy tűntek a szökevények a semmibe; hogy nem volt több vonat; milyen közönyösen bámészkodott Botley, milyen szemmel látható hajlandósággal a gúnyos derűsége, és hogy nem adott semmiféle járművet; hogy a Kócsag gazdája gyanakodott; hogy másnap vasárnap volt, és ez a forró nyári nap összegyűrte Phipps gallérját, bepiszkította Mrs. Milton szoknyáit, és elkomorította az egész társaság sugárzó hangulatát. Dangle a flastromokkal és a kékre vert fél szemével érezte, hogy a sebesült lovagi póz nevetséges, és néhány halvány kísérlet után abba is hagyta. Szemrehányások talán sohasem kerültek a beszélgetés előterébe, de ott játszottak, mint száraz villámok, a társalgás peremén. És mindannyiuk szíve mélyén ott lappangott a nevetségesség kényelmetlen érzete. Főleg Jessie a hibás, úgy gondolták. Az is nyilvánvaló volt, hogy a legrosszabb - ami az ügyből tragédiát csinált volna - nem következett be. Itt van ez a fiatal nő - fiatal nő?! mit beszélek? kislány! -, kapja magát, és elhagyja a surbitoni kényelmes otthonát meg a kifinomult, intellektuális társasággal járó örömeit; megszökik, és maga után vonszol bennünket, akik keményen pózolunk, kölcsönösen féltékenykedünk, most pedig fáradtak és viharverték vagyunk, hogy aztán végül egy szombat este lefricskázzon bennünket, mint hitvány sarat a kerekéről, ebbe az utálatos faluba. És nem is szerelem vagy szenvedély miatt cselekedte, ami komoly mentség, és az ember elfogadhatja, még ha kénytelen is elítélni, hanem csupán szeszélyből, csupán egy fantasztikus ötlet alapján, valójában semmiért, csak a józan ész elleni merénylet kedvéért. Mindamellet, mégis, akkora az önuralmunk, hogy még mindig úgy beszélünk róla, mint akit nagyon félrevezettek, mint aki aggodalmat okozott nekünk, úgy beszélünk róla, mint egy eltévedt bárányról; és Mrs. Milton, miután evett, továbbra is a legnemesebb érzelmeket tanúsította ezzel az ügygel kapcsolatban. Ha szabad megemlítenem, Jessie a szoba egyetlen kényelmes székében ült, egy párnázott kosárszékből; mi pedig hihetetlenül kemény lószőr holmikon ülünk, amelyeknek a hátára támlavédőket kötöttek, citromsárga szalagsokrokkal. Valahogy más ez, mint azok a kedves, régi beszélgetések Surbitonban. Milton a nyitott ablakkal szemben ül (az éjszaka olyan nyugalmas és meleg), és a félhomály - nem gyújtottunk lámpát csodálatosan jól áll neki. Hangja elárulja, hogy fáradt, és hajlamosnak mutatkozik maga ellen vallani az *Egy Gáttalan Lélek* dolgában. Olyan este volt ez, amely részvétkeltő emlékiratokban megállná a helyét, de most egy kissé unalmasnak bizonyult.

- Úgy érzem, én vagyok a hibás - mondta Mrs. Milton. - Én őszintén feltártam a dolgokat. Azt az első könyvem - egy szavát se vonom vissza, jegyezzék meg! - félreértették, rosszul alkalmazták.

- Úgy van - mondta Widgery, és megpróbált oly mélyen együttérzőnek látszani, hogy azt a sötétben is észre lehessen venni. - Szándékosan értették félre!

- Ne mondja ezt - mondta a hölgy. - Nem szándékosan. Én igenis hiszek abban, hogy a kritikusok a maguk módján becsületesek. Nem a kritikusokra gondoltam. De Jessie, gondolom... - Kérdő tekintettel a szemében szünetet tartott.

- Lehetséges - mondta Dangle, a flastromot vizsgálgatva.

- Írok egy könyvet, és kifejtem benne az álláspontomat. Azt akarom, hogy az emberek úgy gondolkozzanak, ahogy tanácsolom, és nem azt, hogy aszerint cselekedjenek. Amit írok, csupán Tanítás. Éppen csak történeté kerekítem. Új eszméket akarok hirdetni, új tanokat, terjeszteni akarom az eszmét. Aztán, ha az eszmék már széles körben elterjedtek, maguktól is megvalósulnak. Most azonban még örültség a fennálló rend ellen lázadni. Bernard Shaw, tudják, megmagyarázta ezt a szocializmussal kapcsolatban. Mindnyájan tudjuk, hogy megkeresni mindazt, amit fogyasztunk, az helyes, de tőkebefektetésből élni, az helytelen. Csakhogy mi nem kezdhethük el, amíg ilyen kevesen vagyunk. Ezt azoknak kell!

- Pontosan! - mondta Widgery. - Ezt azoknak kell! Nekik kell elkezdeni.

- És közben maga folytatja a bankügyleteit...

- Ha én nem tenném, csinálná valaki más.

- Én pedig a Mr. Milton-féle hajszeszből élek, és közben megkísérlem megvetni a lábam az irodalomban.

- Próbálkozik?! - mondta Phipps. - Már meg is tette.

- Az más! - vágta rá Dangle ugyanabban a pillanatban.

- Maguk olyan kedvesek hozzám. De visszatérve a dologra. A könyvemben Georgina Griffiths persze egyedül él párizsi lakásában, eleven modellek után fest az iskolában, és férfi látogatókat fogad, de hát már huszonegy éves is elmúlt.

- Jessica csak tizennyolc éves, és még korához képest is kislány - mondta Dangle.

- Ez mindent megváltoztat. Ó, az a gyerek! Más a helyzet egy asszonnyal. És Georgina Griffiths sohasem kérkedett a szabadságával, kerékpáron, vidéki szállodákban. És ráadásul ebben az országban! Ahol mindenki olyan kicsinyes. Képzeljétek, nem otthon tölti az éjszakát! Rettenetes! Ha híre megy, ez romlását jelenti!

- Romlását - mondta Widgery.

- Senki nem venne feleségül ilyen lányt - mondta Phipps.

- El kell tussolni a dolgot - mondta Dangle.

- Mindig azt tartottam, hogy az élet egyénekből, egyéni esetekből tevődik össze. Minden egyes személyt saját körülményei alapján kell mérlegelni. Általános szabályok nem alkalmazhatók...

- Gyakran érzem ennek a kényszerítő erejét - mondta Widgery.

- Íme, az én „szabályaim”. Persze, a könyveimben...

- Az más, teljesen más - mondta Dangle. - A regény mindig tipikus esetekkel foglalkozik.

- Az élet pedig nem tipikus - mondta Widgery végtelen mélyértelműen.

Ekkor hirtelen, akaratlanul Phipps elásította magát, és ez őt magát lepte meg és háborította fel a legjobban a szobában lévők közül. Ez a gyarlóság ragályos volt, és a gyülekezet, miután - ezt az olvasó is könnyen beláthatja - fáradtra társalogta magát, apró ürügyekkel szétoszlott. De nem azért, hogy rögtön elaludjon.

Amikor Dangle egyedül maradt, végtelen undorral nyomban vizsgálni kezdte kékülő szemét, mert energikus kis ember volt ugyan, de rendszerető. Az egész ügy - már majdnem elcsípte őket! - szörnyen bosszantotta. Farehambe visszamenni pedig nagyon kellemetlen lenne, annyi bizonyos.

Phipps az ágyán üldögélt egy ideig, és ugyanolyan undorral vizsgálta a gallérját, amelyet vasárnapi használatra huszonnégy órával ezelőtt még elképzelhetetlennek tartott volna.

Mrs. Milton elmélázott azon, hogy még a kutyaszemű, nagy kövér emberek is halandók; Widgery pedig boldogtalan volt, mert olyan ingerülten beszélt Mrs. Miltonnal az állomáson, és mert úgy érezte, hogy eddig még nem sikerült Dangle-t lepipálnia. Dangle-re is dühös volt.

És mert mind a négyen nagyon is a látszatok síkján mozogtak, mindannyiuk lelkében ott élt, kínos középtávon, gúnyolódó és gyanakvó Botley, távolabbi háttérben a humorizáló London és a találgató Surbiton.

Végül is csakugyan ostobán viselkedtek? Ha nem viselkedtek ostobán, akkor miért bosszankodnak és szégyenkeznek annyira mind a négyen?

XXXII

Párkereki úr, a kóbor lovag

Ahogy Mr. Dangle tanúvallomásában elmondta, a szökevényeket az út szélén hagyta, körülbelül három kilométernyire Botleytől. Mr. Dangle megjelenése előtt Párkereki úr nagy érdeklődéssel hallotta, hogy a közönséges, útszéli virágoknak is van nevük, sőt némelyiknek roppant különös neve van: tyúkhúr, csillagfürt, Szent János-fű, füzike, foltos kontyvirág, búzavirág és százszorszép.

- Tudja, Dél-Afrikában egész más virágok vannak - magyarázta Párkereki úr, és fantáziája nagyot ugrott örömeiben, hogy így megindokolta a tudatlanságát.

Ekkor hirtelen Dangle, akinek jövetelét patkócsattogás és keréknyikorgás jelezte, mint a rakéta átsüvített a nyári este csendes nyugalman. A vadul vágató fekete ló mögött ingadozó és hadonászó Dangle Jessie nevét kiáltotta, aztán látszólag minden ok nélkül a sövény felé farolt és eltűnt, hogy beteljesítse a végzetet, amely számára minden dolgok kezdetétől fogva megíratott. Jessie-nek és Párkerekinek alig maradt annyi idejük, hogy fölálljanak, és megragadják kerékpárjaikat, Dangle sebes, forgószélszerű jelenését már le is játszotta. Az út egyik oldaláról a másikra cikázott - még riasztóbb látvány volt, mint Párkereki úr útra kelése kezdetén -, és eltűnt a kanyarban.

- Tudta a nevemet! - mondta Jessie. - Igen, ez Mr. Dangle volt!

- A kerékpárjaink miatt történt - szólt Párkereki úr, Jessie-vel egyidőben, egy kissé önelégült nyugalansággal. - Remélem, nem lesz semmi baja.

- Ez Mr. Dangle volt! - ismételte Jessie. Párkereki úr ezúttal már meghallotta szavait, és ijedten megrezzent. Szemöldöke rángatózva szaladt föl a homlokára.

- Micsoda?! Valaki ismerős?!

- Igen.

- Úristen!

- Engem keresett - mondta Jessie. - Láttam. A nevemet kiáltozta, mielőtt a ló megbokrosodott. A mostohaanyám küldte utánam.

Párkereki úr úgy érezte, jobb lett volna mégis visszaküldeni a kerékpárt, mert gondolatai Bechamellel és Mrs. Miltonnal kapcsolatban még mindig egy kicsit homályosak voltak. Becsületesség a legjobb politika, gondolta gyakran. Erre-arra forgatta a fejét. Készen állt a cselekvésre.

- Minket üldöz, ugye? Akkor majd visszajön! Lement azon a dombon, és biztos vagyok benne, hogy beletelik egy kis időbe, amíg újra föl bír kapaszkodni.

Látta, hogy Jessie kitolta az útra a kerékpárját, és fölszállni készül. Még mindig azt a fordulót bámulva, amely Dangle-t elnyelte, Párkereki követte Jessie-t. Így hát, éppen amikor a nap leszállt, újabb menekülésbe kezdtek, és most Bishop's Waltham felé hajtottak. Párkereki úr volt a veszélyes ponton - hátvéd szerepében -, folyton vissza-visszanézett, és eközben veszedelmesen imbolygott. Időnként Jessie-nek lassítania kellett. Párkereki nehezen szedte a lélegzetet, és gyűlölte magát, amiért tátott szájjal hajt. Majdnem egyórai kemény taposás után Winchesterben találták magukat, s még mindig szabadok voltak. Dangle-nek nyoma sem volt, és más veszély sem mutatkozott, amikor a sötétedő, sárgán kivilágított utcára behajtottak. Bár a sövények mögött már denevérek csapongtak, és az esthajnalcsillag is feljött az égre, amikor még mindig három kilométernyire voltak Winchestertől. Párkereki úr mégis rámutatott, hogy milyen veszélyes lenne megállni egy ilyen közismert helyen, és szelíden, de szilárdan ragaszkodott ahhoz, hogy hajtsanak tovább Salisbury felé. Winchesterből szétágaznak az utak minden irányba, és világos, hogy hirtelen nyugatnak kell fordulniuk, ha le akarják rázni az üldözőket. Amint Párkereki úr megpillantotta az alkonyatban felkelő kövér, sárga holdat, arra gondolt, hogy föleleveníti a Bognorból való szökés utáni hangulatot, - de bár a hold és az összes légköri viszonyok ugyanolyanok voltak, az érzések valahogy mégis különböztek. Miután elhagyták Winchester határát, teljes csendben és lassan hajtottak. Mind a ketten majdnem teljesen kimerültek, a sík terep unalmas volt, és még egy apró domb is teher; és így történt, hogy Wallenstock falucska megállásra csábította őket, s szállást kértek egy fogadóban, amelyről azonnal látszott, hogy rendkívül jól megy. A megnyerő modorú fogadósné tüstént a helyzet magaslatára emelkedett.

Amint a szoba felé mentek, ahol majd a vacsorájukat feltálalják, Párkereki úr egy félig nyitott ajtón át három és fél, sűrű füstfelhőben úszó arcot pillantott meg - az ajtó széle az egyiket félbevágta - meg egy viaszosvászonnal letakart asztalt, poharakkal és söröskorsóval. És egy megjegyzést is meghallott. Egy pillanattal előbb, hogy ezt a megjegyzést meghallotta, Párkereki úr még büszke és boldog ember volt, pontosabban szólva, bárói rang örököse, inkognitóban. A kerékpárokat végtelenül könnyedén, méltóságteljesen adta át a háziszolgának, és udvariasan meghajolva kinyitotta az ajtót Jessie előtt. - Vajon ki lehet ez? - kérdezték az emberek, gondolta. Majd azután: - Valami nagyon tehetős ember! Nézd csak meg a bicikliket! - Aztán a képzeletbeli bámészkodók megtárgyalják, mennyire divatba jött újabban a kerékpározás, hogy bírák, tőzsdeügynökök és színésznők, szóval az előkelőségek, mind bicikliznek, és az ilyen nagy embereknek gyakran az a szeszélyük, hogy elkerülik a nagy szállodákat, a városi talpnyalók tömegét, és inkább a falusi élet meghitt boldogságát keresik, rangrejtve. Aztán még azt is gondolják talán, hogy milyen megfoghatatlan előkelőség árad a hölgyből, aki belépett az ajtón, meg a kísértőjéből, a jóképű, szőke bajszú, kék szemű gavallérból, és egymásra néznek. - Majd én megmondom nektek, hogy mi ez! - szól a falu egyik tekintélyes öregje (akárcsak a regényekben), és kimondja valamennyiük véleményét, halk, mély benyomást keltő hangon: - Van úgy, hogy az embernek egy báró a vendége, és nem is sejti - nem is szólva a még nagyobb urakról...

Mint mondom, ilyesféle kellemes gondolatok keringtek homályosan Párkereki úr fejében egy pillanattal azelőtt, hogy azt a megjegyzést meghallotta. De az a megjegyzés fejbe kólintotta.

Hogy pontosan mi is volt az a megjegyzés, lényegtelen. Olyasféle odavetett, szatirikus szavakból állt, amilyenekkel Strephon szokott szórakoztatni. Ha kíváncsi lenne, drága hölgyem, hogy miféle megjegyzés volt, nem kell egyebet tennie, csak felolteni egy igazán modern biciklistaruhát, férfiismerősei közül kiválasztani a leggyengébb külsejűt kísérendőül, és elhajtani a legközelebbi szombat estén bármelyik kocsmába, ahol egészséges, keresetlen beszédű emberek verődnek össze. Akkor aztán majd hall egész csomó olyasféle dolgot, amilyent Párkerei úr hallott, sőt talán többet is, mint szeretne.

A megjegyzés, tegyük hozzá, magába foglalta Párkerei úr személyét is. Tökéletes kétkedést árult el társadalmi helyzetét illetően. Egy csapással összeűzta az egész pompás, képzeletbeli építményt, amelyben fantáziája olyan gyönyörűséget talált. Minden oktan boldogsága szétfoszott, mint az álom. És nem maradt kárpótlásul semmi, mint ahogy nincs kárpótlás semmiféle rosszindulatú megjegyzéssel szemben sem, amely valaha is elhangzott. Talán abban az emberben, aki mondta, egy kis elégedettség futott át arra a gondolatra, hogy egy önhitt tökfilkót leszállított a magas lóról, de éppen annyira lehetséges az is, hogy akkor még nem is tudta, hogy vaktában leadott lövése telibe talált. Úgy dobta oda a megjegyzést, mint a gyerek, aki követ dob egy madárra; és ez a megjegyzés nemcsak romba döntött egy buta, boldog önhittséget, de sebet is ejtett. És az otrombaság Jessie-re is vonatkozott.

A lány további viselkedéséből Párkerei arra következtetett, hogy nem hallotta, de a kis külön ebédlőben elfogyasztott vacsora alatt, bár Jessie vidáman beszélt, a férfinak minduntalan elkalandoztak a gondolatai. A fogadó ivójából időnként nevetés és kivehetetlen beszélgetésfoszlányok szűrődtek be a nyitott, muskátlis ablakon át. Párkerei úgy érezte, hogy még mindig ugyanabban a hangnemben folyik a szó, a lány és az ő rovására. Szórakozottan felelgetett a lánynak. Jessie azt mondta, hogy fáradt, és azonnal a szobájába sietett. Párkerei a szokott előzékenységével kinyitotta az ajtót, és mély meghajtással búcsúzott a lánytól. Újabb sértésektől tartva, figyelt, miközben a lány fölment a lépcsőn, és áthaladt a fordulón, ahol a kitömött madarak alatt a barométer függött a falon. Aztán visszament a szobába, és megállt a kis szőnyegen a papírdíszítésű kandalló előtt. - Pimaszok! - mondta keserű megvetéssel, félig hallhatóan, amikor újabb harsogó nevetés áradt be a szobába. Vacsora közben, egész idő alatt, éles visszavágásokon törte a fejét, holmi korholó beszéden, amit nyomban el is fog mondani, és amivel majd lehűti őket. Lehordja őket, ahogy nemesemberhez illik: - Angoloknak nevezik magukat, és megsértenek egy hölgyet! - fogja mondani; talán feljegyzi a nevüket és címüket, megfenyegeti őket, hogy beszélni fog a földesúrral; kijelenti, hogy még hallani fognak róla, és mindenkit alaposan elképesztve, visszavonul. Ezt csakugyan meg kell tennie!

- Móresre kell tanítani őket! - mondta indulatosan, és egy fájdalmasat csavarintott a bajuszán. Mit is mondtak? Felidézte a minősíthetetlen megjegyzést a maga felbőszítésére, aztán újra elmondta magában beszéde főbb pontjait. Köhögött, három lépést tett az ajtó felé, majd megállt, és visszament a szőnyegre, a kandalló elé. Mégse teszi meg! De hát ő, a kóbor lovag, a rangrejtve utazó báró megengedheti-e, hogy az ilyen emberek megússzák megrovás és felelősségre vonás nélkül? Nagylelkűség? Nézze ilyen szemmel a dolgot? Bugrisok, figyelemre se méltók? Nem! Ez csak gyáva kifogás! Mégis megteszi!

Ahogy újra az ajtó felé indult, máris megszólalt benne egy tiltakozó hang, és forrófejű számarának nevezte. De csak annál elszántabban ment tovább. Elhaladt az ivó mellett, át a hallon, és belépett abba a szobába, ahonnan a megjegyzés jött. Hirtelen tárta ki az ajtót, és összevont szemmel megállt a küszöbön. Úgyis elügyetlenkeded a dolgot, jegyezte meg a szkeptikus belső hang.

Összesen öten voltak a szobában: a kandalló melletti karosszékekben, hosszú pipával egy nagy tokájú, kövér ember, aki nyájasan jó estét kívánt Párkerei úrnak; egy fiatal fickó, kurta pipával, akinek keresztbe vetett lába kamásliban parádézott; egy szakállas kis ember, fogatlan vigyorgással; egy élénk tekintetű, nyugodt, középkorú férfi, aki bársonykabátot hordott; és egy nagyon választékos, szőke fiatalember, sárgásbarna, készen vett öltönyben, fehér nyakkendővel.

- Hm - mondta Párkerei úr zordon, kemény arc kifejezéssel. És aztán, fenyegető hangon, mint aki nem tűr packázást: - Jó estét!

- Nagyon kellemes napunk volt - mondta a fehér nyakkendős, szőke fiatalember.

- Nagyon - mondta Párkerei úr vontatottan. Fogott egy barna karosszéket, nagy gondosan elhelyezte úgy, hogy szemközt legyen a kandallóval, és leült.

- Nagyon kellemesek az utak errefelé - mondta a fehér nyakkendős, szőke fiatalember.

- Nagyon - mondta Párkerei úr, sötéten méregetve a fiatalembert. (El kell kezdeni valahol!) - Az utakkal és az időjárással nincs semmi baj errefelé, de meg kell mondjam - és ezért jöttem ide be -, hogy akad itt néhány átkozottul kellemetlen alak, átkozottul kellemetlen alak!

- Ó! - mondta a kamáslis fiatalember, és beszéd közben gondolatban leltárt csinált a gyöngyház gombjairól. - Hogy áll ez a dolog?

Párkerei úr rátenyerelt a térdére, és végtelenül kötekedő modorban széttárta könyökét. Szíve mélyén dühöngött magára meggondolatlan hülyesége miatt, hogy így ingerli ezeket az oroszlánokat (kétség nem fér hozzá, ezek valóban oroszlánok!), de most már végig kell csinálnia. Hála az égnek, a lélegzete még nem fogyott ki, bár kezdett már egy csepp szagatottá válni. Szemét a nagy tokájú, kövér ember arcára szegezte, és halk, mély benyomást keltő hangon így szólt: - Uram! - mondta, egy kis szünetet tartott, és gögösen fölfújta az arcát -, én egy hölgygel jöttem ide!

- Nagyon csinos hölgy - mondta a kamáslis férfi, félrehajtva a fejét, hogy megcsodáljon egy gyöngyház gombot, amely a lábikrája mögötti hajlatban rejtőzködött. - Igazán nagyon csinos hölgy.

- Én - ismételte Párkerei úr - egy hölgygel jöttem ide.

- Azt láttuk, az isten áldja meg - mondta a nagy tokájú, kövér ember, furcsa, asztmásan ziháló hangon. - Nem látom, mi ebben a rendkívüli? Még azt hihetné valaki, hogy nincsen szemünk.

Párkerei úr köhécselt. - Uram, én egy...

- Eszt má hallottuk - mondta a szakállas kis ember élesen, és barátságosan kuncogva folytatta.

- Könyv nélkül is tudom - mondta a kis ember, kihangsúlyozva a csattanót.

Párkerei úr átmenetileg elveszítette a fonalat. Rosszindulatúan meredt a szakállas kis emberre, és igyekezett visszatalálni félbeszakadt szónoklatához.

- Ön azt mondta - szólt nagyon udvariasan a fehér nyakkendős szőke fiatalember -, hogy egy hölgygel jött ide.

- Egy hölgygel - merengett a kamáslibúvölő.

A bársonykabátos férfi, aki élénk, lelkes szemmel egyik beszélőről a másikra nézett, most fölnevetett, mintha jó tréfát sütöttek volna el, és várakozó tekintetét rászögezve, beszédre ösztönözte Párkerei urat.

- Valami piszkos csirkefogó - folytatta szónoklatát Párkerei úr, hirtelen fellobbanva, végtelen indulatosan - megjegyzést tett, amikor elmentünk ez előtt az ajtó előtt.

- Lassan a testtel! - mondta a nagy tokájú öreg úr. - Lassan a testtel! Ne gorombáskodjon velünk, legyen szíves!

- Egy pillanat - mondta Párkerei úr. - Nem én kezdtem a gorombáskodást! - (Hát ki? - szólt közbe a nagy tokájú ember.) - Nem magukat neveztem piszkos csirkefogónak. Egy percig se higgyék ezt. De valaki ebben a szobában olyan megjegyzést tett, ami elárulta, hogy arra se méltó az illető, hogy a cipőmet beletöröljem, és minden illő tisztelettel az olyan úriemberek iránt, akik valóban úriemberek (Párkerei úr körülpillantott, erkölcsi támogatást remélve), azt szeretném tudni, ki volt az?

- Mely célból? - kérdezte a fehér nyakkendő, szőke fiatalember.

- Hogy itt nyomban beletöröljem a cipőmet - mondta Párkerei úr újfent haragra lobbanva, bár egy kissé elszorult a torka, mert semmi sem állt tőle távolabb, amikor ide belépett, mint a személyes erőszakkal való fenyegetőzés. Azért mondta ezeket a szavakat, mert semmi más nem jutott az eszébe, és harcra készen feszítette szét a könyökét, hogy ijedségét leplezze. Különös, hogy a helyzet néha hogy elragad bennünket!

- Halló, Charlie! - mondta a kis ember. - Ejha! - mondta a tokák gazdája. - Beletörli a cipőjét? - mondta a szőke fiatalember, enyhe meglepetéssel hangjában.

- Bele én! - mondta Párkerei úr hangsúlyozott elszántsággal, és a fiatalemberre meresztette a szemét.

- Ez helyes és okos dolog - mondta a bársonykabátos férfi. - Ha meg tudja tenni!

Úgy látszott, a társaság a fehér nyakkendő fiatalemberre ruházta át érdekei képviselését.

- Természetesen, ha nem tud rájönni, hogy melyikünk volt az, akkor úgy gondolom, készen áll arra, hogy nagyvonalúan mindnyájunkba ebben a szobában beletörölje a cipőjét? - tette föl a kérdést, továbbra is személytelen hangon a fiatalember. - Ez az úr, ez a könnyűsúlyú bajnok...

- Valld csak be, Charlie - mondta a kamáslis fiatalember, egy pillanatra fölnézve. - És ne rángasd bele a barátaidat. Ezt kívánja az igazság. Nem mászhatsz ki a dologból.

- Ez az úr volt? - kezdte Párkerei.

- Természetesen - mondta a fehér nyakkendő fiatalember -, ha már cipőtörölről beszélünk...

- Én nem beszélek róla, hanem megteszem - mondta Párkerei úr.

Végigjártatta a szemét a társaságon. Azok már nem ellenfelek voltak, hanem nézők. Most már végére kell járnia az ügynek. De az, hogy hangot adott a megjegyzést tevő ellen irányuló személyes támadásnak, valamiképpen megszabadította Párkerei urat attól a nyomasztó érzéstől, hogy az egész világgal áll szemben. Nyilvánvalóan verekednie kell valamelyikkel. Kap egy monoklit a szemére? Nagyon ellátják a baját? Hála az égnek, hogy nem az az izmos, kamáslis fickó volt! Álljon föl és kezdje? Mit fog Jessie gondolni, ha monoklis szemmel jelenik meg holnap a reggelinél?

- Ez az ember volt? - kérdezte Párkerei úr tárgyilagos nyugalommal, és karja szögletesebb volt, mint valaha.

- Fald föl - mondta a szakállas kis ember. - Fald föl egyből!

- Várjunk csak! - mondta a fehér nyakkendő fiatalember. - Várjunk csak egy percig! Ha véletlenül én mondtam volna...

- Maga mondta, vagy nem? - kérdezte Párkerei úr.
 - Meghátársz, Charlie? - mondta a kamáslis fiatalember.
 - Nem én - mondta Charlie. - Egy kis tréfát csak megengedhetünk magunknak...
 - Majd megtanítom arra, hogy tartsa meg magának a tréfáit! - mondta Párkerei úr.
 - Éjjen! - mondta a tokanyáj pásztora.
 - Charlie egy kicsit túl könnyen tréfálkozik - mondta a szakállas kis ember.
 - Ez egyenesen undorító! - mondta Párkerei úr beszédéhez visszatérve. - Egy hölgy nem kerékpározhat az országúton, és nem viselhet olyan ruhát, ami egy kicsit eltér a megszokottól anélkül, hogy holmi piszkos kis alakok ne sértegezzék...
 - Nem tudtam, hogy az ifjú hölgy meghallja, amit mondok - szólt Charlie. - A barátaival csak eltársaloghat barátságosan az ember! Honnan tudhattam volna, hogy nyitva van az ajtó?
- Párkerei úr azt kezdte gyanítani, hogy ellenfele, ha lehet, még nála is jobban megijedt a kilátásba helyezett erőszaktól, és erre bátorsága újra visszatért. Alapos leckét kell adni ezeknek a fickóknak!
- Persze hogy tudta, hogy az ajtó nyitva van - vágott vissza méltatlankodva. - Persze hogy tudta, hogy meghalljuk, amit mond. Ne hazudozzon itt összevissza! Semmi értelme, hogy ilyesmiket összehordjon. Jól mulattak, és az is volt a céljuk, hogy mulassanak. S ezért most megkapja példás büntetését, uram!
 - Gyömbérsör az igazi az ilyen forró időben - mondta a szakállas kis ember bizalmas hangon a bársonykabátosnak. - Pukkannak is a dugók mindenfelé!
 - Mi értelme van fölfordulást csinálni egy kocsmában? - mondta Charlie, a társasághoz intézve a szót. - Egy kis becsületes küzdelmet, beavatkozás nélkül, most már magam se bánnék, ha ennek az úrnak kedve van hozzá.
- A vak is láthatja, hogy szörnyen fél ez az ember! Párkerei úr nekivadult.
- Ahol akarja - mondta Párkerei úr. - Bárhol, ahol csak akarja.
 - Megsértetted az urat - mondta a bársonykabátos férfi.
 - Ne légy olyan átkozottul begyulladva, Charlie - mondta a kamáslis férfi. - Ha nem vagy nehezebb nála jó hat kilóval, hát akkor egy dekával se.
 - Én pedig azt mondom - szólt a túltengő tokájú úriember, s hogy a figyelmet magára terelje, öklével csapkodta a szék karfáját -, hogyha Charlie megjegyzéseket tesz, akkor vállalja is a következményeit. Egyáltalán nem bánom, ha olyasmiket beszél, de akkor vállalja is a következményeket. Nekem ez a véleményem.
 - Vállalom is, ne félj! - mondta Charlie rendkívül keserű hangsúllyal megnyomva a *vállalom* szót. - Ha ez az úr eljönne keddehez egy hétre...
 - Ostobaság! - lökte oda Párkerei úr. - Most!
 - Úgy van! Úgy van! - mondta a tokák gazdája.
 - Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra, Charlie - mondta a bársonykabátos férfi.
 - Muszáj, Charlie! Hiába! - mondta a kamáslis férfi.

- A helyzet a következő - mondta Charlie társaihoz intézve szavait. - Tegyük föl, hogy holnap este nekem kell fölszolgálni a méltóságos asszony vacsoráját? Hogy néznék ki monoklival a szememen? Vagy képzeljétek el: ide-oda tologatni a kocsit fölhasadt szájjal?

- Ha nem akard, hogy tönkrementek a képedet, Charlie, mér nem fogod be a szádát? - mondta a kamáslis személy.

- Pontosan! - szögezte le Párkerei úr szenvedélyesen. - Mért nem fogja be azt a piszkos száját?

- Az állásom forog kockán - tiltakozott Charlie.

- Ezt előbb kellett volna meggondolni! - válaszolta Párkerei úr.

- Nincs arra semmi ok, hogy ilyen rettentően dühöngjön. Csak viccnek szántam én azt - mondta Charlie. - Mint egyik úriember a másiknak, kijelentem, hogy nagyon sajnálom, de ha az úr bosszankodik...

Mindnyájan egyszerre kezdtek beszélni. Párkerei úr a bajszát pödörte. Charlie úriembernek ismerte el, és ez, úgy érezte, mindenesetre enyhítő körülmény. De a szerepe úgy kívánta, hogy gyorsan és keményen rávesse magát a megfutamodó ellenségre. Néhány sértő szót kiáltott bele a lármába.

- Igazán nyavalyás alak vagy - mondta a kamáslis férfi Charlie-nak.

A zűrzavar még nagyobb lett.

- Csak nem gondolod, hogy megijedek egy ilyen pipaszárlábú pasastól! - ordította Charlie. - Eszembe sincs!

Taktikát változtat, gondolta Párkerei kissé megszeppenve. Hova fogunk kilyukadni!

- Ne üldögélj és szájaskodj itt! - mondta a bársonykabátos férfi. - Azt mondta, hogy megüt, és ha neki lennék, most meg is ütnék.

- Na, jól van! - mondta Charlie, hirtelen taktikát változtatva, talpra ugrott. - Ha muszáj, hát muszáj! Gyerünk!

Erre Párkerei, a végzet gyermeke is felállt, azzal a rettenetes érzéssel, hogy a belső figyelmeztető hangnak igaza volt. Az ügy fordulóponthoz érkezett. Összegabalyította a dolgot, s amennyire meg tudja ítélni, most már nincs más hátra, mint ütni, de azonnal. Ő meg Charlie nem egészen kétféle irányba álltak egymástól, közöttük az asztal, mind a ketten nagyon indulatosan kapkodták a levegőt. Közönséges kocsmai verekedés és méghozzá - ez most már nagyon is nyilvánvaló volt! - egy inassal. Jóságos ég! Ez lett a méltóságteljes, megvető rendretartásból?! Hogy a csudába történt mindez?! Meg kellene kerülni az asztalt és nekimenni! De mielőtt a verekedés kitört volna, a kamáslis férfi beleavatkozott.

- Ne itt! - mondta az ellenfelek közé lépve. Mindenki fölállt.

- Charlie ügyes - mondta a szakállas kis ember.

- Buller udvarába - mondta a kamáslis férfi, a tapasztalt, gyakorlatias ember könnyed határozottságával átvéve az egész ügy irányítását.

- Ha az úrnak nincs kifogása ellene.

Úgy látszik, Buller udvarát tartották a legalkalmasabb helynek!

- Szabályosan és tisztességesen fogjuk csinálni a dolgot, kérem!

És mielőtt teljesen ráébredt volna, hogy mi is történik, már vitték is kifelé Párkerekit, a kocsmá hátsó helyiségein keresztül, az első és egyetlen ökölvíadalra, amely egész életére dicsőséget szerzett neki.

Külsőleg, amennyire a bujkáló hold fénye látni engedte, Párkereki úr nyugodtan, de várakozóan nézett a küzdelem elé. Ám lelke mélyén ellentétes érzések kavargtak. Rendkívüli volt, ahogy a dolgok lejátszódtak. A szavak szinte egymás sarkára hágtak, úgy, hogy csak a legnagyobb nehézséggel tudta az ügy fejleményeit követni. Pontosan emlékezett magára, amint egymás után átvonul a szobákon, méltóságteljes, sőt arisztokratikus alak, tele jól átgondolt mondatokkal, s azzal a szándékkal, hogy a modoruk miatt maró gúnnyal rendreutasítja ezeket a nyomorult bugrisokat. Aztán villámgyorsan követte egyik apró mozzanat a másikat, s íme, most itt van a holdfényes ösvényen - apró sötét alak, alig kivehető nagyobb alakoktól körülvéve -, s valamilyen üzletemberre valló nyugalommal vonul az ismeretlen rémségek elé a Buller-udvarba. Öklözés! Elképesztő! Szörnyű! Előtte ment Charles homályos alakja, és Párkereki látta, hogy a kamáslis férfi barátságosan, de szilárdan fogja Charles karját.

- Fene egye meg, marhaság! - mondta Charles - ilyen semmiségért verekedni! Mit számít neki az egész, ő szabadságon van! Neki nem kell semmiféle átkozott vacsorát fölszolgálni holnap este, mint nekem! Muszáj zsibbadtra szorítanod a karomat?!

Több kapun mentek keresztül, s végül bejutottak a Buller-udvarba. Pajták álltak itt - pajták, amelyeknek titokzatosságát még a holdfény sem oszlatta el -, téhenszag terjengett, s a szivattyús kút éles feketén vált ki a háttérből, és éles fekete árnyékot vetett a fehérre meszelt falra. És itt fogják az arcát péppé verni! Tudta, hogy a butaság teteje kiállni itt és ripityára veretni magát, de hogy miképp mászhatna ki belőle, azt elképzelni se tudta. Igen ám, de mi lenne aztán? Tudna-e még egyszer a lány szemébe nézni? Lesimította Norfolk-kabátját, s lecövekelt magát háttal a kapunak. Hogy kell bokszállásba helyezkedni? Így? Na és, ha megfordulna és elfutna? Visszafutna egyenest a kocsmába, és bezárkózna a hálószobájába? Még most sem késő! Semmiképp se tudnák rákényszeríteni, hogy kijöjjön onnan, ha mégis megtenné. Hogy indít az ember eljárást tettlegesség miatt? A holdfényben meglátta maga előtt a kísértetiesen fehér arcú Charlest bokszállásban.

Ütést kapott a karjára és hátrált. Charles szorította. Ekkor ütött egyet a jobbával, és ebbe az ütésbe minden kétségbeesését beleadta. Saját találmányú ütés volt - rögtönzés -, de véletlenül pontosan olyanra sikerült, mint egy szabályos horogütés. Ujjongó izgalommal állapította meg, hogy az a valami, amibe az ökle ütközött, Charles állkapcsa. Ez volt az öröm egyetlen felvillanása az egész küzdelem alatt, és ez is nagyon rövid életű. Még alig érte el az ütése Charlest, amikor kapott egyet a mellére és hátratántorodott. A legnagyobb nehézségek árán tudott csak talpon maradni. Úgy érezte, hogy laposra verték a szívét. - Az istenfáját! - mondta valaki mögötte valahol, fél lábon táncolva és lábujját a markában szorongatva.

Amikor Párkereki megtántorodott, Charles egy hangos, félelmetes kiáltást hallatott. A holdfényben szinte toronyként magasodott Párkereki fölé. Mindkét ökle forgott, mint a motolla. Most a megsemmisülés következik, minimum! Párkereki úr talán lekapta a fejét, de határozottan hátrált jobb felé, ütött, de nem talált. Charles balról támadott, és rengeteg lyukat ütött a levegőbe. Párkereki úr bal fülét egy ütés súrolta, de közben befejezte az oldalozó hadmozdulatot. Egy újabb ütés érte a füle mögött. Ég és föld vadul keringett körülötte, s ekkor egy világos ruhába öltözött alakot vett észre, amint egy nyitott kapun át teljes gőzzel bele-rohan az éjszakába. A kamáslis férfi előreugrott Párkereki mellett, de már későn ahhoz, hogy föltartóztassa a menekülőt. Kiabálás, nevetés hallatszott, és a még mindig ünnepélyesen bokszállásba merevedett Párkereki úr ráeszmélt a nagy és csodálatos valóságra: Charles elmenekült! Ő, Párkereki megküzdött, és a játékszabályok szerint győzött!

- Az jó kis ütés volt, amit az állkapcsára adott neki - jegyezte meg a fogatlan, szakállas kis ember, váratlanul barátságos hangon.
- Az a helyzet - mondta Párkerei úr a salisburyi út szélén üldögélve, mialatt fülében távoli harangok zúgtak -, meg kellett leckéztetnem a fickót, egyszerűen nem tehettem mást.
- Olyan borzasztó, hogy magának verekednie kell az emberekkel - mondta Jessie.
- Ezek a bugrisok egyre tűrhetetlenebbek - szólt Párkerei úr. - Ha itt-ott nem kapnának egy kis leckét tőlünk, nos, akkor egyetlen kerékpáros hölgyet sem látnánk az országutakon.
- Úgy gondolom, minden nő visszariad az erőszaktól - mondta Jessie. - Úgy gondolom, a férfiak - bizonyos értelemben - bátrabbak, mint a nők. Szinte elképzelni sem tudom, hogy bírja valaki elszánni magát arra, hogy szembenézzen egy szobára való durva alakkal, kiválassza a legbátrabbat közülük, és példásan elverje. Még a gondolatára is összeborzadok. Azt hittem, csak Ouida gárdatisztjei csináltak ilyesmiket.
- Ez csak a kötelességem volt mint úriembernek, semmivel sem több - mondta Párkerei úr.
- De hogy valaki egyenesen besétál az oroszlán barlangjába!
- Szokás dolga az egész - mondta Párkerei úr nagyon szerényen, és lepöccentett egy kis cigarettahamut a térdéről.

XXXIII

Párkerei úr vallomása

A hétfő reggel a blandfordi Arany Fácánban találta a két szökevényt, a reggelijük mellett. Bonyolult kerülőúton voltak Dorsetshire-en keresztül Ringwoodba, ahol Jessie úgy remélte, választ kap barátnőjétől, a tanítónőtől. Eddig már közel hatvan órát töltöttek együtt, és az olvasó is meg fogja érteni, hogy Párkerei úr érzelmei jelentős mértékben kifejlődtek és elmélyültek. Eleinte Jessie csak egy impresszionista vázlat volt gondolatvilágában, valami nőies, élénk és kápráztató, valami hangsúlyozottan fölötte álló lény, akinek a társaságát jó sorsának köszönheti. Fő célja, mint tudják, kezdetben pusztán annyi volt, hogy méltó legyen a lányhoz, s ezért a valóságnál kiválóbbnak, gazdagabbnak, műveltebbnek és főleg előkelőbb származásúnak tüntette fel magát. Ismereteit a női lélekről majdnem kizárólag azok az ifjú hölgyek szolgáltatták, akikkel az üzleti életben találkozott, ebben a társadalmi osztályban pedig (akárcsak katonai körökben és urasági inasok között) a könnyörtelen társadalmi elzárkózás régi jó hagyományát még mindig vallásos áhítattal őrzik. Csaknem elviselhetetlen rettegéssel gondolt arra, hogy a lány faragatlan fráternek tarthatja. Azután lassan észrevette és felfedezte Jessie gondolkozásmódjának sajátosságait. Nagyszerű tapasztalatlanság párosult a lányban azzal a pompás lelkesedéssel, amit a legmodernebb nézetek keltettek benne, és meggyőződésének ereje valósággal magával ragadta Párkerekit. Hangsúlyozottan a maga életét akarja élni, és Párkerei úrban mélységesen felkavarta a vágyat hasonló elhatározásra. Mihelyst fölfogta a lány nézeteinek lényegét, rájött arra, hogy maga is így gondolkozott kora ifjúságától kezdve.

- Hát persze - jegyezte meg fellobbanó férfiúi büszkeséggel -, a férfi szabadabb, mint a nő. És a gyarmatokon, tudja, félig sincs annyi konvenció, mint amennyivel ennek az országnak a társadalmában találkozok az ember.

Kellemesnek találta, hogy a lány olyan jó véleményt alkotott fizikai bátorságáról. Ez határtalan önbizalommal töltötte el! Egy-két kísérletet tett, hogy bizonyítsa, mennyire nem konvencionális, és nem is sejtette, hogy a lány szűk látókörű embernek tartja. Elnyomta magában a sokéves megszokást, és nem indítványozta, hogy menjenek templomba. Előítéletmentes szellemben vitatta meg a templomba járást.

- Ez csupán szokás - mondta -, bevett szokás. Egyáltalán nem látom, hogy valójában mi haszna van belőle az embernek. - És egy csomó remek tréfát eresztett meg a cilinderekről, tréfákat ebből a tárgykörből, amiket a *Globe* hasábjain olvasott. De előkelő származását azzal mutatta ki, hogy vasárnap egész napon át kesztyűben hajtott, és tüntetően dobta el félig szívott cigarettaját, amikor elkarikáztak egy templom mellett, ahol a hívők a délutáni istentiszteletre gyülekeztek. Óvatosan kerülte az irodalmi témákat, és csak néhány könnyed, játékos bókot ejtett el, tudva, hogy Jessie hamarosan könyveket fog írni.

Jessie kezdeményezésére történt, hogy mégis részt vettek egy istentiszteleten a blandfordi templom régimódi karzatán. Talán elárulhatom az olvasónak, hogy Jessie-t most már súlyos lelkiismeret-furdalás gyötörte. Világosan látta, hogy a dolgok nem egészen úgy alakulnak, mint ahogy kitervelte magában. Olvasta Olive Schreinert, George Egertont és így tovább, de nem értette meg teljesen őket, hiszen a lelke mélyén, érzelmeiben még kislány volt. A tenni-valója, úgy gondolta, most az, hogy lakást szerez, eljár a British Museumba, és vezércikket ír a napilapokba, amíg valami jobb nem akad. Rendszerben is lett volna minden, ha Bechamel (undorító alak) megtartja ígéretét, s nem viselkedik olyan kimondhatatlanul förtelmesen. Most egyetlen reménye Miss Mergle volt, az a szabad szellemű nő, aki egy évvel ezelőtt kitűnő képzettséggel bocsátotta őt útjára a világba. Búcsúzáskor Miss Mergle arra intette, hogy éljen bátor és igaz életet, továbbá átadta neki Emerson *Esszéi*-nek és Motley *Németalföldi Köztársaság*-ának egy-egy kötetét, hogy átsegítsék őt a serdülő kor veszélyes vizein.

Jessie indulatai mostohaanyja surbitoni otthona iránt határozott gyűlöletté fokozódtak. Nincs komolyabb és ünnepélyesebb nő a világon, mint az ilyen okos lány, akinél a nőies kacérságot tudálékos modernkedés nyomja el. Thomas Plantagenet házasságellenes regényének haladó hangja ellenére Jessie hamar átlátott ennek a szeretetre méltó nőnek szeretetre méltó védekezésén. A sokféle póz, amit a férfiismerősök csapata tett szükségessé, végeredményben oktalanul nagy mértékben bosszantotta Jessie-t. Milyen lapos és értelmetlen! Visszatérni ebbe a nevetségesen mesterkéltnél életbe, feltétel nélkül letenni a fegyvert a konvenciók előtt - elkeserítő kilátás volt Jessie számára. De mi mást tehetne?!

Az olvasó tehát meg fogja érteni, hogy néha kedvetlen volt (Párkerek úr meg csendes és figyelmes), néha pedig hangzatos vádbeszédeket tartott a fennálló rend ellen. Szocialista volt, ahogy ezt Párkerek úr értésére adta, mire a férfi homályos célzásokkal sejtette, hogy ő még ennél is tovább ment, és nem kisebb dolgot értett ez alatt, mint az anarchia rémségeit. Párkerek még azt is beismerte volna, hogy ő rombolta le a Téli Palotát, ha a leghalványabb sejtelve lett volna arról, hol is van az a Téli Palota, és ha teljes bizonyossággal tudta volna, hogy a Téli Palotát már előtte lerombolták. Készséggel egyetértett Jessie-vel abban, hogy a nők jelenlegi helyzete tűrhetetlen, de egyszer majdnem kicsúszott a száján, hogy nem kellene a lányoknak elvárni azt, hogy leadogassa nekik a dobozokat, amikor éppen szót vált egy vevővel. Kétségtelen, hogy csak az késleltette Párkerek leleplezését szombaton és vasárnap, hogy Jessie elmerült a saját tanácstalanságában, és félt attól, hogy üldözői utolérik. A lány halványan érezte, hogy valami nincs egészen rendszerben a férfi körül, de jelenlegi lelkiállapota teljesen kizárta a beható elemzés lehetőségét.

Egyszer-kétszer azonban mégis akadtak epizódok, amelyek rettenetesen nyugtalanították Párkerekit, sőt kérdések is, amikben gyanakvás érződött. Háromszor is belecsúszott dél-afrikai emlékeinek visszaidézésébe, de ezek tele voltak veszedelmes szakadékokkal, és csak csoda árán menekült ki belőlük. Különösen melléfogott abban a szörnyű beszámolóban, amelyikben a bennszülöttek megrohanták az otthonukat, elrabolták mind a struccokat, marhákat, tyúkokat meg az anyja összes kimosott fehérneműjét - mindent, amire rá tudták tenni a kezüket -, és aztán idejében hazaérkeztek ő, az apja meg a bátyja, s egész éjjel üldözték a rablókat, követve a homályosan kivehető különböző fehér ruhákat, amiket a rablók különbözőképpen öltöttek magukra. A lány ezt furcsának találta. Furcsának! De valahogy egyik dologból következett a másik, és a mosott ruha, amit először csak mellékesen- említett, nagyon jól jött akkor amikor a lány azt kérdezte, hogy lehet feketéket éjszaka nyomon követni. - Rendszerint nem is lehet - mondta bizonytalanul, és akkor a mosott ruha megmentette. De ha Jessie végiggondolja, milyen iszonyatosan ostobának fogja látni!

Vasárnap éjszaka, minden elképzelhető ok nélkül, szokatlan éberség fogta el. Maga se tudta, hogyan, egyszerre ráeszmélt, hogy megvetésre méltó, hazug fráter. Az éjféli órákban végigtekintett kitalált meséin, és menekülni kényszerült egy csapat mosott fehérneműbe öltözött, Matabele törzsbeli kaffer elől, és amikor megpróbálta másfelé terelni a gondolatait, hirtelen pénzügyi problémák tornyosultak elébe. Hallotta, ahogy kettőt, majd hármat üt az óra.

XXXIV

- Jó reggelt, hölgyem - mondta Párkereki, amikor Jessie hétfő reggel belépett az Arany Fácán reggelizőhelyiségébe, és mosolygott, meghajolt, kezét dörzsölgette, széket húzott neki, majd újra kezét dörzsölgette.

A lány zavart kifejezéssel az arcán hirtelen megállt. - Hol láttam már ezt? - kérdezte.

- A széket? - mondta Párkereki elpirulva.

- Nem, ezeket a mozdulatokat. - Közelebb jött, kezét fogott a férfival, s közben kutatóan nézett az arcába. - És a *hölgyem*!?

- Ez csak szokás - mondta Párkereki úr büntudatosan. - Rossz szokás. Hogy az úrihölgyeket hölgyemnek nevezem. Ezt a mi „gyarmati nyerseségünk” számlájára kell írnia. Odakint... az ország belsejében... tudja... az úrihölgyek... olyan ritkák... mindenkit hölgyemnek szólítunk.

- Van néhány furcsa szokása, Chris bátyám - mondta Jessie. - Mielőtt eladja a gyémánt-bányarészcényeit, és elkezd társadalmi életet élni, ahogy maga mondja, és képviselőnek jelölteti magát - milyen jó dolog férfinak lenni! - ki kell gyógyulnia belőlük. Abból a szokásából, hogy úgy hajlong, a kezét dörzsölgeti, és várakozásteljesen néz.

- Ez csak szokás.

- Tudom. De nem tartom jó szokásnak. Ugye, nem haragszik, hogy megmondom?

- Egy csöppet sem. Hálás vagyok érte.

- Különleges megfigyelőképességgel vagyok megáldva, vagy inkább megverve - mondta Jessie, tekintetét a reggelizőasztalra szegezve.

Párkereki úr bajuszához emelte a kezét, arra gondolt, hogy talán ez is rossz szokás, félbeszakította a mozdulatot, és zsebre vágta a kezét. Csuda kínosan érezte magát, hogy az ő szavajárását használjuk.

Jessie szeme a karosszékre tévedt, amelynek egyik kötőzöszalagja kibomolva lógott, s talán azért, hogy megfigyelő-természetéről szóló elméletét a gyakorlatban is alkalmazza, Párkerekihez fordult, és egy gombostűt kért tőle.

Párkereki úr kezét ösztönösen kabátja hajtókájához kapta, ahol a szokás hatalmánál fogva néhány elszórt gombostűt őrzött.

- Milyen furcsa helyen tartja a gombostűket! - kiáltott föl Jessie, amikor átvette a tűt.

- Itt mindig a kezem ügyében van - mondta Párkereki. - Egy fickótól láttam egyszer egy üzletben.

- Úgy látszik, maga előrelátó természetű - szólt hátra a lány, miközben letérdelt a szék mellé.

- Afrika közepén, szóval az ország belsejében, az ember megtanulja megbecsülni a gombostűt - mondta Párkereki úr föltűnő szünet után. - Nem túl sok tű volt Afrikában. Ott nem hevernek szanaszét a földön. - Arca most már szép, vörös pírban égett. Hol fog legközelebb kibújni a rőfös a zsákból?! Kabátja zsebébe süllyesztette kezét, aztán az egyiket ismét előhúzta, titokban kivette a másik gombostűt, és óvatosan a háta mögé ejtette. A tű hangos koppanással esett a kályhaellenzőnek. Szerencsére Jessie nem tett semmiféle megjegyzést, mert nagyon el volt foglalva a bútorhuzat szalagjával.

Párkereki úr, ahelyett, hogy leült volna, az asztalhoz ment, és ujjja hegyét az abroszra támasztva, megállt mellette. Rengeteg ideig várták őket a reggelivel. Párkereki fölvette az összecsavart szalvétáját, élesen fürkészve nézte a gyűrűt, aztán becsúsztatta kezét a szalvéta hajtásába, és az anyagát vizsgálgatta, majd újra letette. Aztán futó vágya támadt, hogy megtapogassa a lyukas bölcsességfogát. Szerencsésen leküzdötte! Egyszerre ráébredt, hogy úgy áll ott, mintha az asztal pult volna, és rögtön leült. Dobolt az asztalon. Feszengett, és borzasztó melege volt.

- Késik a reggeli - mondta Jessie és fölállt.

- Csakugyan!

A társalgás lanyha volt. Jessie megkérdezte, milyen messze van innen Ringwood. Ezután ismét csönd támadt. Párkereki úr nagyon kényelmetlenül érezte magát, és erőltetett fesztelenséggel megint a reggelizőasztalon jártatta a szemét, aztán ujjja hegyével szórakozottan fölemelte az abrosz sarkát, és vizsgálgatni kezdte. Tizenöt shilling, három penny - gondolta magában.

- Miért csinálja ezt? - kérdezte Jessie.

- Mit? - mondta Párkereki, és görcsös mozdulattal leejtette az abroszt.

- Hogy így nézi az abroszt. Tegnap is rajtakaptam.

Párkereki úr arca rákvörös lett. Idegesen kezdte ráncigálni a bajszát. - Tudom - mondta. - Tudom. Furcsa szokás, tudom. De odakint, tudja, bennszülött cselédek vannak, tudja, és - furcsa dolog erről beszélni - az embernek meg kell nézni a dolgokat, érti ugye, hogy lássa, egész tiszták-e vagy sem. Ezt meg kell szokni.

- Milyen különös! - mondta Jessie.

- Ugye? - motyogta Párkereki.

- Ha Sherlock Holmes lennék - mondta Jessie -, azt hiszem, ilyen apróságokból rájöttem volna arra, hogy maga a gyarmatokról való. De azért mégiscsak sejtettem, nem igaz?

- Igen - mondta Párkerei bánatos hangon - sejtette.

Mért ne ragadná meg az alkalmat egy becsületes vallomásra és tenné hozzá: sajnós, ez esetben rosszul sejtette!

Gyanakszik a lány?! Ebben a lélektani pillanatban a szolgálólány hirtelen belökte az ajtót tálcájával, és behozta a kávé és tojásrántottát.

- Néha elég jók a megérzéseim - mondta Jessie.

A két nap óta gyülemelő büntudat elárasztotta. Micsoda nyomorúságos hazudozó! Emellett, előbb vagy utóbb, kikerülhetetlenül el fogja árulni magát.

XXXV

Párkerei úr kitálalta a tojást, és aztán ahelyett, hogy nekifogott volna, csak ült, tenyerébe támasztott arccal, és nézte, ahogy Jessie kitölti a kávé. A füle élénken vöröslött, és a szeme fénylett. Esetlenül a kávéscsészéjéhez nyúlt, köszörilte a torkát, hirtelen hátradőlt székében, és mélyen zsebre dugta a kezét. - Megteszem! - mondta hangosan.

- Megteszi? Mit? - mondta Jessie meglepett pillantást vetve rá a kávéskanna fölött. Éppen most készült hozzálátni a rántottához.

- Vallok!

- Vall?! Mit?!

- Miss Milton, én egy közönséges hazudozó vagyok! - oldalra hajtotta a fejét, és összehúzott szemmel, végtelen elszántsággal nézett Jessie-re. Aztán ütemesen hangsúlyozva és fejét lassan ide-oda ingatva, kijelentette: - Rőfösseged vagyok!

- Maga rőfös! Azt hittem...

- Rosszul hitte. De ennek ki kellett derülni. A gombostűk, a viselkedésem, a szokásaim, ez csak elég világos! Kereskedőseged vagyok, és a tíznapos szabadságomat töltöm. Csak egy kereskedőseged! Ez nem valami sok, ugye? Egy vizesnyolcas alak!

- Abban, hogy valaki kereskedőseged, nincs semmi szégyellni való - mondta Jessie összeszedve magát, de azért mégsem egészen értette, hogy mindez mit jelent.

- De igen - mondta Párkerei -, egy férfi számára, manapság, ebben az országban nagyon is sokat jelent. Hogy az ember csak szolgálja a másik embernek, mint én. Hogy úgy kell öltözködni, ahogy parancsolják, dolgozni kell, meg templomba járni, hogy a vevők meg legyenek elégedve. Nincs még egy ember, akinek ennyi órát kell álldogálni. Egy részeges kőműves ehhez képest király.

- De miért mondja el ezt most nekem?

- Fontos, hogy most mindjárt megtudja!

- De Mr. Benson...

- Ez még nem minden! Ha nem haragszik érte, hogy magamról beszélek egy kicsit. Van egy pár dolog, amit szeretnék elmondani magának. Nem akarom tovább is becsapni. Nem Benson a nevem. Hogy mért mondtam magának Bensont, azt nem tudom. Talán azért, mert bolond vagyok. Igen, valahogy többnek akartam látszani, mint ami vagyok. Párkerekinak hívnak.

- Igazán?

- És ami Dél-Afrikát meg azt az oroszánt illeti...

- Nos?

- Hazugságok!

- Hazugságok?!

- És a struccfarmon fölfedezett gyémántok. És a támadás a házunk ellen. Ezek is hazugságok. És a zsiráfemlékeim. Szintén hazugságok. Sohase lovagoltam zsiráfon. Félttem volna.

Valamiféle dacos elégedettséggel nézett a lányra. Mindenesetre könnyített a lelkén. Jessie határtalan megrökönyödéssel nézett rá vissza. Teljesen új oldaláról mutatkozott be ez a férfi.

- De miért...? - kezdte Jessie.

- Mért meséltem magának ilyesmiket? Nem tudom. Azt hiszem, azért, mert afféle hülye alak vagyok. Azt hiszem, imponálni akartam magának. De most minden vágyam, hogy megtudja az igazat.

Csend. Egyikük sem nyúlt a reggelihez.

- Úgy gondoltam, hogy el kell mondanom magának - mondta Párkereki úr. - Azt hiszem, többek között sznobság és más ilyesmi volt az ok. Egész éjjel nem hunytam le a szemem, és magamról gondolkoztam; elgondoltam, hogy csak egy megtévesztő férfiimitátor vagyok és más efféléket.

- És nincsenek gyémántrészvényei, és nem lép föl képviselőnek, és nem...?

- Minden hazugság - mondta Párkereki úr síri hangon. - Elejétől a végéig hazugság. Magam se tudom, hogy jutott eszembe ilyeneket mondani.

Jessie kifejezéstelen arccal meredt Párkerekiére.

- Színét se láttam Afrikának, soha életemben - tette teljessé a vallomást Párkereki úr. Aztán kihúzta jobb kezét a zsebéből és a kávéját kezdte inni, az olyan ember nemtörődömségével, aki már a halál keserűségén is túl van.

- Ez egy kicsit meglepő - kezdte tétován Jessie.

- Gondolja csak át - mondta Párkereki úr. - Tiszta szívemből sajnálom a dolgot.

Ettől kezdve a reggeli csendben folyt le. Jessie nagyon keveset evett, és láthatólag mélyen elmerült gondolataiba. Párkereki úron annyira erőt vett a bűnbánat és aggodalom, hogy pusztán idegességből rendkívül bőséges reggelit fogyasztott el, s a rántotta nagy részét azzal a kiskanállal ette, ami tulajdonképpen a lekvárhoz tartozott. Szemét komoran lesütötte. A lány leeresztett szempillája alól nézegette Párkerekit. Egyszer-kétszer nevetéssel küszködött, egyszer-kétszer méltatlankodni látszott.

- Nem tudom, mit gondoljak - szólalt meg végül. - Nem tudom, hova tegyem magát, Chris bátyám. Tudja, hogy talpig becsületes embernek tartottam magát. És valahogy...

- Nos?
- Még mindig annak tartom.
- Becsületesnek? Azzal a sok hazugsággal?!
- Úgy hiszem.
- Én nem - mondta Párkerei úr. - Mélységesen szégyellem magamat. De legalább nem vezetem többé félre magát!
- Gondoltam - mondta a Szürkeruhás Ifjú Hölgy -, hogy az az oroszántörténet...
- Az istenért! Ne emlékeztessen rá! - mondta Párkerei úr.
- Gondoltam, vagy inkább éreztem, hogy amiket mesélt, nem hangzik egészen igaznak. - Párkerei arckifejezésének láttára Jessie hirtelen nevetésbe tört ki. - Persze hogy maga becsületes. Hogy is kételkedhettem benne? Mintha én még sohase alakoskodtam volna! Most már mindent értek! - Váratlanul fölállt, és kinyújtotta kezét a reggelizőasztal fölé.
- Párkerei kétkedve nézte, aztán meglátta a lány pajkosan baráti pillantását. Eleinte alig értette meg. Fölállt, kezében a lekváros kanállal, és szánalmas alázatossággal megfogta a lány feléje nyújtott kezét. - Ūristen! - tört ki. - Ha maga nem ilyen... de hát...
- Most már mindent értek. - Egy nagyszerű sejtélem hirtelen elhomályosította Jessie vidám hangulatát. Gyorsan leült, és Párkerei is leült. - Azért tette, mert segíteni akart rajtam - mondta. - És azt gondolta, hogy túl konvencionális vagyok ahhoz, hogy segítséget fogadjak el valakitől, aki, nézetem szerint, alacsonyabb társadalmi osztályhoz tartozik.
- Részben ezért történt - mondta Párkerei úr.
- Mennyire félreismert - mondta Jessie.
- Hát nem haragszik?
- Nemes dolog volt magától. De elszomorít - mondta a lány -, hogy feltételezte, hogy szégyellni fogom magát, mert tisztességes mesterséget folytat.
- Eleinte nem tudhattam - mondta Párkerei úr. Ámuldozott. Magatehetetlenül hagyta, hogy helyreállítsák az önbizalmát. Volt olyan hasznos állampolgár, mint akárki - a javaslatot egyhangúlag elfogadták -, és a legnemesebb célból hazudozott. Lassan maga is ebben a megvilágításban látta a dolgokat. Mi több, a lány újból említést tett elszánt személyes bátorságáról. Bátor is volt, ismerte el magában. A reggeli tehát legmerészebb elképzeléseinél is sokkal jobban végződött, és úgy hagyták el Blandfordot, ezt a nyomorúságos kis fészket, mintha soha semmiféle árnyék nem vetődött volna közéjük.

XXXVI

De mialatt Wimborne és Ringwood között, az út mellett, egy kis fenyőligetben üldögéltek, egy dombnyúlvány közepe táján, az igazság szelleme, különös hirtelenséggel, újra megjelent, s Párkerei úr ismét felhozta a világban elfoglalt helyének kérdését.

- Azt gondolja - kezdte váratlanul, s kivette szájából a tűnődés közben szívott cigarettát -, hogy egy rőfösséged tisztos polgár?
- Miért ne?

- És például, amikor olyasmit szó a vevőre, amit az nemigen akar?

- Muszáj ezt csinálni?

- Ez az eladás művészete - mondta Párkerei úr. - Ha nem csinálná, a betevő falatját sem tudná megkeresni. Ezen kár vitatkozni. Nem különösebben becsületes és nem különösebben hasznos mesterség, nem valami nagyon előkelő, nincs szabadság, és nincs szabad idő; reggel héttől este fél kilencig, a hét minden egyes napján; nem sok időt hagy a magánéletre, nem igaz? Az igazi munkások kinevetnek minket, és az iskolázott fickók, mint a bankhivatalnokok és az ügyvédi írnokok, lenéznek bennünket. Kifelé tiszteletre méltónak látszunk, befelé pedig hálótérmekekbe zsúfolnak bennünket, mint a rabokat, kenyéren és vajon tartanak, és zsarnokoskodnak velünk, mint a rabszolgákkal. Csak annyira állunk egyesek fölött, hogy érezhessük, hogy milyen alacsonyan állunk. Tőke nélkül nincsenek kilátásaink; száz kereskedőseged közül jó, ha egy keres annyit, hogy megnősülhessen; s ha megnősül, a gazdája akár cipőpucolásra is használhatja, ha úgy tetszik neki, akkor se mer megharagudni. Ez a textilszakma! És maga még azt mondja, hogy legyenek elégedett? Maga elégedett lenne, ha boltilány volna?

Jessie nem válaszolt, és Párkerei bosszús arccal könyvelte el győzelmét. Majd újból beszélni kezdett. - Arra gondoltam - mondta és elhallgatott.

A lány feléje fordította tenyerébe támasztott arcát. Szeme fénylett, s ez tekintetének gyengéd kifejezést adott. - Maga olyan szerény, olyan kevésre tartja magát - mondta.

Párkerei úr nem nézett Jessie arcába előbbi beszéde közben. A füvet nézte, és mondatait vörös, bütykös keze mozdulataival hangsúlyozta. Keze most ernyedten csüngött a térdéről. - Arra gondoltam - ismételte.

- Nos? - mondta a lány.

- Ma reggel gondolkoztam ezen.

- Igen?

- Persze, butaság.

- Nos?

- A dolog úgy áll... hogy már majdnem huszonhárom éves, vagyok. Az iskoláimat rendesen elvégeztem, úgy tizenöt éves koromig, mondjuk. Szóval, ez azt jelenti, hogy nyolc éve nem tanulok. Most már késő? Nem voltam éppen rossz tanuló. Foglalkoztam algebrával, latinban eljutottam a segédigéig, franciában a nemekig. Van bizonyos alapom.

- És most azt gondolja, tovább kellene tanulnia.

- Igen - mondta Párkerei úr. - Ez az! Tudja, a textilszakmában nem sokra megy az ember tőke nélkül. De ha igazi képzettséget szeretnék!

- Miért ne? - mondta a Szürkeruhás Ifjú Hölgy. Párkerei urat ez meglepte. - Azt hiszi? - kérdezte.

- Hát persze. Maga férfi! Szabad! - A lány tűzbe jött. - Bárcsak a maga helyében lehetnék és lenne módom erre a küzdelemre.

- Van elég erőm ehhez? - tette föl hangosan, de magához intézve a kérdést. - Az a nyolc év! - mondta most már a lánynak.

- Be tudja hozni. Maga bizonyosan be tudja hozni. Azok, akiket maga képzett embereknek nevez, semmit se fejlődnek. Utolérheti őket. Tökéletesen beérik azzal, hogy golfoznak, hogy azon törik a fejüket, mi okosat mondhatnának az olyan nőknek, mint a mostohaanyám, meg

hogy vacsorákra járnak. Egy dologban máris megelőzte őket. Azok azt hiszik, hogy mindent tudnak. Maga nem! És milyen keveset tudnak! És maga céltudatos, ambiciózus...

- Uramisten! - mondta Párkerei úr. - Hogy tudja maga bátorítani az embert!

- A szerénysége, az akadályozza magát. Ha csak annyit is tudnék segíteni magának... - mondta Jessie, és hagyta, hogy a befejezetlen mondat önmagáért beszéljen.

Párkerei megint tűnődésbe merült. - Az eléggé világos, hogy maga se tartja valami sokra a textilmesterséget - mondta váratlanul.

- A maga számára, hogy tovább is ezt folytassa, talán nem - mondta a lány. - De nagy emberek százai küzdöttek föl magukat a legalacsonyabb sorból. Itt van például Burns, a földműves, és Hugh Miller, a kőfaragó és még sokan mások. Dodsley méghozzá inas volt...

- De a textiltereskedők! Mi túlságosan szánalmas uraságok vagyunk ahhoz, hogy felemelkedjünk. Még összegyűrődik a kabátunk és a kézelőnk!

- Nem ismer egy Clarke nevű teológust? Ő is szövetkereskedő volt.

- Volt egy ilyen nevű, akiről varrocérnát neveztek el, ő az egyetlen, akiről hallottam.

- Nem olvasta a *Lázadó Szívek*-et?

- Nem - mondta Párkerei úr. Nem várta meg, hogy a lány a könyvről beszéljen, hanem hirtelen élénk beszámolóba kezdett irodalmi ismereteiről. - Az igazság az, hogy nagyon keveset olvastam. Nem sok alkalma van rá az embernek az én helyzetemben. Van nekünk egy kis egyesületi könyvtárunk, azt már kiolvastam. Besant legtöbb könyvét olvastam, egy csomót Mrs. Braddontól meg Rider Haggardtól és Marie Corellitől, na és, igen, egy-két Ouidát is. Ezek persze jó regények és elsőrendű írók, de úgy találtam, hogy nincs sok közülük hozzám. De rengeteg könyv van, amit hallomásból ismerek, de nem olvastam.

- Nem olvas semmi mást, csak regényeket?

- Csak ritkán. Az ember fáradt munka után, és nem tudja megszerezni azokat a könyveket. Voltam persze egy pár továbbképző előadáson, Erzsébet-korabeli drámaírókról beszéltek, de egy kicsit magasröptűnek tűnt nekem, tudja; akkor otthagytam, és fafaragással kezdtem foglalkozni, ugyanott. De úgy láttam, hogy ez se vezet sehová, és megvágtam a hüvelykujjamat, és abbahagytam.

Párkerei nyomasztó látványt nyújtott gondterhelt arcával és ernyedt kezével. Jessie-t egy pillanatnyi kétség fogta el. Erőfeszítésébe került emlékeztetnie magát arra, hogy ez az az ember, aki dühös oroszlánként szállt szembe azokkal a mocskos szájú, faragatlan fickókkal. És semmibe se vette az egészet! Mennyi ellentmondás van a férfiakban!

- Elönt a méreg, ha arra gondolok, hogy a bolondját járatják velem. Az öreg tanítóm megérdemelné, hogy csudamód elfenekeljék! Az a tolvaj! Úgy tett, mintha arra vállalkozna, hogy embert farag belőlem, és ellopott huszonhárom évet az életemből, és megtöltött haszontalan hulladékkal. Most itt vagyok. Nem tudok semmit! Nem értek semmihez, és a tanulás évei elmúltak!

- Valóban?! Miért múltak volna el? - mondta Jessie, de Párkerei mintha nem hallotta volna.

- Az öregeim nem tudtak okosabbat kitalálni, mint fogták magukat és harminc font díjat fizettek - harminc fontot tettek le! -, hogy ezt csinálják belőlem. A főnök megígérte, hogy kitanít a mesterségre, de sose tanított meg egyébre, csak arra, hogy segéd legyek. Mindig így tesznek a textilszakmában az inasokkal. Ha minden csalót lakat alá tennének, bizony, akkor az emberek nem tudnák, hol vegyenek szalagot meg cérnát. Az rendben van, hogy Burnst meg a

többi fickót emlegette, de én nem ebből a fajtából való vagyok. De olyan vacak alak se vagyok, hogy ne lehettem volna különb, ha tanítanak. Kíváncsi vagyok, mi lett volna azokból a pasasokból, akik lekicsinylik és kinevetik a magamfajtaikat, ha velük is a bolondját járatnák volna úgy, mint velem. Huszonhárom éves fejjel késő elkezdni!

Hideg mosollyal nézett föl; minden bizonnyal szomorúbb és bölcsebb volt, mint azoknak a pompás ábrándoknak a Párkerekijé.

- Ezt maga tette velem - mondta. - Maga! Elgondolkoztat arról, ami valójában vagyok, és ami lehettem volna. Ha minden másképp történik...

Párkerei szerénységét igazán mindenki félreértene, aki nem érti őt olyan világosan, mint én, gondolta Jessie, és így felelt: - Változtasson a helyzetén.

- Hogyan?

- Dolgozzon. Ne aprózza el az életét! Bebizonyította, hogy van bátorság, kitartás magában. Kezdje el!

- Ó! - mondta Párkerei, szeme sarkából pillantva a lányra. - És még ha meg is próbálnám? Nem! Semmi értelme. Késő lenne elkezdni!

És itt, gondolatokkal terhes csendben, a beszélgetés véget ért.

XXXVII

Újra a szabadban

Ringwoodban megebédeltek. Jessie-t csalódás érte. Nem várt rá levél a postahivatalban. A Mozgalmas Élethez címzett szállóval szemközt volt egy kerékpárüzlet, amelynek kirakatában egy feltűnően használt, Marlborough Club márkájú, háromkerekű tandem állt, meg egy hirdetés, mely szerint a boltban biciklik és triciklik bérelhetők. Ezt az üzletet Párkerei úr jól az elméjébe véste, a tulajdonosnak ama cselekedete miatt, hogy átsétált az utcán, és tüzetesen szemügyre vette a gépeiket. Ez a cselekedet egy sereg kellemetlen emléket idézett fel Párkerekiben, de szerencsére a dolognak nem lett folytatása.

Még nem fejezték be az ebédet, amikor egy kivörösödött arcú, magas termetű lelkész lépett be, és leült a szomszédos asztalhoz. Valamilyen ünneplő ruhában volt, vagyis a szokottnál is magasabb, hátulgombolós gallért viselt, amit az időjárás kissé megviselt, és hosszú szalonkabátját feltűnően rövid fekete kabáttal cserélte föl. Kopott, barna cipő volt a lábán, nadrágszárát szürke por lepte be, és a szokásos puha nemezkalap helyett fehér-feketén tarkázott szalmakalapot hordott. Szemmel láthatóan társaságkedvelő ember volt.

- Bűbájos napunk van, uram - mondta csengő tenor hangon.

- Bűbájos - mondta Párkerei úr, almáspite-adagja fölött.

- Amint látom, kerékpáron járják ezt a gyönyörű vidéket - mondta a pap.

- Túrázunk - magyarázta Párkerei.

- El tudom képzelni, hogy nincs annál könnyebb és kellemesebb, mint egy jól olajozott gépről szemlélni a vidéket.

- Nem - mondta Párkerei úr -, ez egyáltalán nem rossz módja a természetjárásnak.

- Egy újdonsült, fiatal házaspárnak, úgy képelem, a tandem nagyon kellemes kötelék.

- Pontosan így van - mondta Párkerei úr, és kissé elpirult.

- Tandemmel vannak?

- Nem, külön vagyunk - mondta Párkerei úr.

- A szabad levegőn való mozgás vitathatatlanul nagyon frissítő. - E megállapítás után a lelkész a pincérhez fordult, és határozott, ellentmondást nem tűrő hangon egy csésze teát, két zselatinos cukrot, vajás kenyeret, salátát és végül almás pitét rendelt. - A zselatinos cukorra feltétlenül szükségem van. Azért kell, hogy lekösse a tannint a teámban - jegyezte meg csak úgy a levegőbe, és összekulcsolt kezére támasztott állal egy darabig merően bámulta a Párkerei úr feje fölött lógó kis képet.

- Magam is kerékpározok - csapott le ismét hirtelen Párkerekire. - Manapság mindannyian kerékpározunk - mondta széles mosollyal.

- Valóban! - mondta Párkerei úr, és megrohamozta a bajuszát. - Ha szabad kérdezni, az ön esetében milyen gépről van szó?

- Nemrég kerültem birtokába egy háromkerekű biciklinek. A kerékpárt, fájdalom, a híveim - hogy is mondjam túlságosan frivolnak tartják. Az embernek tekintettel kell lennie gyarlóbb felebarátaira, különösen manapság, amikor az egyháznak minden támogatásra szüksége van. Így hát háromkerekű biciklim van. Éppen most vontattam ide.

- Vontatta?! - kérdezte Jessie meglepetten.

- Egy cipőmadzaggal. Volt, amikor a vállamon cipeltem.

Váratlan csend állt be. Jessie-nek egy morzsával akadt némi baja. Párkerei úr arcán a meglepetés különböző fokozatai tükröződtek. Aztán rájött a magyarázatra. - Baleset történt?

- Alig nevezhetném balesetnek. A kerekek egyszerre csak nem akartak forogni. Ott álltam egy teljesen mozdíthatatlan géppel, mintegy hét kilométernyire innen.

- Hogyan?! - mondta Párkerei úr, és igyekezett értelmesnek látszani, és Jessie úgy nézett a lelkészre, mint egy háborodottra.

- Úgy látszik - mondta a lelkész az elért hatással elégedetten -, az emberem gondosan kimosta petróleummal a csapágyakat, és szárazon összerakta a gépet, anélkül, hogy újra olajozta volna. A következmény az lett, hogy a csapágyak alaposan bemelegedtek és beszorultak. Már induláskor nehezen futott, és csikorgott a gép, én pedig ezt a nehézkességet a fáradtságomnak tulajdonítottam, megkettőztem hát az erőfeszítést.

- Alapos munka! - mondta Párkerei úr.

- Aligha fogalmazhatta volna meg ennél pontosabban. Életelvem, hogy mindent, amit el kell végeznem, a legjobb képességeim szerint végezzem el. Azt hiszem, a csapágyak izzásig bemelegedtek. Végül az egyik első kerék teljesen megszorult, és ennek a megtorpanása szükségképpen az egész masina irányváltoztatását vonta maga után; hirtelen irányváltoztatást, amelyben magam is részt vettem.

- Úgy érti, hogy fölborult? - kérdezte Párkerei úr hirtelen nagyon derülten.

- Pontosan! És minthogy nem tűrhettem a vereséget, ismételen megkaptam a magamét. Talán érthetőnek fogja találni természetes türelmetlenségemet. Persze, a kifakadásaim nem voltak komolyak. Szerencsére nem látott senki az úton. Végül is az egész szerkezet megmerevedett, s felhagytam az egyenlőtlen küzdelemmel. Gyakorlati szempontból a tricikli nem ért többet, mint egy súlyos szék, görgők nélkül. Két eset volt lehetséges! Vontatni vagy vinni!

A lelkész tápláléka megjelent az ajtóban. - Hét kilométer - mondta a lelkész. Nyomban erélyesen enni kezdte a vajas kenyerét. - Szerencsére energikus ember vagyok, és elvből gyorsan megemésztetem a dolgokat. Bárcsak mindenki ilyen lenne!

- Nincs is annál jobb - értett egyet Párkerei úr, és a társalgás átengedte az elsőbbséget a vajas kenyérnek.

- A zselatin - mondta a lelkész váratlanul, miközben elgondolkozva kavargatta teáját - leköti a tannint az ember teájában, és így könnyebben emészthető.

- Hasznos dolog tudni az ilyesmit - mondta Párkerei úr.

- Szóra sem érdemes - mondta a lelkész, és jókorákat harapott két egymásra rakott vajas kenyérből.

Délután két vándorunk kényelmes tempóban Stoney Cross felé tartott. A társalgás bágyadt volt, miután Dél-Afrika mint téma nem szerepelt többé. Párkerei úrnak kellemetlen gondolatok tettek lakatot a nyelvére. Ringwoodban váltotta fel utolsó egyfontos aranyát. Hirtelen ráébredt a valóságra. Most már kissé későn, további pénzforrásain törte a fejét. Volt ugyan húsz fontja, vagy talán több is, a putneyi Takarékpénztárban, de a betétkönyvét elzárta a fiókjában, az Antrobus cégnél. Ha nem így van, ez a rajongó fiatalember az egész összeget fölvette volna titokban, hogy - ha csak néhány nappal is - meghosszabbítsa a kirándulást. Ahogy azonban a dolgok most álltak, a vég árnyéka homályosította el örömét. Elég különös módon, aggodalmai és reggeli összeomlása ellenére, lelkiállapota furcsa volt, de egyáltalán nem nyomorúságos. Elfeledkezett képzelődéseiről és szerepeiről, magáról is teljesen megfeledkezett, ahogy útitársa iránti elismerése egyre fokozódott. Leginkább az a gondolat bántotta, hogy kénytelen feltárni a helyzetet a lány előtt.

Egy hosszú emelkedő, jóval Stoney Cross előtt, kifárasztotta őket, leszálltak tehát, és leültek egy kis tölgyfa árnyékába. A dombtető közelében az út hurokszerűen kanyarodott, úgy, amikor visszanéztek, látták, hogy jobbról lejtősen emelkedik, aztán feléjük fordul. Körülöttük buján tenyészett a hangafű, és az útmenti mély árok szélén satnya tölgyek álltak, s az út homokos volt; lent a meredély alatt azonban szürke és árnyékcsíkos volt a domb, mert ott a magas fák sűrű csoportokban nőttek.

Párkerei úr ügyetlenül babrált a cigarettájával. - Van valami, amit meg kell mondanom magának - szólt, és iparkodott teljesen nyugodtnak látszani.

- Igen? - mondta Jessie.

- Éppen csak szeretném egy kicsit megbeszélni a terveit, tudja.

- Teljesen tanácstalan vagyok - mondta Jessie.

- Arra gondol, hogy könyveket fog írni?

- Vagy újságba írok, vagy tanítok, vagy valami ilyesmit.

- És függetleníti magát a mostohaanyjától?

- Igen.

- És mennyi ideig tartana, hogy eljusson oda, hogy valami... ilyesmit csináljon?

- Ezt egyáltalán nem tudom. Azt hiszem, nagyon sok az újságíró, a védőnő és a grafikus-művész. De gondolom, ehhez idő kell. George Egerton szerint manapság a nők szerkesztik a legtöbb újságot. Gondolom, valami irodalmi ügynökséggel kellene kapcsolatba lépnem.

- Persze - mondta Párkerei -, ez nagyon magának való munka, nem olyan nehéz, mint a textilszakma.

- Ne felejtse el, hogy van nehéz szellemi munka is!

- Magának nem lesz nehéz - vágta ki a bókot Párkerei úr. - Nézze - mondta egy kis szünet után -, csuda kellemetlen dolog az ilyesmiről beszélni, de... már nagyon kevés pénzünk van. - Észrevette, hogy Jessie megrezzen, bár nem nézett rá. - Persze, számítottam arra, hogy a barátnője ír, és hogy maga még ma akcióba lép. - Az „akcióba lép” kifejezést egyik vevővel folytatott legutóbbi eszmecsereje alkalmával tanulta.

- Pénz - mondta Jessie. - Pénzre nem is gondoltam.

- Halló! Itt jön egy tandem - mondta Párkerei úr hirtelen, és cigarettájával arrafelé mutatott.

Jessie odanézett, és két apró alakot látott kibukkanni a fák közül a lejtő lábánál. A biciklisták előrehajolva, keményen nyomták a pedált, és hősiesen, de sikertelenül igyekeztek följutni a kaptatón. A gép fogaskerék-átvétele nem volt alkalmas hegymászásra, a hátsó kerékpáros hirtelen fel is állt a nyeregben, és leugrott a gépről, s hagyta, hogy társa maga döntsön sorsa fölött. Az első kerékpáros nem szokta meg az efféle gépeket, és láthatólag nem nagyon tudta, hogyan szálljon le. Fölimbolygott még néhány métert a domboldalon, és mögötte imbolygott a gép hosszú farka. Végül megpróbált leugrani úgy, ahogy az ember az együléses kerékpárról szokott, beleverte a lábát a gép vázába, és nehézkesen a vállára zuhant.

A lány fölállt. - Jaj! Remélem, nem történt semmi baja - mondta.

A másik biciklista a földön heverő ember segítségére sietett.

Párkerei is fölállt.

A másik fölemelte és félretolta az útból a karsú, ingatag masinát, és segített a földön heverő társának. Az lassan fölállt, és a karját dörzsölte. Nyilvánvalóan semmi komoly baja nem esett, és a két ember hamarosan az út szélén fekvő kerékpárra fordította figyelmét. Nincsenek biciklistaruhában, állapította meg magában Párkerei. Az egyik azt a groteszk öltözetet hordta, amely miatt határozottan sajnálatos az a körülmény, hogy a prolik is fölfedezték a golfjátékot. Még ilyen távolságból is kivehető volt lötyögő, lapos sapkája, térdnadrágjának fényes, barna bőrvégződése és a harisnya kockás mintája. A másik, a hátsó biciklista karsú kis ember volt, szürke ruhában.

- Amatőrök - mondta Párkerei úr.

Jessie csak bámult, és gondolatok fátyolozták be a szemét. Már nem nézte a két embert, akik most a gép rendbehozatalával foglalatostkodtak odalent.

- Mennyi pénze van? - kérdezte.

Párkerei zsebébe csúsztatta jobb kezét, előhúzott hat pénzdarabot, megszámolta bal keze mutatójával, és odamutatta Jessie-nek. - Tizenhárom shilling, négy és fél penny - mondta. - Ez minden.

- Nekem van fél fontom - mondta Jessie.

- Bárhol szállnánk meg, a számlánk... - a befejezetlen mondat minden szónál többet mondott.

- Sohasem gondoltam, hogy a pénz közbeszólhat, és megállíthat bennünket - mondta Jessie.

- Csudára bosszantó.

- Pénz! - mondta Jessie. - Hát lehetséges...? Igen! A konvenciók! Hát csak a biztos anyagi körülmények között élők élhetik a maguk életét? Milyen furcsa új szempont...!

Csend volt.

- Ni csak, újabb biciklisták jönnek - mondta Párkerei úr.

A két ember még mindig a kerékpárjával foglalatzkodott, amikor a fák közül előtűnt egy súlyos Marlborough Club márkájú tandem, és rajta egy karcsú, szürke ruhás hölgy és egy testes férfi, Norfolk-kabátban. Nyomukban egy szikár, fekete alak közeledett, fehér-feketén tarkázott szalmakalapban, egy régimódi triciklin, amelynek elöl két nagy kereke volt. A szürke ruhás férfi továbbra is a kerékpár fölé görnyedt, pocakja a nyergen nyugodott, de a társa fölállt, és néhány szót intézett a háromkerekű tandemmen ülőkhöz. Azután úgy tűnt, mintha fölfelé mutatna, oda, ahol Párkerei úr és útitársa állnak egymás mellett. Még furcsább dolog következett: a szürke ruhás hölgy elővette a zsebkendőjét, mintha egy pillanatra meglengette volna, aztán társának egy gyors mozdulatára a fehér jeladás megszűnt.

- Igen, biztos! - mondta Jessie beárménykolva a szemét. - Hát soha...

A háromkerekű tandem nekiindult a dombnak, gondos cikcakkban, hogy könnyebben bírja az emelkedőt. A testes úriember mélyen lehajtott feje, és vállának hullámozó mozgása nyilvánvalóvá tette, hogy erőlködik. A papi személy a háromkerekű biciklin kérdőjelle görnyedt. Aztán a menet végén megjelent egy kétkerekű lovas kocsi, bakján egy keménykalapos ember, és benne egy sötétzöld ruhás hölgy.

- Kirándulók - mondta Párkerei úr.

Jessie nem válaszolt. Még mindig merően maga elé bámult. - Igen - mondta.

A lelkész már görcsösen erőlködött. Egy furcsa rándulással a triciklije megfordult maga körül, a lelkész pedig félig leszállt, félig leesett róla. Azonnal megfordította a gépet, és tolni kezdte fölfelé. Ekkor a testes úriember lekászálódott a nyeregből, és figyelmes előzékenységgel segített a hölgynek leszállni. Egy kis véleménykülönbség támadt köztük a segítséget illetően, mert a hölgy világosan kifejezte, hogy segíteni akar a gépet tolni. Végezetül beadta a derekát, mert a testes úriember látott neki, hogy saját erejéből tolja fölfelé a masinát. Arca ragyogó, élénk színfoltot jelentett a domb lábának szürke és zöld színei között. A kétkerekű tandem, úgy látszik, közben megjavították, és ez is csatlakozott a parádéhoz; gazdái tolták a kétkerekű lovas kocsi mögött, amelyről a zöld ruhás hölgy és a kocsis már leszálltak.

- Párkerei úr - mondta Jessie. - Ezek az emberek, minden valószínűség szerint...

- Úristen! - mondta Párkerei úr, s a mondat másik felét a lány arcáról olvasta le. Megfordult, és gyorsan fölemelte a kerékpárját. Aztán visszajött, és segített Jessie-nek fölszállni.

Amikor a nyeregbe szálló Jessie alakja kirajzolódott az ég háttérében, a domboldalon fölfelé igyekvők egyszerre izgatottak lettek, és ezzel egy csapásra eloszlatták Jessie kétségeit. Két zsebkendő is lobogott, és valaki kiáltott. A kétkerekű tandem gazdái szaladni kezdtek a géppel fölfelé, és elhagyták a többi járművet. De fiatal barátaink nem várták be az üldözés további fejleményeit. A következő pillanatban már eltűntek szem elől, keményen hajtottak lefelé a hosszú lejtőn, Stoney Cross irányába.

Mielőtt bevették magukat a fák közé, ahonnan a dombhátat már nem láthatták, Jessie hátranézett, és megpillantotta a tetőre fölrkező tandemet és az éppen nyeregbe szállni készülő hátsó biciklistát.

- Jönnék! - mondta Jessie, és igazi profi stílusban, mélyen a kormány fölé hajolt. Leszágul-
dottak a völgybe, keresztül egy fehér hídon, és egy csapat ugrándozó, bozontos pónit pillan-
tottak meg maguk előtt az úton. Jessie-ék akaratlanul lassítottak. - Hess! - mondta Párkerei
úr, és a pónik röhögve rúgkapáltak az úton. Erre Párkerei elvesztette a türelmét, és beléjük
rohant, kis híján el is ütött egyet. Szétugratta őket, át az árkon, bele a fák alatti páfrányosba,
úgyhogy az út szabad lett Jessie előtt.

Innen az út szelíden, de kitartóan emelkedett; a pedálok nehezen forogtak, és Párkerei úr úgy
lélegzett, akár egy fűrészes. A tandem fölbukkant, és iszonyú erőfeszítéseket tett már a domb
lábánál, bár az út még mindig emelkedett. Ekkor, hála az égnek, fölérték a tetőre, és előttük
egy hullámos út nyúlt el, amelynek egyetlen hátránya az volt, hogy a délutáni nap
könyörtelenül tűzött le rá. A tandem utasai nyilván leszálltak a domb előtt, és nem is jelentek
meg a forró, kék ég hátterében addig, amíg a menekülők egy-két kilométernyire egy kis
facsoporthoz nem értek.

- Egérutat nyertünk - mondta Párkerei úr, miközben verejtéke, mint a Niagara, zúdult
homlokáról az arcára. - Az a domb...

De ez volt az utolsó reménysugaruk. Mind a ketten csaknem teljesen kimerültek. Párkerei úr
valóban teljesen ki is merült, és csak a szégyenérzet késleltette túlfeszített fizikumának
csődjét. Ettől kezdve a tandem egyre csökkentette a távolságot. Rufus Stone-nál már alig
százméternyire volt csupán mögöttük. Ekkor - kétségbeesett hajrá után - egy egyenletesen
lejtő dombnyúlványon találták magukat, sűrű fenyőerdő közepén. Lefelé semmi sem veheti fel
a versenyt a nagy áttételű tandem biciklivel. Párkerei úr gépiesen levette a lábát a pedálról,
Jessie pedig lassított. A következő pillanatban megütötte a fülüket a kövér gumikerekek
surrogása, és a tandem elhaladt Párkerei mellett, és Jessie mellé húzott. Párkerekinak az az
őrült vágya támadt, hogy beleszalad ebbe a förtelmes masinába, amikor az elhalad mellette.
Egyetlen vigasza az volt, hogy vadul hajtó utasai éppolyan ziláltak voltak, mint ő, és a
szemcsés, fehér por elborította őket.

Jessie hirtelen megállt és leugrott, és a tandemesek lihegve elvágattak mellettük, lefelé a
dombon.

- Fékezzen! - mondta a hátul ülő Dangle, és fölállt a pedálra. Egy pillanatig a masina
sebessége fokozódott, s aztán Párkerekiék látták, hogy por száll föl az első kerékre ereszkedő
fék alól. Dangle jobb lába a levegőben kalimpált, amikor leugrott az útra. A tandem
megingott.

- Tartsa! - kiáltott hátra Phipps, és továbbgurult lefelé. - Nem tudok leszállni, ha nem tartja! -
Úgy húzta a féket, hogy a gép már szinte megállt, de ekkor bizonytalanul érezte magát, és újra
pedálozni kezdett, Dangle utána kiáltott: - Tegye szét a lábát, ember!

Ekképpen a tandem utasai jó száz méterrel, vagy még többel, elébe kerültek a zsákmányuk-
nak. Ekkor Phipps rájött, mi a teendője. Nem nyomorgatta a féket, hagyta, hogy a masina
oldalra dőljön, ő meg a jobb lábára ereszkedett. Bal lába még a nyergen, keze még a kormá-
nyon, hátranézett, és kevésbé hízelgő szavakat intézett Dangle-hez. - Maga csak önmagával
gondol! - mondta vörösre gyulladt arccal.

- Elfeledkeztek rólunk - mondta Jessie, és megfordította a gépét.

- A dombtetőn vezet egy út Lyndhurst felé - mondta Párkerei, és követte a lány példáját.

- Semmi értelme! Nincs pénzünk! Fel kell adni! De gyerünk vissza Rufus Stone-ba, abba a
szállóba. Mért hagynánk magunkat fogolyként elvezetni!

A tandemesek megrökönyödésére tehát Jessie és útitársa nyeregbe szálltak, és nyugodtan újra elindultak visszafelé, föl a dombra. Amikor leszálltak a szálló bejáratánál, a tandem utolérte őket, és nyomban utána feltűnt az üldözésben részt vevő kétkerekű lovas kocsi is.

Dangle leugrott. - Miss Milton, ha nem csalódom - mondta lihegve, és leemelte átizzadt sapkáját nedves, csapzott hajáról.

- Hallja! - mondta Phipps, és akaratától függetlenül távolodott. - Ne csinálja megint ugyanazt, Dangle. Ne hagyjon cserben!

- Egy pillanat - mondta Dangle, és szövetségese után futott.

Jessie a falhoz támasztotta gépét, és bement a szállóba. Párkerei megállt az ajtóban, fáradtan, de mindenre eltökélten.

XXXVIII

Rufus Stone-ban

Amikor Dangle és Phipps feléje közeledtek, Párkerei úr keresztbe fonta a karját. Phipps tolt a tandemet, és szégyenkezett, mert nem tudott megbirkózni vele, Dangle azonban kötekedő hangulatban volt.

- Miss Milton? - kérdezte kurtán.

Párkerei úr összefont karral meghajolt.

- Miss Milton odabent van? - kérdezte Dangle.

- És nem lehet zavarni! - mondta Párkerei úr.

- Ön csirkefogó, uram! - mondta Mr. Dangle.

- Szolgálatára - mondta Párkerei úr. - Miss Milton a mostohaanyját várja, uram!

Mr. Dangle tétovázott. - Mindjárt itt lesz - mondta. - Itt van Miss Mergle, a barátnője.

Párkerei úr lassan szétvetette a karját, és mérhetetlen nyugalommal nadrágja zsebébe süllyesztette a kezét. Ekkor, a nála szokásos végzetes határozatlansággal, eszébe jutott, hogy ez a póz közönséges és kihívó. Kihúzta mindkét kezét, az egyiket visszadugta, a másikkal gyér bajszát húzgálta.

Miss Mergle úgy látta, zavarban van. - Ez az az ember? - kérdezte Dangle-től, majd nyomban utána: - Hogy merészel, uram! Hogy merészel a szemembe nézni! Az a szegény lány!

- Engedje meg, hogy megjegyezzem... - kezdte Párkerei úr pompásan elnyújtott hangon, s az egész ügy folyamán most először gondolt magára mint romantikus gazemberre.

- Pfuj! - mondta Miss Mergle, és kinyújtott két kezével váratlanul úgy gyomron lökte, hogy Párkerei hátratántorodott, be a szálló halljába.

- Engedjen! - mondta Miss Mergle heves méltatlankodással. - Hogy meri elállni az utamat! - s ezzel elviharzott Párkerei mellett, be az ebédlőbe, ahová Jessie menekült.

Mialatt Párkerei úr az esernyőtartóval küzdött, hogy egyensúlyát visszanyerje, Dangle és Phipps, akiket Miss Mergle tetteje magukhoz térített tehetetlenségükből, a hölgy nyomába eredtek. Phipps járt elől.

- Hogy meri föltartóztatni a hölgyet! - mondta Phipps.

Párkereki úr konoknak látszott - sőt Dangle érzései szerint veszedelmesnek -, de nem felelt. Egy pirosposzsgás, erőtől duzzadó pincér tűnt fel a folyosó végén, és figyelte az eseményeket.

- A magafajtajú emberek hoznak szégyent az emberiségre, uram! - mondta Phipps.

Párkereki úr zsebre vágta a kezét. - Ki a csuda maga?! - kiáltotta vadul.

- Maga kicsoda, uram? - vágott vissza Phipps. - Ki maga? Ez itt a kérdés! Mi maga, és mi jut eszébe, hogy ide-oda kóborol egy kiskorú fiatal hölgygel?

- Ne is szóljon hozzá - mondta Dangle.

- Nem fogom kifecsegni a titkaimat akárkinek, aki rám támad - mondta Párkereki. - De nem ám! - és vadul hozzátette: - Ezt vegye tudomásul, uram!

Párkereki és Phipps szétvetett lábbal álltak, és rendkívül dühösen méregették egymást, s a jó ég tudja, mi minden történhetett volna, ha a hosszú lelkész föl nem tűnik az ajtóban, kifulladásra. Az ő idegei még nem mondták föl a szolgálatot.

- Alsószoknyás anakronizmus! - mondta magának a hosszú lelkész az ajtóban, mert szemmel láthatólag még most is szenvedett az elavult előítélettől, amely megkövetelte a harmadik kereket és a fekete kabátot a papi biciklistáktól. Egy pillanatig Phippsét és Párkerekit nézegette, aztán az utóbbi felé nyújtott kezét háromszor föl és alá lengette, és háromszori rosszállólag cöcögött a nyelvével, s mindezt nagyon megfontoltan tette. Aztán egy befejező - Pfu! - meg egy utálkozó kézmozdulat után továbbment, és belépett az ebédlőbe, ahonnan kihallatszott Miss Mergle hangja, amint jól kivehetően azt mondja, hogy semmit nem ért az egészből.

A legnagyobb fokú helytelenítésnek ez a kifejezése csüggesztő hatással volt Párkerekire, s ezt a csüggedést nyomba, tökéletessé tette a testes Widgery érkezése.

- Ez az az ember? - mondta Widgery nagyon bőszen, olyan hangon, melyet külön erre az alkalomra varázsolt elő valahonnan a torka mélyéből.

- Ne bántsa - mondta Mrs. Milton összekulcsolt kézzel. - Bármennyi rosszat követett is el Jessie ellen... Csak semmi erőszak.

- Hányan vannak még? - mondta Párkereki, harcra készen az esernyőtartó előtt.

- Hol van Jessie? Mit csinált vele ez az ember? - mondta Mrs. Milton.

- Nem állok itt tovább, hogy egy csomó idegen sértegetsen - mondta Párkereki úr. - Még mit nem! Az ember még azt hihetné, hogy fölfaltam azt a lányt!

- Itt vagyok, mama - mondta Jessie, s hirtelen megjelent az ebédlő ajtajában. Arca fehér volt.

Mrs. Milton mondott valamit a gyermekéről, és érzelmeivel lerohanta Jessie-t. Az ölelése beleveszett az ebédlőbe.

Widgery mozdult, mintha követni akarná őket, aztán habozott. - Jobb lesz, ha elhordja magát - mondta Párkerekinek -, ha csak nincs kedve felelni néhány nagyon kellemetlen kérdésre.

- Semmi ilyesfélét nem csinálok - mondta Párkereki úr elakadó lélegzettel. - Azért vagyok itt, hogy megvédjem az ifjú hölgyet.

- Már amúgy is elég bajt okozott neki - mondta Widgery.

- Kotródjon! - mondta Phipps fenyegetően.

- Megyek, és leülök a kertben - mondta Párkerei úr méltósággal. - Ott fogok várni.

- Ne kezdjen vele veszekedést - mondta Dangle.

A lelkész kijött az ebédlőből, és halkán betette az ajtót.

Párkerei egy pillanatig kihívóan nézett, aztán kivonult a kertbe. A vitézi külső kavargó aggodalmakat takart. Minek tartják ezek őt! Árthatnak neki valamit? Igazán nem csinált semmi rosszat! Hát gyámság alatt áll Jessie? Az anyjától, mindenesetre, hálát várt volna!

XXXIX

Itt vagyunk tehát ismét a való világban, és érzelmes kirándulásunk végére értünk. A Rufus Stone szálló előtt a kerek járművek figyelemre méltó gyűjteménye verődött össze, a komoly és méltóságteljes Dangle és Phipps, meg a ringwoodi elegáns kétkerekű kocsisának felügyelete alatt. A hallban Widgery és a lelkész láthatók, nyilván a kiszűrődő fojtott hangokra figyelnek. Hátról a kertben, egy durva fapadon ül Párkerei úr ideges és levert hangulatban. Az egyik különtársalgó nyitott ablakán át tanácskozó nők mormoló hangja hallatszik, hol halkán, hol erősebben. És időnként még valami, ami kislányos zokogás is lehet.

- Nem tudom elképzelni, hol az ördögbe szedte föl ezt az embert! - méltatlankodik Phipps Dangle-hez fordulva.

- Ki ez a barna ruhás férfi? - mondja a lelkész Widgerynek. - Nem egészen értem.

Odabent is ugyanezt kérdezték.

A zöld ruhás hölgy, meg kell magyaráznom, Miss Mergle, Jessie tanítónője, aki hatpennys szikratáviratok segítségével meggyorsította Jessie üldözését. A lelkész, a legszerencsésebb véletlen folytán, ismerőse Miss Mergle-nek, és éppen akkor botlott bele, amikor elhagyták a ringwoodi állomást. Azt aligha szükséges elmondanunk, hogy a kerékpár-kereskedő nyújtotta lehetőség gyors megragadása Dangle napóleoni elméjét dicséri. Mrs. Milton először érzelmes jelenetet akart rendezni, Jessie azonban gyengéden, de határozottan elhárította az ölelést, és elindította a vitát: - Mire volt jó ez a nevetséges hajsza? - kérdezte, amikor a lelkész az ajtó felé indult.

- Mire volt jó a maga nevetséges viselkedése? - mondta Miss Mergle.

- Jessie - mondta Mrs. Milton. - Mondd meg nekem...

- Hogy mire nem vetemednek a lányok, megfoghatatlan! - mondta Miss Mergle. - És honnan szedik a képtelen ötleteiket! A könyvekben még csak megérti az ember...

- De ki ez az ember? - kérdezte Mrs. Milton. - Hol találkoztatok? Miért szöktél meg vele?

- Hogy valaki ilyen fantasztikus és lehetetlen módon kiforgassa a tanításaimat, ilyet még életemben nem hallottam - mondta Miss Mergle. - Föl nem foghatom, hogy mit tud kitalálni a maga igazolására...

- Egészen mindennapi, közönséges fiatalembernek látszik!

- Cél nélkül kóborol az országban.

- Egy szóval se védi magát?

- Ha szóhoz engednek jutni... - mondta Jessie.

- Beszélj! - mondta Mrs. Milton.
- Borzasztó! - mondta Miss Mergle.
- Ez a fiatalember egyike a legbátrabb, legönzetlenebb és legjobb érzésű... - mondta Jessie.
- Jó, jó - mondta Mrs. Milton. - De hogy akadhatal össze egy ilyen személlyel?
- Ó, ez az eszménykép! - mondta Miss Mergle.
- Megmentett!
- Ugyan!
- A barátodtól, Bechameltől! - És Jessie-ben felülkerekedtek az érzelmek, és sírni kezdett.
- *Mr. Bechamel!* - mondta Mrs. Milton a legrosszabbtól tartva. - Oh!
- Micsoda? - kérdezte Miss Mergle. - Az a szörnyű alak csak nem...
- Mr. Bechamel rájött, hogy elégedetlen vagyok az otthoni életemmel. Rábeszélte... arra az esztelenségre... - Jessie szünetet tartott.
- Nos? - mondta Mrs. Milton.
- A nők arról szoktak írni a könyvekben, hogy legyünk szabadok, éljük a magunk életét és más ilyesfélét. Senki sem szabad, sőt senki sem mentesül még attól sem, hogy a megélhetésért dolgozzon, hacsak nem valaki más nyakán él az ember. Én nem ilyesmit akartam. Tenni akartam valamit, hogy legyen belőlem valaki ebben a világban, egy nemes, önfeláldozó és emelkedett valaki.
- A legönzőbb módon eltúlozza saját érzelmeinek fontosságát - kezdte Miss Mergle.
- Mr. Bechamel? - mondta Mrs. Milton feszülten.
- Könyveket adott kölcsön, fellázított a henye életmód ellen, amit otthon éltem, rávett, hogy menjek el vele, és azt mondta, segít állást szerezni. - Jessie elhallgatott.
- Nos?
- Kényszeríteni akart rá, hogy feleségül menjek hozzá.
- De az isten szerelmére! - mondta Miss Mergle. - Hiszen az a férfi... Bigámia!
- Folytasd - mondta Mrs. Milton zsebkendőjét tépdese. - Folytasd! Mondd el, mi történt! Cserbenhagyott?
- Az úton úgy szerepeltünk, mint testvérek.
- Igen, igen!
- De ez a közönséges ember - ahogy te nevezed -, aki most kint ül, látott bennünket, és megsejtett valamit.
- Szóval?
- És végül, amikor azt hittem, hogy már nincs kiút, közbelépett. Ha tudnád, milyen bátran, milyen elszántan, milyen szerényen viselkedett. Igazi lovag!
- Szóval, az a Mr. Bechamel... - kezdte Mrs. Milton.
- De miért nem ment egyenesen haza? Miért nem vitte egyenesen haza ez az ember, amikor megszabadította attól a másiktól? - kérdezte Miss Mergle.

- Mert - egyebek között - szégyelltem magamat. Mert gyűlöltem volna megverve hazamenni. Meg se értettem a dolgokat. Azt hittem, még mindig lehetséges, hogy független életet kezdjek...

- De ez az alak, a maga hősies bicikliszerelője, ez okosabb volt - ellenkezett Miss Mergle. - Biztosan okosabb volt. Ne mondja nekem...

- Tekintettel volt rám.

- Bámulatosan gyenge legény lehet ez a fiatalember, ha engedte, hogy egy alig tizenhét éves, önféjű lány végigvonszolja az országon...

- Nem értem! - mondta Mrs. Milton.

- Ezt a sok vad és hóbertos kalandot - fejtegette tovább Miss Mergle feltartóztathatatlanul - csak a nyughatatlanságának tulajdoníthatom...

- Mindent megtettem, hogy fedezzelek, Jessie - mondta Mrs. Milton.

- Fedezzél? Hogy érted ezt? - kérdezte Jessie.

- Mindenkinek azt mondtam, hogy távol élő barátainknál vagy látogatóban. Surbitonban senki sem...

- Ez a nyugtalanság - folytatta Miss Mergle -, ami olyan sok nőt elfog szorgalmasan henyélő napjainkban...

- Mért kell hazudnunk az embereknek? - kérdezte Jessie. - Miért ne tudhatnák meg az emberek az igazat!? Nem látok semmiféle olyan nagyon...

- De drágám! - kiáltotta Mrs. Milton. - Tönkretennéd magad!

- De miért?

- Olvasgassa a *Szézámfü* és *Liliom*-ot - folytatta Miss Mergle. - Olvassa Shakespeare-t és Christian Rosettit. Ezekben legalább tiszta lelkű hősökkel fog találkozni...

Egyikük sem méltatta a legcsekélyebb figyelemre se.

- Hogy tenném tönkre magam? És egyáltalán, mi az, hogy tönkreteszi magát az ember?

- Senki se hívna meg többé Surbitonban - mondta Mrs. Milton. - Kiközösítenének. Mindenütt zárt ajtókra találnál...

- De semmi rosszat nem követtem el - mondta Jessie. - Ez csak konvenció...

- De mindenki azt fogja hinni, hogy elkövettél!

- Hazudoznom kell, mert mások azt hiszik?... Az ostobák! És ezenkívül ki akar ilyen emberekkel érintkezni?

- De drága gyermekem, te ezt nem érted!

És egész idő alatt, bár senki sem hederített rá, Miss Mergle folytatta terjengős áradozását eszményekről, igazi nőiességről, az osztálykülönbség szükségességéről, egészséges irodalomról és ehhez hasonlókról. - Egyszerű, ép és egészséges élet... - mondta.

- Miss Mergle majd megmondja neked - mondta Mrs. Milton, a tanítónőhöz fordulva segítségért, mire Miss Mergle azonnal azt kezdte bizonygatni, milyen fontos, hogy Jessie kirándulásának körülményeit leplezzék. - Az emberek azt hiszik, hogy látogatóba ment - mondta Miss Mergle -, és nem fogják keresztkérdések alá vetni, hacsak nem kelti föl a gyanakvásukat. Nincs semmi ok arra, hogy valaki megtudja, de ezer ok van arra, hogy ne tudja meg senki...

- És ezt nevezik bátor és becsületes életnek!

- Ha valóban bátran és becsületesen akar élni, akkor ne csináljon ilyen hóbotos dolgokat - mondta Miss Mergle.

Ezenközben Párkerei úr szomorú látványt nyújtott odakint a napon. Csodálatos kirándulása véget ért, legalábbis ami Jessie-t illeti; a hirtelen bekövetkezett csapás, amely szétválasztotta őket, ráébresztette arra, hogy mit is jelentettek neki ezek a napok. Igyekezett teljességében megérteni helyzetüket. Természetesen, Jessie-t most visszaviszik abba a társadalmi magasságba, ahová tartozik. Megközelíthetetlen ifjú hölgy lesz belőle ismét. Engedik-e, hogy elbúcsúzzam tőle?

Milyen rendkívüli volt minden! Visszaidézte a pillanatot, amikor először látta meg, amint a nappal a háta mögött, feléje kerékpározik a folyóparti úton; visszaidézte azt a csodálatos estét Bognorban, és most úgy emlékezett, hogy minden, amit tett, saját kezdeményezésére történt. Azt, ott, jól csinálta! Jessie bátornak nevezte! És azután, amikor reggel lejött hozzá, kedvesen, nyugodtan - mindig nyugodtnak látszott. De nem kellett volna rábeszélnie akkor, hogy térjen haza? Emlékezett rá, hogy voltak ilyesféle szándékai. Most meg ezek az emberek úgy ragadták el tőle, mintha arra se volna méltó, hogy egy levegőt szívjon vele. Nem is méltó rá! Úgy érezte, visszaélt a lány tapasztalatlanságával, amikor nap nap után együtt járta vele az utakat. Milyen finom, bűbajos és derűsen nyugodt volt Jessie! Sorra elvonult szeme előtt a lány arcának sokféle kifejezése, szemének fénye, fejének tartása!

Az ördögbe is! Hiszen arra se jó, hogy ugyanazon az úton járjon, mint Jessie. Senki se elég jó! És ha engedik, hogy elbúcsúzzon tőle, mit mondhat neki?! *Azt?* Igen! De biztosan nem engedik, hogy négyszemközt beszéljen vele! Ott lesz a mostohaanyja is, mint... hogy is mondják... mint gardedám. Micsoda alkalmakat mulasztott el! Soha többé nem lesz alkalma, hogy elmondja, amit érez, hiszen csak most kezd ráeszmélni arra, hogy valójában mit is érez! Szerelem!? - hogy is merné. Ez imádat. Ha csak még egyszer lenne alkalma rá! Kell hogy legyen még egy alkalom valahol, valahogy! Akkor majd szép szavakban kiönti a lelkét. Az érzés szép, a szavak hozzá majd megjönnek. Por vagyok a lába alatt...

Merengéseit egy kilincs kattánása szakította félbe. A veranda alatti ajtó kinyílt, és Jessie jelent meg az árnyékban.

- Menjünk innen - mondta Párkerekinek, amikor az fölállt, hogy elébe menjen. - Hazamegyek velük. Búcsúznunk kell.

Párkerei úr kinyitotta majd újra becsukta a száját, és szó nélkül követte.

XL

Eleinte szótlánul ballagtak el a szállótól. Párkerei hallotta, hogy a lány lélegzete akadozik, ránézett, és látta, hogy összeszorítja a száját, és fölhevült arcán egy könnycsepp fénylik. Egyenesen maga elé nézett. Párkerei nem tudta, mit mondjon neki, zsebre dugta a kezét, és szándékosan elfordította tekintetét. Egy idő múlva Jessie beszélni kezdett. Előbb a tájról beszéltek, szaggatottan, összefüggéstelenül, aztán az önművelés módjairól. A lány elkérte a címét Antrobuséknál, és megígérte, hogy könyveket küld neki. De még így is szomorú, fájó beszélgetés az egész, érezte Párkerei úr, mert a harci kedv elszállt. Látta, hogy a lány gondolatait iménti csatája köti le, és ez fájt neki.

- Vége - suttogetta magában Párkerei. - Végzett veled, Párkerei, öreg fiú!

Kis mélyedésbe értek, aztán felmentek egy szelíd erdős lejtőn, s végül följutottak egy magasan fekvő tisztásra, ahonnan szélesen tárult eléjük a vidék. Itt mintha ugyanazt gondolták volna, megálltak. Lenéztek az alattuk hullámzó erdők tengerére, a kékségbe vesző lombkoronák végtelen sorára.

A lány kicsit magasabban állt, úgy, hogy Párkerekinek fel kellett nézni rá, amikor az megszólalt. Napfényben fürdő, szürke alakja könnyed és kecses volt, fejét kissé hátravetette. Úgy látszott, mintha lenézne a férfira. Persze hogy lenéz rá, gondolta Párkerei.

- Így hát - mondta Jessie - el kell búcsúznunk.

Párkerei vagy fél percig nem válaszolt. Aztán összeszedte a bátorságát. Megköszöri a torkát. - Valamit meg kell mondanom. - Elhallgatott.

- Igen? - mondta Jessie meglepődve.

- Nem kérek viszonzást. De... - Megint elhallgatott. Tekintetük találkozott. - Nem mondom el. Nincs értelme. Ostobaság lenne, most már. Nem akartam mondani semmit. Isten vele.

Jessie ránézett, és szemében meglepetés tükröződött.

- Nem - mondta halkan. - De ne felejtse el, hogy dolgozni fog. Emlékezzék, Chris bátyám, hogy maga jó barátom. Dolgozni fog... Mi lesz magából...? Mi minden lehet egy férfiból hat év alatt!

Párkerei még mindig mereven bámult maga elé. Valami megmozdult benne, és szája körül az erőtlen vonások mintha megkeményedtek volna. Tudta, hogy Jessie megértette azt, amit nem bírt kimondani. Tudta, hogy az a hat év fölér egy ígérettel.

- Dolgozni fogok! - mondta tömören.

Egy pillanatig egymás mellett álltak. Aztán egy fejmozdulat kíséretében így szólt:

- Nem megyek vissza hozzájuk. Ugye, nem bánja, hogy egyedül kell visszamennie?

Jessie tíz másodpercig gondolkozott. - Nem - mondta, és alsó ajkát beharapva kezét nyújtotta. - Isten vele - suttogta.

Párkerei sápadt arccal fordult feléje, szemébe nézett, ernyedten megfogta a kezét, s aztán hirtelen vágnak engedve ajkához emelte. Jessie el akarta húzni, de erre a mozdulatra a férfi szorosabban fogta a kezét. Érezte a férfi ajkának érintését, aztán Párkerei eleresztette a lány kezét, elfordult tőle, és nagy léptekkel megindult lefelé a lejtőn. Egy tucat lépés után Párkerei lába megakadt egy nyúlodú bejáratában, nagyot botlott, és majdnem előreesett. Egyetlenegyszer sem nézett vissza.

Jessie addig nézte távolodó alakját, amíg az egészen kicsinek látszott messze lent, aztán lassan megfordult, és háta mögött szorosan összekulcsolt kézzel elindult vissza Stoney Cross felé.

- Nem tudtam - suttogta magának sápadt ajakkal. - Nem értettem meg. Nem, még most sem értem.

XLI

Ajánlás

Így végződik a történet, kedves olvasók. Párkerei úr lent hever elnyújtózva a páfrányok között, s azt hiszem, anélkül kell ott hevernie, hogy leskelődnénk utána, vagy hallgatóznánk, hogy elkapjuk lélegzetének hangját. És hogy mi lett mindezekből; a hat esztendőből és az utána következőkből, ezt itt már nem mondjuk el. Az igazság az, hogy nem is tudjuk elmon-

dani, mert ha a dátumokat összehasonlítják, könnyen észrevehetik, hogy az éveknek még le kell peregniük. De ha látják, hogy egy közönséges vizesnyolcas, egy keréken járó fajankó, aki még bolond is ráadásul, hogy juthat el odáig, hogy ráeszmél életének kisebb-nagyobb hiányosságaira, és ha ez az ember bármily csekély mértékben elnyerte rokonszenvüket, akkor elértem célomat. (Ha nem értem el, akkor Isten bocsásson meg mindkettőnknek.) Kalandos ifjú hölgyét sem fogjuk elkísérni surbitoni otthonába, a Widgery és Mrs. Milton-egyesülés ellen vívott újabb küzdelmeibe. Mert, ahogy ezt rövidesen Jessie hallani fogja, az odaadó férfiú megkapja jutalmát. Jessie számára is kérem rokonszenvüket.

A nagyszerű szabadság hátralevő része - öt nap még megmaradt belőle - ugyancsak kívül esik történetünk keretén. Szabálytalan időközökben láthatunk egy vékony alakot, egy magányosnak látszó kis figurát, poros, barna ruhában, hangaszínű, mintás harisnyában és nem biciklizésre készült, barna cipőben, amint London felé igyekszik, Hampshire-en, Berkshire-en és Surreyn keresztül - nyomós okból -, gondos beosztással. Nap nap után halad előre, egy kicsit rendszertelenül, de nagyjából mindig északnyugatnak. Szűk mellű ember, orrának nyerge és vörös bütykös ökle barnára égett a szokatlanul sok napsütéstől. Néha hangtalanul fütyörész magában, néha fennhangon beszél. - Mindenesetre, csuda egy próbálkozás lenne! - hallhatják. Néha pedig - ízlésem szerint túl gyakran - bosszúsnak és reménytelennek látszik. - Tudom - mondja. - Tudom. Kész, be van fejezve! Ennyi nem telik ki tőlem. Ehhez egész ember kell, Párkereki! Nézd csak az idétlen kezeidet! Ó, Istenem! - Szenvedélyes indulat fogja el, és egy darabig vadul hajszolja kerékpárját.

Néha meg ellágyul az arca. - Ha nem is fogom látni többé, legalább könyveket küld majd nekem - gondolja, és ebből némi vigaszt merít. Aztán megint: - Könyveket? Miféle könyveket?

Korábbi események diadalmas emlékei egyszer-kétszer, kis időre föllelkesítik az arcát. - Jól beletapostam annak az alaknak a kis játékaiba! Bele én! - És ilyenkor az ember egyenesen boldognak tarthatja őt. Aztán jönnek gondterhelt pillanatok. - Tegyük föl, hogy az ember olyan erősen hajszolja magát, ahogy csak bírja - mit érhet el vele? - Zűrzavaros hangulat az, amiben emberünk leledzik, és csak az ég a megmondhatója, hogy mi sül ki belőle. Nem pózol már, túlon túl elfoglalják a gondolatai, és csak ritkán áll szóba az útjába kerülő emberekkel. És ahogy észrevették, kerékpárját átfestette szürke zománcfestéssel, és zengő hangú gongot szerelt rá.

Ez a kis figura áthalad Basingstoke-on és Bagshoton, Stainesen, Hamptonon és Richmondon. És amikor a putneyi Fő utcán, az augusztusi napnyugta meleg fényében, az inasok buzgón zárják a boltokat, és a munkáslányok hazafelé tartanak, és a bolti alkalmazottak kíváncsian nézelődnek, és a fehér buszok robognak, tele vacsorájukhoz igyekvő hivatalnokokkal és egyéb városi néppel, akkor végül elválunk tőle. Hazaérkezett. Holnap újra kezdődik a korán kelés, a portörölgetés, a robot - de egy különbséggel: a zagyva álmodozás helyét most gyönyörű emlékek és még gyönyörűbb vágyak és törekvések foglalják el.

A kis figura befordul a sarkon a Fő utcára, egy sóhajjal leszáll, és betolja a gépet az Antrobus udvarba a kapun át, amelyet a magas gallérú inas tár ki előtte. Üdvözlő szavak hallatszanak: - A déli part - hallhatják, és - ragyogó idő, ragyogó. - Sóhajt. - Igen, egy-két font ráfizetéssel becseréltem. Csuda jó gép. Kár, hogy egy hülye befestette.

A kapu nagy robajjal becsapódik mögötte, s ő eltűnik a szemünk elől.

MR. POLLY

ELSŐ FEJEZET

A Bölcsőtől a Bazárig

1

- Koszfészek! - mondta Mr. Polly, aztán a változatosság kedvéért és sokkal nyomatékosabban: - Pöcegödör! - Szünetet tartott, és sajátosan egyéni kifejezőmódján kitört: - Pfuj! Ménkü-csapja-agyon-minő-vacak-koszfészek!

Két nyamvadt mező között ült a palánkon, és heves emésztési zavarok gyötörték.

Mostanában majdnem minden délután emésztési zavarok gyötörték, de mert soha nem nézett vizsgálódón önmagába, a vele járó kellemetlenségeket a külső világra vetítette ki. Minden délután újból fölfedezte, hogy az élet egészében és minden elképzelhető vonatkozásában - *fertelmes*. És ezen a délutánon a csalóka kék ég, amely csak azért volt kék, mert a márciusi szél keletről fújt, kicsábította ide, s ő jött is abban a reményben, hogy valamit elcsíp a tavasz örömeiből. A test és lélek titokzatos alkímiája azonban nem engedte meg, hogy örüljön a tavasznak.

Csak nehezen találta meg a sapkáját, mielőtt kijött. Hiába kereste a sapkáját - az új golfsapkát -, és Mrs. Polly kénytelen volt ócska, barna puhakalapját előhalászni: - Nesze a tökfödőd - mondta erőltetten bátorító hangon.

Mr. Polly éppen a kredenc alatt kotorászott egy újsághalomban, most reménykedve megfordult és átvette. Föltette a fejére. De valahogy nem stimmelt a dolog. Semmi sem stimmelt. Remegő kézzel jól a fejébe nyomta, aztán megpróbálta félrecsapni jobbra, s aztán félrecsapni balra.

Ekkor ébredt rá, hogy itt van az alkalom a méltatlankodásra. A kalap eltakarta bal arcának felső negyedét, és karimája alól Mr. Polly böszült tekintettel méregette feleségét. Dűhtől eltorzult hangon szólalt meg: - Úgy látom, szeretnéd, ha örökké ezt a hülye homoktortát hordanám, mi?! Hát nem fogom, tudd meg! Torkig vagyok vele! És egyáltalán, torkig vagyok mindennel, ha már arról van szó. Kalap!!

Remegő ujjakkal markolászta a kalapot. - Kalap! - ismételte. Aztán földhöz csapta, és iszonyú dühvel végigrúgta a konyhán. A kalap az ajtónak vágódott, és félig lecsúszott szalaggal a földre esett.

- Nem is megyek el! - mondta, kabátja zsebébe süllyesztette mindkét kezét, és fölfedezte a keresett sapkát a jobb oldaliban.

Nem volt mit tenni, egyetlen szó nélkül fölment a lépcsőn, kilépett az utcára, és keményen bevágta maga mögött a boltajtót.

- Gyönyörű alak - mondta Mrs. Polly nagy sokára a mérhetetlen nagy csendnek. Fölvette és leporolta a visszautasított fejéket.

- Rájött a rapli - tette hozzá. - Elegem van belőle. - És a mélyen sértett asszony lassú, kényszeredett mozdulataival kezdte összerakosgatni a nemrég elfogyasztott ebéd egyszerű kellékeit, hogy átfuvarozza a mosogatódézsába.

Olyan lakomát tált férje elé, hogy szerint Mr. Pollynak semmi joga nem volt a hálátlanságra. Volt hideg disznósült vasárnapról, meg egy kis finom hideg krumpli, és Rashdall-féle vegyes savanyúság, amit Mr. Polly módfelett kedvelt. Szemlátomást kitűnő étvágya volt, percek alatt elpusztított három ecetes uborkát, két hagymát, egy kis karfiolt meg egy csomó kapribogyót. Utána hideg marhafaggyú puding következett sziruppal, s aztán egy szép darab sajt. Az a fajta fehéres, kemény sajt, amit Mr. Polly szeretett - a füstölt sajtra azt mondta, hogy emészthetetlen. Bevágott három jókora karéj félbarna kenyeret, és majdnem fenékgig kiivott egy kancsó sört. De egyeseknek, úgy látszik, nem lehet a kedvére tenni.

- Rapli! - mondta Mrs. Polly a dézsánál, a férje mustáros tányérjával a kezében, mert ez volt az egyetlen értelmes magyarázat, ami eszébe jutott.

Mr. Polly pedig a palánkon üldögélt, és gyűlölte az élet egész rendjét, ami egyszerre volt túl sok és túl kevés neki. Gyűlölte Fishbourne-t, gyűlölte a fishbourne-i Fő utcát, gyűlölte a boltját meg a feleségét, és a szomszédait - valamennyi átkozott szomszédot -, és leírhatatlan keserűséggel gyűlölte önmagát.

- Hogy a fenébe kerültem ebbe a vacak fészekbe? Hogy a fenébe?!

Ült a palánkon, és borús szemmel, amelyet mintha parányi hajszálrepedések homályosítának el, nézte a világot, ahol a tavaszi rügyek is hervadoztak, a napfény hideg volt, és az árnyékokat kékesfekete tintából keverték.

A moralistáknak, tudom, a bűnös elégedetlenség példájául szolgálhatott volna, de csak azért, mert a moralisták, szokásuk szerint, nem veszik tekintetbe a testi körülményeket (ha ugyan egy nemrég elfogyasztott ebédre mint körülményről beszélhetünk), és nem elég körültekintők ahhoz, hogy körültekintsék Mr. Pollyt. Igen, az ivást szellemi vezetőink manapság mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt kifogásolják, de sem az egyház, sem az állam, sem az iskola nem emeli fel tiltó ujját a férfiember éhsége és a felesége nyújtotta ellátása közé. Így aztán Mr. Polly csaknem minden délután ádáz haragra és gyűlöletre gerjedt a külvilág iránt, és nem gyanította, hogy az a belvilág, amelyre oly mesteri finomsággal célzok, az vetíti ki ekképpen sötét zűrzavarát a külső dolgokra. Kár, hogy némely ember nem átlátszóbb. Ha például Mr. Polly átlátszó, vagy legalább valamennyire áttetsző lett volna, akkor talán, ha megpillantja a laokooni küzdelmet, ráeszmél, hogy ő tulajdonképpen nem is annyira emberi lény, mint inkább belháború.

Csodálatos dolgok játszódhattak le Mr. Polly belsejében. Csodálatos dolgok! Olyan lehetett, mint egy rosszul vezetett ipari nagyváros, gazdasági válság idején: agitátorok, erőszakos cselekmények, sztrájkok, a törvény és rend öreinek erőfeszítései, ide-oda rohangálás, felkelések, a *Marseillaise* és csörömpölő, dübörgő lőszerkocsik.

Nem tudom, miért keseríti meg a keleti szél a beteges emberek életét? Mr. Polly szájában mintha meglazultak volna tőle a fogak, és mintha a bőrét elszabták volna, a haja meg száraz, kusza borzalom...

Mért nem találunk már ki az orvosok valamit a keleti szél ellen?

- Annyi eszed nincs, hogy idejében levágasd a hajad, s aztán tessék, ekkorára megnő - mondta Mr. Polly, amikor az árnyékát meglátta. - Átkozott, elfajzott pemzli! Brrr! - és türelmetlen kézzel lesimította a meredező tincseket.

Mr. Polly pontosan harminchét és fél éves volt. Tömzsi, alacsony termete kissé hajlamos a pocakosodásra. Arca nem volt kellemetlen: vonásai finomak, de az álla táján egy cseppet túl szélesek, az orra táján egy cseppet túl élesek; szóval, korántsem voltak klasszikusan tökéletesek. Érzékeny szája szögletein szomorúság ült. Szeme rötesbarna és gondterhelt, s a kerekre nyílt bal oldaliban több csodálkozás volt, mint a párjában. Arcbőre fakó és sárgás volt, a már fentebb vázolt belvillongások következtében. Simára borotvált lett volna, ha nincs egy kis keseszínű pamacsa a jobb füle alatt, és egy vágás az állán.

Szemöldöke, mint a mélységesen elégedetlen emberé, kissé ráncba futott, apró redőkkel és dudorokkal különösen a jobb szeme felett. Zsebre dugott kézzel, kissé ferdén ült a palánkon, és egyik lábát lóbálta.

- Koszfészek! - mondta újra hirtelen.

Nyekergő dalba kezdett: - Ro-ho-hadt, főhörtel-me-hes, vacak koszfészek.

Hangja megvastagodott a dühtől, és szónoklatának többi részét elcsúfították a szerencsétlenül összeválogatott díszítő jelzők.

Kopott, fekete zsakettet és mellényt viselt, ezeket zsinór szegélyezte, ami helyenként kicsit lazán lógott. Gallérját árukészletéből vette, és szétálló szárnyaival olyan volt, mint egy indián sátor szellőzőnyílása; ez meg laza, dús színekben pompázó, új nyakkendője a vevő bátorítására és ösztönzésére szolgált, mert Mr. Polly férfidivatáru-kereskedő volt. Golfsapkája is a készletből származott, jól a szemére húzta, s ettől nyomorúságában is afféle mindenre elszánt fickónak látszott. Barna bőrcipőt hordott, mert gyűlölte a fekete cipőpaszta szagát.

Talán nem is csak emésztési zavarok gyötörték. A felszín alatt nagyobb és homályosabb szomorúság lappangott. Az egykor megszerzett elemi ismeretek azt a meggyőződést keltették benne, hogy a számtan kiszámíthatatlan tudomány, és legjobb elkerülni gyakorlati dolgokban; bár nem vezetett könyveket, és teljesen képtelen volt megkülönböztetni a tőkét a kamattól, örökre mégsem maradhatott vak a ténnyel szemben, hogy a Fő utcai kis bolt nem jövedelmező. Nem volt bevétel, megcsappant a hitel, kiürült a kassza, s ezekkel az állhatatos jelenségekkel szemben hiábavaló volt a leghősiesebb eltökéltség is: „mindig mosolyogni”. Az ember tehet-vehet délelőttönként, ebéd előtt, vagy délutánonként, tea után, megfélemlíkezhet a fizetésképtelenség nagy, sötét fellegeről, amely a háttérben sűrűsödik és növekszik, de az ebédutánok sivár, szürke végtelenségében, amikor minden bátorsága leszáll a mélyben dülő, láthatatlan ütközethez, az életről mintha csontig lefoszlana minden, és az ember reménytelenül tisztán lát.

Hadd mondjam el Mr. Polly történetét a bölcsőtől a jelen gondja-bajáig.

„Első a kised, aki

Dajkája karján öklendezik és sír.”

Volt idő, amikor két ember Mr. Pollyt tartotta a legcsodálatosabb és legimádnivalóbb lénynek a világon; lábujja körmét csókolgatta, „nym, nym”, mondogatta neki, és hajának elragadó puhaságát meg finomságát csodálta; kiáltozva hívta fel egymás figyelmét sajátosan egyéni gagyogására, vitatkozott azon, hogy a hang, amelyet adott, egyszerűen csak: da-da, vagy igazán és szándékosan: dada; a legaprólékosabb gonddal megfürösztötte, puha, meleg takaróba bugyolálta, és csókjaival majdnem megfojtotta. Fejedelmi korszak volt ez, harmincnégy esztendővel ezelőtt, és a jótékony felejtés megakadályozta Mr. Pollyt, hogy gondtalan fényűzését, zsarnoki követeléseit és az azonnali engedelmességet szembeállítsa jelenlegi életkörülményeivel. Az a két ember imádta őt, feje búbjától remekmívű lábának talpáig. Ugyanakkor

azonban jobbra oktanul táplálta, mert soha senki sem vette a fáradságot, hogy megtanítsa anyját bármire is a gyermeknevelés rejtelseiből (kivéve persze a havonta megjelenő gondozónő és a takarítónő néhány értékes útbaigazítását), így azután ötödik születésnapján szép, új belsejének tökéletes ritmusa elképesztően összezavarodott...

Hétéves volt, amikor anyja meghalt. Határozott emlékei önmagáról csak attól az időtől voltak, amikor iskoláztatása megkezdődött.

Emlékszem, láttam valahol egy képet a Nevelésről. Azt hiszem, a Nevelés volt, bár az is lehet, hogy a Birodalmat ábrázolta, amint Fiait okítja, és határozottan az az érzésem, hogy fal-festmény volt, valami középületen, Manchesterben vagy Birminghamben, vagy Glasgow-ban, de könnyen lehetséges, hogy éppen tévedek. Bölcs és bátor arcú, tündöklő asszonyt ábrázolt, amint gyermekei fölé hajol, és távoli horizontok felé mutat. Az eget a nyári hajnal gyöngyfényű melegében tárta elénk, és az egész festmény csodálatosan ragyogott, mintha az előtérben levő, gyengéd szépségű gyermekek ifjúságától és reményeitől ragyogna. Az ember érezte, hogy a nő az előttük kitáruló élet nagy kilátásairól mesél a gyermekeknek, a tündöklő tengerekről és hegyekről, melyeket láthatnak és beutazhatnak, az elsajátítható szakértelem örömeiről, az igyekezetről és az igyekezet adta büszkeségről, az önfeláldozásról meg a nemességéről, melynek elérése rajtuk áll. Talán még a szerelem meleg, diadalmas misztériumáról is sutogott nekik, ami végül is meglátogatja azt, akinek van türelme, és akinek szeplőtelen a szíve... Emlékeztette őket nagy örökségükre, hogy mint angol gyermekek uralkodnak az emberiség több mint egyötödén, a kötelezettségre, amelyet egy ilyen büszke birodalom ró rájuk: a legjobbat tenni és a legjobbnak lenni; alapvető nemességükre és lovagiasságukra, s a lovagokhoz és uralkodókhoz illő önmegtartóztatásra, könyörületességre és fegyelmezett erőre.

Mr. Polly neveltetése nem éppen ennek a képnek szellemében történt. Egy ideig népiskolába járt, amelyet nagyjából szakképzetlen tanítók vezettek, szigorúan takarékosági alapon, hogy a tandíj olcsó legyen. Számtani műveleteket kellett végeznie, amelyeket nem értett, és senki meg nem értetett vele; a katekizmust és a bibliát olvasták a legnagyobb buzgalommal, de ügyet sem vetettek az írásjelekre vagy az értelemre; írás- és rajzmintákat kellett utánoznia; szemléltető órákat adtak neki pecsétviaszról meg selyemhernyókról, krumplibogarakról, gyömbérről és vasról meg hasonló dolgokról. Egyéb különböző tárgyakra is oktatták, melyeket értelme nem volt hajlandó befogadni, aztán amikor úgy tizenhárom éves lett, szülei átlódították *végezni* egy nyomorúságos külsejű és még nyomorúságosabb törekvésű magániskolába, ahol nem voltak szemléltető órák, hanem könyvviteli és francia nyelvi tanulmányokat űztek (de soha sikeresen utol nem érték) egy idősebb úriember vezetése alatt, aki valami leírhatatlan ruhát viselt, tubákolt, kalligrafált, nem magyarázott meg semmit, és figyelemre méltó hozzáértéssel és élvezettel kezelte a nádpálcát.

Mr. Polly hatéves korában kezdte a népiskolát, tizennégy éves korában hagyta ott a magániskolát, és ekkorra elméjében már olyan tökéletes volt a zűrzavar, mint amilyen a kedves olvasóban lenne, ha vakbélműtétet hajtana végre rajta egy jó szándékú, vakmerően vállalkozó szellemű, de meglehetősen agyonhajszolt és nagyon rosszul fizetett henteslegény, akit a műtét kritikus pillanataiban egy balkezes, emelkedett szellemű, de zabolátlan kereskedősegéd váltana fel. A kedves, gyermeki kíváncsiság és érdeklődés kicsavart és összekuszált állapotban volt, szétmarcangolva és összevagdosva - az operálók bent hagyták úgyszólván minden tamponjukat és varrófonalukat az összetrancsírozott zűrzavarban -, és Mr. Polly vele született bizalma a számok, nyelvek, tudományok és általában a tanulás iránt alaposan megrendült. Jelen világunkra már nem mint az élmények csodaországára gondolt, hanem mint földrajzra és történelemre, mint nehezen kimondható nevek ismételtetésére, termények névsorára, népességre, magasságra és hosszúságra, felsorolásokra meg adatokra, és jaj! - leírhatatlan

UNALOMRA! A vallás, úgy gondolta, nem egyéb, mint többé-kevésbé érthetetlen és nehezen megjegyezhető szavak elszajkózása; az istenség meg határtalan lény, akinek iskolamester jellege van, és végeérthetetlenül sok szabályt alkot, ismertet és ismeretlent, szabályokat, amelyeket mindig kérlelhetetlenül érvényesít; végtelenül nagy tehetsége van a büntetéshez; és - még rágondolni is borzasztó volt - mindig leselekedik! (Úgyhogy, amennyire csak tőle telt, nem gondolt erre a könyörtelen szemre.)

Mr. Polly bizonytalan volt gyönyörű, de irdatlan és elképesztő nyelvünk legtöbb szavának helyesírásában és kiejtésében - ez különösen sajnálatos, mert a szavak vonzották, és szerencsésebb feltételek között helyesen használta volna őket -, mindig kétségei voltak afelől, vajon nyolcszor hét vagy kilencszer nyolc tesz ki hatvanhármat? (Nem ismert olyan módszert, amellyel megoldhatná a problémát.) Egy rajz értéke, úgy hitte, a gondos satírozásban rejlik. A satírozás mérhetetlenül untatta.

De a szellemi és testi emésztési zavarok, amelyek oly nagy szerepet játszanak majd eljövendő pályafutása során, még csak most kezdődtek. Mája és gyomornedvei, érdeklődése és képzelete állandó harcot vívott azokkal a dolgokkal, amelyek megsemmisítéssel fenyegettek testet, lelket egyaránt. Az iskolai tananyag kiölte belőle az érdeklődést sok minden iránt, de ami ezen kívül esett, arra roppant kíváncsi volt. Vidám, vállalkozó korszakai is akadtak, és tizenhárom éves korában hirtelen fölfedezte az olvasás örömeit. Mohón kezdte falni a történeteket és útleírásokat, főleg, ha kalandosak is voltak. A könyveket elsősorban a helybeli könyvtárból szerezte, s emellett rákapott, rendszertelenül, de alaposan, azoknak a hetilapoknak egyikére, amelyet unalmas alakok „ócska ponyvának” neveznek. Lelkesítő, csodálatra méltó képzelőerővel zsúfolt lapok voltak ezek, de ma már az olcsó fiúvicclap lépett a helyükbe. Amikor tizennégy éves korában fölbukkant az iskola árnyékvilágából, valami megmaradt benne, tulajdonképpen harmincöt éves korában homályosan és torzultan még mindig megvolt benne, valami, ami arra a gondolatra mutatott - nem látható és diadalmas ujjal, mint annak a szépséges nőnek az ujja a képen -, hogy az élet érdekes, és boldogság is van a világon. Mr. Polly lényének homályba vesző mélyén ott vánszorgott, mint egy élőlény, melyet főbe kólintottak, és halottként otthagytak, de még él, az a meggyőződés, hogy a szórakoztató és „egész rendes” dolgokon túl szépség és öröm van, hogy valahol, talán bűvös hozzáférhetetlenségben, de mégis valahol - van tiszta, könnyű és örömteljes testi és lelki állapot.

Holdtalan téli estén kilopódzott, és fölbámult a csillagokra, azután nehezen tudta megmagyarázni apjának, hogy hol járt.

Történeteket olvasott vadászokról és fölfedezőkről, elképzelte, hogy szélesebb musztángokon nyargal a vadnyugati prériken át, vagy mint hódító és istenként imádott fehérember érkezik Közép-Afrika nyüzsgő falvaiba. Medvét lőtt revolverrel - másik kezében cigaretta -, és a fogaiból meg a karmaiból nyakláncot csinált a főnök gyönyörű lányának. Egy oroszánt is megölt, hegyes karóval döfte át a fölötté álló fenevad szívét.

Pompás lenne, úgy gondolta, bűvárnak lenni és leszállni a tenger sötét, zöld rejtelseibe.

Rohamot vezetett bevehetetlennek látszó várak ellen, és a győzelem pillanatában esett el a bástyákon. Sírját egy egész nemzet könnyei öntözték.

Hajójával hajókat szelt ketté, és torpedózott meg - egyedül tíz ellenében.

Barbár országok királynői szerették, és egész nemzeteket térített meg a keresztény hitre.

Nagyon nyugodtan és szépen viselte el a vértanúságot. No de csak egyszer-kétszer, nagyhét után. Ez nem vált szokásává.

Fölfedező úton járt az Amazonon, és egy nemrég kidőlt faóriás helyén sziklányi aranytömbre bukkant.

Ezekbe a kalandokba bonyolódva elhanyagolta a feladatot, amivel éppen foglalkoztak, tunyán üldögélt a padban, olyan föltűnően tunyán, hogy kísértésbe hozta a nádpálcás iskolamestert... És kétszer el is koboztak tőle egy-egy könyvet.

Mikor a való életbe visszarángatták, megdörzsölte a szemét, vagy sóhajtott, ahogy az alkalom kívánta, és folytatta a kísérletet, hogy írása olyan szép legyen, mint a szépírásminta. Gyűlölt írni. Folyton tintás lett az ujja, és a tinta szaga undorította. És tele volt ki nem mondott kétségekkel. *Mért* kell az írásnak jobbra dőlni? *Mért* kell lefelé vastagítani, fölfelé vékonyan írni? *Mért* kell a tollszárnak az ember jobb vállára mutatni?

Iskoláztatásának vége felé végzete - kereskedelmi levelek formájában - előrevetítette árnyékát. Például így: „Tisztelt Uram! Hivatkozással múlt hó 26-i nagybecsű megrendelésére, tisztelettel értesítjük...” és a többi.

Mr. Polly szellemi és lelki nyomorítása korának oktatási intézményeiben - apja jóvoltából - tizennegyedik és tizenötödik születésnapja között váratlanul véget ért. Apja (aki már réges-rég elfelejtette az időt, amikor úgy látta, hogy kis fiacskájának tagjai egyenesen Isten kezéből származnak, s amikor a szerető gyengédség elragadtatásában végigcsókolta az öt apró lábujj-körmöcskét) megjegyezte: - Ideje, hogy ez a nyavalyás kölyök valami megélhetés után nézzon!

És egy hónappal később Mr. Polly megkezdte azt a pályafutást az üzleti életben, amely végül elvezette a tönkrement divatárusbolt kizárólagos tulajdonjogához - és a palánkhöz, amelyen üldögélt.

3

Mr. Pollyt nem érdekelte a kötszövött és úridivat szakma. Időnként ugyan műérdeklődésre ösztökölte magát, de amint valami kellemesebb dolog került az útjába, mindjárt megálljt parancsolt buzgalmának. Fölvették inasnak egy afféle nagy, de kisigényű üzletházba, amely mindent árul zongorától és bútoroktól könyvekig és női divatcikkig, pontosabban: a Port Burdock-i Textil-Bazárba. Port Burdock egyike volt a hadikikötő hajóépítő telepe köré csoportosult három községnek. Hat évet töltött itt. Ez idő java része az üzlet iránti közönyben telt el, nem éppen zavartalan boldogságban, fokozódó emésztési zavarok közepette.

Egészen véve jobban szerette az üzletet, mint az iskolát; a munkaidő hosszabb volt, de a feszültség távolról sem akkora. A helyiséget jobban szellőztették, nem tartották ott az embert teljesen ok nélkül, és nem használták a nádpálcát. Az ember érdeklődéssel és türelmetlenül leste bajusza növekedését, és elsajátította a társasági érintkezés elemeit. Beszélgetett, és rájött, hogy vannak szórakoztató témák. Zsebpénze is volt rendesen, meg beleszólása ruhái megvásárlásába, és egyszerre csak egy kis fizetése is. És ott voltak a lányok! Meg a barátság! Emlékezetében a Port Burdock-i felejthetetlenül vidám napok hosszú sora kristályként csillogott.

(- Sok pénzt ugyan nem spóroltam össze - állapította meg Mr. Polly.)

Az inasok első hálója hosszú, sivár szoba volt, hat ágygal, hat szekrénnel és tükörrel meg egy csomó fa- és bádogládával; ez a háló egy még hosszabb és sivárabb nyolcágas szobába nyílt, az pedig egy sárgán erezett tapétájú harmadik helyiségbe, viaszosvászonnal borított asztalokkal. Ez volt az ebédlő nappal s a férfiak szalonja és dohányzója kilenc után. Mr. Polly, aki

egyetlen gyermek volt, itt kóstolta meg először a társasági érintkezés örömeit. Eleinte erőszakkal próbálták rávenni a mindennapi mosdásra, de két verekedés a rangban közvetlenül felette álló inasokkal megszerezte neki a lobbanékony ember üdvös hírnevét, és a tanuló-lányok jelenléte az üzletben valamivel elfogadhatóbb színvonalra emelte tisztasági normáját. Persze, nem sok dolga volt a női személyzettel az osztályán, de ha átment a Bazár távolabbi részein, futólag szót váltott velük, vagy udvariasan utat engedett nekik, vagy nehéz dobozokat segített leemelni, és ilyenkor magán érezte fürkésző pillantásukat. A munkaidőn vagy az étkezéseken kívül a vállalat férfi- és női személyzetének nagyon kevés alkalma nyílt a találkozásra; a férfiak is, nők is saját szobáikban tartózkodtak. Mégis, ezek az oly közeli és egyúttal oly távoli nőnemű lények mélységes hatással voltak rá. Elnézte, mint sűrőgnék-forognak, és titkon megcsodálta szép hajukat, kerek nyakukat, meleg, szelíd arcukat vagy finom kezüket. Szenvedélyre lobbant irántuk ebédidőben, és azzal igyekezett kimutatni hódolatát, ahogy átnyújtotta nekik a margarinos kenyeret a teázás közben. Volt a szomszédos rövidáruosztályon egy nagyon szőke, fehér arcú tanuló-lány, akinek minden reggel „jó reggelt” köszönt, s egy ideig ezt tekintette napja legjelentősebb eseményének. Amikor a lány azt mondta: - Remélem, szép idő lesz holnap -, Mr. Polly úgy érezte, ez új korszak kezdetét jelenti. Nem voltak lány testvérei, és vele született hajlama szerint imádta a női nemet. De semmit sem árult el ebből Plattnak és Parsonsnak. Előttük a tapasztalt romlottság pózában tetszelgett.

Platt és Parsons vele egykorú inasok voltak az áruház szövetosztályán, s az, hogy mindhármuk neve P-vel kezdődött szoros barátságba fűzte őket. Úgy döntöttek, hogy ők a „három P”, s esténként elszánt kutyák módjára együtt kóboroltak. Néha, amikor pénzük volt, kocsmába mentek és ittak. Aztán elszántabbak lettek, mint valaha, és egymásba karolva, nótázva rótták az utcákat a gázlámpák alatt. Plattnak jó tenor hangja volt, már templomi kórusban is énekelt, ő fújta tehát a prímét. Parsons rendületlenül bőgött, harsogott és lehalkított, és újra harsogott, egész csodálatosan. Mr. Polly rendkívül mély hangot eresztett ki a torkán, színtelen, monoton recitativo kíséretében, amit ő tercelésnek nevezett. Kánonokat énekeltek volna, ha tudták volna, hogy kell, de így csupán búbánatos orfeumi dalokat zengtek haldokló katonákról és távolban élő, öreg szülőkről.

Néha elmentek Port Burdock csendesebb villanegyedébe, ahol nemigen akadtak rendőrök meg hasonló akadályok, és jól kieresztett hangjuk szárnyalt, mint a sólyom - és nagyon boldogok voltak. A környék kutyái reménytelen versenyre keltek velük, és sokáig kitartottak, még akkor is, amikor a három P-t már rég elnyelte az éjszaka. Egy ír terrier, az irigy dög, vitézül megkísérelte, hogy megharapja Parsonst, de a számbeli fölény és a szolidaritás megfutamította.

A „három P” a legnagyobb érdeklődést tanúsította egymás iránt, és semmiféle más társaságban nem érezte olyan jól magát. Beszélgettek mindenről a világon, és folytatták a beszélgetést hálótermükben lámpaoltás után is, mindaddig, amíg a többiek kénytelenek voltak cipőket vágni közibük. Délutánonként, a megcsappant forgalom idején, kioldalogtak az áruház csomagolójába egy kis pletykára. Vasár- és ünnepnapokon hosszú sétákra indultak és beszélgettek.

Platt arca sápadt, haja sötét volt, halk beszédű és hajlamos a rejtélyességre meg kíváncsiságra a társaság és a *demimonde* iránt. Azzal tartotta magát *au courant*, hogy a *Modern Társaság* című, végtelenül gondolatébresztő, filléres lapot olvasta. Parsons zömökebb testalkatú volt - már most lehetett látni, hogy el fog hízni -, hullámos hajjal és sok-sok mozgékony, vidám, hullámos arcvonással és nagy krumpliorral. Nagyszerű emlékezőtehetsége volt, és igazán érdekelte az irodalom. Hosszú részeket tudott kívülről Shakespeare-ből meg Miltonból, és a legcsekélyebb biztatásra elszavalta őket. Mindent elolvasott, amit csak meg tudott kaparintani,

és ha tetszett neki, akkor hangosan olvasta; az nem számított, hogy másoknak is tetszik-e. Mr. Polly eleinte gyanúsnak találta ezt az irodalmat, de Parsons lelkesedése magával ragadta. A három P elment egy *Rómeó és Júlia* előadásra a Port Burdock-i Királyi Színházba, és elragadtatásukban derékig kilógtak a karzatról. Ezután valamilyen jelszó lett náluk a „Nekünk mutat fügét kelmed?” Amire a válasz: „Hát fügét, azt mutatok” - volt.

Shakespeare Veronájának dicsfénye hetekre beragyogta Mr. Polly életét. Úgy járt, mintha kard lógna az oldalán, és köpeny omlana le válláról. Szemét az első emeleti ablakokra függesztve erkélyeket keresett, így járta Port Burdock mocskos utcáit. Egy létra, valahol egy udvarban, romantikus gondolatokkal árasztotta el agyát.

Aztán Parsons fölfedezett egy olasz író, akit Mr. Polly „Bokassió”-nak ejtette. E szerző hátrahagyott műveibe tett néhány kirándulás után Parsons társalgásában sűrűn bukkant fel ez a szó: *szerelmeskedés*, Mr. Polly meg papírral és spárgával babrálva áldogált az úridivat-kellékek között, és az itáliai örök napsütésben, sötét olajfák alatt tartott szüntelen, vidám mulatozásra gondolt.

És ekkoriban szokott rá mind a „három P” a lehajtott galléra és a széles, lazán kötött, művészi selyem nyakkendőre, melyet nagyon félrecsúsztatva, kihívó fensőbbiséggel és bizonyos hetvenkedő tartással viseltek.

Azután jött a nagy élmény: a nagy francia, akit Mr. Polly „Rabóluz”-nak nevezett. Gargantua keresztelőjét a „három P” a világ legcsodálatosabb írásművének tartotta (nem vagyok biztos benne, hogy tévedtek), és esős vasárnap estéken, amikor zsoldáréneklés veszélye fenyegetett, rávették Parsonst, hogy olvassa fel.

Azokkal a hálótársaikkal szemben, akik a Keresztény Ifjak Egyesületének tagjai voltak, a „három P” mindig gúnyosan és kihívóan viselkedett.

- A mi odúnkban azt csinálunk, amit akarunk! Jogunk van hozzá! - jelentette ki Platt. - Csináljatok ti is, amit akartok a magatokéban!

- De a stílus - ellenkezett Morrison, a sápadt arcú, komoly tekintetű gyakornok, aki nagy nehézségek között tengette mélységesen vallásos életét.

- A stílus? Ember! - bódult el Parsons. - Hiszen ez IRODALOM!

- A vasárnap nem az irodalomra való.

- Ez az egyetlen nap, amikor ráérünk. És különben is...

Megkezdődtek a hitviták borzalmi...

Mr. Polly híven kitartott a „három P” mellett, de szíve legmélyén kétség marcangolta. Morrison szemében a meggyőződés tüze égett, és hangja sürgető, rábeszélő volt. Vitathatatlanul példás életet élt: tiszta volt szavakban és tettekben egyaránt, szorgalmas és kimondottan jólelkű. Ha egy fiatalabb inasnak kisebesedett a lába, és honvágya támadt, Morrison megmosta a lábát, és megvigasztalta a lelkét; másoknak segített befejezni a munkájukat, amikor korábban elmehetett volna. Emberfeletti cselekedet! Hogy mennyire emberfeletti, azt senki nem értheti meg, aki nem dolgozott végeérhetetlen órákból álló napok végtelen során át, a pihenésnek és szabad időnek alig egy kis sugarával a fáradságos munka és alvás között. Mr. Polly titokban egy kicsit félt egyedül maradni ezzel az emberrel és a benne lakozó lelkierővel. Úgy érezte, szemmel tartják. Platt, aki szintén küszködött a dolgokkal, amelyekkel értelmese nem tudott megbékélni, azt mondta: - Nyavalyás képmutató!

- Nem képmutató - mondta Parsons. - Nem képmutató, öregem. Csak nincs benne semmi istenverte *joy de vive* - ez a baja. Gyerünk le a kikötőbe, és nézzük meg a Címerben, hogy issza le magát valamelyik vén hülye kapitány.

- Egy vasam nincs, öregem - csapott a zsebére Mr. Polly.

- Oda se neki, két pennyből mindig kifuttya egy keserű - mondta Parsons.

- Várj, előbb rápipálok - szólt Platt, aki nemrég nagy bőszen rákapott a dohányzásra. - Aztán mehet a menet.

(Szünet és viaskodás.)

Parsons összevont szemöldökkel figyelte:

- Ne döngöld le, öregem. Ne döngöld le! Hagyd, hogy szeleljen. Láttad már a botomat, öregem? Jó, mi? - Sétabotjára támaszkodva a rokonszenvező elnézés pózába helyezkedett, és így szemlélte Platt bujtogatási kísérleteit.

4

A pajtásság vidám napjai voltak ezek innen a palánkról és a tönk széléről visszatekintő embernek.

A Bazár végtelenbe nyúló munkaórái már régen elmosódtak emlékezetében (kivéve egy-két felejtethetetlen veszekedést meg egy-két marhaskodást), de a ritka vasárnapok és ünnepek kiragyogtak közülük, mint gyémánt a kavics közül. A csendes vízen tükröződő esti ég szelíd fényével ragyogtak, és ezen a háttéren vonult át a jó öreg Parsons, bömbölve előadást tartott az életről, hadonászott, élvezte az életet, és másokat is megtanított rá, könyvekről magyarázott, és az ő misztériumáról: a *joy de vive*-ről beszélt.

Volt néhány különösen remek kirándulásuk kettős ünnepeken. A „három P” vasárnap kora reggel útnak indult, megszállt valamelyik szerény fogadóban, álomba beszélgette magát, és hétfőn este tért haza, énekszóval az éjszakában, vagy élénk tereferében a csillagokról. Egy dombtetőn bukkantak elő a kedves angol tájból, amelyet bebarangoltak; alattuk kitárult Port Burdock, az utcai gázlángok és az ide-oda mozgó villamosok fényeinek szövevénye a kikötő jelzőlámpákkal kipitykézett, hatalmas fekete víztömegének hátterén.

- Vissza a járomba, öregem - mondogatta ilyenkor Parsons. Az „öregemnek” nincs többese, ezért használta mindig egyes számban.

- Ne is mondd - jegyezte meg Pitt.

Egyszer meg nyáron csónakot szereztek egész napra, és feleveztek a kikötő sokféle vízi járműve között, a lehorgonyzott páncélosok, a vén, fekete fogdahajó és egy fehér csapatszállító hajó mellett, a csinos parti sétány előtt meg a sólya és a hajóépítő telep egyéb érdekes látványosságai mellett, egészen a sekély vizű csatornáig, a hínáros, kopár felső kikötőig. Parsonsnak meg Mr. Pollynak nagy vitája volt ezen a napon; azon veszekedtek, hogy milyen messzire lehet lőni egy nagy ágyúval.

A vidék a Port Burdock mögötti dombokon túl éppen olyan, amilyennek a régimódi, háborítatlan angol vidéknek lennie kell. Abban az időben a bicikli még ritkaság volt, és sokba került, az autó pedig még meg sem jelent, hogy felkavarja a falusi nyugalmat. A „három P” találomra indult el gyalogösvényeken, mezőkön át, és tért rá lonc- és vadrózsasövények közt kanyargó, ismeretlen dűlőutakra. Nagy merészen nekivágtak zöldellő lovaglőösvényeknek, a kankalinoktól tarkálló fűvön, vagy bükkösök derékig érő páfrányai közt gázoltak. Port Burdocktól

mintegy húsz mérföldnyire komlóföldek és farmok következtek, és távolabb, csak kettős ünnepeken olcsó vasúti jeggyel elérhetően, terméketlen hegyhát húzódott, nagyon kopár utakkal, meg vörös homokgödrök, fenyők, rekettye és hangafű. A „három P”-nek arra már nem telt, hogy biciklit vásároljon, még a cipő is túl nagy tétel volt szűkös költségvetésükben. Végül is túltették magukat a külsőségeken, és szeges munkásbakancsot vettek. Ez a lépés nagy vitákat és heves érzelmeket váltott ki a hálóteremben, és azt tartották, hogy a „három P” viselkedése méltatlan az áruházhoz.

Azok számára, akik megszerették, nincs az angol tájhoz fogható: hegyek és völgyek határozott, de szelíd vonala, arculatának rendezett összevisszasága, vadaskertek és síkságok, kastélyok és nemesi kúriák, kis falucskák és ódon templomok, tanyák és kazlak, nagy csűrök és százados fák, természetes és halastavak, folyók fénylő szalagjai, virágos élő sövények, gyümölcsösök és ligetek, falvak lombos terei és barátságos fogadók. Más tájaknak is vannak megnyerő vonásaik, de egyik sem ilyen változatos, egyik sem ragyog ilyen kitartóan egész éven át. Pikardia kellemes, rózsaszín és fehér, virágníllás idején; a napsütéses Burgundia szőlőskertekkel zsúfolt, széles hegyoldalaival szép, de mindig ugyanaz a nóta, Olaszország szelíd lankákkal, útmenti kápolnákkal, gesztenye- és olajfaligetekkel kedveskedik; az Ardennek erdőségei és szakadécai, Thüringia és a Rajna-vidék, a tágas Campagna az Appenninekkal a távolban és a jómódú, tiszta Dél-Németország, nagy hegyekkel a háttérben, mind-mind kiérdemli a maga helyét az ember emlékezetében. Vagy ott vannak Virginia hegyei és mezőségei, akárcsak egy túl nagyra nőtt, rendetlen Anglia, meg Pennsylvania erdei és nagy folyókanyarulatai, a gondozott New England-i táj, kissé zord, de jól művelt, mint a New England-i szellem és New York állam erdőségei, hegyei meg széles, hepehupás, falusi útjai. De ezek közül egyiknek sem változik meg a képe és jellege már három mérföldnyi járás után, egyikben sem oly szelíd a napfény, oly változatos a mesevilág, és nem ad állandó felfrissülést a tengerről fújó, simogató, erős szél, mint a mi jó öreg Angliánkban.

Jó volt a „három P”-nek, hogy ilyen vidéken barangolhatott, és elfelejthette egy időre, hogy tulajdonképpen itt sehol sincs számára hely, mert sorsa az, hogy élete java részén át pult mögött gürcöljön, olyan helyeken, mint Port Burdock. Megfeledkeztek mindenről, vevőkről, áruházi felügyelőkről, beszerzőkről, és egyszerűen boldog vándorai lettek az üdítő szellők, énekes madarak és árnyas fák világának.

A megérkezés a fogadóba, már az is nagy esemény volt. Szentül hitték, hogy senki sem nézi őket kereskedősegédnek, és mindig akadhatott egy csinos pincérlány, kedves, öreg fogadósné vagy egy iddogáló - Parsons szavaival élve - „különleges figura” az ivóban.

Mindig nagy horderejű tárgyalásokat kezdtek arról, hogy mit ehetnének, és mindig a hideg marhasültnél savanyúsággal, vagy sonkás rántottánál kötöttek ki, hozzá két korsó sör és két üveg gyömbérsör habzó keveréke az óriási, öblös kancsókban.

Csodálatos pillanatok voltak, amikor nagyurasan kiálltak a fogadó ajtajába, és onnan bámulták a világot: a himbálódzó cégért, a legelő libákat, a kacsaúsztatót, egy várakozó szekeret, a templomtornyot, egy álmos macskát, a kék eget, és hátuk mögött hallhatóan sistergett a sült étel. A sült szalonna átható illata! Csörömpölés: végre megtérítették az asztalt! Lábdobogás: hozzák a kaját! Tiszta fehér abrosz! „Kész van, uram! Kész van, uraim!” Jobb ezt hallani, mint azt, hogy „Gyerünk, Polly! Nyisd ki a szemed!”

Aztán bemennek, leülnek és nekiesnek.

- Kenyeret, öregem?

- Jöhet! Ne burkold be az egész serclit, öregem!

Egyszer egy rózsaszín kartonruhás, közvetlen modorú lány megállt az asztaluknál, és beszélgetésbe elegyedett velük; a gáláns Parsonsszal élükön bevallották neki, hogy fülíg bele-szerettek, és igyekeztek kiudvarolni belőle, melyikük tetszik neki. Az világos, hogy egyikük tetszik, csak azt nem lehetett tudni, melyik. Végül egy távoli anyai szózat elhívta a lányt. Később, mikor távoztak a fogadóból, a lány megállította őket a gyümölcsösnél, és kicsit félénken három félig érett almát adott nekik, kérte, jöjjenek el egyszer megint, aztán eltűnt, és újra előbukkant, utánuk nézett, ahogy a sarkon befordultak, és fehér zsebkendővel integetett. Aznap már nem is beszéltek másról, csak hogy melyikük tetszik a lánynak, és a következő vasárnap újra odamentek.

De a lány eltűnt, és a vészjósló külsejű mamából semmi felvilágosítást nem lehetett kipréselni.

Ha Platt, Parsons és Polly száz évig élnek is, akkor se fogják elfelejteni azt a piruló lányt, ahogy ott áll halványan mosolyogva, mégis komolyan, a sövény mögött, széthajtja az ágakat, és lenyújtja az almát.

Egyszer pedig elindultak a tengerparton, amennyire csak lehetett, követték a partvonalat, s így végül eljutottak Fishbourne-be, Brayling és Hampstead legkeletibb elővárosába.

Fishbourne-t Mr. Polly nagyon kedves kis helynek látta ezen a délutánon. Partja tiszta, homokos volt, nem olyan iszapos, köves, szén szennyezte, mint Port Burdocké. Hat fürdőkabin sorakozott itt, és egy szélvédett pihenő a sétányon, ahol a „három P” elüldögélt a bőséges, de meglehetősen költséges ebéd után, melyhez még zellert is kaptak. Lakomájukat egy szálló fehérre festett, gerániummal díszített, derűs teraszán fogyasztották el. Verandás villasorok kínálták kiadó lakásaikat, a Fő utca elején öreg templom állt, és mindent beborított a jöleső, délutáni csend.

- Jól menne itt egy kis bolt - mondta bölcsen a pipája mögül Platt.

Ez a mondat megragadt Mr. Polly emlékezetében.

5

A fiatal Mr. Polly nem volt olyan festői figura, mint Parsons. Nem volt zengő hangja, és akkoriban zsebre dugott kézzel járkált, csendesén mélázva.

Kiválóan beszélt a jassznyelvet, és pocsékul az angolt. Bámulta Parsonst, akire ez lelkesítőleg hatott. Különösen vonzották a szavak, amelyek megragadták képzeletét, szerette az újszerű és meglepő kifejezéseket. Az iskola alig, azaz egyáltalán nem tanította meg az angol nyelv kiejtésének rejtjelmeire és önbizalomra sem. (Tanítója maga is bizonytalan és következtelen volt.) Az új szavak megrémítették és elbűvölték; se megérteni, se elkerülni nem tudta őket, tehát fejest ugrott beléjük. Csak arra vigyázott, nehogy a helyesírás félrevezesse. Az ügyse segített semmiben. Kerülte a bevett kifejezéseket, és rosszul ejtett ki mindent, hogy inkább hóbotosnak tartsák, mint tudatlannak.

- *Cikornyákos* - mondta például. - *Cikornyákos szóáradás*.

- Mi? - kérdezte Parsons.

- *Szónoklati rapszódika*.

- Hol?

- Az üzletben, öregem. Az abroszok és paplanok között. Carlyle! Hangosan olvassa. Dumál. Habzik a szája. Hadonászik, mint egy szélmalom. Vau, vau. Érdemes megnézni. Addig ugat, amíg egyszer majd megüti a bokáját, öregem.

Képzeletbeli könyvvel a kezében kifejező kézmozdulatot tett: - És így fog minden hős annak ellenére, de mindazonáltal, sőt pláne, mindenkor visszatérni a Valóságba. - parodizálta a lelkesült Parsonst. - Minekáltala is, szokás szerint, szabatoságosan fog állni a dolog fölött és nem alatt.

- Röhögnék, ha a góré rajtakapná. Nem is hallaná, amikor jön - mondta Platt.

- Az öreg megkötyagosodott, teljesen megkötyagosodott. Még ilyen! Rosszabb, mint amikor rákezd a Rabóluzra.

MÁSODIK FEJEZET

Parsonst elbocsátják

1

Parsonst hirtelen elbocsátották.

Különösen erőszakos körülmények között bocsátották el, s ez mély nyomot hagyott Mr. Polly lelkében. Éveken keresztül töprengett rajta, próbálta megérteni az ügyet.

Parsons inasévei leteltek, gyakornok lett, és ő rendezte a szövetosztály kirakatát. Nézete szerint csodálatosan rendezte.

- Hát, öregem - mondogatta -, egy dolog biztos, én *tudok* kirakatot rendezni!

És amikor a főnökök piszkálódásairól esett szó köztük, Parsons kijelentette, hogy a „kis Szörömók” (így hívták az inasok Mr. Garvace-t, a Bazár idősebb társtulajdonosát és igazgatóját) kétszer is meggondolná, mielőtt kirakná az üzletből az egyetlen embert, akinek a kirakata *beszél*.

Aztán, mint sok művésztársa, az elméletek áldozata lett.

- A kirakatrendezés művészete csecsemőkorát éli, öregem. Nyomorúságos csecsemőkorát! Csupa egyensúly és merevség, mint egy vacak egyiptomi falfestmény. Semmi öröm bennük, semmi nyavalyás kis öröm! Konvencionálisak! Egy kirakatnak meg kell fogni az embereket. Nyakon ragadni őket, ahogy elmennek előtte. Világos? Nyakon ragadni! - Hangja csendes bőgössé halkult: - Hát nyakon ragadják?! - Aztán kis szünet után, vad ordítás: - Neeem!!

- Begerjedd - szólt Mr. Polly. - Gyerünk, öregem. Dumálj tovább!

- Nézzétek a jó öreg Morrison kelmekirakatát. Rendes, ízléses, kifogástalan, meg kell adni. De sivár! - Aztán még egyszer üvöltve: - Sivár!!!

- Sivár! - visszhangozta Mr. Polly.

- Csak kelmék meg kelmék szép sorban, rendes kis végek egymás mellett, esetleg egy picit legöngyölve, meg semmitmondó cédulák.

- A templomba is megtenné, öregem - jegyezte meg Mr. Polly.

- A kirakatnak izgalmasnak kell lenni, hogy amikor elmész előtte, azt kiáltsd: tyúha! - Kis szünetet tartott. Platt szortyogó pipája mögül figyelte.

- *Rokkókkokkó* - mondta Mr. Polly.

- Új iskolát akarunk a kirakatrendezésben - folytatta Parsons egyet sem vetve a közbeszólásra.
- Új iskolát! A Port Burdock-i iskolát. Holnapután átrendezem a Fitzallan utcai anyagot. Ezúttal valami újat csinálok. Vagy csődület lesz, vagy megbukom!

(Ami azt illeti, mind a kettő bekövetkezett.)

Hangja lehalkult, miközben szemrehányásokkal illette magát: - Eddig gyáva voltam. Visszatartottam magam.

Nem hagytam érvényesülni a képességeimet. Lefojtottam magamban a bugyborékoló, sistergő, rajzó ötleteket. Ennek most már vége!

- Vége - nyelt egyet Mr. Polly.

- Egyszer s mindenkorra vége, öregem.

2

Mr. Polly gallérdobozokat rendezgetett. Platt lépett hozzá: - Az öreg fiú a csodakirakatot csinálja.

- Micsoda kirakatot?

- Amit mondott.

Mr. Polly már emlékezett. Tovább babrált a dobozokkal, s közben felettesét, Mansfieldet figyelte. Mansfieldet váratlanul az irodába hívták, és Polly nyomban kirohant az üzletből, végigszáguldott az utcán, el a szövetkirakat előtt, és be a selyemosztály ajtaján. Nem vesztegethetett sok időt, de félelemmel vegyes, fellobbanó örömet érzett, hogy néhány pillanatig Parsons mit sem sejtő hátát szemlélhette. Parsons ingujjban, nagy buzgalommal dolgozott. Szokása szerint mellényét hátul pattanásig összehúzta, s ez sokat ígérően sejtette a fiatal test jövőre elhízását. Izgatottan fújtatott, a hajában turkált, aztán az ihlet lázas buzgalmával nekilátott. Lába körül térdig bíborvörös takarók heverték mindenfelé, se nem összehajtva, se nem szépen kiterelve, hanem - más szó nem illik rá - összevissza hanyva. Egy hosszú rúd, félelmetes törülközőhengerekkel, terpeszkedett az ablak mögött, rajta cédula, s a cédulán merész, fekete betűk: „IDE NÉZZ!”

Alig ért Mr. Polly a selyemosztályra, és találkozott Platt-tal, máris rájött, hogy nem töltött elég időt odakint.

- Láttad a táblákat hátul? - kérdezte Platt.

Mr. Polly nem látta. - A nagy csodapók nyakig benne van - mondta, eltűnt, és kanyargós föld alatti utakon visszatért a divatárúosztályra.

Hirtelen kinyílt az utcai ajtó, és belépett Platt, arcán az üzlet iránti mélységes odaadással, hogy barátja szokatlan útvonalát fedezze, és az emeleti lépcső felé tartott. Égnek emelt szemmel Pollyra sandított. - Atyaisten! - mondta és eltűnt.

Ellenállhatatlan kíváncsiság kerítette hatalmába Mr. Pollyt. Menjen végig az üzleten a szövetosztályra, vagy kockáztasson meg egy újabb átkelést az utcán? Valami arra kényszerítette, hogy az utcai ajtó felé ugorjon.

- Hova megy? - kérdezte Mansfield.

- 'skutya - adta meg Polly a világos magyarázatot, és otthagytá Mansfieldet, hogy értse, ahogy tudja.

Parsons megérte a várható bajokat. Parsons valóban pazar volt. Ezúttal Mr. Polly megállt, hogy mindent alaposan szemügyre vegyen.

Parsons óriási, szabálytalan rakást épített vastag, piros és fehér takarókból, összevissza csavarta-tekerte, és meghitt rendetlenségben halmozta fel őket, hogy kiemelje a gyapjú finomságát, nagy kirakati cédulákat aggatott rájuk, égővörös betűkkel: „KELLEMES - KÉNYELMES - KÖLTSÉGET - KÍMÉL!” és „CSODAFINOM! CSAVARJA MAGÁRA MAJD MEG-LÁTJA!” Nem törődve a nappali világossággal, meggyújtotta a villanyt a kirakat egyik oldalán, hogy meleg fény öntse el az árukat, hátul pedig, a sivár kontraszt kedvéért, szürke pamutszövetet és hideg színű portörölő anyagokat akasztott fel hosszú csíkokban.

Csodálatos volt, de...

Mr. Polly úgy érezte, ideje bemenni. Plattot a selyemosztályon találta, láthatóan újabb kirohanásra készen.

- Kellemes, kényelmes, költséget kímél - mondta Mr. Polly. - *Az Allitrekáció Agyafűrt Alkalmazása.*

Harmadszor már nem mert kimenni az utcára, és lázasan tipródott a kirakat közelében, amikor megpillantotta az áruház tulajdonosát és igazgatóját, Mr. Garvace-t, amint szokása szerint végigsétált a járdán, hogy meggyőződjön róla, minden rendben van a vezetése alatt álló vállalatnál.

Mr. Garvace alacsony, köpcös ember volt, szerényen büszke, mint a kövér emberek általában; indulatos, határozott, és mintha rengeteg ujjá lett volna a kezén. Haja vörös, arca pirospozsgás volt, és ahogy az ilyen arcbőrnél gyakori, szőrszálak meredeztek az orra hegyén. Ha tekintetének erejét akarta éreztetni valamelyik segéddel, kidüllesztette a mellét, összeráncolta egyik szemöldökét, és félig lehunyta a bal szemét.

Mr. Polly arcára, tűnődő kíváncsiság ült ki. Úgy érezte, látnia kell. Igen, történjék bármi, *látnia kell!*

- Beszélni akarok Parsonsszal, uram - hadarta oda Mansfieldnek, és sietve elhagyta a helyét, átszáguldott a közbeeső osztályokon, s amikor a főnök bejött az utcáról, megbújt egy nagy rakás lepedővászon mögött.

- Mi a csudát csinál maga azzal a kirakattal, Parsons? - kezdte Mr. Garvace.

Parsonsból nem látszott más, csak a lábszára meg a mellénye alsó része és a kettő között kétujjnyi ing. A kirakatban állt a létrán, és a háttér utolsó csíkját aggatta fel a mennyezeten levő rézrúdra. A kirakatot válaszfal különítette el az üzlettől, olyan volt ez a faalkotmány, mint egy régimódi oltárkerítés, kisajtóval a közepén. Parsons arca előtűnt, és kerekre nyílt szemmel bámult munkaadójára. Mr. Garvace-nak meg kellett ismételnie a kérdést.

- Rendezem, uram. Új elgondolás szerint.

- Jöjjön ki onnan! - mondta Mr. Garvace.

Parsons csak bámult, és Mr. Garvace-nak meg kellett ismételnie a parancsot. Az elképedt Parsons lassan megindult a létrán lefelé. Mr. Garvace hátrafordult.

- Hol van Morrison? Morrison!

Morrison megjelent.

- Vegye át ezt a kirakatot! - bökött Mr. Garvace rengeteg ujjával Parsons felé. - Szedje ki ezt a zagyvalékot, és csinálja meg tisztességesen!

Morrison tétovázva közelebb lépett.

- Bocsánatot kérek, uram - mondta Parsons kimért udvariassággal -, de ez az én kirakatom.

- Szedjen ki mindent - utasította Mr. Garvace és elfordult.

Morrison elindult. Parsons becsukta az ajtót, a kattanas megállította Mr. Garvace-t.

- Jöjjön ki abból a kirakattól! Maga nem tud rendezni! Ha hülyéskedni akar azzal a kirakattal...

- Ez a kirakat jó - szólt a kirakatrendező zseni.

Kis csend következett.

- Nyissa ki az ajtót, és menjen be - mondta Mr. Garvace Morrisonnak.

- Hagyja békén azt az ajtót, Morrison! - mondta Parsons.

Polly már nem is próbálkozott megbújni a lepedővásznak mögött. Rendkívüli indulatok szemtanúja volt, és rájött, hogy vele úgysem törődnek.

- Lódítsa ki - mondta Mr. Garvace.

Morrison láthatólag helyzetének erkölcsi szempontjain törte a fejét. A munkaadója iránti lojalitás kerekedett felül benne. Megfogta az ajtót, hogy kinyissa, Parsons pedig igyekezett lefejtetni a kezét róla. Mr. Garvace a maga erejével támogatta Morrison erőlködését. Ekkor Mr. Polly szíve nagyot dobant, és a világot csodás, vakító fény árasztotta el. Parsons egy pillanatra eltűnt a válaszfal mögött, és rögtön újra előbukkant, kezében a bádogcsőre csavart pamutvászon tekerccsel. Fejbe vágta vele Morrisont. Morrison feje lekókadott a puffanó ütés alatt, de szívósan kapaszkodott. Mr. Garvace szintúgy. Az ajtó kitárult, Mr. Garvace fejéhez kapva hátratántorodott a felséges, szentséges, kopasz feje búbját ért csapástól. Parsons minden önuralma elszállt; különös és csodálatos volt. Csak isten a tudója, hogy a művészettel való viaskodás mennyire túlfeszítette ezt a dúsan megáldott temperamentumot.

- Hogy én nem tudok kirakatot rendezni!? Maga vén címeres ökör! - mondta, és gazdájához vágta a rolnit. Folytatásul utánavágott egy takarót, egy nyaláb zsávolyszövetet és egy állványt az üzletbe. Polly agyán átfutott a gondolat: lehet, hogy Parsons undorodik saját munkájától, s most boldog, hogy elpusztíthatja. Egy zsúfolt másodpercig figyelmét a tevékenyen dühöngő Parsonsra összpontosította, aki mint ingujjas fergeteg dobált mindenfélét befelé.

Aztán Mr. Garvace hátát pillantotta meg, és hallotta parancsoló kiáltását, ami nem szólt személy szerint senkinek, de általában mindenkinek: - Lökjék ki a kirakattól ezt a közveszélyes örültet! Lökjék ki!

Aztán egy vörös takaró borult Mr. Garvace fejére, hangja egy röpke pillanatra elfulladt, majd szokatlan bőségben tört ki belőle a káromkodás.

Ekkorra már összeszaladtak az emberek a Bazár minden részéből. Luck, a könyvelő beleütközött Mr. Pollyba, és azt mondta: - Segítsen neki!

Somerville a selyemosztályról átugrott a pulton, és megragadott egy széket a támlájánál. Polly elvesztette a fejét. A lepedőhalomhoz kapott, és ha ki tudott volna húzni egy véget, okvetlen fejbe vág vele valakit. Minthogy ez nem sikerült, egyszerűen csak feldöntötte a rakást. A torony eldőlt, és Pollynak az volt az érzése, mintha valaki vinnyogna közben. Ilyenféle érzésekre azonban az ember rá se hederít. A felborult rakás véget vetett ösztönös igyekezetének, hogy megkaparintson valamit, amivel fejbe kólinthatna valakit, és egész figyelme a kirakatban dúló csatára összpontosult. Egy felemelő pillanatig Parsons a kirakatajtó körül

kavargó háta fölé tornyosodott, széles, elsőpró mozdulattal szaggatta le és hajigálta a holmikat, aztán lebukott. Rövid ideig ádáz küzdelem dúlt, aztán egy csattanás, még egy csattanás és a betört kirakatablak csörömpölése. Utána csend és lihegés.

Parsonst legyőzték...

Polly megpillantotta önmagából kivetkőzött barátját: a szétszórt lepedővégek között lépdelt, homlokán sötét vágás, amely még nem vérzett, egyik karját Somerville, másikat Morrison markolta.

- Jól... jól... jól fölbosszantott - zihálta levegő után kapkodva.

3

A dolgok mindennapi áradatából olykor kiválik egy-egy esemény, és a hirtelen felismerés erejével hat az emberre. Ilyen volt ez a Parsons-ügy is. Látszólag groteszkül indult, és megdöbbentően végződött. Mr. Polly megszokott életrendjét is felkavarta, és ráébresztette a felszín alatt fenyegető mélységekre és veszélyekre.

Az élet korántsem majális.

Komikusnak tűnt egy pillanatra, hogy rendőrt hívtak. De amikor nyilvánvaló lett, hogy Mr. Garvace-ban dühöng a bosszúvágy, a dolog más színezetet öltött. Mély benyomást tett Polly érzékeny lelkiületére, hogy a rendőr mindent följegyzett, és hogy stílusa sajátosan egyéni volt. Azon kapta magát, hogy nyakkendője igazgatása közben egyre ezt ismételve: „Osztán akkor jól kupán vágta magát.”

Este a hálóteremben Parsons hőiesen viselkedett. Az ágy szélén ült, bekötött fejjel, lassan csomagolt, és makacsul ismételte: - Mér' nem hagyta békibe a kirakatomat, öregem? Hagyta volna a fenébe békén a kirakatomat.

Reggel Pollynak meg kellett jelennie tanúként a rendőrbíró előtt. A rettegés ettől a megpróbáltatástól szinte elfelejtette vele a tragikus tényt, hogy Parsonst nemcsak bíróság elé állítják verekedésért, de már ki is rúgták, hogy a lába sem érte a földet, és most éppen csomagol. Polly éppen eléggé tisztában volt önmagával, tudta, hogy ügyis rosszul fog tanúskodni. Csak abban volt biztos, hogy „Osztán akkor jól kupán vágta őtet”. Ami ezen túl volt, az csak kavargott a fejében, és hogy mennyire fog kavarogni holnap reggel, csak a jó ég tudja. Keresztkérdések is lesznek? Vajon egy *nyelvcsuszamlás hamis tanúsításnak* számít? Az emberek néha - se szó, se beszéd - fölcsapnak *hamis tanúnak*. Ez súlyos bűn.

Platt mindent megtett, hogy segítsen Parsonsnek, és Morrison ellen izgassa a közvéleményt. De Parsons hallani sem akart ilyesmiről.

- Öregem, Morrison helyesen cselekedett, az elvei szerint járt el - mondta. - Ellene semmi kifogásom.

A másnapon járt az esze. - Büntetést kell majd fizetnem. Hiába is próbálnék kibújni alóla. Tényleg megütöttem. Megütöttem... - mondta, szünetet tartott, és láthatólag kereste a pontos kifejezést. Diszkrétan lehalkította a hangját: - A fejére... igen, valahova odasóztam neki.

- Mi értelme van a mentő tanúknak, amikor olyan alakok ülnek a bíróságban, mint a vén Cork patikus meg Mottishead, az ingatlanügynök? - válaszolta Parsons a terem sarkából érkező tanácsra, az egyik nagyeszű inasnak. - Bocsánatot kérek, és én vagyok a jó kisfiúcska, öregem. Érted? A jókicfiúcska?

Tovább csomagolt.

- Úristen, micsoda élet! - zengett hősbaritonja. - Tíz óra harmincöt: az ember igyekszik teljesíteni kötelességét, lehet, hogy hibázik, de megtesz minden tőle telhetőt; tíz óra negyven: mindennek vége. Vége! - felemelte hangját, és így ismételte: - Vége! - Aztán halkabban: - Bumm! Megnyílik lábad alatt a föld.

- Heves *érzékenységgel* jegyezte meg Mr. Polly.

- Megnyílik lábad alatt a föld - süvöltötte Parsons. Aztán borúsán eltűnődött a jövőjén. Mr. Polly szívét hideg félelem dermesztette meg.

- Gondoljátok, hogy kapok másik állást, ha beírják a bizonyítványomba, hogy megvertem a górért? Bár azt hiszem, nem is fog adni bizonyítványt. Még jó időkben is nehéz állást kapni.

- Vándorcirkuszban, ott a helyed, öregem - mondta Mr. Polly.

A dolog nem bizonyult olyan félelmetesnek a rendőrségen, mint ahogy Mr. Polly várta. A többi tanúval együtt a fal mellé ültették. Egy érdekes lopási ügy után megjelent Parsons, és megállt - nem a vádlottak padjánál, hanem az asztal előtt. Eleinte a bíróság iránti tiszteletből Mr. Polly széke alá húzta a lábát, de most már kinyújtotta, és zsebre dugta a kezét. Gúnyneveket próbált kitalálni a négy bíróra, és eljutott addig, hogy a „Komor és Tiszteletreméltó Signor a Fejedelmi Krumpliorral”. Ekkor nevén szólították, s ez visszarántotta gondolatait a zord valóságba. Fürgén talpra szökött, és egy kiválóan szakképzett rendőrnek kellett megghiúsítani buzgó igyekezetét, hogy bemásszon a vádlottak padjába. A jegyző hihetetlen gyorsan elhadarta az eskümintát.

- Rendben van - mondta Mr. Polly szép tisztelettudóan, és megcsókolta a bibliát.

Miután a rendőrfelügyelő figyelmeztette, hogy beszéljen hangosabban, tanúvallomása egyszerű volt és jól érthető. Próbált egy-két jó szót ejteni Parsons érdekében, kijelentette, hogy természetűl fogva *kolerás vérmérsékletű*, de a Fejedelmi Krumpliorról Komor és Tiszteletreméltó Signor arcára csodálkozás ült ki, és lassan szétterülő vigyorgás jelezte, hogy a kifejezés talán nem is olyan kitűnő, mint ahogy gondolta. A bíróság többi tagja láthatóan zavarban volt, és sietve tanácskozni kezdett.

- Asztat akarja mondani, hogy a vádlott hamar kigyón a sodrábul? - kérdezte az elnöklő bíró.

- Igen, aszt akartam mondani, hogy hamar kigyón a sodrábul - válaszolta Mr. Polly egészen elbűvölve a bíró kiejtésétől.

- Nem úgy értette, hogy kolerája szokott neki lenni?

- Úgy értettem, hogy könnyen fölfortyan.

- Akkor mér nem így mondta? - szólt az elnök.

Parsonst megbírságolták és elengedték.

Mindenki az üzletben volt, amikor a csomagjáért jött, és Garvace megtiltotta, hogy betegye a lábát a boltba, és elbúcsúzzon. Amikor Mr. Polly fölment, hogy elfogyassza teáját és margarinos kenyerét, gyorsan besurrant a hálóterembe, mert tudni akarta a Parsons-ügy fejleményeit. De Parsons már eltűnt. Parsons nem volt sehol, még csak nyoma sem maradt. Hálófülkékét kisépérték és bezárták. Életében először, Mr. Polly úgy érezte, hogy pótolhatatlan veszteség érte.

Egy-két perc múlva Platt rontott be. - Brrr! - mondta, de aztán észrevette Pollyt.

Mr. Polly kihajolt az ablakon, és nem fordult hátra. Platt odalépett hozzá: - Már elment - mondta. - Azért elbúcsúzhatott volna a barátaitól.

Kis csend támadt. Mielőtt megszólalt volna, Polly szájába dugta az ujját, és nyelt egyet: - Ráharaptam erre a nyavalyás fogamra - mondta, de még mindig nem nézett Plattra. - Egyfolytában könnyezem tőle. Ha valaki meglát, azt hiheti, hogy bőgök.

HARMADIK FEJEZET

Állások

1

Parsons távozása után Mr. Polly számára Port Burdock nem volt többé a régi. Parsons ritka leveleiből hiányoztak a zengő szívhangok, és alig lehetett bennük felfedezni valamit megszokott „joy de vive”-jéből. Londonba ment, írta, és a Szt. Pál-temető közelében raktárnoki állást kapott egy olcsó divatáruüzletben, ahol nem kértek tőle referenciákat. Telt-múlt az idő, és egyre nyilvánvalóbb lett, hogy új dolgok iránt kezd érdeklődni. A szocializmusról írt, az emberi jogokról, olyasmikről, amik semmit sem jelentettek Mr. Pollynak. Úgy érezte, idegenek kaparintották meg az ő Parsonsát, és most azon dolgoznak, hogy átgyúrák valami más, kevésbé érdekes figurává. Port Burdock pusztaság lett, tele Parsons halványuló emlékével, és a munka: unalom. Platt fejében nyüzsgtek a romantikus gondolatok a társaságbeli hölgyek intrikáiról és bűneiről, s így egymagában unalmas társaságnak bizonyult.

Mr. Polly kedvetlensége általános tunyaságban nyilvánult meg. Az a bizonyos türelmetlenség Mr. Garvace modorában egyszerre csak az idegeire ment. Mindenkivel egyre feszültebb viszonyba került. Fizetésemelést kért, hogy kipróbálja, mennyire biztos az állása, és amikor nem adták meg, fölmondott. Két hónapig tartott, amíg újra el tudott helyezkedni, s ezalatt jócskán volt része magányban, csalódásban, aggodalomban és megaláztatásban.

Először Easewoodba ment egyik nős unokatestvéréhez. Mr. Polly özvegy apja nemrégiben föladta a zenemű- és biciklikereskedését (meg orgonista állását is a plébániatemplomban, amiből fenntartotta magát), és kis évjáradékából ő is az unokatestvér nyakán élt. Mostanában kezdett egyre inkább az idegeire menni az embernek valamilyen titokzatos betegség következtében, ami a helybeli orvos diagnózisa szerint képzelődés volt. Rejtélyes gyorsasággal öregedett, és hihetetlenül ingerlékennyé vált, de az unokatestvér felesége jól tudott bánni az emberekkel, így aztán kijöttek egymással valahogy. A mi Pollynk helyzete egyszerű és világos volt: vendégeskedett. Két hétig élvezte a háziak egyre apadó vendégszeretetét, s ezalatt megírt közel száz levelet, amely mindig így kezdődött:

„Uram! Hivatkozással a Keresztény Világ-ban megjelent hirdetésére, melyben gyakornokot keres az úridivat szakmába, tisztelettel felajánlom szolgálataimat. Hat éves gyakorlattal rendelkezek...”

Amikor aztán feldöntött egy üveg tintát, ami az asztalterítőre meg a hálósobaszőnyegre ömlött, unokabátyja sétálni vitte, és élénk színekkel ecsetelte egy londoni lakás páratlan előnyeit, ahonnan gyorsan lecsaphat a rövid ideig tátongó üresedésekre.

- Igazad van, öregem. Nagyon igazad van. Még hetekig ellóghattam volna itt az időt - mondta és csomagolt.

Egy olyan intézményben kapott szobát, amely részben a hozzá hasonló körülmények között élő férfiaknak nyújtott jótékony fedelet, részben fennkölt, de félelmetes külsejű kávéház volt, afféle „kellemes vasárnap délutáni találkozóhely”. Egy válságos, de kellemes vasárnap délutánt töltött itt, a helyiség végében, és ilyenféle jelszavakat agyalt ki:

„Gigantikus Gigászati Fejlemény Lelkes Tulajdonosa.” (Egy nagy ádámcsutkát látott maga előtt.)

„Búbánatos Vidámság.”

„Mámoros, Ujjongó Gyászjelentés.”

Egy férfias megjelenésű, fiatal segédlelkész észrevette és félreértette Mr. Polly töprengő arcát és mozgó száját, odajött, leült mellé, és szóba ereszkedett vele, mert azt akarta, hogy otthonosabban érezze magát. A társalgás nehézkesen és akadozva döcögött egy-két percig, és ekkor hirtelen egy emlék jutott Mr. Polly eszébe a Port Burdock-i Bazárból. - 'skutya - suttogetta alig érthetően, biztatóan bólintott, fölállt és elmenekült. Megkönnyebbülten és kíváncsi szemmel kóborolt a tarka londoni utcákon.

Érdekelték és felvillanyozták azok az emberek, akikkel a Wood Street meg a Szt. Pál-temető környéki nagykereskedések előtt találkozott (itt kerülhettek össze a vidéki árubeszerzőkkel), de túlságosan emlékeztették saját sorsára, semhogy igazán élvezni tudta volna társaságukat. Vegyes társaság volt, a lelki és testi állapot minden fokán, a bizakodástól a kétségbeesésig, a kínos eleganciától a végső lerongyolódásig. Akadtak itt vidám, törtető, túltengő energiájú fiatalember, akiknek láttán Mr. Polly lelkét gyűlölet és félelem töltötte el. - *Okos klambók!* teli vannak okos *klambósággal. Kultuszos törtetés* - mondta Mr. Polly magában. Voltak itt harmincöt körüli, kiéhezettnek látszó emberek, akik Mr. Polly szerint csakis *prolitárok*, lehettek; már régen szeretett volna találni valakit, akire ráillik ez a jó hangzású szó. Középkorú férfiak, „kivénhedt negyvenesek” a szakma kilátásait vitatták a várószobákban: - Sose volt még ilyen rossz - mondták, s közben Polly azon tűnődött, hogy a *kiaszalt* jelző vajon illik-e rájuk. Voltak közöttük fennhéjázók, akik jelentőségük tudatában szemmel láthatólag bosszankodtak meg dühöngtek, hogy még mindig nincs állásuk, és összeesküvést szimatoltak, aztán olyan nyúlászúvek, hogy az ember még elképzelni se merte, mit csinálnak, ha sorra kerülnek. Volt egy üde és bamba arcú fiatalember, aki szemlátomást azt hitte, hogy a világ minden balszerencséje ellen felvértezte magát rendkívül magas gallérjával, meg egy másik, aki derűtséget keltett meglepően rikító flanelingével és kockás ruhájával. Mr. Polly mindennap körülnézett, hogy megállapítsa, hány tűnt el az ismerős arcok közül, és hogyan mélyül el az aggodalom (mint sajátjának a tükörképe) a megmaradt arcokon; és mindennap néhány új típussal bővült a tengő-lengők serege. Most jött rá, hogy Easewoodból küldött gyámoltalan leveleinek milyen kevés esélye volt a forrásnál várakozó, éhes versenytársakkal szemben.

Amíg az embereket figyelte, Mr. Pollynak az a homályos, kellemetlen érzése volt, hogy egy fogorvos várószobájában ül. Minden pillanatban kiálthatják a nevét, s akkor bevonszolhatja magát egy újabb munkaadó elé, és megint elmondhatja, hogy szenvedélyesen érdekli az üzlet, tele van ügybuzgalommal, s ezt a buzgalmat rendelkezésére bocsátja akárkinek, aki évi huszonhat font fizetést hajlandó érte cserébe adni. A reménybeli munkaadó meg kifejti nézeteit az eszményi alkalmazottról: - Ügyes, igyekvő fiatalemberre van szükségem, aki iparkodik, és nem húzódozik a munkától. Naplopóra, akit noszogatni kell a munkára, és mindig szemmel kell tartani, semmi szükségem. Az ilyet nem használhatom.

Mr. Polly tudatának mélyén és akaratától függetlenül a fegyelmezhetetlen szófaragó - mint a kalapjait kínálgató kereskedő - ilyen kombinációkat kínálgatott választékul az úriembernek: „*Szájas Hentes*” vagy „*Hájas Szentes*.”

- Azt hiszem, uram, engem nem találna naplopónak - mondta Mr. Polly élénken, és igyekezett ügyet sem vetni rosszabbik énjére.

- Olyan fiatalembert akarok, aki kitesz magáért.

- Természetesen, uram. *Termosztatika*.

- Tessék?!

- Azt mondtam, uram, termosztatika. Ez egy olyan mottó nálam. Longfellow-ból való vagyok. Nem próbálkozna meg velem, uram?

A hájas úriember gyanakodva magyarázta tovább az eszményi alkalmazottat. - Valóban kitenne magáért? - kérdezte végül.

- Remélem, uram.

- Kitesz magáért, vagy kiteszem magát.

Mr. Polly elragadtatott horkantást hallatott, elismerően bólintott, és ezt motyogta: - Tisztára az én stílusom!

- Egyik-másik emberem húsz év óta van nálam, a szövetbeszerzőm tizenkét éves gyerek volt, amikor hozzám került. Maga keresztény?

- Anglikán - mondta Mr. Polly.

- Hm - jegyezte meg a munkaadó kicsit habozva. - A sokféle üzleti munkát jól végezni... ehhez jobban szerettem volna baptistát. De hát... - Alaposan szemügyre vette Mr. Polly nyakendőjét, amely szigorú és üzletszerű pontossággal volt megkötve, ahogy az egy álláskereső úridivat-áruhoz illik. Mr. Polly tartását és arckifejezését a mélyben lapuló, fegyelmezhetetlen szófaragó így határozta meg: *Gyalázatos, alázatos, hajbókos tisztelet*.

- Majd tájékozodom maga felől - vetett véget a beszélgetésnek a reménybeli munkaadó.

Mr. Polly gyorsan felállt.

- Köszönöm - bocsátotta el a munkaadó.

Tokás tökféj. Mit szólnál a tokás tökféjhez, mondta a szófaragó hirtelen ihlettel.

- Bízom benne, hogy hallok még önről, uram - mondta Mr. Polly kifogástalan kereskedői modorban.

- Ha minden jól megy - jegyezte meg a reménybeli munkaadó.

2

Az olyan ember, aki arra használja agyának front mögötti területeit, hogy furcsa kifejezéseket és gúnyneveket gyártson rosszul értelmezett szavakból, aki az életet úgy tekinti, mint aranytartalmú sziklatömböt, amelynek értéket csupán a kevés aranyér: a haszontalan öröm ad, aki élvezettel olvassa Boccacciót, Rabelais-t és Shakespeare-t, és a legelkeseredettebb szitok gyanánt használja ezeket a kifejezéseket: *sztertori hőbörgés* és *okos klambó*, az ilyen ember valószínűleg nem sok sikert arat a modern üzleti életben. Mr. Polly mindig színes és szelíd dolgokról álmodozott, ösztönösen gyűlölte az erőfeszítésekkel járó életet. Játszi könnyed-

séggel ellenállt volna az exelnök Rooseveltnak vagy Baden-Powell tábornok, vagy Peter Keary, vagy a néhai dr. Samuel Smiles varázsának, sőt még azt is kétlem, hogy Mr. St. Loe Strachey lelkesítette volna; még rövid időre se cserélt volna velük. De szerette Falstaffot, Hudibrast és a nagy röhögéseket, meg Washington Irving jó öreg Angliáját és II. Károly arisztokratikus korának emlékét. Természetes, hogy csak lassan jutott előbbre. Nem kapott fizetésemelést; sorra elvesztette állásait; volt valami a tekintetében, amit a munkaadók nem szerettek. És még gyakrabban marad állás nélkül, ha nem bizonyul időnként kivételesen pompás eladónak, szinte kínosan rendes és lassú, de nagyon ügyes kirakatrendezőnek.

Egyik állásból a másikba ment, kitalált egy szótárra való gúnynevet, ellenségeket szerzett, és barátságokat kötött, de olyan igaz és szórakoztató barátja, mint Parsons, nem akadt többé. Gyakran volt szerelmes, de csak egy kicsit, és akkor is rövid időre, és néha arra a lányra gondolt, akitől egy félig érett almát kapott. Sejtése lassanként hízelgő bizonyossággá erősödött, tudta, hogy melyikük friss fiatalsága kavarta fel a lányt, hogy annyira megfélemedezett magáról. Néha meg Fishbourne-re gondolt, ahogy jómódúan álmodik a napfényben. Akadtak rossz napjai, amikor fáradt volt és ingerült, kezdődő emésztési zavarai miatt.

Életét különböző erők és hatások befolyásolták és irányították hosszabb-rövidebb ideig.

Canterburybe vetette a sors, és itt a gótikus építészet nyűgözte le. Vérrokonság volt Mr. Polly és a gótika között. A középkorban bizonyára felmászik egy állványra, és egyházi méltóságok kifejező, de nem túl hízelgő képmását faragja ki az oszlopfőkre. S amikor hátratett kézzel elsétált a kolostorok előtt, a székesegyház háta mögött, és elnézte a tér dús gypszöngyegét, az a különös érzése támadt, hogy otthon van, sokkal inkább otthon, mint bárhol eddig. - *Méltóságteljes kappanok* - mormolta magában, abban a hitben, hogy a középkori egyházférfiak egy jellegzetes típusát nevezték így.

Szeretett a templomban üldögegni az istentisztelet alatt, és elnézni a boltíveket, a gyertyákat és a kórust, és hallgatni az orgona hangjához simuló éneket, de a kereszthajóba sohase tette be a lábát, mert ott belépődíjat szedtek. A zene és a hosszan elnyúló, díszes mennyezet látványa határozatlan, misztikus örömmel töltötte el, amit nem tudott szavakkal, még rosszul kiejtett szavakkal sem kifejezni. De némelyik önelégült síremlék az oldalhajókban egész koszorúra való jelzöt kapott: egy *urnányi hamvadék*; *végztisztességtelenségi igénybejelentés*; vagy *kedélytelen angyalság*. Sétált a környéken, és eltöprengett az embereken, akik a meghitt csoportba verődött, kényelmes, régi, szürke kőházakban élnek. A magas kőfalak zöld kapuin át sima pázsit és színpompás virágágyak tűntek a szemébe; a sok kockás ablakokon át ernyős olvasólámpákra és barna kötésű könyvek katonás soraira látott. Egyszer-másszor kamáslis előkelőség ment el mellette (*méltóságteljes kappan*), vagy fehér ruhás fiúkórus vonult el a távoli árkádok alatt, s tűnt el egy kapualjban; vagy rózsaszín leányruha libbent át, mint lepke, a hűvös, csendes téren. Különösen nagy hatást tettek rá a Benedek-rendiek kórházának félig romba dőlő boltívei, meg a Harry harangtorony látványa, ha az iskola mellől nézte. Neki-buzdult, hogy elolvassa a *Canterburyi Mesék*-et, de nem boldogult Chaucer régies angolságával, ellanyhult az érdeklődése, és minden kitalált mesét szívesen odaadott volna néhány valóságos kalandért. Azt kívánta, hogy ezek a rokonszenves figurák bárcsak inkább a valóságban élnének, s nem a történetekben. Nagyon tetszett neki a bathi asszonyosság. Szerette volna, ha felismeri.

És tudomása szerint Canterburyben látott először amerikaiakat. A Westgate Streeten dolgozott egy jól menő üzletben, és innen látta őket, amint arrafelé, a fogadó felé mennek, ahol Chaucer lakott, aztán befordulnak a Mercery Lane-be, Goldstone apát kapuja felé. Feltűnt neki, hogy az amerikaiak állandóan higgadtan rohannak, és nagyon céltudatos, módszeres emberek - sokkal inkább, mint bármelyik angol, akit ismert.

- *Kultúra habzsálás* - próbálkozott. - *Falánkos visszatérés az országanyába.*

Néha, csak úgy mellékesen, előadást tartott róluk az inasoknak. Egyszer hallotta, amikor egy amerikai nőcske a barátnője véleményét kérdezte a Krisztus-templom közelében. A hangsúly és hanghordozás megragadt Mr. Polly fülében, és többé-kevésbé pontosan adta vissza: - Háát csakugyan, tényleg számít ez a Marlowe emlékmű?

- Nincs időnk mellékes, másodrendű attrakciókra, Mamie. Csak a kimondottan nagy dolgokat kell itt megnéznünk, csak benyomásokat kell szereznünk Canterburyről, úgy nagy vonalakban és általában. Mit mond nekünk? Éppen csak ennyit akarok tudni, aztán megeázunk ugyanabban a szobában, ahol Chaucer teázott. És mozgás, hogy elérjük a 4.18-as londoni vonatot...

Többször elmondta magában ezeket a jó hangzású mondatokat, és leírhatatlanul ízesek találta őket. - Csak benyomásokat kell szereznünk Canterburyről, úgy nagy vonalakban és általában - ismételte.

Megpróbálta elképzelni Parsonst amerikaiak társaságában. A maga részéről tudta, hogy teljesen alkalmatlan lenne...

Canterburynél kellemesebb munkahelyet sohasem talált azokban a vándorévekben, bár ami a baráti társaságot illeti, az nagyon-nagyon sivár volt.

3

Canterbury után lett csak igazán elviselhetetlen a világ Mr. Polly számára. Ráeszmélt - nem teljes határozottsággal, inkább valami makacs, kínzó érzés formájában -, hogy nem viszi semmire a szakmájában. Nem ezt a szakmát kellett volna választania, bár hogy milyen szakmát kellett volna választania, azt egyáltalán nem tudta.

Néhanapján alaposan összeszedte és oly agyafúrtnak mutatta magát, hogy beleizzadt, de ez - akárcsak az olcsó festék - nem állta a napfényt. Fösvény is lett, s ebben nagy része volt időnkénti pénztelenségének. Semmi reménye sem volt a versenyben a született tehetségesekkel, a rámenős fiatalemberekkel, akik céltudatosan törekednek az érvényesülésre.

Canterburyi állását fájó szívvel hagyta ott. Egy vasárnap délután egy másik kereskedelmi szakmában dolgozó úriemberrel együtt csónakot bérelt a Stour menti Sturryben. Nyugati szél fújt, s ők boldogan vitorláztak kelet felé egy óra hosszat. Eddig még sohasem vitorláztak, és úgy találták, hogy ez egyszerű és pompás dolog. Amikor megfordultak, a folyó túl keskenynek bizonyult a lavírozáshoz, az ár pedig úgy zúdult velük szembe, mintha csatornából ömlene. Hat óráig tartott, amíg visszaevickéltek Sturrybe (első óra egy shilling, minden következő hat penny), óránként legfeljebb másfél mérföldet tettek meg evezve, amíg a dagály segítségükre nem jött; aztán még egy éjszakai gyaloglás állt előttük Canterburyig - ott pedig kiderült, hogy könnyörtelenül kizárták őket.

A canterburyi főnök jószívű, vallásos ember volt, valószínűleg nem is küldte volna el Mr. Pollyt, ha nem háborítja fel szerencsétlen szófaragó szenvedélye.

- Apály, az apály, uram - mondta Mr. Polly, mert érezte, hogy a dolgok nem állnak olyan rosszul. - Nincs olyan holdkórságos hatalmam, hogy ezen változtatni tudjak.

Lehetetlen volt megmagyarázni a főnöknek, hogy ez korántsem valami vérlázítóan tiszteletlen és istenkáromló megjegyzés.

- És különben is, mit gondol, mi hasznát vehetem magának ma délelőtt, amikor a karját kirángatta a helyéből? - mondta a főnök.

Így hát Mr. Polly folytatta megfigyeléseit a Wood Streeten, és sötét idők köszöntöttek rá. Az állásmorzsákra váró halraj, úgy látszott, nagyobb, mint valaha.

Mr. Polly törte a fejét. Hagyja a fenébe az úri divatot? Most se sok hasznát veszi, és hamarosan, amikor fiatalos lendületét a meglett kor eltompultsága váltja fel, még rosszabb lesz. De mi egyebet csinálhatna? Semmi se jutott eszébe.

Egy este elment egy varietébe, és az a bizonytalan ötlete támadt, hogy fölcsap komikusnak; a varieté komikusai egyáltalán nem voltak viccesek, inkább erőszakos huligánoknak látszottak. De amikor Mr. Polly a nézőtér tatóngó, sötét barlangjára gondolt, rájött, hogy az ő tehetsége egészben véve sokkal kifinomultabb, semhogy ilyesmire használja. A London-híd közelében kikiáltókkal dolgozó zöldséges bódék varázsa is megfogta, de némi gondolkodás után beismerte, hogy teljesen hiányzik belőle a szakmai hozzáértés. Kivándorlási irodákban is érdeklődött, de tőke nélküli kereskedősegekre sehol sem volt szükség a gyarmatokon. Tovább várakozott tehát a Wood Streeten.

Évi öt fonttal leszállította álmait a fizetésről, s ezt meg is kapta annál a claphami kizsákmányoló vállalatnál, amely főleg kész öltönyöket árult, alkalmazottait pincehelyiségben etette, és szombatnként éjfélig tartott nyitva. Nehéz dolog volt itt jókedvűnek lenni. Emésztése egyre rosszabb lett, éjszaka gyakran álmatlanul hevert és gondolkozott. A napfény és a nevetés, a hangos, vidám kirándulások holdfényes éjszakákon, úgy látszott, örökre kivesztek az életéből.

Az áruházi főellenőr nem kedvelte, folyton piszkálta, és megkeserítette napjait: - Hé, Polly! Mozogjon, ne játssza a tetszhalottat! Egy ilyen ügyes fickó, és semmi lendület! Semmi lendület, semmi energia! Mi van magával?

Az éjszakai virrasztások alatt Mr. Pollynak különös érzése volt... Pontosan így érezhet az a süldő nyúl, amelyik átjátszadozta gyermekkorát a napos erdőben, titokban vidáman megdézsmálta a zsenge búzát, izgalmas hajszában, diadalmasan mindig megugrott az arra vetődő, ügyefogyott kutyák elől, és végül, egy hosszú éjszakán át tartó, hiábavaló vergődés után rádöbben, hogy csapdába került, s onnan ki nem mászik többé.

Képtelen volt rájönni, hol a hiba. Óriási erőfeszítéssel igyekezett elkészíteni a diagnózist. Csakugyan nem egyéb, mint lusta naplopó? Föl kéne rugdosnia magát? Nem hitt ebben. Nagyrészt apját hibáztatta - erre valók az apák -, amiért olyan szakmára adta, amihez nem volt kedve, de hogy mihez lett volna kedve, arról fogalma sem volt. Úgy érezte, már az iskola körül nem volt minden a rendjén, de hogy pontosan mikor kezdődött ez az egész, nem tudta. Néhányszor valóban komolyan nekigyürkőzött, s elhatározta, hogy na, most föltör. De ez pokolian szörnyű volt. Lehetetlen! Be kellett látnia, hogy szánalmas alak, egy félresikerült ember minden nyomorúságával, és soha nem számíthat többre, mint legfeljebb egy kis véletlen öröme. De minden önvád és önfegyelmezési kísérlet ellenére lelke mélyén érezte, hogy nem ő a hibás.

Ami azt illeti, Mr. Polly minden baját pontosan elemezte és diagnosztizálta egy bizonyos fennkölt szellemű, aranyvikkere highburyi úriember, aki többnyire a Climax Klub szép könyvtárában irkált. Ez az úriember nem ismerte Mr. Pollyt személyesen, de általánosságban beszélt róla a következőképpen: „Egyike azoknak a beilleszkedni nem tudó egyedeknek, akikről hemzseg a társadalom, amely nem tudta kifejleszteni a kollektív intelligenciát és akaratot a társadalom bonyolultságával arányban álló rend megteremtésére.”

De az ilyesféle mondatok hidegen hagyták Mr. Pollyt.

NEGYEDIK FEJEZET

Az árva Mr. Polly

1

Apja halálával nagy változás állt be Mr. Polly életében. A papa hirtelen halt meg. A helybeli orvos továbbra is kitartott elmélete mellett, miszerint az öreg képzelt beteg volt, de a halotti bizonyítványban mégis némi engedményt tett, és beírta a vakbélgyulladást, ami akkoriban igen divatos nyavalya volt. Mr. Polly arra ébredt, hogy a következő dolgokat örökölte: vitatható számú bútordarabot az easewoodi unokatestvér házában, a vasútállomás közelében, a családi bibliát, egy Garibaldit ábrázoló rézmetszetet. Mr. Gladstone mellszobrát, egy rokkant aranyórát, egy aranymedaliont (valamikor az anyjáié volt) és néhány apróbb ékszert meg csecsebecsét, egy csomó, csaknem értéktelen viselt ruhát meg egy biztosítási kötvényt és betétkönyvet, ami összesen háromszázötvenöt fontot tett ki.

Mr. Polly mindig halhatatlannak és örökkévalónak tartotta az apját. Hanyatló éveiben az apja magába zárkózott, és nem szólt semmit a biztosítási kötvényről. Mr. Pollyt a vagyon is, a gyász is meglepte. Egyikkel sem igen tudott mit kezdeni. Anyja elvesztése rég elfelejtett gyermekbánat volt, a legerősebb érzelem életében Parsonshoz fűzte. A barátkozó természetű, egyetlen gyermek sokszor hátat fordított otthonának; a nagynéni, aki az anyja helyét töltötte be, szűkmarkú volt, és mániákusan takarított, hamar fenyített, és csendet parancsolt: nem lehetett egy hanyag kisfiú barátja. Átmenetileg megkedvelt más fiúkat és lányokat, de egyikkel sem volt olyan gyakran és meghitten együtt, hogy barátságuk elmélyülhetett volna. Mire felnőtt, megtépázott gyengédsége elkorcsosult, és riadt féltékenységgé változott. Apja mindig idegen volt, ingerlékeny idegen, mindig készen rá, hogy beavatkozzon és kioktasson, és érezte, hogy csalódott csemetéjében. Megdöbbenő volt az elvesztése, mintha váratlanul lyuk támadt volna a világegyetemben, és az égre felírták volna a szót: halál! De a hír eleinte nem szaggatta Mr. Polly szívét, inkább élénk figyelemre hangolta őt.

Amikor a sürgős táviratra az easewoodi házikóba érkezett, már holtan találta apját. Johnson, az unokafivér, nagyon ünnepélyesen fogadta, és fölkísérte az emeletre, hogy megnézzék a kinyújtóztatott, merev, halotti lepelbe burkolt alak szokatlanul nyugodt arcát, amely a megnyúlt orr miatt megvetőnek látszott.

- Milyen megbékélt - mondta Mr. Polly, és igyekezett nem venni tudomást a megvetésről.

- Megváltás volt neki a halál - mondta Mr. Johnson.

Csend állt be.

- A második elhunyt, akit életemben látok, nem számítva a múmiákat - szólt Mr. Polly, mert úgy érezte, mondania kell valamit.

- Mindent megtettünk, ami tőlünk telt.

- Tudom, öregem. Tudom.

Újra hosszú csend következett, aztán Mr. Polly nagy megkönnyebbülésére Johnson az ajtó felé indult.

Estefelé Mr. Polly magányos sétára indult, és séta közben halott apja hirtelen életre kelt. Régen elfelejtett dolgokra emlékezett - vidám pillanatokra, amikor apja együtt bolondozott az agyonheccelt kisfiúval; arra a bizonyos évenként ismétlődő kirándulásra a Kristály Palota pantomim-előadására, amely csupa olcsó csillogás volt és csupa csoda; apja félelmetes hátára,

mialatt vevőket szolgált ki a legkisebb zugig ismert boltban. Furcsa, hogy éppen egy düh-roham emléke hozta legközelebb a halotthoz. Apja föl akart vinni egy kis díványt a keskeny, kanyargós lépcsőn a bolt mögötti szobácskából az emeleti hálósobába, és a dívány beszorult. A papa egy darabig hízelgett a dívánnak, és igyekezett a lelkére beszélni, aztán felnyögött, mint egy megkínzott lélek, és szabad folyást engedett vak dühének: káromkodott, ütötte, verte, rúgta a pimasz bútordarabot, s végül iszonyú nekirugaszkodással fölrángatta, miközben helyenként alaposan megrongálta a lépcső korlátját, meg a dívány egyik lába is kitört. Az a pillanat, amikor az önuralom mindenestül elpárolgott, és Mr. Polly fölfedezte, hogy apja éppolyan ember, mint a világon bárki, páratlanul mély nyomot hagyott ebben a fura lélekben. Mintha valami végtelen életerő áradt volna apjából, és simogatta volna meleg kézzel Polly szívét. Nagyon élénken emlékezett most erre a pillanatra, s ez rengeteg más emlékre is magyarázatul szolgált, amely különben széteső és zavaros lett volna.

Egy vékonydongájú, nyakas alak azzal vesződik, hogy megátalkodott holmikat cipeljen át képtelen fordulókon - ebben a szimbólumban Mr. Polly önnön helyzetét és az emberiség minden baját ismerte föl.

Apjának nem volt valami jaj de jó élete, és most mindennek vége.

Johnson az a fajta ember volt, aki élvezi a temetéseket. Melankolikus, komoly, gyakorlatias, harmincöt éves férfi, mindig készen arra, hogy tanácsot adjon. Jegypénztárosként működött az easewoodi vasútállomáson, és nagy felelősségtudattal látta el hivatalát. Természettől fogva óvatos és kimért volt, s ez alaposan kifejezésre jutott vele született merev tartásában meg előreugró homlokában. Sápadt és szeplős volt, szeme mélyen ülő és sötétszürke. Főszórazása a krikettjáték volt, csak éppen nem tekintette játéknak. Nagy ünnepnek számított, ha krikettmeccsre ment, s úgy ment, mintha templomba menne; bíráló szemmel figyelt, fukarkodott a tapssal, és mélyen megsértődött, ha a játék eltért a szokottól. Mindenről megvolt a maga szűkszavú, de rendíthetetlen véleménye. Dámát játszott, és sakkozott csökönyösen; komolyan és kitartóan olvasta a *British Weekly*-t. Felesége rózsás arcú, alacsony, megnyerő modorú asszony volt, jól tudott bánni az emberekkel, sokat beszélt, kiszámítottan mosolygott, eltökélten kedves volt, és vidám, bizakodó nézeteket vallott mindenről, még ha nem is volt se vidám, se bizakodó. Nagy, kifejező kék szeme volt, és kerek arca, és férjét mindig Harold néven emlegette. Együttérző és tapintatos megjegyzéseket tett az elhunytól Mr. Pollynak, élénken biztató hangon: - Igazán, egész vidám volt a végén - mondta többször is élvezettel, mintegy gratulálva: - Igazán vidám volt.

Szinte kíváncsiságá tette a halált.

A házaspár eltökélte magában, hogy nagyon jó lesz Mr. Pollyhoz, és minden lehetséges módon segíti a kivételesen ügyefogyott embert. Amikor leszedték az asztalt az egyszerű vacsora után, amely sonkából, kenyérből, sajtból, savanyúságból, hideg almatortából és egy kis sörből állt, beültették Pollyt egy karosszékre, majdnem olyan gonddal, mintha rokkant volna, ők meg a magas székekre telepedtek, és Polly feje fölött megnyitották a temetési előkészületekre irányuló tárgyalást. Végül is a temetés határozottan társadalmi esemény, és ritka is, ha az embernek nincs családja és kevés a rokona, nem akarták tehát elrontani, nehogy kárba vesszen.

- Persze, igazi halottaskocsi kell, nem olyan tákolmány, ahol a kocsis a koporsón ül - mondta Mrs. Johnson. - Az, szerintem, tiszteletlenség. Nem is értem, hogy tudják az emberek rászánni magukat, hogy olyan tákolmányokban vigyék ki őket a temetőbe? - Tompított hangon beszélt, mint mindig, ha esztétikai érzékéről akart bizonyosságot tenni. - Szeretem azokat az üveges halottaskocsikat. Olyan finomak és szépek.

- Podger halottaskocsiját béreljük, az a legjobb egész Easewoodban - döntötte el Johnson.
 - Mindent úgy, ahogy illik - mondta Mr. Polly.
 - Podger bármikor kész eljönni és mértéket venni - jegyezte meg Johnson. - Aztán egy-két kocsi kell a gyászolóknak, aszerint, hogy kiket hívsz meg.
 - Nem szándékoztam meghívni senkit - mondta Mr. Polly.
 - De hát egypár jó barátot meg kell hívnod. Nem engedheted meg, hogy apádat eltemessék anélkül, hogy meghívtál volna egy-két jó barátot.
 - És torra valónak marhasültet - mondta Mr. Polly.
 - Marhasültet semmiképpen sem, de persze adni azért kell valamit. Sonka és csirke, az illik ilyenkor. Nem lehet nagy sütés-főzés csapni, hiszen pont a közepén kellene abbahagyni a ceremónia miatt. Mit gondolsz, Harold, kiket kell Alfrédnek meghívni? Csak a közeli rokonokat. Az ember nem akar nagy tömeget összecsiszítani, de tiszteletlennek se akar látszani.
 - De a papa gyűlölte a rokonokat - majdnem mindegyiket.
 - Most már nem gyűlöli őket, ebben biztos lehetsz. Éppen ezért azt hiszem, mindegyiknek el kellene jönni. Még Mildred nénédnek is - mondta Johnson.
 - Kicsit keselyű dolog, nem igaz? - jegyezte meg Mr. Polly, de ügyet se vetettek rá.
 - Tizenketten, tizenhárman lesznek legfeljebb, ha mindenki eljön - mondta Johnson.
 - Mindent előkészíthetünk a hátsó szobában, a gyászkesztyűket és a whiskyt az elsőszobába, és amíg mi a temetésen vagyunk, Bessie egy tálcán mindent behoz, és szép rendesen kirak. Whisky kell, a nőknek meg sherry vagy portói...
 - Hol veszed meg a gyászruhát? - kérdezte Johnson váratlanul.
- Mr. Pollynak a bánat eme szükséges kelléke eszébe se jutott. - Még nem gondolkoztam rajta, öregem. - Kellemetlen érzés bizsergett végig a testén, mintha ültében máris feketedne. Utálta a fekete ruhát.
- Azt hiszem, muszáj gyászruhát venni - mondta Mr. Polly.
 - Úgy bizony - mondta Johnson ünnepélyes mosollyal.
 - Ezt végig kell csinálnom - motyogta Mr. Polly.
 - Ha neked lennék, kész nadrágot vásárolnék. Egyébre igazán nincs is szükség. Legfeljebb egy fekete selyem nyakkendőre meg egy cilinderre, széles gyászszalaggal. No meg kesztyűre.
 - Ónix mandzsettagomb kell neki mint főgyászolóknak - jegyezte meg Mrs. Johnson.
 - Nem kötelező - mondta Mr. Johnson.
 - De előkelő.
 - Előkelő, persze - mondta Mr. Johnson.

Ezek után Mrs. Johnson a lehető legnagyobb élvezettel és részletességgel rázendített a koporsótémára, miközben Mr. Polly egyre jobban magába roskadt a karosszékben, és egy kis félénk protestálás után beleegyezett mindenbe, amit csak mondtak. Miután visszavonult az éjszakai nyugovóra, sokáig gubbasztott a dívány szélén, ahol megágyaztak neki, és a közeli jövőt fürkészte. - Nem hagynak békét az öregnek, még az utolsó pillanatban se.

Úgy gyűlölte a halál gondolatát és a hozzá tartozó előkészületeket, ahogy egy egészséges állat gyűlöli. Elméje szokatlan társadalmi problémákkal birkózott.

- Valahogy mégiscsak el kell kaparni őket. Bár többször felkerestem volna az öreget, amíg élt.

2

A gyász után Mr. Pollynak eszébe jutott a vagyona s a vele járó gond és felelősség. Ez csak másnap - éppen vasárnap volt - kezdett derengeni benne, amikor templomba menet Johnsonnal végigsétált Easewood fejlődő városnegyedén, a lázasan épülő házak útvesztőjében. Johnson szabadnapos volt, és idejét nagyon bőkezűen arra szánta, hogy megvitassa Mr. Polly üzleti kilátásait, és intelmekkel lássa el.

- Valahogy az egész dolog nem megy a fejembe. Szerintem humbug az egész - mondta Mr. Polly.

- A helyedben egy elsőrangú üzletben igyekeznék állást szerezni Londonban, jóformán semmi bért se kérnék, hanem a tőkéből élnék. Én bizony ezt tenném.

- Adnám az előkelőt - mondta Mr. Polly.

- Jobb referenciáid lennének. - Szünet. - Gondoltál rá, hogy befekteted a pénzed valamibe? - kérdezte Johnson.

- Még alig szoktam meg a gondolatot, hogy pénzem van, öregem.

- Valamit kell csinálnod vele. Ha jól elhelyezed, évi húsz fontot is hozhat.

- Ez még eszembe se jutott - védekezett Mr. Polly.

- Rengeteg dolog van, amibe befektetheted.

- Aztán sose tudnám biztosan, hogy visszakapom-e. Nem vagyok én egy *zseniális finans.* Akkor már inkább lóversenyeznek.

- Én nem tenném a helyedben.

- Nem az én stílusom, öregem.

- Pedig pénzesbánya - mondta Johnson.

Mr. Polly bizonytalanul dűnnyögött.

- Vannak építkezési részvénytársaságok is - kockáztatta meg Johnson töprengő hangon.

Mr. Polly tárgyilagos rövidséggel elismerte, hogy vannak.

- Jelzálogra is kölcsönözhetsz. Az a legbiztosabb befektetés - mondta Johnson.

- Egyáltalába' nem töröm rajta a fejem, legalábbis, amíg az öreget el nem földelik - vágta ki magát Mr. Polly.

Befordultak a sarkon az állomás felé.

- És ha egy kis üzletet nyitnál? Nem is lenne rossz - mondta Johnson.

Ez az ötlet akkor nem tűnt nagyon csábosnak Mr. Polly szemében. De később gyökeret eresztett. Úgy hullott a fejébe, mint csöppnyi, alig látható mag, és csírázásnak indult.

- Ezek a boltok nincsenek rossz helyen - mondta Johnson.

A házsor, amelyre utalt, az építkezés végső, fájdalmas stádiumában leledzett, mielőtt a gyógyító vakolókanál elsimítja a téglafalak érdességét. „Kirakatok és berendezés a bérlő kívánsága szerint” - hirdette egy tábla a házsor végén. Az üzlethelyiség mint téglalakú barlang tátongott, fölötte vastraverzek; hátul az ajtónyílás és az emeleti lakószobákhoz vezető lépcső látszott.

- Nem rossz hely - mondta Johnson, és belépett a helyiségbe. Mr. Polly követte. - Ide jönnek a polcok - mutatott Johnson az üres falra.

A két férfi felment a bolt feletti nappaliba (vagy talán inkább hálószoba lesz?), aztán lementek a konyhába.

- Az új házakban mindig kicsiknek látszanak a szobák - jegyezte meg Johnson.

A leendő hátsó ajtón bukkantak elő ismét a házból, és óvatosan lépkedtek át a törmelék között az udvaron, ki az utcára. Aztán továbbmentek az állomás felé. Itt egy járda és néhány már működő üzlet alkotta Easewood kereskedelmi központját. Szemben, az út másik oldalán, kinyílt egy jól menő kis üzlet oldalajtaja, és egy férfi a feleségével meg egy matróruhas kisfiúval lépett ki az utcára. A csinos asszony barna ruhát meg virágdíszes szalmakalapot viselt, és a kis csoport egészben véve nagyon kiöltözött, tisztára súrolt volt, mintha skatulyából húzták volna elő. A bolt nagy, tükröablakos kirakatában az árukat most függöny takarta, s ezen cikornyás betűkkel a következő felírás állt:

RYMER HENTES ÉS ÉLELMISZER-KERESKEDŐ

és alatta, kéjes kacskaringókkal:

A VILÁGHÍRÚ EASEWOODI KOLBÁSZ!

Mr. Johnson és emez ingyenségkirály kölcsönösen üdvözölték egymást.

- Már a templomba? - kérdezte Johnson.

- Little Doringtonba sétálunk a mezőn át - mondta Rymer.

- Nagyon kellemes séta.

- Nagyon.

- Remélem, élvezni fogják.

- Ez a fickó jól csinálta - mondta Johnson, hangját lehalkítva, amikor a kis csoport eltávolodott. - Jóformán semmivel jött ide, négy évvel ezelőtt. Olyan vékony volt, mint egy karó. Nézd meg most! Persze, keményen dolgozott - vont le a tanulságot Mr. Johnson.

A két unokatestvér elgondolkozva ballagott egy ideig.

Aztán Johnson megszólalt: - Az egyik ember ehhez ért, a másik ahhoz... Aki jól nekifekszik, csodát csinálhat egy kis boltból.

3

A temetési előkészületek simán és kedélyesen folytak Mrs. Johnson avatott irányítása mellett. A szomorú esemény előestéjén kerített valahonnan egy csomó fekete selymet, egy doboz rajzszeget meg egy konyhalétrát, és roppant finom ízléssel feldíszítette a házat fekete füzérekkel és girlandokkal. Fekete kreppbe burkolta a kopogtatót. Széles girlanddal ékesítette fel a Garibaldi-rézmetszetet, és tintába mártott pólyával bebugyolálta a Gladstone-mellszobrot, mert ezek a megboldogultak voltak. A két vázát, Tivoli és a Nápolyi-öböl látképével,

megfordította, úgyhogy a tarka tájak eltűntek szem elől, s csak az egyszerű, kék zománc látszott. Nem halasztotta tovább, megvette a régóta áhított asztalterítőt az elsőszobába, és az eddig híven szolgáló, agyonkopott és fakult, rózsamintás plüssgyönyörűséget fölcserélte egy püspöklila terítővel. Mindent megtett, amit a szerető gondosság csak tehet, hogy kis otthonának méltóságteljes, ünnepi külsőt adjon.

Fölmentette Mr. Pollyt a meghívók szétküldésének terhes feladata alól, és ahogy a vendégek érkezésének ideje közeledett, kiküldte Mr. Johnsonnal a ház mögé, a nadrágszík formájú kertbe, mert zavartalanul akarta elvégezni az utolsó simításokat az előkészületeken. Együtt küldte ki őket, mert furcsamód azt érezte, hogy Mr. Polly meg akar lógni szent kötelessége elől, a kertből pedig nem volt kijárat, csak a házon keresztül.

Mr. Johnson kitartóan és eredményesen kertészkedett, és különösen nagy volt zellerben és borsóban. Lassan sétált végig a keskeny, középső ösvényen, és megmutogatott Mr. Pollynak egy csomó érdekes dolgot a borsótermesztésről: a szépen elgereblyézett talajt, a bölcsen leküzdött nehézségeket és mindent, amit megtett ennek a makrancos, de hasznos főzelék-félének javára és kedvére.

Hirtelen ideges nevetés és hangos beszéd jelezte a házból az első vendégek érkezését. Túl voltak a várakozás legfeszültebb szakaszán.

Amikor Mr. Polly visszament a házba, három teljesen idegen, rózsás arcú, tüntetően barátságos, lelkesülten gyászoló fiatal nőt talált, kapkodóan élénk beszélgetésben Mrs. Johnsonnal. Régi jó angol szokás szerint mind a hárman nagy lendülettel megcsókolták Mr. Pollyt.

- Ők a Larkins unokatestvéreid - mondta Mrs. Johnson. - Ez Annie - (váratlan ölelés és cuppanós puszi); - ez Miriam - (erélyes ölelés és cuppantás); - és ez Minnie - (hosszan tartó ölelés és puszi).

- Rendben is van - mondta Mr. Polly, és kicsit gyűrötten és elfulladva bontakozott ki a szívélyes bemutatkozásból. - Értem.

- Itt van Larkins nénéd - mondta Mrs. Johnson, amikor a három fiatal lány élteesebb és kövérebb kiadása megjelent az ajtóban.

Mr. Polly riadtan hátrált, de Larkins nénit nem lehetett megúszni. Megölelte, és csattanósan megcsókolta unokaöccsét, aztán megragadta a csuklójánál, és fürkészőn nézett az arcába. Larkins néninek kerek, érzelmes és szeplős ábrázata volt.

- Akárhun ráismertem volna - mondta lelkesen.

- Halljátok a mamát - mondta az Annie nevű unokatestvér. - Még életében se látta.

- Akárhun megismertem volna, úgy formázza a Lizzie-t - mondta Mrs. Larkins. - Pont olyan szemed van, mint az anyádnak. Micsoda hasonlóság! Még hogy én sose láttam! Dajkáltam is őt, kotnyeles kisasszony. Dajkáltam!

- Most már nem tudnád dajkálni, mama - jegyezte meg Annie kipukkanó nevetéssel.

Ezen mind a három lány nevetett.

- Amiket te összebeszélsz, Annie - mondta Miriam, s egy ideig a szoba harsogott a vidámságtól.

Mr. Polly úgy érezte, hogy muszáj valamit mondania: - Kinőttem már a pelenkából.

Ahogy ezt a megjegyzést fogadták, az egy Mr. Pollynál sokkal szerényebb jellemet is meggyőzött volna arról, hogy végtelenül szellemes volt. Egy második, csaknem ugyanolyan jó bemondással folytatta: - Most már én jövök a dajkálással. - Sunyin nézett a nagynénire, és mindenki fetrengett a nevetéstől.

- De nem engem, köszönöm - vette át a tréfát Mrs. Larkins, és a jókedv tetőpontra hágott.

Furcsa, de úgy látszott, valahogy könnyű volt megtalálni a hangot ezekkel a rokonokkal. Még mindig vidáman kuncogtak és viháncoltak, ha arra gondoltak, hogy Mr. Polly Larkins nénit dajkálja, amikor Mr. Johnson kiment a kopogtatásra, és egy görnyedt alakot vezetett be. Mrs. Johnson rögtön felkiáltott: - Nicsak, Pentstemon bácsi!

Pentstemon bácsi döbbenetes volt. Vén volt inkább, mint tiszteletre méltó. Az idő megfosztotta feje búbját a hajtól, és a zsákmányt hanyagul és pártatlanul szétszította arca többi részén. Löttyögő, öreg frakkot viselt, és magas köcsögalapját nem emelte le a fejéről. Nagyon hajlott volt, és gyékényszatyrot cipelt, amelyből saláta és hagyma kandikált ki szerényen. Az alkalomhoz illő megtiszteltetésnek szánta őket. Hiábavaló volt Mr. Johnson igyekezete, az öreg nem hagyta, hogy megszabadítsa különböző terheitől. Bebicegett a szobába, megállt lihegve, és mélységes gyűlölettel nézegette a társaságot. A hirtelen felismerés szikrája lobbant szemében.

- Te is itt vagy? - szólt Larkins nénihez. - Inkább lennél a... Ezek a jányaid?

- Azok - felelte Larkins néni. - És különbek, mint...

- Ez itt az Annie? - mutatott rá Pentstemon bácsi bütykös hüvelykujjával.

- Csuda, hogy emlékszel a nevire!

- Összerondította a gombaágyásomat, a béka! - mondta Pentstemon bácsi barátságtalanul. - El is láttam a baját. Elfenekeltem - alaposan. Emlékszem én órá. Itt van egy kis zöltség, Grace. Friss ám, egészséges. A szatyorra szükségem van, nehogy itt maradjon, gondold rá!... Leszögeztétek már? No, ti mindig elsietitek a dolgot. - Egy fájós fog megint magára irányította a figyelmét, és mérgesen szívogatta a fogát. Volt valami erő ebben az öreg emberben, ami mindenkit elnémított néhány pillanatra. Mintha fajtánk durvább földművelő múltjának egy darabja lett volna, olyan volt, mint egy jókora göröngy a papírhalmik között. A szatyrot a sáros zöltséggel felette óvatosan az új, lila terítőre helyezte, óvatosan levette kalapját, és dús színekben pompázó, vörös-sárga zsebkendővel leitatta a homlokát, és megtörölgette a kalap bélését.

- Örülök, hogy eljött, bácsi - mondta Mrs. Johnson.

- Hát elgyüttem - mondta Pentstemon bácsi. - Elgyüvögettem. - Mrs. Larkinshoz fordult: - Szolgálnak a lányok?

- Nem, nem szolgálnak, és nem is fognak.

- Nem - ismételte meg a bácsi sokatmondóan, és Mr. Pollyra nézett.

Újabb vendégek érkeztek, és a jövés-menés megmentette Mr. Pollyt attól, hogy ő kerüljön közszemlére.

- Á, itt van May Punt - mondta Mrs. Johnson.

Alacsony nő jelent meg, egy természetes asszonytól kölcsönkért gyászruhában, és apró, hirtelen-szőke, hegyes orrú kisfiút vezetett, akit minden nagyon érdekelt - most volt először temetésen. Nyomban utánuk megérkezett Mrs. Johnson néhány barátnője, akik azért jöttek, hogy a tiszteletadás nagyobb legyen, s akikre Mr. Polly később csak homályosan, bizonytalanul

emlékezett. (Mildred néni, aki valami kideríthetetlen okból a család szégyene volt, elutasította Mrs. Johnson meghívását, nagy megkönnyebbülésére mindenkinek, aki érti a dolgot - ahogy Mrs. Johnson célzott rá -, de hogy ki és mit ért, arról Mr. Pollynak, ahogy kitűnő mesterem szokta mondani, halvány segédfogalma sem volt.)

Mindenki mély gyászt viselt, természetesen, mai angol módra, divatos szabású kabátban és kalapban jelent meg, amelyről a kelmefestő munkája messziről lerítt. Nagyon kevés gyászfátyol akadt, s a kosztümökből hiányzott az a finom, különleges, a gyászt magáért a gyászért élvező jelleg, amit egy hasonló kontinentális gyülekezethél azonnal felfedezhettünk volna. Ez a fekete ruhás idegenekből álló sokadalom mégis elképesztette és megzavarta Mr. Polly fogékony lelkét. Úgy érezte, messze fölülmúlja minden várakozását.

- No, lányok - mondta Mrs. Larkins -, nézzétek, nem tudnátok-e segíteni valamit. - És a három lány szédületes nyüzsgésbe kezdett az első és hátsó szoba között.

- Remélem, egy pohár sherryt és egy kis süteményt senki sem utasít vissza - mondta Mrs. Johnson. - Ki nem állhatjuk a ceremóniát. - És Pentstemon bácsi zöldségeinek helyén megjelent a borosüveg.

Pentstemon bácsi nem volt hajlandó megválni a kalapjától. Mereven leült egy székre a falnál, tiszteletre méltó fejfedőjét a lába közé rakta, és árgus szemmel figyelt mindenkit, aki feléje közeledett. - Össze ne lapítsd a kalapomat - mondta.

A beszélgetés általános hangzavarrá dagadt.

Pentstemon bácsi Mr. Pollyhoz fordult: - Nyápic legényke vagy. Mindig elleneztem, hogy Lizzie hozzámenjen az apádhoz, de ami elmúlt, az elmúlt. Ha jól tudom, kereskedősegédet faragtak belőled, vagy ilyesmit.

- Divatárust - mondta Mr. Polly.

- Emlékszek. Ezek a lányok állítólag varrónők.

- Azok bizony! - kiáltotta Mrs. Larkins a szobán keresztül.

- Ide egy pohár sherryt - jelentette ki Pentstemon bácsi, aztán szelíden Pollyhoz fordult: - Látod, nem tágítanak tőle.

Mrs. Johnson egy pohár italt nyújtott neki, az öreg elvette, két kérges ujja között maga elé tartotta, és kritikus szemmel nézegette.

- Ezt is neked köll megfizetni - mondta. - Na, egészségedre. - Ne lépj a kalapomra, te lány. Már a szoknyáddal is lesöpörsz egy shillinget az értékéből. Nem olyan kalap ez, mint amilyenbe manapság futkosnak. - Szürcsölt egyet a sherryből.

A sherry egyszerre megoldotta mindenkinek a nyelvét, és a kezdeti feszélyezettség feloldódott.

- Föl kellett volna boncolni - hallotta Mr. Polly a megjegyzést, amit Mrs. Punt intézett Mrs. Johnson egyik barátnőjéhez. Miriam és egy másik lány elmerültek Mrs. Johnson dekorációinak csodálatában: - Milyen csodálatosan szépek és finomak - ismételték sűrűn mind a ketten.

A sherryt és a süteményt tárgyalták még akkor is, amikor a köpcös, vidáman szomorú, simára borotvált kis Mr. Podger, a temetkezési vállalkozó megérkezett búskomor segédje kíséretében. Egy darabig Mr. Johnsonnal társalgott kint a folyosón. Jövetelének célja lecsendesítette a hullámzó beszélgetést, és az emberek figyelme Mr. Podger súlyos léptei nyomán az emeleti szoba felé fordult.

Sűrűsödött a hangulat Mr. Polly körül. Láta, hogy mindenki ünnepélyes mohósággal vedeli a sherryt, sőt egy gyűszűnyt még a Punt gyerek is kapott a kellő ceremónia kíséretében. Aztán a fekete bőrkesztyűk kiosztása következett, nagy próbálgatás és ujjgyakorlatok között.

- Jó kesztyűk - jegyezte meg Mrs. Johnson egyik barátnője.

- Van ott egy pár a kis Willie-nek is - mondta Mrs. Johnson diadalmasan.

Láthatólag mindenki roppant elégedett volt az esemény bámulatra méltó rendezésével.

Egyszer csak megjelent Mr. Podger, és kihalászta a társaságból Mr. Pollyt mint főgyászolót, hogy Mrs. Johnsonnal, Mrs. Larkinsszal és Annie-val együtt az első kocsiba ültesse.

- Rendben van - mondta Mr. Polly, és nyomban megbánta, hogy olyan élénken helyeselt.

- Pár embernek gyalog kell menni? Csak két kocs van - mondta jókedvűen Mrs. Johnson. - Azt hiszem, hatan is elférnek egyben-egyben, de akkor hárman még mindig hoppon maradnak.

Nagylelkű versengés indult meg a gyaloglásért, s miután a két másik Larkins lány szemérmesen bevallotta, hogy szorít az új cipő, s egyébként is észrevehetően égtek a vágytól, hogy utazhassanak, berakták őket is az első kocsiba.

- Szorosan leszünk - mondta Annie.

- Nekem az nem fáj - mondta Mr. Polly.

Ami erre a megjegyzésre kitört, azt Polly magában így fogalmazta meg: „*Hisztérikás összeborulódás.*”

Mr. Podger újra előkerült, miután futólagos szemlét tartott a koporsó lezötyögtetése felett a lépcsőn, ami éppen folyamatban volt.

- Hozzák már! - mondta jókedvűen, és a kezét dörzsölte. - Hozzák már!

Ez a momentum élénken megragadt Mr. Polly emlékezetében, ugyanígy a kocsikázás a temetőbe, szorosan beékelődve két gyászruhás, fiatal nő közé, meg az is, hogy a szél barátságatlan, a szertartást végző lelkész pedig náthás volt, és nagyokat szipákolt két mondat között. Milyen csodálatos az élet! Milyen csodálatos minden! Vajon mire számított Polly, hogy most mindent olyan meghökkentően másnak érzett?

Azon kapta magát, hogy figyelme egyre inkább a Larkins lányokra terelődik. Az érdeklődés kölcsönös volt. A lányok bizonyos elfojtott izgalommal figyelték, élénken reagáltak minden szavára és mozdulatára, Polly alaposabban szemügyre vette a lányokat. Annie-nak kék szeme, szép piros szája és éles hangja volt; féktelen élénkségét még a szomorú esemény se tudta elnyomni. Minnie gyengéd volt, gátlástalanul fogdosta Mr. Polly kezét, és csicssergett a fülébe. Miriam haja sötét, természete nyugodtabb volt, mint nővéreié, és komolyan nézett Mr. Pollyra. Mrs. Larkins nagy örömét lelte lányaiban. A lányokban túltengett a naiv melegsívűség, mert ritkán találkoztak emberekkel, és egy ismeretlen unokafivér pompás alkalomnak kínálkozott érzelmeik levezetésére. Mr. Pollyt eddig nem nagyon csókolgatták, és most egy kissé szédelgett. Ha az élete függ tőle, akkor se tudta volna megmondani, tetszik-e neki valamelyik Larkins lány, vagy sem. Mindenesetre jólesett megnevetetni őket. Mindenben nevettek.

Gondolatai ide-oda csapongtak, az unokatestvérekre gondolt, a temetésre meg önmagára, hogy mint főgyászoló van itt, széles, gyászszalagos, vadonatúj cylinderben. Nézte a szertartást, elmulasztotta a végszavakat, és különös érzések szorították össze a szívét.

5

Mr. Polly gyalog ment vissza a házhoz, mert egyedül akart lenni. Miriam és Minnie szívesen hozzászegődtek volna, de amikor megpillantották mellette Pentstemon bácsit, előrementek.

- Okos vagy - mondta Pentstemon bácsi.

- Örülök, hogy ez a véleménye - szánta el magát Mr. Polly egy kis beszélgetésre.

- Szeretek kicsinyég járkalni evés előtt - mondta Pentstemon bácsi, és nagyot böfögött. - Ez a sherry föl akar gyönni. Szatócskotyvalék, annyi szent.

Aztán megkérdezte, mibe kerülhetett a temetés, és láthatólag tetszett neki, hogy Mr. Pollynak fogalma sincs róla.

- No, fiam, akkor biztos sokkal többbe kerül, mintsem gondolod - nyugtatta meg. Elgondolkozott. - Ménkü sok temetkezési vállalkozót ismertem - jelentette ki. - Ménkü sokat.

A Larkins lányok vonták magukra a figyelmét. - Szobákat ad ki, és takarítani jár, meg házakhoz megy főzni. Oszt nézd meg ezeket. Hogy ki vannak öltözve! Akármilyen legyenek, ha nem köcsönruhába. És gyárba járnak.

- Jól ismerte az apámat, Pentstemon bácsi?

- Nem állhattam Lizzie-t, amér' így elherdátta magát - és Pentstemon bácsi egy még kiadósabbat böfögött. - A sherry nem volt valami fájni - mondta, és reszkető hangjában Polly most először fedezett fel valami szánalomfélét.

A temetés meg a metsző szél csodálatos étvágycsinálónak bizonyult, és minden szem felcsillant az utcai szobában szervírozott hidegtálak láttán. Mrs. Johnson fűgén tett-vett, s mikor Mr. Polly belépett, a vendégek éppen asztalhoz ültek.

- Gyere, gyere, Alfréd. Nélküled nem láthatunk neki - kiáltotta a háziasszony vidáman. - Betsy! Kinyitotta már a sörösüvegeket? Pentstemon bácsi, gondolom, iszik egy korty whiskyt?

- Tedd le, majd én megkeverem. Nem iszok olyat, amit asszony kever - és Pentstemon bácsi nagy gonddal biztonságba helyezte a kalapját a könyvszekrényen.

Volt két hideg főtt csirke, amit Johnson szeletelt fel szakértelemmel és igazságosan, egy szép darab sonka, disznósajt, hús- és vesepestétom, egy nagy tál saláta és vegyes savanyúság, később hideg almatorta, lekváros tekercs meg egy jókora Stilton-sajt, rengeteg üveg sör, limonádé a nőknek és tej a Punt gyerekeknek. Remek és bőséges lakoma volt. Mr. Polly egyik oldalán Mrs. Punt ült, aki főleg arra figyelt, hogyan eszik a csemetéje, a másik oldalán Mrs. Johnson egyik iskolatársnője, aki a háziasszonnyal régi iskolai emlékekről beszélgetett, meg arról, hogy a közös barátnők mennyire megváltoztak, és milyen házasságot kötöttek. Pollyval szemben Miriam helyezkedett el és egy másik a régi Johnson-féle baráti körből, és Pollynak disznósajtot kellett szeletelnie, és alig volt annyi hely a széke mögött, hogy a sürgő-forgó Bessie elférjen, úgyhogy mindent összevéve gondolatait még akkor sem tudta volna gyászos tünődésnek szentelni, ha Pentstemon bácsi és Mrs. Larkins között ki nem tör a szócsata a mai fiatal lányok neveléséről. Mr. Johnson hiába dobott be időnként egy-két csillapító megjegyzést, a vita már-már azzal fenyegetett, hogy romba dönti a gyászünnep harmóniáját.

Az összkép körülbelül így festett:

Nézzük először Polly jobbán Mr. Puntot, aki finom, halk hangon beszél. - Azt hiszem, Mr. Polly, a maga agyában sem fordult meg még, hogy szegény, drága édesattyát szét kellett volna boncolni.

A bal oldali nő közbevág: - Csak emlékeztettem Grace-t a visszahozhatatlan, régi szép időkre.

Válaszkísérlet Mrs. Puntnak: - Egy pillanatig sem gondoltam rá. Adhatok egy darab disznósajtot?

Töredék balról: - A Báj és a Szépség, így hívtak bennünket, és ugyanabban a padban ültünk.

Mrs. Punt hirtelen kitörése: - Ne nyeld le a villát, Willie! Tudja, Mr. Polly, volt egy fiatal-ember, egy orvos, aki nálam lakott...

Egy hang az asztal végéről, nagyon lágyan: - Sunkát, Elfréd? Még alig ettél sunkát.

Bessie bukkan fel Mr. Polly széke mögött, s vadul küszködik, hogy átjusson, Mr. Polly mindent elkövet, hogy segítségére legyen. - Elfér? Mingyár'. Előrerukklok egy kicsit. Hó-rukk! Rendbe' van!

Nő a bal oldalon vitézül folytatja, és mindenkihez szól, aki hajlandó odafigyelni, miközben Mrs. Johnson tűnik föl mellette: - Aki ma látja, el se hinné, hogy mindenből viccet csinált, és hogy csak ült ott szemtelenül, meg pofákat vágott a tanítónőre, miközben...

Mrs. Punt állhatatosan: - A bendő tartalmát mindenesetre meg kellett volna vizsgálni.

Mrs. Johnson hangja: - Elfréd! Add idebb a mustárt.

Miriam előrehajlik az asztal felett: - Elfréd!

- Egyszer bezártak minket miatta. Az egész iskolát!

Miriam erélyesebben: - Elfréd!!

Pentstemon bácsi kihívóan emelt hangon: - Megin' elnászpángolnám, ha most is azt csínyálná. El én, a mihaszna kölkit!

Miriam elkapja Mr. Polly tekintetét: - Elfréd, ez a hölgy ismeri Canterburyt. Meséltem neki, hogy ott dolgoztál.

Mr. Polly: - Örülök, hogy ismeri.

A hölgy ordítva: - Imádom Canterburyt.

Mrs. Larkins emelt hangon: - Senkitől se tűröm, hogy a lányaimon köszörülje a nyelvét, akár öreg, akár fiatal!

Pukkanás! Nem lehet tudni, honnan.

Mr. Johnson csak úgy általában: - Nem habzik a sör. A fűtött szoba...

Bessie: - Bocsánat, uram, hogy megint erre jövök, de... - A többi nem hallható. Mr. Polly helyezkedik: - Hó-rukk! Rendbe'! Rendbe' van.

A kések és villák, bizonyára valami titkos megegyezés alapján, csörömpölni kezdenek, és elnyomnak minden más hangot.

- Senki még csak nem is sejti, mibe halt bele, senki se... Willie, faljál lassabban. Senki se kerget. Nem maradsz le a vonatról, akkor se, ha lassabban falsz.

- Emlékszel, „Báj” kisasszony, amikor egyszer fogalmazásóránk volt...

- Kevés ilyen rendes lány akad, mint az enyimek, bár nem illik, hogy én mondjam eztet.

Mrs. Johnson harsány, vendégszerető hangon: - Harold! nem akar Mrs. Larkins még egy falatka csirkét?

Mr. Polly a helyzet magaslatára emelkedve: - Vagy egy kis disznósajtot, Mrs. Larkins? - Elfogja Pentstemon bácsi pillantását: - Küldhetek egy kis disznósajtot, uram?

- Elfréd!

Pentstemon bácsi hangosat böfög. Pillanatnyi megrökönyödés. Annie vihog.

Mr. Polly mellett a történet csendesen, de kérlelhetetlenül folyik tovább: - Az új doktor egyenesen bejött, és azt mondta: „Mindent ki kell szedni és spirituszba tenni, mindent!”

Willie hallhatóan nyeldekel.

Baloldalt a történet tetőpontjára ér: - Úrihölgyek, aszongya, a tollukat mártják a tintába, és nem az orrukat.

- Elfréd - rábeszélően.

- Némelyik ember kígyót-békát kiabál mások lányaira, mer' neki sose volt egy se, pedig két szerencsétlen feleséget is sírba vitt a viselt dolgaival.

Johnson igyekszik úrrá lenni a szenvedélyeken: - Csak nem ássuk ki a régi csatabárdot egy ilyen szép napon?

- Hívhatod őket régi csatabárdnak, akkor is fölérnek egy tucat olyannal, mint aki örök nyugalomra juttatta őket, a szegénykéket.

- Elfréd! - kicsit szemrehányóan.

- Ha megfulladsz, biz' isten, nem kapsz egy falatot se többet. Pudingot se! Semmit!

- És ott fogott minket, ott bizony, minden délután egy álló hétig.

Úgy látszott, hogy a történet véget ért, és Mr. Polly úgy felelt, mint akire nagy hatással voltak az elmondottak: - Nahát!

- Elfréd! - kissé csüggedten.

- És akkor meglett! Kiderült, hogy lenyelte a szekrénykulcsot...

- Akkor ne hagyd, hogy az emberek kígyót-békát kiabáljanak!

- Ki kiabál kígyót-békát?

- Elfréd! Ez a hölgy tudni szeretné, hogy a Prossersék elmentek-e Canterburyből?

- Nem akarok én a légynek sem ártani...

- Alfí, törődj a disznósajttal.

És ez így ment órákon át.

Zavarba ejtette, de ugyanakkor fel is villanyozta Mr. Pollyt; így bőségesen és válogatás nélkül evett, és jóval a befejezés előtt, amikor ötnegyed óra múlva a társaság szedelőzködni kezdett, félretolta a sajtos tányért, sóhajtva, nyújtózkodva feltápáskodott a lakoma maradványai mellől, derűs hangulatát egy kis emésztési zavar és melankólia felhőzte be.

A kandalló és a lefüggönyözött ablak között állt, a Larkins lányok gyűrűjében. Küzdött a közelfő lehangoltsággal, és azon erőlködött, hogy roppant vicces megjegyzéseket tegyen az Annie ujjain lévő feltűnő gyűrűkre.

- Nem igaziak - mondta Annie kacéran. - Zsákbamacskán nyertem.

- Nadrágba' járt az a kandúr, ugye? - keltett szünni nem akaró derűtséget Mr. Polly.

- Hogy te miket beszélsz! - mondta Minnie, és rácsapott Mr. Polly vállára.

- Szentisten! - kiáltott fel Polly hirtelen elkomolyodva. Eszébe jutott valami, amiről eddig tökéletesen megfeledkezett.

- Mi baj? - kérdezte Mr. Johnson.

- Már három nappal ezelőtt vissza kellett volna mennem az üzletbe. Hű, mekkora cirkusz lesz ebből.

- Nohát, micsoda remek pofa vagy - mondta Annie, aztán visítva nevetett, mert remek gondolata támadt: - Ki fognak rúgni.

Mr. Polly torz pofát vágott.

- Meghalok! - mondta Annie. - Azt hiszem, te egy cseppet se bánod, ha meghalok a nevetéstől.

Mr. Polly kicsit már kényelmetlenül érezte magát Annie jókedve és Miriam megbotráncozott arckifejezése miatt, mentegetőzésképpen mormogott valamit, és kiment a hátsó szobán meg a konyhán át a kis kertbe. A hűvös levegő s a gyéren szitáló eső jólesett neki. De most a torkig lakott gyengegyomrúak rosszkedve borította el. Lelkébe sötét reménytelenség lopakodott. Zsebre dugott kézzel végigment az ösvényen, a kivételesen jól ápolt borsóágyak között, és érthetetlen, leküzdhetetlen bánat fogta el apja miatt. A lakoma vad lármája és zűrzavaros izgalma úgy elszállt belőle, mint egy félrelebbentett függöny. Arra a felhevült, dühös, küszködő emberre gondolt, aki olyan esztelenül káromkodva rángatta a diványt a lépcsőfordulóban, és aki most csendben, elrejtve fekszik egy szabályos, téglalakú verem fenekén, mellette egy halom föld, ami hamarosan eltakarja. A sír csendje! Csodálatos csend! Önvádat érzett. Gyűlölet fogta el ezekkel az emberekkel szemben - valamennyiükkel szemben.

- Tyúkeszű vihogók! - mondta.

A kerítéshez ment, rákönyökölt, és belemeredt a semmibe. Úgy tűnt neki, hogy sokáig állt így. A házból hangos beszéd hallatszott, aztán elhalkult, és Mrs. Johnson Bessie-t hívta.

- Hátborzongató hajcihő! Jól belecsöppentem. Temetkezési kabaré! Persze, őt ez nem bántja. Neki már minden mindegy.

Mr. Polly hosszú ideig senkinek se hiányzott.

Mikor végre újra megjelent közöttük, szinte mogorván nézett, de ezt senki sem vette észre. Az órájukra pillantgattak, és Johnson mindentudónak bizonyult a vonatokat illetően. Mintha csak a távozás pillanatában fedezték volna fel újra Mr. Pollyt, néhány többé-kevésbé az alkalomhoz illő szót vetettek oda neki. De Pentstemon bácsi sokkal izgatottabb volt a gyékényszatyr miatt, amit gondatlanul elhántak valahová (meggyőződése szerint kapzsiságból), semhogy egyáltalán törődjön Mr. Pollyval. Mrs. Johnson megpróbálta becsapni őt egy hasonló, de silányabb szatyorral - az övének egyik füle madzaggal volt kijavítva, olyan csodálatos módszerrel és utánozhatatlan finomsággal, amihez csak ő értett -, és az agg gentleman kora és értelmi képességei ellen elkövetett súlyos sértésnek vette ezt a próbálkozást. Mr. Pollynak nagyjából csak a Larkins-trió maradt. Minnie, szemérmetlenül, egymás után adta a búcsú-

csókokat, aztán mindig rájött, hogy még nincs itt az idő az indulásra. Miriamon látszott, hogy ostobának tartja nővérét, és együttérző pillantásokat váltott Pollyval. Annie abbahagyta a vihogást, és csaknem érzékenyült. Őszintén meghatódva jelentette ki, hogy nem talál rá szavakat, mennyire élvezte a temetést.

ÖTÖDIK FEJEZET

Román

1

Mr. Polly a temetés után minden kellemetlenségre felkészülve tért vissza Claphambe, és férfiasan fogadta elbocsátását.

- Csupán egy *hajószállal* előzött meg - mondta udvariasan a főnöknek.

A hálóteremben közölte a többiekkel, hogy vakációra megy, mielőtt újra munkába állna, de mert ő is zárkózott volt, akárcsak az apja, elhallgatta az örökséget.

- No, az meg is lesz - mondta Ascough, a cipőosztály vezetője. - Úgyis ez a divat mostanában. „Hat Hét a Csodálatos Wood Streeten.” Kirándulásokat is szerveznek...

„Egy kis vakáció!” Ez jutott először eszébe, ha vagyonára gondolt. A vagyon lehetővé tette ezt a kis vakációt. A vakáció volt az élete, a többi csupán nyomorúságos vegetáció. És most vakációra mehet, van pénze mindenre, vasúti jegyre, szállásra és evésre. De jó lett volna valakivel megosztani ezt a vakációt!

Egy darabig azt a tervet forgatta a fejében, hogy fölkeresné Parsonst, ráveszi, adja fel az állását, és menjen vele Stratford-on-Avonba, Shrewsburybe meg a walesi hegyekbe, a Wye folyó mellé és más ilyen helyekre, egy igazán pompás, gondtalan, korlátlanul szabad, finom, kis egyhónapos vakációra. De sajnos, Parsons már régen elment a Szt. Pál-temető melletti divatárustól, és nem hagyta meg a címét.

Mr. Polly megpróbálta elhitetni magával, hogy éppoly boldogan fog csavarogni egyedül is, de ismerte magát. Arról álmodozott, hogy elragadó, érdekes emberekkel találkozik útközben - talán még regényes találkozásai is lesznek. Ilyesmik történtek Chaucernél és *Bokassiónál*; végtelen könnyedséggel történtek Richard de Gallienne *Az aranyhajú lány nyomában* című nagyon ártalmas könyvében, amit Canterburyben olvasott; de abban azért nemigen bízott, hogy ez Angliában is megtörténhet vele.

Amikor egy hónappal később végre kilépett a claphami üzlet mellékajtaján a verőfényes londoni utcára, a korlátlan szabadság mámoros érzésével, nem tudott kalandosabbat kitalálni: a Waterloo állomásra hajtatott, és jegyet váltott Easewoodba.

Vidám örömekre vágyott baráti társaságban. Azt hiszem, így lehet a legpontosabban kifejezni azt, amire legjobban vágyott egész életében. Egy-két fontja már elment a kollégáira, háromszor hívta meg őket válogatottan finom vacsorára, és tettek egy nagyszerűen sikerült kirándulást a wandsworthi és wimbledoni mezőkön át Richmondba; vidám, lármás társaságtól körülvéve vonult be az ünnepélyesen boldog házigazda az Özbakba, ahol mesés hideg sültet és salátát meg puncsot kaptak. Puncsot! s hozzá egy borsos számlát. De most hétköznapi volt, és Easewoodba utazott cókókjával, egy üres szakaszban, és kinézett az ablakon a világba, ahol minden számításba jöhető rokon lélek gürcöl valamilyen munkahelyen, vagy éppen állást

keres, csüggedten és mardosó aggodalommal. Kibámult a külvárosi utcákra, az egyforma házsorokra, amelyek vagy nyomatékosan és türelmetlenül „kiadók” voltak, vagy zsúfolásig elfoglaltak barátságtalan emberekkel. Wimbledon közelében egy golfpályát pillantott meg és két idősebb urat, akik boldog semmittevésben élhettek volna, mégis arra adták a fejüket, hogy kis, fehér labdákat kergessenek és ütögessenek jó messzire, rendkívül elkeseredetten és ügyesen. Ez sehogy se ment Mr. Polly fejébe.

Feltűnt neki, mintha most látná először, hogy minden utat merev deszkapalánkok, vaskerítések vagy kínos gonddal nyírt sövények szegélyeznek. Azon tűnődött, hogy külföldön talán vannak gyönyörűen gondozatlan, kerítés nélküli, nyílt országutak. Végül is talán legjobb lenne, ha külföldön töltené a vakációt.

Egy emlék kísértette, félig elfelejtett kép vagy álom formájában: hintó áll az út szélén, és négy elegánsan öltözött ember, két férfi meg két nő, szertartásos táncot lejt, hajlongva és bókolva egy vándorhegedűs zenéjére, akivel összeakadtak. Ők az egyik irányból jöttek, a hegedűs a másik irányból érkezett - szerencsés találkozás volt -, és mindjárt táncolni kezdtek. Mintha egyenesen a boldog Thêlème-ből jöttek volna, ahol ez a mottó: tégy, ahogy jólesik! A kocsis kifogta a két fényes szőrű lovat, azok békésen legelésztek, ő pedig egy kövön ült, és tenyerével ütötte a taktust. A napfény átszűrődött a fák lombjában, dús volt a fű az erdőben, tele sárga nárcisszal, s a gyepon, ahol táncoltak, százszorszép virított szerteszét.

Mr. Polly, a jó lélek, szentül hitte, hogy ilyesmi megtörténhet, és meg is történik valahol. Aznap reggel csak az hozta kicsit zavarba, hogy ő még sohasem látott valóban megtörténni ilyesmit. Talán Guildfordtól délre történnek! Talán Olaszországban történnek! Talán már száz év óta egyáltalán nem is történnek! De az is lehet, hogy mindjárt itt a sarkon túl történnek, hétköznapiokon, amikor minden derék Polly a maga boltjának a foglya. Így álmodozott gyönyörűséges képtelenségekről, hogy a szíve is belesajdult, miközben zötyögött vele a vicinális Mr. Johnson józan otthona és Mrs. Johnson lelkes, jókedvű istenhozottja felé.

2

Mr. Polly örömkö és kötetlenség utáni nyugtalan sóvárgását „haroldjohnson”-ra fordítva kijelentette: kicsit körül akar nézni, mielőtt új állást vállal. Ezt a döntést Mr. Johnson szívből helyeselte. Megállapodtak, hogy Polly beköltözik régi szobájába, és heti tizennyolc shillinget fizet lakásért-ellátásért. Másnap reggel Mr. Polly korán elment hazulról, és egy kerékpárral tért vissza. A Johnson ház mellett, a homokos talajú, kis utcában akarta elsajátítani a biciklizés tudományát; de erre a tanulmányi küzdelemre emberségesen borítsunk fátlyat.

Egy csomó könyvet is vásárolt: Rabelais-t, hogy legyen egy saját példánya, az *Ezeregy-éjszakát*, Sterne műveit, s a *Feketeerdő Meséi*-nek több kötetét, olcsón, antikváriumban, aztán William Shakespeare műveit, Belloc *Római Utazásának* egy használt példányát, Purchas *Zarándoklatai*-nak egyik kötetét meg a *Iászón élete és halála*-t.

- Inkább vegyél egy jó tankönyvet a könyvelésről - mondta Mr. Johnson, miközben a meghökkentő könyvekben lapozgatott.

A megkésett tavasz nagy léptekkel közeledett, hogy kárpótoljon az elvesztegetett időért. Napfény és friss szél áradt szét a földön, gomolygó felhők flottája vitorlázott, sürgős és nagy jelentőségű küldetésben, az ég kék tengerén. És rövidesen Mr. Polly ott karikázott, kicsit bizonytalanul, az ismeretlen surreyi utakon, mindig kíváncsian, vajon mi vár rá a következő sarkon túl; nézte a kökényt, és várta, mikor nyit már a galagonya első, fehér bimbója. Meg-

döbbenve és elszomorodva tapasztalta, mint minden józan gondolkodású ember, hogy május elején még nincs május.

Nem hajtott olyan egyenletes tempóban, ahogy értelmes emberek szoktak, akik útitervet csinálnak, s tudják, mennyi idő alatt érnek egyik helyről a másikra. Váltakozó gyorsasággal hajtott, úgy, mintha várna valamit, amit ha nem kap meg, attól az élet még szép marad, csak egy kicsit szürkébb. Néha oktanul vidám volt, füttyölnie és énekelnie kellett, néha meg hihetetlenül szomorú lett, de ez egyáltalán nem fájt neki. A levegőtől és a mozgástól megszűntek emésztési zavarai, és egész kellemes volt esténként sétálgatni a kertben Johnsonnal és terveket kovácsolni a jövőre. Johnson tele volt ötletekkel.

Továbbá Mr. Polly megjegyezte magának az utat Stamtonba, ebbe a fejlődő, népes külvárosba, s mikor lába a biciklizéstől megerősödött, a kerekek óhatatlanul elvitték ahhoz a mellékutcai házhoz, ahol a Larkins család otthona volt.

Óriási lelkesedéssel fogadták.

Az utca nyomorúságos kis zsákutca volt, apró házakból állt, és minden háznak majdnem egészen lapos, zárt erkélye volt, és ütött-kopott, barna ajtaja fekete kopogtatóval. Fényes, új biciklijét nekitámasztotta az erkélynek, kopogtatott és várt. Úgy érezte, hogy fekete szövetrohájában és szalmakalapjában nagyon jó megjelenésűnek és jómódúnak látszik. Miriam nyitott ajtót. Kék mintás kartonruhát viselt, amely kiemelte bőrének meleg, sárgás tónusát, s bár majdnem négy óra volt délután, ruhaujját könyékig föltúrte, mintha valami házi munkával foglalkozna, és kilátszott vékony, de nagyon formás, sárgás karja. A kivágásnál lazán összetűzött ruha megmutatta finom, kerek nyakát. Egy pillanatig gyanakodva, csaknem ellenségesen nézte Mr. Pollyt, aztán hirtelen felismerte.

- Nézd csak! Elfréd van itt - mondta.

- Gondoltam, megnézek benneteket.

- Fura, hogy csak így eljöttél hozzánk.

Egy másodpercig némán álltak egymással szemben, aztán Miriam magához tért a nem várt meglepetésből.

- *Felfedező vándorlóság* - mutatott Mr. Polly a biciklire.

Miriam láthatólag nem méltányolta a megjegyzést.

- Várj egy kicsit - szánta el magát hirtelen. - Szólok a mamának.

Váratlanul becsapta orra előtt az ajtót, s a kissé elképedt Pollyt az utcán hagyta. - Mama! - hallatszott a házból, s utána gyors beszéd következett, amiből Polly semmit sem tudott kivenni. Miriam újra megjelent. Csak néhány pillanat telt el, a lány külseje mégis mintha megváltozott volna. Ruhája ujját letúrte, kötényét levetette, s kedvesen borzas haját valamennyire rendbe hozta.

- Nem akartalak kizárni - mondta, és kilépett a küszöbre. - Csak szóltam a mamának. Hogy vagy, Elfréd? Jól nézel ki. Nem is tudtam, hogy biciklizel. Most vetted? - A kerékpár fölé hajolt: - Szép fényes. Képzem, mennyit vesződhetsz vele, hogy tisztán tartsd.

Mr. Polly ruhasuhogást hallott a folyosó felől, s a ház hirtelen megtelt izgatott sürgés-forgás elfojtott zajával.

- Majdnem az egész nikkelezve van - mondta Mr. Polly.

- Mi van ebbe a táska-micsodába? - kérdezte Miriam, s aztán más tárgyra tért. - Nagy fölfordulás van nálunk, tudod. Nagytakarítást csinállok máma, nem vagyok valami nagyon rendes, de aztán rám jön, és mindent fölforgatok. Azt hiszem, a többiek semmihez se nyúlnának, ha én nem csinálnám. Mindent úgy kell vened, ahogy van, Elfréd! Még szerencse, hogy nem mentünk el mind hazulról. - Szünetet tartott. Húzta az időt. - Örülök, hogy újra láthatlak - ismételte.

- Nem bírtam magammal - mondta Mr. Polly gálánsan. - Át kellett jönnöm, hogy újra lássam az én csinos unokatestvéreimet.

Miriam nem válaszolt rögtön. Lángvörös lett. - Hogy te miket beszélsz! - mondta, és Pollyra bámult.

Szerencsétlen Pollynk, mint mindig, most is a helyzethez illő bókot akart kinyögni, közel hajolt Miriamhoz, tágra nyílt, barna szemét rászegezte, és sokatmondóan hozzátette: - De hogy melyiket a három közül, azt nem árulom el.

A lány arckifejezéséből azonnal ráeszmélt, milyen szörnyen veszélyes játékot űz. Sóvár fény villant fel Miriam szemében. Szerencsére Minnie hangja feloldotta a feszültséget.

- Szerbusz, Elfréd - kiáltotta a lépcsőről. A frizurája épp csak tűrhető volt, a piros blúztól az egész lány egy kicsit fakó lett, de az őszinte örömhöz, amellyel Mr. Pollyt üdvözölte, nem fért kétség.

A lányok kijelentették, hogy velük kell teáznia.

Virágos, ócska pongyolában előkerült Mrs. Larkins is, és túlradó kedvességgel megismételte az invitálást. Mr. Polly bevitte a biciklijét, és elhelyezte egy keskeny, üres, de piszkos folyosón, aztán mindnyájan betódultak a rendetlen kis konyhába, és lekapkodták az asztalról a déli maradékot.

- Csak ide jöhetsz, mert Miriam fölforgatta az elsőszobát - mondta Mrs. Larkins. - Én még ilyet életembe' nem láttam, hogy egy lány ennyire odalegyen a takarításér'. Neki az az ünnep, ha súrolhat. Nyakig benne vagyunk, ahogy mondani szokják, de mindegy, azért isten hozott. Sajnos, az Annie munkába' van máma, hétfőig nem is jön haza.

Miriam székeket hozott, és tüzet rakott. Minnie Pollyhoz sündörgött: - Örülök, hogy megint látlak, Elfréd - mondta melegen, bensőségesen, és közben kilátszott egy törött foga.

Mrs. Larkins előszedte az uzsonnaholmikat, és hosszan fejtegette életmódjuk nemes egyszerűségét, és hogy Pollynak „nem szabad megszólalni minket amér ilyen egyszerűen élünk”. Elhalmozta Mr. Pollyt kedvességükkel, amitől a szeretetre vágyó fiatalember egészen megmámorosodott. Ragaszkodott ahhoz, hogy ő is segít teríteni, és óriási nevetést keltett azzal, hogy úgy tett, mintha nem tudná, hová kell tenni a tányérokat, késeket meg a csészéket.

- Ki mellett fogok ülni? - kérdezte, és viharos derűtséget fakasztott, mert megpróbálta úgy rendezni a tányérokat, hogy egyszerre üljön mindegyikük mellett. Mrs. Larkins leroskadott a karosszékebe az állóóra mellett (az óra fekete volt a kosztól, és nem járt), hogy istenigazából kinevethesse magát Mr. Polly jól megjátszott csacsiságán.

Végre asztalhoz ültek, és Mr. Polly most aztán csillogtathatta humorát. Elmesélte, hogyan tanult meg biciklizni. Úgy találta, hogy elég, ha csak kimondja azt, hogy „csin-csin”, máris kitör a szünni nem akaró jókedv.

- Nem láttam előre a kis véletlen *baleséseket*.

(Minnie kuncog.)

- Kövér öregúr... ingujjban... nagy szalmakalap, olyan, mint egy papírkosár... elindul, át akar vágni az úton... az olajkereskedésbe... szórja a pénzét olajra...

- Az istenér, csak nem tiportad el? - mondta Mrs. Larkins levegő után kapkodva. - Csak nem tiportad el, Elfréd!

- Eltiporni! Azt már nem! Nem szoktam eltiporni semmit. Csin-csin. Nyomom a csengőt. Csin-csin...

(Sírnak a nevetéstől.)

- Ki akarja eltiporni? Hallja a csengőt. Csin-csin. Szélroham. Röpül a kalap, bele a kerékbe. Csin-csin! Atyaisten! mi lesz ebből! A kalap az úton, az öregúr utána, csengő, ordítás. Ő rohan belém! Nem csenget, nem is volt csengője - fogta magát, és belém rohant. Fölfordulok, de megkapaszkodok a tiszteletre méltó fejébe. Ő is fölborul velem együtt. Olajoskanna bumm-bumm, ki az útra.

(Közjáték: Minnie-nek morzsa megy a torkára, mindenki vele foglalkozik.)

- Szóval, mi lett az olajkannás öregemberrel? - kérdezte Mrs. Larkins.

- Ücsörögtünk az út közepén, és volt egy kis eszme-csereberénk. Mondtam, hogy nem szabadna neki kijönni ilyen veszélyes kalapba, ami nekimegy az embernek. Mondtam, hogyha a kalapja nem fogad szót neki, inkább hagyja otthon. Jó kis erkölcsi *prédikátumot* tartottam neki, mondhatom. Ide hallgasson, uram... Ide hallgasson, uram! Vau-vau-vau. Dühöngető. De folyton ilyen dolgok történnek biciklizés közben, értik? Minden beleszalad az emberbe, a népek, tyúkok, macskák, kutyák és más egyebek. Széles e világon minden rám pályázik. Minden!

- És te sose szaladtál neki semminek?

- Soha! - Becsszavamra - mondta Mr. Polly ünnepélyesen.

- Halljátok! aszongya, soha - visította Minnie, és megint olyan állapotba került, hogy sürgősen hátra kellett veregetni.

- Ne hülyéskedj - mondta Miriam, és keményen csapkodta Minnie hátát.

Mr. Polly még soha nem aratott társaságban ekkora sikert. Csüngtek minden szaván és nevettek. Hogy tudott ez a család nevetni! És Polly szerette a nevetést. A környezetet csak homályosan érezte; erősen hasonlított ahhoz, amelyben mindig is élt. Agyonmosott abrosz az asztalon, a teáskanna nem illik a csészékhez, minden tányér más, a kések kopottak, a vaj megint egy másféle, zöldes üvegtartóban. Hátul egy polc, rajta néhány szedett-vedett cserépedény, szerszámos láda és egy rendetlen varrókosár. Az ablakban csenevész muskátli fonnyadozik, és a szakadt, foltos tapétájú falat rikító színű reklámnaptárak borítják. Női ruhák lógnak az ajtóba vert szögeken, a padlót meg mindenféle színű, különféle nagyságú linóleumdarabok takarják. A karosszék, amelyen ül, billeg - ez utóbbi újabb alkalom egy kis humorizálásra.

- Hóha, vén gebe! Hő, te ficánkos paripa - mondta Mr. Polly.

- Amiket ez összebeszél! Az ember sose tudhassa, mit mond legközelebb!

3

- Még hogy elmész? Szó se lehet róla! Nyolckor vacsorázunk - kiáltotta Mrs. Larkins. - Ha már ájtóttél, itt maradsz vacsorára - folytatta, miközben Minnie hangosan helyeselt. - Járkájj egyet a lányokkal, aztán gyere vissza vacsorára. Elmehtek Annie elé, közbe' én rendet rakok és megterítetek.

- Mama, hozzá ne nyúljon az elsőszobához - mondta Miriam.

- Ki a fene akar hozzányúlni a te szépséges elsőszobádhoz! - Mrs. Larkins egy pillanatra nyilván megfélemlített Polly jelenlétéről.

Míg a lányok kicsípték magukat, Mrs. Larkins jó tulajdonságait ecsetelte; aztán a fiatalok elindultak kicsit körülnézni Stamtonban. Hangos jókedvüket az utcán elfogódott illedelmesség váltotta fel, s ez különösen feltűnő volt Miriamnál. Elvitték Mr. Pollyt a stamtoni sétátérre, megmutatták neki a parkőr csinos házikóját, az aszfaltozott sétányokat, és a „jubéliumi szökőkutat” - legalábbis ők így mondták -, a viola- és nárciszágyakat, az elragadóan szép, zöld keretes hirdetőtáblákat, a „művészi” plakátokkal. Aztán elmentek az újtemetőbe, gyönyörködtek a távoli surreyi hegyek látványában, megkerülték a gázműveket, eljutottak a csatornához és a gyárhoz, amely éppen akkor öklendezte ki magából a meglepődéstől sugárzó Annie-t.

- Szerbusz - mondta Annie.

Minden épeszű embernek kellemes érzés, ha embertársai barátságos érdeklődésének közepontjában áll. S ha az ember ráadásul még fiatal is, és tudja, hogy szorult belé egy kis szellem, és jól áll neki a gyászruha, az embertársak meg rajongó, beszédes, fiatal nők, akik versenyeznek azért, hogy mellette mehessenek, akkor igazán meg lehet bocsátani egy kis titkos, jóleső izgalmat ennek a fiatalembernek. Márpedig a lányok ugyancsak vetélkedtek érte.

- Most az enyimé lesz. Egész délután a tieteké volt. Meg, mondani is akarok neki valamit - jelentette ki Annie.

Mondani akart neki valamit. Mindjárt ki is bökte.

- Tudod, igazán zsákbamacskán nyertem azokat a gyűrűket.

- Micsoda gyűrűket?

- Amiket a szegény papád temetésén láttál. Te kisütötted, hogy jelentenek valamit. Pedig nem, bizony isten.

- Akkor valakik nagyon nem használták ki az alkalmat - mondta Mr. Polly megértően.

- Nem is volt semmiféle alkalom. Én nem engedek meg semmit a férfiaknak.

- Én se - mondta Mr. Polly.

- Lehet, hogy egy kicsit bolondozok jókedvembe’ - ismerte be Annie. - De ez nem jelent semmit. Én nem vagyok olyan...

- Rendben van - mondta Mr. Polly.

4

Tíz óra is elmúlt már, amikor Mr. Polly ragyogó holdfényben visszafelé karikázott Easewood-ba. A kormányán himbálódzó kis lampion rózsaszínes fénykarikát vetett az első kerék köré. Iszonyú elégedett volt magával és az elmúlt nappal. Vacsorához jókora kancsó habzó gyömbérsört ittak. Kellemesen izgatott kedélyállapotát semmi sem zavarta meg, amíg meg nem látta Johnson aggódó és szemrehányó ábrázatát. Johnson nem feküdt le, Pollyt várta, cigarettázott, és Purchas *Zarándoklatai*-nak egyik kötetével kísérletezett. Éppen a szerzetesről olvasott, aki a *szarmaták* földjére ment, és látta az óriási, sátrakkal megrakott tatár szekereket.

- Baleseted volt, Elfréd? - kérdezte Johnson.

A válaszban megmutatkozott Mr. Polly gyenge jelleme.

- Apróság, öregem. A pedál meglazult Stamtonban, nem tudtam továbbmenni. Amíg várnom kellett, meglátogattam az unokatestvéreket.

- Csak nem a Larkinsékat?

- De igen.

Johnson hatalmasat ásított, részletek felől érdeklődött, és Mr. Polly baráti beszámolót tartott.

- Na jó - mondta Johnson -, akkor indulás lefeküdni. A könyvedet olvastam. Marhaság. Nem is értem egészen. Ha kíváncsi vagy a véleményemre: teljesen elavult dolog.

- Jól van, jól van, öregem.

- Ahogy látom, egy csöpp hasznát se lehet venni semmiben.

- Egy csöppet se.

- Láttál valami boltot Stamtonban?

- Semmit, ami szóba jöhetne. Jóccakát, öregem - mondta Polly.

E rövid beszélgetés előtt és utána is Mr. Polly gondolatai meleg érzésekkel kalandoztak unokanővérei körül ezen a szép tavaszi éjszakán. Mr. Polly gondolatvilágát már régen megfertőzte az angol irodalom, amire egy tisztességes kereskedősegédnek vagy boltosnak semmi szüksége nincs, és ami azt a homályos, de veszedelmes meggyőződést keltette benne, hogy egy vidám és bátor férfihoz úgy illik, hogy merészen és kicsit lelkiismeretlenül udvaroljon. Úgy tűnt neki ma este, hogy elegáns, humoros és praktikus dolog lesz, ha egyszerre mind a három nővérek csapja a szelet. Nem mintha bármelyik is különösebben tetszett volna neki, de volt valami, amit szeretett bennük. Szerette, hogy fiatalok, nőiesek, örökké jókedvűek, és érdeklődnek iránta.

Mindenen nevettek, és semmit se tudtak, és Minnie-nek letört egy foga, Annie meg kiabált és visítozott, de azért nagyon-nagyon érdekesek voltak.

Miriam volt talán a legkülönb köztük. Mr. Polly mindegyiket megcsókolta, és Minnie-től többszörösen visszakarta a csókot: *olimpuszi puszi*.

Befúrta az orrát a párnába és elaludt. Jobban érdekelték az álmok, mint az, hogy boldoguljon az életben, pedig az ő helyzetében egy józan fiatalembernek inkább ezzel kellett volna törődnie.

5

És ettől kezdve Mr. Polly kettős életet élt. Johnsonékkal szemben hajlandónak mutatkozott (bár nem túl meggyőzően, mert fázott a saját üzlet gondolatától) arra, hogy kedvenc szavaival élve - megteszi a kezdeti lépéseket. Délutánonként felfedező útra indult kerékpárján, azzal a megjegyzéssel, hogy „stratégiai felmérésre” megy Chertseybe vagy Weybridge-be. Útja azonban legtöbbször - még ha kerülővel is - Stamtonba vezetett, ahol Mr. Pollyt kacagás és egyre meghittebb barátság várta. Kapcsolata Annie-val, Minnie-vel és Miriammal mindjobban elmélyült. Természetük különbözősége egyre jobban érdekelte Mr. Pollyt. Észrevehetően kevesebbet nevettek, az első találkozások pezsgő jókedve csökkent, de azért ezek a látogatások mégis csodálatosan baráti hangulatúak és szórakoztatóak voltak. Aztán hazament, és komoly mellébeszélésbe kezdett Johnsonnal.

Johnson türelmetlenül nógatta, hogy fogjon már valamibe. Meggondolt, becsületes ember volt, és valóban jobban szerette volna, ha lakója a saját lábára áll, s nem költi náluk a pénzét az ellátásra. Jobban gyűlölte a pénzpocsékolást, mint amennyire sóvárgott a haszonért. De Mrs. Johnson szívből helyeselte Mr. Polly naplopó életmódját. Kettőjük közül ő volt az emberibb és szeretetreméltóbb Mr. Polly szemében.

Mr. Polly időnként megpróbált erőnek erejével lelkesedni a különböző megélhetési tervek iránt, amiket Johnson ajánlott. De ezek a kilátások mégse nagyon vonzották. Elképzelte magát egy londoni üzletben, csodára kiöltözve, nagystílusú és elegánsan, de a kép erőltetett volt és valószínűtlen. Igyekezett elragadtatással gondolni arra, hogy vagyonát rohamosan gyarapíthatja, talán húsz fonttal is évente, egy jó helyen fekvő kis boltban; Johnson saroküzletet ajánlott. Volt valami színes és érdekes abban az elképzelésben is, hogy majd nagyon ügyesen gazdálkodik, de szíve mélyén tudta, hogy a valóságban egyáltalán nem ilyen érdekes a dolog.

Ekkor történt Mr. Pollyval, hogy álom világának románca valóra vált, belépett az életébe, megmámorosította és boldoggá tette őt sejtelmes ígéretével, aztán faképnél hagyta. Jött és ment, ahogy ez, sajnos, oly gyakran megyesik velünk, és kíméletlenül fájdalmas űrt hagyott maga után.

Minden úgy történt, ahogy a könyvekben történni szokott, s ezért még jobban tetszett Mr. Pollynak.

Azzal a szilárd elhatározással, hogy ma nem megy Stamtonba, Easewoodból egyenesen délnek fordult, arrafelé, ahol az őserdőként tenyésző páfrány, kakukkfű, csillaghúr, harangvirág és az útmenti pázsit az árnyas fák alatt bőven kárpótolta a könnyelmű Pollyt, amiért ma sem tett semmit jövője érdekében. Letért az útról, tolt a gépet az alig kivehető, szép kis ösvényen a páfrányoson át, amíg egy farakáshoz nem ért egy öreg, omladozó tetejű, magas kőfal mellett, amelyen már magba ment virágok nőttek. Leült, kalapját egy kiálló fahasábra akasztotta, rágyújtott, és átadta magát a gondtalan tűnődésnek, közben kedvtelve figyelt egy barnásszürke, vidám kis madarat, amelyet Polly mozdulatlansága közeledésre bátorított.

- Jól van ez így - mondta halkan a barnásszürke kis madárnak. - Az üzlet ráér.

Az járt az eszébe, hogy négy-öt évig is eléldéghelhetne így, és akkor se állna rosszabbul anyagilag, mint apja életében.

- Fene az üzletbe.

Ekkor megjelent a Románc. Azaz pontosabban: megszólalt a Románc.

A Románc így kezdődött: először egy kis nesz a fal túlsó oldalán, ami egyre élénkül, aztán mormogás, és faltörmelék hullik odaát, aztán tíz rózsaszín ujjhegy és rögtön utána egy láb, és a Románc egy darabig csak finom, karcsú, vadul kapálódzó végtag marad, barna harisnyában, elnyűtt, barna cipőben, és aztán... Egy csinos, vörös hajú lány, rövid, kék vászonruhában lovagol a falon, liheg a mászástól, alaposan zilált, és Pollyt még nem látja.

Mr. Polly finom ösztönrel elfordítja a fejét, úgy tesz, mintha hanyagul szemlélődne, de füle és egész valója feszülten figyel minden hangra a háta mögött.

- Jesszus! - szisszent föl egy meglepett hang.

Mr. Polly talpra szökött. - Teremtőm! Segíthetek? - kérdezte tisztelettel, lovagiasan.

- Nem is tudom - mondta a lány nyugodtan, tiszta, kék szemét Pollyra szegezve. - Nem tudtam, hogy van itt valaki - tette hozzá.

- Én meg nem tudhattam, hogy egyedül akar lenni. Sajnálom, ha *terhességére* vagyok.

A lány néhány pillanatig eltöprengett a szón.

- Nem erről van szó - mondta, és jól megnézte Pollyt. - Nem szabad átmásznom a falon - magyarázta. - A falon túl már tilos terület, legalábbis iskolaidőben. De mivel most vakáció van...

A lány habozása felbátorította Mr. Pollyt.

- Persze! Vakációban más a helyzet.

- Tulajdonképpen nem akarom megszegni a szabályokat - mondta a lány.

- Akkor hagyja a pokolba őket, ott jó helyen vannak - mondta Mr. Polly elfulladó lélegzettel. Csodálta saját szellemességét és merészségét, de belül remegett, amikor karját nyújtotta a lány felé.

Most egy másik barna láb is előkerült az ismeretlenből, s a lány nagyon nőies mozdulatokkal megigazította a szoknyáját.

- Azt hiszem, itt maradok a falon - döntötte el. - Amíg nincs mindenem a tilosban... - Tovább nézte Mr. Pollyt, ellenállhatatlanul kedves mosollyal. Polly visszamosolygott.

- Bicafozik? - kérdezte a lány.

Mr. Polly beismerte a tényállást, és a lány közölte, hogy ő is.

- Népes családom minden tagja Indiában van - magyarázta. - Ócska dolog... úgy értem, rém unalmas itt egyedül.

- Az én családi tagjaim az égben lakoznak.

- Ne mondja!

- Bizony így van! Nincs senkim.

- Hát ezért hord... - de lenyelte az ügyetlen megjegyzést a gyászruhára. - Ne mondja - mondta együttérző hangon. - Sajnálom. Igazán, nagyon sajnálom. Tűz volt vagy hajó, vagy más valami?

Mr. Pollyt boldoggá tette a lány részvéte. Megrázta a fejét. - A szokott elhalálózási menetrend. Előbb az egyik, aztán a másik. - Melankolikus külseje mögött öröm tombolt.

- Nagyon egyedül van? - kérdezte a lány.

Mr. Polly bólintott. - Éppen bús *memoáriáimba* merülve ültem itt - mutatott a farakásra.

A lány arcán ismét meghökkenés suhant át.

- Nincs abban semmi, ha egy kicsit beszélgetünk - mondta a lány tűnődve.

- Direkt jótétemény. Nem jönne le onnan?

A lány elgondolkozva nézegette a gyepet, a helyszínt és Pollyt.

- Itt maradok a falon, már csak a szabály kedvéért is.

Igazán imádnivaló volt ott a falon. Finom vonalú nyaka, hegyes álla alulról nézve különösen csodálatosan hatott, s a szép szem meg az ívelt szemöldök akkor a legszebb, ha fentről néz le az emberre. De hála az égnek, ilyen számító gondolatok nem bújtak meg az alatt a kócos, vörös haj alatt.

- Beszéljessünk - mondta a lány, s egy darabig egy kukkot sem szóltak.

Mr. Polly irodalmi tapasztalataiból tudta, hogy ilyenkor bátor nekirugaszkodásra van szükség, és valami arra biztatta, hogy e szerint cselekedjen.

- Ha magát nézem, úgy érzem magam, mint azok a régi lovagok, akik bejárták az országot, és sárkányokat meg szépséges hajadonokat kerestek, meg mindenféle kalandot.

- Ugyan! Miért?

- Egy szépséges lány miatt.

A lány szeplős arca hirtelen kigyulladt, olyan mélyen pirult el, ahogy a csinos, vörös hajú nők szoktak. - Butaság! - mondta.

- Maga szép, és biztos nem én vagyok az első, aki ezt szíves tudomására hozza. Szép lány, aki egy elvarázsolt iskolában raboskodik.

- Nem hiszem, hogy elvarácsoltnak találná...

- És itt vagyok én, talpig vasban. Azaz hogy nem is én, hanem a tüzes harci ménem. Kész vagyok elkotródtatni az összes sárkányokat és magát megmenteni.

A lány vidáman felnevetett, és megmutatta pompás, csillogó fogait. - Szeretném, ha látná azokat a sárkányokat - mondta nagyon jókedvűen.

Mr. Polly úgy érezte, hogy csillagászati távolságban vannak a hétköznapi világától. - Szökjünk meg együtt! - kockáztatta meg merészen.

A lány rámeredt egy pillanatra, aztán kitört belőle a nevetés: - Csuda egy pofa maga! Hiszen még öt perce se ismerem.

- Az nem baj ebben a *középső* világban. Én mindenre elszántam magam. - Büszke volt rá, hogy olyan tréfás és ügyesen, gyorsan váltja a hangnemet. - Bárcsak megszöktethetném.

- Gondolja, hogy azelőtt tényleg csináltak ilyesmit?

- Ha a lány olyan szép volt, mint maga!

- Még egymás nevét se tudjuk - tért vissza a lány a valóságba.

- Magának van a legszebb neve a világon.

- Honnan tudja?

- Ez biztos!

- Hát, tényleg szép. Christabelnek hívnak.

- Na, mit mondtam?

- És magát?

- Alfrédnek hívnak. Jobbat is kaphattam volna.

- De hát nem szólíthatom Alfrédnek!

- Akkor hívjon Pollynak.

- De az lánynév.

Mr. Polly egy pillanatra kiesett a szerepből: - Bárcsak az is volnék - mondta, és szeretne volna leharapni a nyelvét, olyan larkinszosan hangzott.

- Nem fogom elfelejteni a nevét - mondta a lány vigasztalóan. Aztán kis szünet után: - Mondja, mért biciklizi be a vidéket?

- Azért teszem, mert kéjjel teszem.

A lány elgondolkozott. Kevéske tapasztalata alapján próbálta fölmérni a fiú társadalmi helyzetét. Mr. Polly egyik kezével a falnak támaszkodva állt, fölneézett a lányra, és belül remegett a vakmerő gondolatoktól. Elég alacsony termetű volt, ahogy bizonyára emlékeznek rá, de nem rossz megjelenésű, sőt akkoriban még inkább jóképű; vakációzás közben jól lesült, és most ki is pirult. Ösztönösen eltalálta azt az egyszerű nyelvet, amit egy gyakorlott nőhódító se használhatott volna ügyesebben: - Van szerelem első látásra is - mondta, és komolyan gondolta.

A lány kerekre nyílt, izgalomtól kitágult szemmel nézett le rá. - Azt hiszem, vissza kell másznom - mondta lassan, a félelem vagy meghátrálás legcsekélyebb jele nélkül.

- Tudom, hogy ez nem sokat számít magának. Én csak egy kis senki vagyok. De azt megmondhatom, hogy maga a legjobb és legszebb lány, akivel életemben találkoztam. - Elfulladt a lélegzete. - Ugye, ezzel nem bántottam meg?

- Már régen vissza kellett volna mennem, ha elhiszem, hogy komolyan beszél - mondta a lány kis idő múlva. Egymásra mosolyogtak.

Ezután egy darabig szaggatottan folyt a beszélgetés. A kék szempár a széles, jól formált homlok alól barátságos érdeklődéssel méregette Mr. Pollyt, nagyon hasonlóan ahhoz, ahogy egy kivételesen intelligens macska méregethet egy soha nem látott fajta kutyát. Szeretett volna mindent megtudni a fiúról. Kérdéseket tett fel, amelyek darabokra szedték a lent álló, derék páncélos lovagot, és egyre közelebb férkőztek a gyűlöletes titokhoz: a bolthoz és a szolgasághoz. S amikor Mr. Polly holmi furcsa szóvirággal rukkolt elő, vagy rosszul ejtett ki egy szót, tűnődő kifejezés suhant át a lány arcán, mint egy felhő árnyéka.

- Bang! - hallatszott egy gong hangja.

- Istenkém! - kiáltott fel a kis vörös; a két barna harisnyás láb nagyot lendült, és a lány már nem volt sehol.

Aztán újra megjelentek rózsaszín ujjbegyei és a feje búbja.

- Lovag! - kiáltotta a fal mögül. - Hé, lovag!

- Hölgyem! - hangzott a válasz.

- Jöjjön el holnap is.

- Parancsára. De...

- Mi az a de?

- Csak egy ujját.

- Mit akar vele?

- Megcsókolni.

Futó lábak zaja és csend...

Másnap húszpernyi várakozás után a lány újra megjelent, kicsit lihegett a falmászástól, de ezúttal a feje bukkant ki először. Mr. Pollynak úgy tetszett, hogy a lány könnyedebb, bátrabb és sokkal szebb, mint amilyennek tegnap óta álmaiban és emlékeiben látta.

Ismeretségük mindössze tíz napig tartott, de ebbe az időbe Mr. Polly tízévnnyi álmodat zsúfolt bele.

- Úgy látszik, ezt semmi se érdekli komolyan - mondta Mr. Johnson. - Ha nem vigyáz, azt az üzletet a sarkon elszípkázzák az orra elől.

A lány és Mr. Polly nem találkoztak mindennap; a tíz napba beleesett egy vasárnap, amikor Christabel nem jöhetett, a nyolcadikon meg homályos kifogásokkal hozakodott elő, hogy megkezdődött a tanítás. Találkozásaik mindössze annyiból álltak, hogy a lány ült a falon, többé-kevésbé engedélyezett területen - ahogy ő kifejezte -, és hagyta, hogy Mr. Polly bele-szeressen, és megpróbálja ezt elmondani, onnan alulról. Üldögélt a következményektől mentes biztonságban, nézte a fiút, és időnként elevenbe vágó bátorításokkal szurkálta, azzal a különös, passzív kegyetlenséggel, ami természetes és jellemző az ilyen korú lányoknál. És Mr. Polly szerelmes lett, mintha a föld megnyílt volna alatta, s ő átzuhant volna egy másik világba, a sugárzó felhők, a reménytelen vágyakozás járhatatlan rengetegének, az oktan önkívület vad völgyeinek világába, amelynek végtelen nyomorúsága jobb és valamilyen megmagyarázhatatlan módon kíváncsibb, mint a hétköznapi élet színaranya, amelynek örömei - valójában csupán a lehető legapróbb és leghalványabb örömök - ragyogóbbak, mint egy haldokló mártír mennyei víziói. A lány mosolygó arca az égből nézett le rá, hanyag tartása maga volt a testet öltött élet. Értelmetlen dolog volt, határtalan ostobaság, de minden, ami jó és értékes volt Mr. Polly lényében, mint a hullám, megtört, tajtékot vetett, és elhalt a lány lábánál, és sohasem érte el őt. A lány meg csak ült a falon, csodálkozott a fiún, és jól mulatott. Egyetlenegyszer megindult a fiú könnyörgésén, és kicsit szégyenkezve lehajolt, odanyújtotta szeplős, tenisz-ütőtől feltört pracliját, hogy a fiú megcsókolja. Belenézett Polly szemébe, és hirtelen meg-ütötte valami, furcsa kis szédülést érzett, amitől visszahőkölt és megmerevedett, de később álmodozva eltűnődött rajta.

Aztán egyszer, talán ösztönös önvédelemből, elmesélte legjobb barátnőinek - nagy jellem volt mind a három! -, hogy milyen rendkívüli tüneményt ismert meg a fal túlsó oldalán.

- Ide hallgasson, megvadulok a szerelemtől - mondta Mr. Polly. - Nem bírom tovább ezt a *gesztikumulációs* játékot. Nem vagyok lovag. Bánjon velem úgy, mint egy emberrel. Maga csak ül ott fönn, mosolyogva, én meg halálra kínlódom magam, csak hogy egy óráig az enyém legyen. Én egy nagy nulla vagyok! De ide hallgasson! Várjon rám öt évig! Nem lesz nehéz, hiszen még olyan fiatal.

- Kuss! - mondta Christabel félre. Mr. Polly nem hallotta, és azt sem látta, hogy valami hozzáért a lány kezéhez.

- Eddig mindig csak *mükedveltem*, itt meg ott, de tudok én dolgozni is. Csak most ébredtem fel. Várja meg, amíg kezdek valamit a pénzzel.

- De nincs sok pénze!

- Elég ahhoz, hogy kezdjek vele valamit. Biztosan kitalálok valamit. Okvetlenül! Elmegyek! Komolyan beszélek. Abbahagyom a naplopást és a lógást. Ha nem jövök vissza, nem baj. De ha visszajövök...

A lány arcán zavart kifejezés jelent meg. Hirtelen lehajolt Polly felé.

- Ne! - mondta fojtott hangon.

- Mit ne?

- Ne beszéljen ilyeneket. Maga egészen más. Maradjon csak a lovag, aki meg akarja csókolni a kezemet, az ő hogy is mondta? - *Dulcsinellá*-jának a kezét - leheletnyi mosolyra rándult a szája.

- De hát...

Aztán csend, egymásra meredve figyeltek. Fojtott szóváltás hangzott a fal mögül.

- Fogd be a szád, Rosie! - mondta egy hang.

- Mondom, hogy látni akarom. Felét se hallom. Segíts, nyomd föl a lábam!

- Te hülye! Meglát! Mindent elrontasz!

Egy világ dőlt össze Mr. Pollyban. Úgy érezte, mindjárt elájul.

- Valakinek megmondta... - kezdte elhűlve.

A lány tudta, hogy hiába magyarázkodna. A láthatatlan hallgatósághoz intézte a szót: - Piszok állatok! - kiáltotta izgalomtól éles hangon, átlendült a falon és eltűnt. Valaki sikított fájdalomában és félelmében, aztán pergő, ádáz veszekedés hallatszott.

Mr. Polly pár másodpercig dermedten állt. Aztán, hogy legrosszabb sejtelmeit igazolja, és meggyőződjön arról, mi folyik a falon túl, dühös elhatározással felkapott egy fahasábot, a kőfalnak támasztotta, bizonytalan ujjakkal elkapta a párkányt, felhúzódkodott, és görcsösen egyensúlyozta magát a fal tetején.

A Románc és Istennője eltűnt.

Egy copfos, vörös hajú lány csavarta iskolatársnője csuklóját, a csukló tulajdonosa visított a fájdalomtól és kiabált:

- Kegyelem! Kegyelem! Auuu! Christabel!

- Te hülye! Te vihogó hülye! - kiabálta Christabel.

A két másik „ifjú hölgy” menekült a bükkfák között szörnyű dühe elől.

Ekkor Mr. Polly ujjai elernyedtek, állát bevágta a kövekbe, esetlenül visszacsúszott a földre, s közben lehorzsolta arcát a falon, megütötte sípcsontját a fahasábban, amelynek segítségével fölkapaszkodott. Egy pillanatig kétrét görnyedve nekidőlt a falnak. Azután káromkodva a farakáshoz tántorgott és leült. Egy darabig összeszorított szájjal, nagyon csendesen ült.

- Te marha! Te szédült marha! - mondta végül, és dörzsölgetni kezdte a sípcsontját, mintha csak most fedezte volna fel a zúzódásokat.

Később észrevette, hogy az arca nedves a vértől, ami akkor is a szívéből jött, ha csak kis karcolások okozták.

HATODIK FEJEZET

Miriam

1

Ha valaki rosszul bánik velünk, nyomban egy másik valakihez menekülünk; nem logikus dolog, de már csak ilyenek vagyunk. Mr. Polly úgy érezte, hogy kizárólag valamilyen emberi kapcsolat hegesztheti be megaláztatása égő sebeit. Ráadásul, valamilyen homályos okból, ennek női kapcsolatnak kellett lennie, márpedig a nők nem tolongtak Mr. Polly világában.

Eszébe jutottak Larkinsék, akiknek színét se látta tíz hosszú nap óta. Megnyugtató, egyszerű emberek, és van szívük, mégis elhanyagolta őket egy káprázat kedvéért. Ha átbiciklizik hozzájuk, beszélgethet, bolondozhat, nevetgélhet, elfelejtheti a kavargó emlékeket és gondolatokat, amelyek olyan elviselhetetlen makacssággal keringenek körbe-körbe a fejében.

- No nézd csak! Kerülj bejebb - mondta Mrs. Larkins. - Már egész idegen vagy nálunk, Elfréd!

- Üzlet után járkáltam - mondta az álnok Mr. Polly.

- Egyik sincs itthol, de Miriam csak kiszaladt bevásárlni. Engem nem hagy, azt mondja, nagyon pazarló vagyok. Csodajó háziasszony az a lány. Minnie kapott egy kis munkát a szőnyegszövőbe'. Csak megin' meg ne betegedjen tőle. Olyan gyöngye jószág az aranyoskám. Gyere bejebb az elsőszobába. Egy kicsit rendetlen, de mindent úgy kell vened, ahogy van. Mi' csináltál az arcoddal?

- Egy kis *karcolat*, biciklizés közben.

- Hogy esett?

- Rossz oldalon akartam megkerülni egy kocsit, és az nekinyomott a falnak.

Mrs. Larkins szemügyre vette a horzsolást: - Jó lenne, ha valaki törődne a karcolataiddal. Gyulladásba' van. Be kéne kenni. Hozd a biciklidet a folyosóra, és gyere bejebb.

Mrs. Larkins „egy kis rendet rakott”. Más szóval: a szanaszét heverő holmikkal még nagyobb rendetlenséget idézett elő; egy halom könyv tetejére tette a kézimunkakosarat, lesöpörte az asztalról a *Nők Lapja* néhány számárfüles példányát a törött lábú karosszékbe, és folytatta a terítést a teához, s közben föl-fölkiáltott: - Akármilyen legyenek, ha megin' el nem felejtettem a vajat! - És közben állandóan beszélt: hogy Annie milyen jókedvű és milyen ügyes varrónő, hogy Minnie milyen ragaszkodó, és Miriam mennyire szeret takarítani meg a háztartással foglalkozni. Mr. Polly az ablaknál állt, furdalta a lelkiismeret, és arra gondolt, milyen kellemes és őszinte a légkör Larkinséknál. Jó volt megint itt lenni.

- Nehezen találod meg azt a te üzletedet - jegyezte meg Mrs. Larkins.

- Nem jó elsietni az ilyesmit.

- Nem, mer' aztán, ha megvan, akkor megvan. Olyan, mint a férjhez menés. Jól meg kell nézni, hogy kit választ az ember. Én bizony két évig vártam a Larkinst, amíg ki nem ismertem. Jóképmű ember volt, ezt láthatod a lányokról is, de a szépség nem minden. Eszel egy kis lekvárt a teához, ugye? Remélem, ők is megváratták az emberüket, ha eljön az ideje. Mindig mondom nekik, ha a férjhez menésről beszélnek, látszik, hogy nem tudják, milyen jó soruk van. Itt van Miriam!

Miriam mérges arccal lépett be, egy hálóban több csomagot cipelt. - Mama, szólhatott volna, hogy ne menjek el a törött fülű hálóval. Hazáig vágta az ujjamat a spárga. - Ekkor észrevette Mr. Pollyt, és felderült az arca.

- Szerbusz, Elfréd. Hol voltál idáig? - kérdezte Miriam.

- Körülnéztem.

- Találtál boltot?

- Láttam egy-két szoba jöhető, de idő kell hozzá.

- Rossz csészéket szedett elő, mama. - Kiment a konyhába, letette a csomagjait, és visszajött a jó csészékkel. - Mit csináltál az arccoddal, Elfréd? - kérdezte, közelebb lépett, és megvizsgálta a horzsolásokat. - Nagyon csúnya.

Mr. Polly újra előadta a mesét a balesetről, a lány kedvesen és őszintén sajnálkozott.

- Milyen csendes vagy máma - mondta Miriam, amikor teához ültek.

- *Tünedezek* - mondta Mr. Polly. Véletlenül megérintette Miriam kezét az asztalon, és a lány nem húzta el. Miért ne? gondolta Mr. Polly, elkapta Mrs. Larkins tekintetét, és büntudatosan elpirult. Mrs. Larkins azonban szokatlan tapintattal nem szólt semmit. Titokzatos, de alapjában véve barátságos képet vágott.

Nemsokára megjött Minnie, és kissé homályosan előadta sérelmeit a szőnyegszövő vezetőjével és a darabbérezéssel kapcsolatban. Komoly bánata ellensúlyozta a terjengős, kicsit érthetetlen és roppant szakszerű beszámolót. - Mindig legalább hat pennyvel kevesebb, mint amennyire számítok. Ez már mégis több a soknál!

Ekkor Mr. Polly érezte, hogy már feltűnően hallgató, és mesélni kezdett arról, hogy milyen boltot szeretne, és hogy eddig milyeneket látott. Lassan belemelegedett a beszédbe.

- Csakhogy megjött a szavad! - mondta Mrs. Larkins.

Alaposan megjött! Egyre jobban belemerült, és kiszínezte a témát. Most először maga is érdekesnek és vonzónak találta a gondolatot. Egészen felélénkült, amikor látta, milyen érdeklődéssel és megértően hallgatják a terveit. Remek ötletek pattantak ki az agyából, szinte a semmiből. Már egyenesen lelkesedett!

- Ha meglesz a saját boltom, szerzek egy macskát. A macskának meg otthont kell teremteni, ugyebár?

- Minek? Hogy fogja az egereket? - kérdezte Mrs. Larkins.

- Nem, hanem hogy a kirakatba szundikáljon. Egy nagy bajuszú kand-urat. Cirmost. Nem is macska, amelyik nem cirmos. Lesz egy macskám és egy kanárim. Eddig nem is gondoltam rá, de a macska meg a kanári jól fest együtt, nem igaz? Nyáron majd ülök a kishabában az üzlet mögött, reggelizek, a nap besüt az ablakon, a macska egy széken, a kanári énekel és Mrs. Polly...

- Húha! - mondta Mrs. Larkins.

- Mrs. Polly még egy külön adag szalonnát süt. Énekel a szalonna, a macska, a kanári, a teáskanna. Mrs. Polly meg...

- De ki lesz az a Mrs. Polly? - kérdezte Mrs. Larkins.

- Képzeletbeli szülemény, csak hogy teljes legyen a kép. Még csak egy alak, arc nélkül. De az szent, hogy így lesz. Azt hiszem, egy kis kert is kell. Persze, Johnson, az vérbeli kertész - jegyezte meg csak úgy mellékesen. - De nem gondolok ám egy olyan csuda kertre, hölgyem. Kitartó bütykölés. Izgalmas várakozás. Dühös *áskálódás*. Ilyenféle kertből nem kérek. Nem bizony! Nem akarom, hogy belegörbüljön a hátam. Az én kertemben nem is lesz más, csak sarkantyúvirág meg bükköny. Az udvar vörös téglával kövezve. Ruhaszáritó kötél. Lugas, pihenőül a szabad időben. Vicces szélkakas. A hátsó fal befuttatva.

- Borostyánnal? - kérdezte Miriam.

- Hajnalkával - mondta Mr. Polly.

- Szép lesz ott nálad - mondta Miriam vágyakozva.

- Az ám! Csingilingi! A bolt! - kihúzta magát, mindnyájan nevettek. - Finom kis bolt. Pult. Kassza. Esernyőtartó, minden! A padlón szőnyeg. A macska alszik a pulton. Nyakkendő, harisnyák egy rúdon a pult felett. Minden a helyén!

- Csodálom, hogy nem kezdesz neki rögtön - mondta Miriam.

- Azt akarom, hogy minden pont úgy legyen, ahogy kell, hölgyem. Kandúrt kell szereznem. - Egy kis szünetet tartott a hatás kedvéért. - Nem lenne jó egy reggel üzletnyitáskor egy csomó kismacskát találni a kirakatban. Nem árulhatok kismacskákat...

Uzsonna után Mr. Polly néhány percre egyedül maradt Minnie-vel, s akkor, különös véletlen folytán, eszébe jutott valami, és ez meglehetősen felkavarta és megrémítette Mr. Pollyt. Csend ereszkedett közéjük. Kínos csend. Mr. Polly az asztalon könyökölt, és Minnie-t nézte. Csapongó fantáziáját egész úton, Easewoodtól Stamtonig, az foglalkoztatta, hogyan kell szellemesen házassági ajánlatot tenni. Nem tudni, miért, de így történt. A képzelet játéka volt, pillanatnyilag minden határozott cél nélkül, de most rendkívüli erővel tért vissza. A világon semmi sem jutott eszébe, ami ne egy házassági ajánlat előjátéka lett volna. Majdnem ellenállhatatlanul csábító volt a gondolat, hogy néhány szava milyen mérhetetlenül felizgatná és forradalmasítaná Minnie-t. A lány az asztal mellett ült, varrókosara a teáscsészék meg a többi holmi között, kesztyűt foltozott, hogy ne kelljen neki is részt vennie a leszedésben.

- Szeretem a macskákat - törte meg Minnie a tűnődés csendjét. - Mindig mondom a mamának, hogy jó lenne egy macska. De itt nem lehet macskát tartani, nincs udvarunk.

- Nekem se volt még macskám. Soha!

- Nagyon szeretem őket - mondta Minnie.

- Azt éppen nem mondhatnám, hogy nagyon szeretem a macskákat, de szívesen elnézem őket - mondta Mr. Polly.

- Remélem, egyszer majd lesz nekem is egy. Talán majd akkor, amikor neked meglesz a boltod.

- Az szent, hogy nekem hamarosan meglesz a boltom. Erre mérget vehetsz. Kanárimadár meg minden.

Minnie fejét rázta. - Nekem előbb lesz macskám. Te sose gondolod komolyan, amit beszélsz.

- Lehet, hogy egyszerre lesz meg mind a kettő - mondta Mr. Polly, és érezte, hogy túlmegy az óvatosság határán.

- Hát ezt hogy érted? - kérdezte a hirtelen felélénkült Minnie.

- Üzlet és macska egyszerre beindítva - csúszott ki akaratlanul Mr. Polly száján. Szédült, és kiütött rajta a hideg verejték, amikor kimondta.

Minnie mohó tekintettel, merően nézte Pollyt. - Azt akarsz...? - kezdte. Bizonyosságot akart.

Mr. Polly talpra ugrott, és az ablakhoz sietett: - A kiskutya - mondta, és gyorsan az ajtó felé indult. - Azt hiszem, a gumikereket eszi - magyarázta, így menekült meg. Az előszobában meglátta a kerékpárt, de tudomást se vett róla. Amikor kinyitotta az utcai ajtót, hallotta maga mögött Mrs. Larkins lépteit. Feléje fordult. - Azt hittem, ég a biciklim. Odakint. Furcsa képzelődés. De nincs semmi. Csak egy kiskutya odakint... Miriam kész van?

- Mér'?

- Hogy Annie elé menjünk.

Mrs. Larkins Pollyra meredt. - Maradj itt, vacsorázz velünk.

- Ha kapok!

- Furcsa madár vagy, hallod-e - mondta Mrs. Larkins, és Miriamért kiáltott.

Minnie jelent meg az ajtóban végtelenül elképedt ábrázattal: - Sehol egy kiskutya, Elfréd!

Mr. Polly végigsimított a homlokán: - Rém fura érzésem támadt. Pontosan éreztem, hogy valahol valami baj van. Ezért mondtam, hogy kiskutya. De nincs semmi baj. - Lehajolt, és megtapogatta a kerékpár gumiját.

- Egy macskáról mondtál valamit, Elfréd! - mondta Minnie.

- Majd hozok egyet neked - válaszolta, és nem nézett fel. - Azon a szent napon, amikor megnyitom a boltot. - Fölegyenesedett és biztatóan mosolygott: - Erre mérget vehetsz!

2

Miután Mrs. Larkins észrevétlen hadműveletei folytán az elkerülhetetlen sétatér kanyargós útjain találta magát Miriammal, Annie elé menet rájött, hogy képtelen másról beszélni, mint az üzletről, annyira hatalmába kerítette a gondolat. A veszély érzete csak növelte a téma vonzóerejét. Minnie makacsul ragaszkodott, hogy elkíséri őket, Mrs. Larkins azonban meg-
hiúsította igyekezetét azzal a szokatlan, éles és csípős hangon kifejezett óhajával, hogy egyszer már csináljon ő is valamit a házban.

- Tényleg úgy gondolsz, hogy boltot nyitsz? - kérdezte Miriam.

- Utálok állásban lenni - mondta Mr. Polly megfontoltan. - A saját üzletnek is megvannak a hátrányai, de az ember a maga ura.

- Szóval nemcsak a levegőbe beszéltél?

- Egyáltalába' nem. Végül is egy kis bolt nem is olyan rossz dolog.

- Otthont ad - mondta Miriam.

- Azt.

Csend.

- Könyvelésre meg ilyesmikre nincs is szükség, ha az ember nem tart segédet. Állítom, hogy jól el tudok vezetni egy boltot, ha senki se üti bele az orrát.

- Szeretnék látni a boltodban. Azt hiszem, mindent borzasztó rendbe' tartanál.

A beszélgetés ellankadt.

- Ülünk le egy padra, ott a hirdetőtábla mögött, onnan láthatjuk azokat a kék virágokat - mondta Miriam.

Úgy tettek, ahogy a lány indítványozta, és leültek egy zugban, ahol a háromszögletű ágyban viola és sarkantyúvirág élénkítette a sétatér aszfaltos útjait.

- Kíváncsi vagyok, hogy hívják ezeket a virágokat. Mindig szerettem őket. Olyan szépek - mondta Miriam.

- Csókaláb és szarkafű. A Port Burdock-i parkban is voltak ilyenek - mondta Mr. Polly. - Virághímes zegzug - toldotta meg elismerően. Egyik karját a pad támlájára tette, és kényelmesen elhelyezkedett. Miriamra pillantott, aki lankadtan ült, és ábrándozva nézte a virágokat.

Régi ruháját viselte, nem volt ideje átöltözni; a ruha kékes tónusa bizonyos melegséget kölcsönzött bőrének, és a testtartása túlhangsúlyozta azt a kevés nőiességet, ami abban a meglehetősen vézna és fejletlen testben akadt, és megtévesztően kigömbölyítette lapos mellét. Egy kis fénycsik esett a profiljára. Megszépítő napfényben fürdött a délután, gyerekek játszottak lármásan a közeli homokozóban, a sétatér körül a villák kertjében júdásfák virágoztak, s az egész környezet a kora nyár színeiben ragyogott. Mindez és Miriam hatása együtt kavargott Mr. Polly lelkében.

A lány kimondta, amire gondolt: - Az ember olyan boldog lehetne egy kis üzletben. - Hangja szokatlanul lágy volt.

Mr. Polly úgy érezte, hogy a lánynak igaza van. Az ember csakugyan boldog lehetne egy kis üzletben. Ostobaság! el kell kergetni az álmokat, amiktől az ember távoli erdők páfrányos sűrűje után vágyakozik, meg vörös hajú, vászonruhás alakok után, akik lombokon átszűrődő napfényben ülnek omladozó, szürke kőfalak tetején, és tiszta kék szemükkel királynőként néznek le az emberre. Kegyetlen, ostoba álmok ezek, és azzal végződnek, hogy kinevetik és megcsúfolják az embert. Itt senki sem csúfolódik.

- Egy bolt, az olyan tekintélyes dolog - mondta Miriam elgondolkozva.

- Egy boltban biztos boldog lennék - mondta Mr. Polly. A hatás kedvéért szünetet tartott, aztán hozzátette: - Ha megfelelő társra lelnék.

A lány elcsendesedett. Mr. Polly letért egy kicsit a veszélyes lesiklópályáról, amelyen a beszélgetést elindította.

- Nem vagyok olyan agyalágyult öreg szivar, hogy ne tudnám az árumat eladni. Az embernek persze szemfülesnek kell lennie a beszerzésnél. De érték én ahhoz is. - Elhallgatott, és úgy érezte, hogy zuhan, zuhan a beállott kínos csendben.

- Ha megfelelő társad lenne - mondta Miriam.

- Az is meglesz, biztos.

- Azt akarod mondani, hogy már van valakid?

Amikor Mr. Polly észbe kapott, már ugrott is: - Van bizony, itt ül a szemem előtt, ebben a pillanatban.

A lány feléje fordult: - Elfréd! csak nem azt akarod...?

Dehogyan akarta.

- De igen - mondta Mr. Polly.

- Nem igaz - Miriam összekulcsolta a kezét, hogy ne reszkessen.

Mr. Polly megtette a döntő lépést: - Igen, te meg én, Miriam, egy kis boltban, macskástul, kanáristul... - Túl későn próbálta elméleti jellegűvé változtatni a dolgot. - Tegyük fel...

- Azt akarod mondani, hogy szerelmes vagy belém, Elfréd?

Mi egyebet felelhet egy férfi az ilyen kérdésre, mint azt, hogy „igen”!

Miriam nem törődött a sétatérrel, a gyerekekkel a homokozóban és senkivel, előrehajolt, megragadta Mr. Polly vállát, és szájon csókolta. Valami fölfénylett Mr. Pollyban az érintésre. Átölelte a lányt, visszacsókolta, és úgy érezte, hogy valami visszavonhatatlanul megpecsétlődött. Különös, de az volt az érzése, hogy nagyszerű, ha az ember megházasodik, és felesége

van, csak valahogy azt kívánta, bár ne Miriam lenne ez a feleség. Egyébként nagyon kellemes volt megcsókolni és a karjában tartani.

Kicsit elhúzódtak egymástól, és egy pillanatig elvörösödve, félszeg csendben ültek. Mr. Polly teljesen képtelen volt rendezni zavaros gondolatait.

- Nem is álmodtam, hogy te engem... Hol azt hittem, hogy Annie, hol meg azt, hogy Minnie...

- Mindig jobban kedveltelek, mint őket.

- Szeretlek, Elfréd, amióta csak találkoztunk szegény papád temetésén. Ha tudtam volna, legalább annyit megteszek... Azt hittem, sose gondolod komolyan, amit mondasz. Nem is tudom elhinni!

- Én se! - mondta Mr. Polly.

- Igazán el akarsz venni, és megnyitod azt a kis boltot?

- Hamarosan, mihelyt megtalálom.

- Nem is sejtettem, amikor eljöttünk hazulról...

- Én se!

- Olyan, mint egy álom.

Kis ideig nem esett több szó.

- Meg kell csípnem magamat, hogy tudjam, igaz-e valóban - mondta Miriam. - El se tudom képzelni, mit csinálnak majd nélkülem. Ha megmondom nekik...

Ha az élete függ tőle, Mr. Polly akkor se tudta volna megmondani, mi az, ami eltölti: örömteli várakozás, vagy megbánás és pánik.

- A mama semmit se ért a háztartáshoz, Annie utálja a házi munkát, Minnie meg buta hozzá. El se tudom képzelni, mit csinálnak majd nélkülem.

Mr. Polly most már kitartott: - Meg kell lenniük nélküled.

Egy toronyóra ütni kezdett a városban.

- Úristen! elkerüljük Annie-t, ha itt ülünk és szerelmeskedünk - mondta Miriam. Fölállt, és olyan mozdulatot tett, mintha bele akarna karolni Pollyba. De Polly attól tartott, hogy rajtuk nevetne az egész világ, ha így összekapaszkodnának, és elhárította a mozdulatot. Annie már feltűnt a láthatáron, amikor kétség és rémület rohanta meg Mr. Pollyt.

- Egy darabig ne szólj még senkinek!

- Csak a mamának - mondta Miriam határozottan.

3

A számok a legijesztőbb dolgok a világon. Ha csak úgy rájuk nézünk, ártatlan, kis, fekete kacskaringóknak látszanak, és mégis, hogy fejbe kólintják néha az embert. Az ember hazajön egy kis gondtalan külföldi útról, az újságban lapozgat, és meglátja, hogy egy távolban vajúdó vasútvonal neve mellett - melynek jelzálogkölcson-kötvényébe vagyonának java részét befektette - a szokott és állandó 95-96 helyett (min. 93 osztalék nélkül!) ez a valamivel több számból álló csoportosítás áll: 76.1/2 - 78.1/2.

Mintha a föld nyílna meg az ember lába alatt.

Így foszlott hirtelen semmivé Mr. Pollyban is az a boldog tudat, hogy tőkéje kimeríthetetlen, amikor meglátta a következő számokat:

298

a

350

helyett, amit eddig vagyona állandó jelképének tartott.

Kellemetlen érzést okozott neki a rekeszizma táján; távoli rokona volt ez annak az érzésnek, ami akkor támadt benne, amikor a vörös hajú lány álnoksága kiderült. Homlokán kiütött a verejték.

- Lehúz az örmény - suttogta.

Jellemzően bravúros kivonási művelettel megállapította, hogy úgy látszik, ötvenkét fontot költött.

- A *torra való* marhasült! - kereste a lehetséges magyarázatot.

Mintha elvarázsolták volna, úgy tűnt el a boldog álom, amelyben eddig élt: a hosszú, meleg napok, a tágas országutak, a zavartalan órák és a szemlélődés véget nem érő ideje. Hirtelen visszapottyant a régi, kemény, józan világba, amely munkát követel, korlátozza a szabadságot, ellenzi a szófaragást, és elűzi a vidámságot. Ismét ott tátongett előtte a Wood Street és a félelmetes bizonytalanság. Ráadásul megígérte Miriamnak, hogy feleségül veszi, és tulajdonképpen nem is nagyon bánta.

Mr. Polly a vacsoránál zavart volt. Később, amikor Mrs. Johnson egy kis fejfájásra hivatkozva lefeküdt, beszélgetni kezdett Johnsonnal.

- Ideje, hogy utánanézzek valaminek, öregem. Ide-oda biciklizni és üzleteket nézni *kellemszerű* dolog, de itt az ideje, hogy végre kikössek egynél.

- Na, mit mondtam neked? - kérdezte Johnson.

- Mit gondolsz, mibe jönne az a te saroküzleted? - kérdezte Mr. Polly.

- Komolyan érdekel?

- Ha *praktikás* vállalkozás... Tegyük fel, hogy *praktikás*, mit gondolsz, mennyi kell hozzá?

Johnson a szekrényhez ment, elővett egy levélpapírt, és letépte a felét. - Számoljunk - mondta ünnepélyesen és élvezettel. - Nézzük, mennyi a legkevesebb, amivel elkezdhetnéd. - Neki-durálta magát a feladatnak. Mr. Polly úgy ült mellette, mint a tanítvány, és figyelte a gusztustalan, szürke számok felvonulását, amelyek majd megszabadítják őt a vagyonától.

- Milyen folyó kiadásokat kell számításba vennünk? - kérdezte Johnson, és megnyalta a ceruza hegyét. - Nézzük előbb azokat. Üzletbér?

Egyórai undorító fejtörés után Johnson kijelentette: Épp hogy kijön, no de lesz valami a kezében.

Mr. Polly hümmögött. - Mi kell még egy bátor embernek!

- Egy dolgot könnyen megtehetsz. Már megérdeklődtem.

- Mi az, öregem?

- Kiveheted a boltot a ház nélkül is.

- Akkor betehetem a fejemet, hogy az üzlettel törődjön, a testemmel meg elmehetek állásba.

- No, nem egészen. Arra gondoltam, egyedül vagy, továbbra is ellakhatsz nálunk, és egy csomó pénzt megspórolsz.

- Ez eszembe se jutott, öregem - mondta Mr. Polly, és csendesen elmélkedett azon, hogy Miriam felesleges luxus.

- Nyolcvan fontot számoltunk árukészletre. Persze, hetvenöt, az öt fonttal kevesebb, nem igaz? Másból nemigen tudunk levenni - mondta Johnson.

- Nemigen - mondta Mr. Polly.

- Csuda érdekes - jegyezte meg Johnson, s közben összehajtotta a papírlapot, aztán újra szétnyitotta. - Néha azt kívánom, bár saját üzletem lenne és ne fix fizetésem. Persze, könyvet kell vezetned.

- Az ember tudni akarja, hogy áll.

- Én kettős könyveléssel csinálnám. Eleinte kicsit bajos, de a végén mégis az a legjobb - mondta Johnson.

- Hadd lám azt a papírt - mondta Mr. Polly, és úgy vette át, mint aki undorító orvosságot vesz be. Fásult szemmel vizsgálta unokabátyja szép, rendes számjegyeit.

- No jó - mondta Johnson, felállt és nyújtózkodott. - Irány a hálószoba. Aludjunk rá egyet, öregem.

- Rendbe' van - mondta Mr. Polly, és nem mozdult, de valójában akár egy töviságyon is alhatott volna.

Borzasztó éjszakája volt. Olyan volt, mint amikor lejár az évi szabadság, csak ezerszer rosszabb. Mint amikor az újonnan érkezett rab visszanéz a börtönajtóból a fákra és a rétekre. Vissza kellett térnie a járomba, és Polly éppen olyan alkalmas volt az igahúzásra, mint egy közönséges házimacska. A sors egész éjszaka Johnson nyugodt önelégültségével, sőt időnként Johnson arcával és mozdulataival terelgette őt a pokolba kívánt üzlet felé, ott a sarkon, az állomás közelében. - Atyaisten! inkább állásba megyek - kiáltotta. - Legalább megmarad a pénzem. - A sorsnak egy arcizma sem rándult. - Megszököm a tengerre - suttogetta, de tudta, hogy nem elég bátor hozzá. - Elvágom azt a nyamvadttorkomat.

Felülkerekedett benne a tisztességérzet, Miriamra gondolt, és egy darabig csendesen feküdt.

- Na, öregem? - kérdezte Johnson, amikor Polly lejött reggelizni. Mrs. Johnson jókedvűen nézett fel rá. Mr. Polly még életében nem reggelizett ilyen étvágytalanul.

- Csak még egy-két napot, öregem, hogy átgondoljam a dolgot.

- Elszipkázzák az orrod elől - mondta Johnson.

Az utóbbi néhány napban néha már-már beletörődött a sorsába, s ilyenkor az eljegyzését tartotta a legjelentéktelenebb körülménynek; néha meg - s ez többnyire éjszaka történt, miután Mrs. Johnson mindnyájukat jóllakatta meleg, sajtos pirítóssal - ez a sors olyan baljósna és sötétnek tűnt, hogy már öngyilkosságra gondolt. És volt úgy is, hogy most, amikor a gondolat befészkelte magát a fejébe, nagyon határozottan és mindenáron vágyott a házasságra. Megpróbált visszagondolni a leánykérés minden mozzanatára, lépésről lépésre, de sohase sikerült tisztán visszaemlékeznie, hogy mi indította el a dolgot. Gyakran ment át Stamtonba, ahogy illett, sokszor végigcsókolta unokatestvéreit, különösen Miriamot, s ezt nagyon izgalmas szórakozásnak találta. Úgy látszik, mindnyájan tudták. Minnie könnyes szemmel belenyugodott. Mrs. Larkins szokatlanul melegen fogadta, valósággal elhalmozta kedvességével, és ilyenkor egy nagy köcsög házi lekvár is akadt a teához. Mr. Polly nem tudott dűlőre jutni magával az

üzlettel kapcsolatban, bár az egyre közelebb férközött hozzá, és a terv már testet öltött egy szerződés erejéig, amelyen az aláírás helyét ceruzával jelölték meg.

Egy reggel, alighogy Johnson elment az állomásra, Mr. Polly kitolta kerékpárját a ház elé, fölment a hálósobájába, s amilyen hanyagul csak tudta, bedobálta hosszú, fehér hálóingét, fésűjét, fogkefáját a táskába, közölte a leplezetlenül kíváncsi Mrs. Johnsonnal, hogy elmegy egy-két napra, kiszellőztetni a fejét, aztán menekülésszerűen lesietett az utcára, nyeregbe szállt, és kormányát a trópusok, az Egyenlítő és Anglia déli partjai felé fordította, pontosabban arrafelé, amerre a kis falu, Fishbourne aludta csendes álmát.

Amikor négy nap múlva visszaérkezett, és a boltkérdés megint szóba került, roppantul meglepte Johnstont ezzel a megjegyzéssel: - *Lekötöttem* egy kis boltot Fishbourne-be', öregem, ami *elképzelődésem* szerint jobban megfelel nekem. - Kis szünetet tartott, aztán ha lehet, még hanyagabban hozzátette: - Ja, igen, lesz még egy kis nászügyem, odaát Stamtonban... Az egyik Larkins lánnyal.

- Nászügy?? - kérdezte Johnson.

- Esküvői harangok. Áldásos összeborulás.

Mindent összevéve, Johnson nagy önuralmat tanúsított: - Te tudod, öregem - mondta, miután bővebb magyarázatot kapott. - És remélem, nem fogod megbánni, amikor már késő lesz.

De Mrs. Johnson előbb mérgesen hallgatott, aztán kitört belőle a szemrehányás: - Nem tudom, mit vétettünk ellened, hogy bolondot csinálsz belőlünk. Mennyit bajlódtunk, hogy minden kényelmed meglegyen, mennyit törődtünk veled, későig fönmaradtunk, amíg végre haza-keveredtél, és minden... Te meg fogod magad, és elmész egy szó nélkül, olyan alattomosan, mint egy alattomos... és kiveszöl egy boltot a hátunk mögött, mintha attól félné, hogy el akarjuk lopni a pénzedet. Nincs gyomrom az ilyen családhoz, és nem is gondoltam volna rólad, Elfréd! Most már kis híján vége a szezonnak, nem tudjuk kiadni a szobát, és fogalmam sincs, mit csinálunk vele. Az őszinteség az őszinteség, a tisztesség az tisztesség! Legalábbis engem így tanítottak gyerekkoromban. Amíg neked tetszik maradni, addig maradsz, aztán továbbállsz, és semmi köszönet! Hogy nekünk ez tetszik vagy sem... Johnson nagyon is rendes veled. Csak ül itt, és befogja a száját, pedig minden áldott este csak összeadott, kivont, szorozott meg osztott, tanácsokat adott meg gondolkozott helyetted, ahelyett, hogy a maga dolgával törődne.

Megállt, hogy lélegzetet vegyen.

- *Pekkes* szerelmi vállalat - motyogta Polly mentegetőzve. - Magam sem így gondoltam.

4

Mr. Polly esküvőjének napja végzetszerűen elérkezett. Igyekezett meggyőzni magát, hogy saját rendíthetetlen elhatározása szerint cselekszik, de lelke mélyén tökéletesen tisztában volt azzal, hogy gyenge, és nem tud ellenállni azoknak a hatalmas társadalmi erőknek, amelyeket mozgásba hozott. Meg kellett házasodnia a társadalom akaratából, éppen úgy, ahogy az elmúlt időkben más jámbor lelkeket is elővezettek a társadalom akaratából komoly és lerázhatatlan felebarátaik, és szertartásosan vízbe fojtották vagy megégették, vagy felakasztották őket. Sokkal szívesebben lett volna néző, mint főszereplő, de már nem állt módjában választani. A legnagyobb igyekezettel játszotta szerepét, s ennek érdekében beszerzett egy különlegesen szép pepita nadrágot. Egyébként ugyanazt a jelmezt viselte, mint apja temetésén, kivéve kanárisárga kesztyűjét, szürke-kék csíkos nyakkendőjét, meg azt, hogy a széles, fekete

kreppszalagot élénkebb selyemszalaggal cserélte fel. Ilyen közeli rokonságban áll egymással az ember öröme és bánata.

A Larkins nővérek csodát műveltek egy darab szürke selyemmel. A narancsvirág és fehér fátyol gondolatát - a kocsiköltség miatt - némi tétovázás után elvetették. A regény, amelyben a hősnő „szerény útiruhában” áll az oltár elé, lényeges segítséget nyújtott a döntésben. Miriam őszintén meghatódott, Annie is, de ő nevetgélt, hogy elérékenyülését leplezze. Mr. Polly hallotta, hogy Annie valami olyasmit mondott, hogy neki semmi esélye sem volt, mert Miriam mindig otthon kuksolt, mint macska az egérlyuk előtt, s ez - ahogy mondani szokták - tápot adott gondolatainak. Mrs. Larkins az első perctől fogva kipirult arccal fecsegett, bőségesen hulló könnyei összemázolták orcáját. Tömzsi, vörös keze egy pillanatra sem eresztette el hihetetlenül átnedvesedett, gyűrött, agyonhasznált zsebkendőjét. - Derék lányok ezek, olyan derék lányok mind - hüppögte egyre, elcsukló hangon. Iszonyúan eláztatta Mr. Pollyt, amikor megcsókolta. Érzelmek károsan befolyásolták a gombokat hátul a blúzán, és Miriam, mielőtt új életébe lépett, talán utoljára teljesítette gyermeki kötelességét, amikor tizenegyedszer is begombolta azt a tátongó nyílást. Piros rózsákkal díszített kis, fekete kalapja rosszul ült a fején. Először a jobb szemére csúszott, s amikor Annie figyelmeztette, akkor a bal szemére tolt, ettől bösz szörnyetegnek tűnt egy darabig. A Mr. Pollynak adott, kereszteléssel is felérő csók után az érzékeny divatcikk megriadt, fogta magát, és hátramászott Mrs. Larkins tarkójára, és ott lógott egy kalaptűn, és szánalmasan csapkodott az egybegyűlteket minden nagyobb érzelmekitörésénél. Ahogy az idő haladt, Mr. Pollyt egyre jobban hipnotizálta a kalap, amíg végül együtt érzett vele, mintha élőlény volna. A vége felé a kalapot ásitógörccsök fogták el.

Mrs. Johnson nem jelent meg az esküvőn, de Mr. Johnson eljött, feltűnően feltűnés nélkül, és falhoz lapulva, nagy, szürke szemében kétséggel, töprengve figyelte Mr. Pollyt, és hangtalanul füttyörészett, szkeptikusan, mint aki kívül áll az egész ügyön. Azt is mondhatnánk: *csendes* násznagy volt. Miriam munkahelyéről is megjelent egy csapat lány a templomban, sűrű oldalba lökdösés közepette és szürke kalapban, de esküvő után csak ketten mentek el a házhoz. Mrs. Punt elhozta egyre szélesebb látókörű fiát - ez volt első esküvője; és egy Larkins nagybácsi, egy alkohol kimérésére jogosított vendéglős, bizonyos Mr. Voules olyan kedves volt, hogy kövérkés, jól öltözött feleségével együtt, magas ülésű, kétkerekű kocsiján áthajtott Sommershillből, a menyasszonyt kiadni. Egy-két vadidegen is beszállingózott a templomba, és letelepedett mint néző, valahol a hátsó padokban.

A szórványos közönség csak kiemelte a templom hűvös, barna ürességét, a sok-sok néptelen padosort, a gazdátlan imakönyveket és üres imazsámolyokat. Olyan volt, mintha nevetségesen lötyögne rajtuk a templom. Johnson egy cingár, kinőtt szoknyás sekrestyével tanácskozott a násznép elrendezéséről. A távoli sekrestye ajtajában feltűnt az eskető lelkész, éppen karingét vette magára, aztán elmélkedve vakargatta az arcát, ami nyilvánvalóan szokása volt. A menyasszony érkezése előtt Mr. Polly a kényelmetlen érzést, amit a templom okozott, úgy vezette le, hogy suttogva néhány kritikus megjegyzést tett Johnsonnak az egyházi építészetéről: - Korai normann boltívek, mi? Vagy késő angol gótika?

- Nem tudom - felelte Johnson.

- A *mozaikus* padló szép.

- Mindenesetre jól van lerakva.

- Nem vagyok elragadtatva az oltártól. Elég snassz azokkal a virágokkal.

Szája elé kapta a kezét, köhögött, és a torkát köszörülte. Azt fontolgatta magában, hogy a szokás ebben a tizenegyedik órában büntény lenne-e, vagy csupán elítélendő ízléstelenség? A lökdösődők moraja jelezte a menyasszony érkezését.

A távoli ajtóból felbukkanó kis menet tartósan megragad Polly emlékezetében. A sekrestyés buzgón eléjük sietett, hogy a hagyományoknak és az erkölcsi szabályoknak megfelelően rendezze soraikat.

- Ne vegye el még tőlem! - tiltakozott Mrs. Larkins szenvedélyesen, de hiába, a sekrestyés az élre küldte Miriamot Mr. Voulesszal, utánuk következtek a nyoszolyólányok, azután ő maga, miután hasztalanul igyekezett kiszabadulni Mrs. Larkins anyai fájdalmának elsuttogott panaszaiából. A terebélyes Mrs. Voules, négyzögletes, kifejezéstelen arccal, rendíthetetlen méltósággal és meglehetősen divatos ruhában zárta be a menetet.

Mr. Polly szeme először a menyasszonyra esett; a látvány különös, zavaros érzésekkel töltötte el. Rémület, vágy, szeretet, tisztelet, sőt még egy kis furcsa, kelletlen idegenkedés is kavargott ebben a bonyolult örvényben. A szürke ruhában Miriam idegennek hatott, merevnek és hétköznapi; még az a lankadt kis figura sem volt sehol, ami megfogta Mr. Polly felületes szépérzékét, amikor megkérte a kezét a sétatéren. Ahogy a kalapját viselte, az sem tetszett kimondottan Mr. Pollynak. Valóban félresikerült kalap volt, nagy, céltalan, rózsaszín és szürke szalagsokrokkal. Aztán Mr. Polly figyelme Mrs. Larkinsra terelődött, meg a kalapjára, amely mintha zászlójeleket adott volna, ahogy közeledett. Ez a kalap később teljesen lenyűgözte Mr. Pollyt. Végül a két sóvár, közönséges, újonnan szerzett sógornőre esett a pillantása.

A képzelet szeszélyéből azon kezdett tűnődni, hogy hol és mikor vonul majd végig valamilyen pompás templomhajón egy vörös hajú, szép lány. Na, mindegy!

Ekkor észrevette Mr. Voulest. Szúrósan rámeredő, figyelő, kék szempárt pillantott meg először: olyan ember szeme, aki ura a helyzetnek. Alacsony, kövér, vörös képű férfi volt, testhez álló pepita frakkban, kacér csokornyakkendővel temérdek apró, fodros, piros tokája alatt. A legyőzhetetlen bajnok pózában, egyik karján elővezette a menyasszonyt, a másikkal egy szürke, műlovarcilindert lóbált. Mr. Polly azonnal megértette ebből a szemből: Mr. Voules pontosan tudja, mennyire szeretne megszökni. Azokban az égszínkérek keretes pupillákban fegyelmezett elszántság izzott. Ezt mondták: - Azért jöttem ide, hogy kiadjam ezt a lányt, ki is fogom tehát adni! Itt vagyok, tehát mindennek rendben kell mennie! Még hogy megszökj! Verd ki a fejedből!

És Mr. Polly kiverte. Egy bizonyos „kiskutya” elmosódott fantomja, ami közvetlenül a tudatküszöbe alatt ólálkodott, beleveszett a sötét reménytelenségbe.

Amíg a szertartás döntő pillanata el nem érkezett, Mr. Voules könyörtelen szemmel tartotta Pollyt. Azután nyomban beszüntette az örökös, beletrombitált jókora, tarkabarka zsebkendőjébe, sóhajtott és hátranézett, Mrs. Voules rokonszenvező elismerését kereste. Vidáman bólintott feléje, mintha azt mondaná: „Ugye, megmondtam, hogy minden rendben lesz!” Mr. Polly úgy érezte magát, mint egy bábfigura, amelynek a drótját eleresztették. De a szabadulás pillanata még sokáig késett.

Arra eszmélt, hogy Miriam közvetlen mellette áll.

- Halló - mondta, de érezte, hogy ez ügyetlenség, és nem fog tetszeni az égszínkérek szemnek. - Ez a szürke ruha vég nélkül jól áll neked.

Miriam szeme fölcsillant a kalap karimája alatt.

- Remekül nézel ki - mondta a szem bíráló tekintetétől megmerevedő szájjal. Megköszöri a torkát.

A mögötte álló sekrestyés előretolta. Valaki Miriamot is előrehajtotta az oltárkorlát és a lelkész felé. - Nyakig benne vagyunk - mondta Polly Miriamnak együttérzéssel. - Hova? Ide? Rendbe van!

Néhány pillanatig lekötötte az a leírhatatlan közöny, mely a lelkész tartásából áradt. Mennyi esküvőt láthatott már! Biztosan torkig van velük.

- Oda figyelj, ne bámészkodj! - mondta a szem.

- Megvan a gyűrű? - suttogta Johnson.

- Tegnap bevágtam a zaciba - próbálkozott Mr. Polly a könnyed hanggal, de aztán magán érezte a könyörtelenül fürkésző tekintetet, és volt egy-két borzalmas pillanata, amikor a bal mellényzsebben kotorászott a jobb helyett...

Az eskető lelkész mélyet sóhajtott, nekifogott, és unottan, zökkenő nélkül összeadta őket.

- 'mnden'tó isten 'vében szent'se 'rnt 'sszekötöm eférfit enöv' a házas'g szents'vel mely't 'sten rendlt.

Mr. Polly gondolatai messzire kalandoztak, s mintha egy hideg kéz érintette volna meg újra a szívét, egy kedves arcot látott, amelyen napfény játszott a fák árnyékában. Valami oldalba bökte. Johnson ujjá volt. Figyelmeztette Pollyt, hogy elérkeztek az imakönyvben a legfontosabb részhez.

- Akarod-e 'legény 'ségedül elányt, társ'l egészs'ben betegs'ben.

- Mondd, hogy „akarom”!

Polly megnedvesítette az ajkát: - Akarom - mondta rekedten.

Miriam alig hallhatóan válaszolt a hasonló kérdésre. Aztán a lelkész ezt mondta: - Kiennek a'sszonyna'a 'sznagya?

- Én vagyok, kérem! - mondta Mr. Voules frissítően zengő hangon, és körülhordozta tekintetét a templomban.

- stvérem az úrb' - fordult a lelkész Pollyhoz. - 'veszede s'gül elányz'?

- 'veszem 's'gül elányz' - mondta Polly.

- Má' kezdve 'ségednek tek'ted.

- Má' kezdve 'ségemnek tek'tem.

- Jób' rossz'b', 'gényen gaz'on.

- Jób' rossz'b', 'gényen gaz'on.

Aztán Miriamra került a sor.

- Nyúcs'tok kez't - mondta a lelkész. - Holagyű'? Nemóda! A Bib'ra! 'stvérem az úrb'. Ezz' a gyű'vel há'sok' nyíl' benn'ket.

És így folyt tovább a szertartás, homályosan és sietve, mint amikor valami nagyon szép dolog villan fel a rohanó vonat füstjén keresztül.

A végén Mr. Voules szorosan megmarkolta Mr. Polly könyökét: - No, fiam, most még beírod a neved az anyakönyvbe, aztán kész, vége!

Miriam állt előtte, egy kicsit mereven, kalapja egy csöppet a homlokára csúszott, arcán tétova, kérdő kifejezés. Mr. Voules őt is Polly után küldte.

Elképesztő! Miriam a felesége lett!

Valamilyen okból Miriam és Mrs. Larkins zokogtak, Annie meg komoran nézett. Hát nem azt akarták, hogy feleségül vegye? Mert ha így áll a dolog...!

Csak most vette észre a háttérben Pentstemon bácsit, de az már jött is előre, ametisztkéek nyakkendőt viselt, vigyorgott, és titokzatosan, megfontoltan szívogatta egyetlen metszőfogát.

5

A sekrestyében mutatkozott meg csak igazán a Mr. Voules személyiségében rejlő erőnek igazi értéke. Mint a halász dzsinnye a palackból, rögtön szétterjedt, és mindent beborított, amikor a szertartás már nem akadályozta. - A szertartás kitűnő! Kitűnő! - mondta a lelkésznek. Kezet rázott Mrs. Larkinsszal is, aki egy darabig belécsimpaszkodott. Miriamot arcon csókolta. - Az első csók mindenképpen nekem jár.

Mr. Pollyt karon fogta, és az anyakönyvhöz vezette, aztán széket kerített Mrs. Larkinsnak és a feleségének, utána Miriamhoz fordult: - Na, gyerekek! Egy-kettő! Különben megint én jövök. Jól van! No, még egyet!

Mr. Pollyt szemérmes zavar fogta el, megfordult, és a nyilvánosság elől Mrs. Larkins karjában keresett menedéket. A bőven összenyálazott Mr. Pollyra rárohant és megcsókolta Annie meg Minnie, őket pedig, valami homályos jogcímen, azon nyomban megcsókolta Mr. Voules; utánuk a tökéletesen passzív Mrs. Voules kapott tőle egy csókot, nyelvével csettintett egyet és kijelentette: - Épen, szépen, újra itthon. - Ekkor különös, szívettépő kiáltással Mrs. Larkins rávetette magát Miriamra, és elárasztotta nedves csókjaival. Annie és Minnie is összecsokolódzott, erre Johnson a sekrestye ajtajához sietett, és benézett a templomba. Semmi kétség: menedéket keresett.

- Jól jön egy kis köröscokolódzás néha - mondta Mr. Voules. Valamilyen sziszegő hangot adott, és a kezét összecsapkodta nagy elragadtatással. Eközben a lelkész egyik kezével az arcát vakargatta, a másik keze meg a tollal játszadozott, a sekrestyés pedig rosszállóan köhécselt.

- Kinn áll a kocsi. Ma nem gyalog megy haza a menyasszony - mondta Mr. Voules.

- Nem minket visz haza? - kiáltott Annie.

- Az ifjú párt, kisasszony. Nemsokára te jössz.

- Menjen a...! - mondta Annie. - Én sose megyek férjhez.

- Akár tetszik, akár nem, férjhez fogsz menni, hogy véget vess a tolongásnak. - Mr. Voules Polly vállára tette a kezét: - Az ifjú férj nyújtsa karját a kis menyecskének. Kart karba öltve indulás a középén! Pram-param-param-papam.

Mr. Polly a menyasszonnyal együtt a menet élén elindult a nyugati kijárat felé.

Mrs. Larkins szorosan Pentstemon bácsi mellett haladt, de olyan odaadással zokogott, hogy nem vett tudomást róla. - Olyan derék lány - hüppögte.

- Ugye, nem vártad, hogy elgyöväk? - kérdezte Pentstemon bácsi. De Mrs. Larkins elhúzott mellette, nem vette észre az őreget, mert nagyon elfoglalta, hogy érzéseit illő módon kifejezésre juttassa.

- Fogadok, hogy nem várta, hogy elgyövk - mondta Pentstemon bácsi kicsit leforrázva Johnsonnak. Őt szemelte ki hallgatóságnak.

- Nem tudom - mondta Johnson kelletlenül. - Gondolom, meghívták magát. Hogy van?

- Meghíttak - mondta Pentstemon bácsi, és eltöprengett egy kicsit, aztán hozzátette: - Csudát látni gyöttem! - A többi már jó hangosan suttozta: - E'vették az egyik lányát. Erre mondom, hogy csuda. Teremtő úristen! Jaj!

- Valami baj van? - kérdezte Johnson.

- Beleállt a hátamba. Aszt hiszem, időváltozás gyön. Szép ajándékot is hoztam neki. Itt van ebbe' a csomagba. Fájin, öreg teásdoboz, még az anyámé volt, sokat érő! Ebbe tartottam mindig a dohányt, évek óta, aztán letört a teteje. Attól fogva semmi hasznát se vettem, mondok magamba, a mindenségit! akár neki is adhatom.

Mr. Polly előbukkant a nyugati ajtón.

Odakint vagy hat felnőtt és ötven gyerek gyűlt össze, és gyér, tétova éljenzéssel fogadta a közeledő újdonsült házaspárt. Minden gyerek szorongatott valamit a kezében, kis zacskóban, és Mr. Polly figyelmét megragadta a legközelebb álló, nagy fülű kisfiú bosszúsomjas, feszült arckifejezése. De még nem jött rá, hogy mindez mit jelent. Ekkor egy marék rizs vágódott a képébe. A füle égett, szeme előtt tüzes karikák táncoltak.

- Még ne! te kis mafla - hallotta háta mögött Mr. Voules hangját, aztán egy második marék röpült a kalapjának. - Még ne! - mondta Mr. Voules nyomatékosabban, s ekkor Mr. Polly ráeszmélt, hogy ő meg Miriam áll két kisfiú keresztüzének középpontjában (szemükben gyilkos fény lobogott, és maszatos öklük a zacskóban mohón kotorászott rizs után), és csak Mr. Voules nagy, vörös keze hárította el a további sortüzeket.

A kétkerekűre egy bámészkodó léhűtő vigyázott, a lovat és az ostort fehér szalaggal aggatták tele, a hátsó ülést kosarakkal zsúfolták meg, de azért még fel lehetett ülni.

- Fölszállni! - rendelkezett Mr. Voules. - Öregcsontok előre, fiatalok hátra!

A zabolátlan rizsdobálók vészjósló csoportja nyomult feléjük, miközben fölkászálódtak.

- Tartsd az arcod elé a zsebkendődet - mondta Mr. Polly a menyasszonynak, és nem csekély hősiességgel elfoglalta a járda felé eső ülést, összeszedte a bátorságát, megmarkolta a kalapját, behuntya a szemét, és felkészült a legrosszabbra.

- Rajt! - vezényelt Mr. Voules, s az ösztűz már ott is égett Mr. Polly arcán.

A ló megbokrosodott, s amikor a vőlegény újra ráemelte szemét a világra, látta, hogy a fogat alig hajszálnyival került ki egy villamost, s hogy a távolban, a templom előtt, Johnson és a sekrestyés csatázik egy csapat tettvágytól égő kisfiúval a Larkins család többi tagjának életéért. Mrs. Punt csemetéjével az utca túlsó oldalára menekült - a csemete a könyörtelenül vonszoló, anyai kar végén bukdácsolt; de Pentstemon bácsi, akit a teásdoboz akadályozott, egymagában állt egy kis kör közepén, és láthatólag szívből jövő szitkokat szórt a kölykökre. Odébb, egykedvű nyugalommal egy rendőr közeledett.

- Hóha, te tökféj, hóha! - kiáltotta Mr. Voules, aztán a válla fölött, hátra: - A rizst én hoztam. Szeretem a régi szokásokat. Hóha, hó!

A koci vadul dülöngélt, minden ok nélkül rémült kiáltást csalt ki egy biciklistából, aztán bekanyarodott a sarkon, és a násznép eltűnt Mr. Polly szeme elől.

- Bevisszük a retyeruhát a házba, mielőtt az öreglány megjön, csak ha fogod a gebét - mondta Mr. Voules.

- No és a kulcs? - kérdezte Mr. Polly.

- Már odafelé menet megkaptam.

És míg Mr. Polly fogta az izzadó lovat, és igyekezett elkerülni a zabláról csöpögő habos nyálat, a ház mindenestül elnyelte Mr. Voulest és Miriamot. A különböző fedeles kosarakat Mr. Voules hordta be, aztán becsukta maga mögött az ajtót.

Mr. Polly egy ideig magára maradt védencével a Larkins ház előtt, a kis zsákutcában, a szomszédok pedig a függönyök mögül lesték. A következőkön elmélkedett: most már nős ember, tehát biztos nagyon hülyén fest; a ló fejének buta formája van, a szeme meg kiguvad; szeretne volna tudni, mit gondol róla a ló, és tényleg szereti-e, hogy fogják és veregetik a nyakát, vagy csak megvetésből túri. Tudja-e a ló, hogy megnősült? Aztán azon töprengett, vajon a lelkész nagy számárnak tartotta-e, és hogy a szomszéd házában a csipkefüggöny mögött lapuló személy férfi-e vagy nő? Egy kapu nyílt ki odébb az utcán, és egy idősebb úr jelent meg. Hímzett fezt viselt, és nyugodt, elégedett arccal pipázott. Kis ideig barátságos, de kitartó érdeklődéssel nézegette Mr. Pollyt. Végül megszólalt: - Aggyisten.

- Jó napot - válaszolta Mr. Polly.

- Nem köll fogni azt a lovat - mondta az öregúr.

- Tüzes állat, és túlhabzik máma - mondta Polly homályos asszociációval, mert éppen gyömbérsörre gondolt.

- Nem fog az megfordulni. Itt meg usse tud továbbmenni - mondta az öregúr.

- *Verbum sap* - mondta Polly, faképnél hagyta a lovat, és az ajtó felé fordult. Amikor az ajtót kinyitották, éppen akkor tűnt fel a sarkon Johnson karján Mrs. Larkins, mögöttük Annie, Minnie, két barátnőjük, Mrs. Punt meg a csemetéje és kicsit hátrább Pentstemon bácsi.

- Jönnek - mondta Polly Miriamnak, megölelte és megcsókolta. Miriam visszacsókolta, de ijedten szétrebbentek, mert két üres kosár repült be a folyosóra. Aztán megjelent Mr. Voules is, kezében a harmadikkal.

- Hé! lesz még erre időtök bőven. Rakjátok el ezeket a kosarakat, mielőtt az öreglány megjön. Hoztam egy kis hidegkosztot, hadd essen le az álla a meglepetéstől. A kutyafáját!

Miriam átvette a kosarakat, Polly pedig Mr. Voules sürgetésére bement az előszobába. Egy terjedelmes pástétom és egy hatalmas sonka egészítette ki Mrs. Larkins szerény ennivalóit, még egy sereg válogatottan finom palack sorakozott föl az egy üveg sherry és az egy üveg portói mellett, amelyeket Mrs. Larkins szerzett be, hogy kellő fényt adjon a lakomának. Mr. Voules palackjai bizony jobban illettek a közepén terpeszkedő cukormázás esküvői tortához. Mrs. Voules, még mindig passzívan, az ablak mellett állt, és bágyadt elismeréssel szemlélte az előkészületeket.

- Mindjárt másképp néz ki az egész, mi? - mondta Mr. Voules. Fölfújta az arcát és összecsapta a tenyerét. - Szeme-szája eláll az öreglánynak!

Hátralépett, s amikor a többiek tolongva az ajtóhoz értek, széttárta a karját, és mosolyogva meghajolt.

- Nahát! Voules bácsi! - kiáltott Annie elképedve.

Mr. Voules megkapta jutalmát.

Aztán benyomakodtak, befurakodtak, és megtöltötték a kis szobát. Mindenki éhes volt, a szemek felcsillantak a pástétom, a sonka és az ünnepélyesen sorakozó palackok láttán.

- Üljön le mindenki - kiáltotta Mr. Voules. - Akinek nem jut szék, támaszkodjon neki valaminek, az annyi, mintha ülne, és még az abrak is könnyebben csúszik le!

A két barátnő, Miriam munkahelyéről, az elsők között lépett a szobába, s amikor megpróbáltak újra kijutni, hogy letegyék holmijukat az emeleten, olyan reménytelenül odaszorultak Johnsonhoz, hogy feladták a kísérletet. A küzdelem kellős közepén Mr. Polly észrevette, hogy Pentstemon bácsi, meg akarván szabadulni a csomagtól, átadja a menyasszonynak.

- Nesze - mondta Pentstemon bácsi, és Miriam kezébe nyomta a csomagot. - Nászajándék - magyarázta, aztán bizalmas kuncogással hozzátette: - Sose hittem vóna, hogy eccer erre is sor kerül.

- Ki szavaz hús- és vesepástétomra? - bömbölte Mr. Voules. - Ki szavaz hús- és vesepástétomra? Igyál egy kis óbort, Martha, az köll neked, attól majd helyrejön a... Leülni, mindenki, és ne beszéljenek egyszerre. Ki szavaz hús- és vesepástétomra?

- *Szószatyorkodás.* Ünnepi *szószatyor* - suttogta Mr. Polly.

- Egy falat sonkát hozzá - ordította Mr. Voules, és késén egy szelet sonkát egyensúlyozott. - Akar valaki egy kis sonkát hozzá? Mrs. Punt, nem akar a kisember egy falatot? Most pedig, hölgyeim és uraim - mondta még mindig állva Mr. Voules, az egybepréselt násznép ura. - A tányérjuk megrakva, a poharukba - ezt garantálom - jóféle ital van, mi volna, ha innánk a menyasszony egészségére?

- Előbb eszünk egy falást - mondta Pentstemon bácsi tele szájjal a helyeslő moraj közepette. - Elsőbb eszünk egy falást.

Szót fogadtak. Tányérok csörömpöltek, poharak csengtek.

Mr. Polly szorosan Johnson mellé került egy percre: - Nyakig benne - mondta bátorítóan. - Ne lógasd az orrod, öregem, csipegezz valamit. Miért is ne ennél?

A Punt gyerek egy időre Mr. Polly cipőjén helyezkedett el, és keményen küzdött a vasmarkú Mrs. Punttal.

- Pástétomot akarok - mondta a Punt gyerek. - Páás-téé-to-mott!

- Leülsz, és sonkát eszöl, fiatalúr - mondta a győztes Mrs. Punt. - Nincs pástétom és kész!

- De Mrs. Punt, az Isten áldja meg - tiltakozott Mr. Voules. - Hadd egyen a fiú, ha egyszer úgy szeretne - lakodalom van, vagy mi a fene!

- Látszik, hogy még sose okádott magának, Voules bácsi. Különben nem heccelné bele még jobban ezzel a...

- Nem tehetek róla, úgy érzem, baklövés volt, öregem - mondta Johnson bizalmasra halkított hangon. - Nem tehetek róla, úgy érzem, elsipted a dolgot. De reméljük a legjobbakat.

- Jókívánság sose rossz, öregem. Inkább igyál valamit. De legalább ülj le.

Johnson komoran elhallgatott, Mr. Polly pedig szerzett magának egy kis sonkát, fogta, és lekuporodott vele a padlóra a varrógép mögötti sarokban, hogy elfogyassa. Mrs. Voules kalapja meg kizárta őt úgy-ahogy eltakarta őt a többiek elől, éhes volt, tehát egy darabig csak

a sonkával és gondolataival foglalkozott. Csörömpölő, kopogó hangokra lett figyelmes. Kinyújtotta a nyakát, és látta, hogy Mr. Voules fölkel a helyéről, és az ebéd utáni szónoklatok jellegzetes modorában előrehajlik tányérja felett, és egy fekete palackkal kopog az asztalon. - Hölgyeim és uraim! - mondta Mr. Voules. A szavai nyomán támadt síri csendben ünnepélyesen fölemelte poharát, s néhány másodpercnyi szünetet tartott. - Hölgyeim és uraim! A menyasszony... - kutatott az agyában ide illő szóvirágok után, végül megtalálta, és felderült az arca: - egészségére!

- Egészségére - mondta Johnson reménytelenül, de eltökélten, és fölemelte a poharát. Mindenki rámormolta: - Egészségére!

- 'ségére - mondta Mr. Polly láthatatlanul a sarokban, és fölemelt egy villára való sonkát.

- Nagyon helyes - mondta Mr. Voules megkönnyebbült sóhajjal, mint aki egy nehéz műtétet hajtott végre. - És most, ki kér még egy kis pástétomot?

Egy darabig ismét szaggatottan folyt a beszélgetés. De egyszerre csak Mr. Voules megint fölállt, és újabb kalapálással csendet teremtett. Első szónoki próbálkozása óta elégedett mosollyal hallgatott.

- Hölgyeim és uraim! töltsék tele a poharakat a második felköszöntőhöz. A boldog vőlegény... - fél percig kutatott elméjében megfelelő kifejezés után, és egyszerre villámcsapásszerűen rátalált: - Egész(hukk)ségére!

- Egészségére! - mondták valamennyien. Mr. Polly fölállt Mrs. Voules mögött, és nagy lelkesedés közben, barátságosan meghajolt.

- Mondhat, amit akar, szerencséje, az van neki - mondta Mrs. Larkins. - Ez a lány igazi kincs, mindig is az volt. Még hároméves se volt, és már dajkálni akarta a kistestvérét. Le is esett vele a lépcsőn, végig, a tetejéről az aljára, mégse lett semmi baja, amit szemmel is látni lehetett volna, és mindig igyekvő volt, és segített, és mindig takarított meg tett-vett. Igazi kincs, ezt meg kell hagyni, és ha ezt így nyíltan kimondom, hát akkor csak azt kapja, ami jár neki...

Belefojtotta a szót a kopogás, amit nem lehetett meg nem hallani. Mr. Voulesnak újabb ötlete támadt, ismét fölállt, és ismét kalapált a palackkal: - A harmadik köszöntő, hölgyeim és uraim! Töltsék tele a poharakat. A menyasszony anyja... Én... ötlet... mostan... Höleim, suraim, egészére!

7

A piszkos kis szoba ennél füledtebb és zsúfoltabb már nem is lehetett volna. Mr. Polly kedvét a jóvátehetetlen ostobaság érzete sötétítette el. Mindenki lármázott, falt, és butaságokat művelt; Miriam még mindig abban a lehetetlen kalapban (hamarosan indulniuk kellett az állomásra) Mrs. Punt és csemetéje mellett ült, kínálgatta a vendégeket, és erőltetett, bátorító mosollyal folytonosan Pollyra pillantott. Egyszer hátrahajolt, és a széke támlája felett ezt súgta vigasztalóan: - Most már nemsokára egyedül leszünk. - Miriam másik oldalán Johnson ült, mély hallgatásba burkolózva, azután Annie következett, aki élénken társalgott egyik barátnőjével. Vele szemben Pentstemon bácsi tömte magába az ennivalót, s közben égő pillantásokat vetett Annie-ra. Larkins mama Mr. Voules mellett ült; egy falatot se tudna enni, mert megfulladna, jelentette ki, de Mr. Voules állandóan unszolta, hogy legalább egy csepp folyékony frissítőt nyeljen le.

Mindnyájan tele voltak rizzsel, rizs volt a kalapjukon, a hajukban, a ruhájuk ráncaiban.

Mr. Voules hirtelen, a násznagy érdekében, negyedszer is megdőngette az asztalt.

De egyszer minden lakodalom véget ér, és a felbomlást ijesztő tünetek siettették a Punt gyerek részéről. Suttogó tanácskozás után gyorsan kivitték; s mivel beszorult a sarokba a kályha és a kredenc közé, mindenkinek mozdulnia kellett, hogy utat nyisson neki.

Johnson megragadta az alkalmat: - Na, viszontlátásra - mondta mindenkinek, aki véletlenül odafigyelt, és eltűnt.

Mr. Polly azon kapta magát, hogy cigarettázva sétál fel-alá Pentstemon bácsival, miközben Mr. Voules visszarakta a palackokat a kosarakba, és távozni készült. A társaság nőtagjai föltódultak a menyasszonnyal az emeletre. Mr. Polly nem volt beszédes hangulatban, de Pentstemon bácsit felhangolták a nap eseményei. Beszélt tehát csapongva, összefüggés nélkül, nem sokat törődve a hallgatósággal, ahogy bölcs öregemberek szokták.

- Aszongyák, az egyik temetés hozza a többi. Ez ugyan lagzi volt máma, de nagyon olyan volt... A sonka mindig bemegy a fogam közé mostanság. Nem tudom, mér? Nem mintha szálla vagy madzag, vagy miegymás vóna a sonkába. Rendes étel az, annyi szent. Az embernek meg köll nősüni - folytatta Pentstemon bácsi a társalgást. - Ez má' így van. Egyiknek köll, a másiknak nem. Én még annyi se vótam, mint te, oszt má' megnősütem. Én nem mondanám, hogy rosszu' tetted. Nem tehecc róla, éppolyan nősülő vagy, akár én vótam. Természetes dolog ez, akárcsak az or'vadászat vagy az ivás, vagy a szelek a hasadba'. Észre se veszed, már megesett. Ami meg azt illeti, hogy mi a jó benne, hát nincs abba semmi különös jó. Lutri az egész. Mennél melegebben gyön, anná' hamarébb hül, de mindenki megunja elébb vagy utóbb... Én nem panaszkodhatok. Kettőt is e'temettem. Harmadik is lehetett vóna, de sose bajmoldtam kölkökkal, soha... Jó' tetted, hogy nem azt a nagydarab lányt választottad. Ezt én mondom neked! Az egy vigyorgó isten verése. Ha valaki, hát ez az! Egy vigyorgó istenverése! Összerondította a gombaágyasomat, az ám, én nem is felejttem el neki. Annyi lába van, mint egy százlábúnak, annyi van neki, oszt csak úgy ukmukfukk bele mindenbe. Mint a kóbor tyúk a borsótablába. Koty-koty! - vihogással akarja elűtni. Na, aztán én elűtöttem őt, el ám! A nagy fenekű, bűdös kölkit!

Egy darabig rosszindulatúan mélézött Annie fölött, s közben kibányászott egy makacs sonkafoszlányt a búvóhelyéről, az egyik fogából.

- Lutri a fehérnép. Zsákbamacska, és nem tudod, mi van benne, csak ha hazaviszed és kibontod. Olyan még nem volt, hogyha valaki megnősült, ne zsákbamacskát vett vóna. Soha! A házasságtul még a lelkük feneke is megváltozik, szőröstül-bőröstül. Senki se tudhassa, mi gyön ki belőlük. Láttam én már a legderejobb lányt is elromolni - mondta Pentstemon bácsi, aztán szokatlan tapintattal hozzátette: - Nem azt akarom evve' mondani, hogy te is ilyet kapsz.

Egy ciccentéssel előbiztatott, és hosszú útjára küldött egy második sonkafoszlányt.

- A legrosszabb a sopánkodás - folytatta Pentstemon bácsi. - Ha én eccer ilyennel kerültem vóna össze, fölkaptam vóna valamit, és fejbe vágtam vóna. Aszt hiszem, nem bírnák kiállni egy sopánkodást. Akkor már inkább egy olyan nagy fenekű, mint az a másik. Inkább! Fogadok, hogy rögvést leszoktatnám a vihogásról, akármilyen szemtelen. Akkor majd vigyázna, hogy hova lép avval az otromba nagy lábával... Akárminők is, a férfiembernek el köll tudni bánni velük - összegezte Pentstemon bácsi egy hosszú élet régi világbeli, bölcs tapasztalatait. Aztán bátran felemelte a hangját: - Akár jók, akár rosszak, a férfiembernek el köll tudni bánni velük!

Vége ideje volt már indulni, hogy a fiatal pár elérje Fishbourne felé a waterlooi vonatot. Sietniük kellett. Az esküvő tiszteletére másodík osztályon utaztak, és a násznép kikísérte őket, kivéve Puntékat, mert a Punt gyerek most már minden kétséget kizáróan rosszul volt.

- Indulás! - A vonat kigördült az állomásról.

Mr. Polly a kalapjával, Mrs. Polly a zsebkendőjével integetett hosszasan, amíg a híd el nem takarta őket. Az uralkodó figura az utolsó percig Mr. Voules volt. A vonat mellett ment a peronon, szürke, műlovarkalapját lengette, és csókot dobott a menyasszonynak.

Pollyék leroskadtak az ülésre.

- Legalább egyedül vagyunk a szakaszban - mondta Mrs. Polly kis szünet után.

Rövid csend.

- Mennyi rizsát vásárolhatott össze. Kilókat!

Mr. Polly végighúzta az ujját a gallérja mögött, ahogy a rizs szót meghallotta.

- Nem is csókolysz meg, Elfréd? most, hogy egyedül vagyunk?

Polly kihúzta magát, keze a térdén, kalapját fél szemére húzta, és a helyzethez illő, sóvár képet vágott.

- De nem ám - mondta Mr. Polly -, de meg ám - és úgy tett, mintha nagy gonddal keresgélne a helyet, ahol megcsókolhatja. - Gyere ide - mondta, és magához húzta.

- Vigyázz a kalapomra - mondta Mrs. Polly, és félszegen hozzábújt.

HETEDIK FEJEZET

A fishbourne-i kis bolt

1

Mr. Polly tizenöt évig megbecsült kereskedő volt Fishbourne-ben. Ezeknek az éveknek minden napja unalmas volt. Mégis úgy röppentek el, mint a pillanat. Csakhogy Mr. Polly most már nem volt jóképű. Ahogy a történet elején elmondtam, már harminchét éves volt, egészségtelenül kövérkés, arcára fakó, sárgás, és szeme köré ráncokat vont az elégedetlenség. A palánkon ült, Fishbourne a lába alatt, és fölkiáltott az égre: - Pfuj! Rohohadt, fehértelmehes, vacak koszfészek! - Meglehetősen kopott, fekete zsakettet és mellényt viselt, és nyakkendője dús színekben pompázott, mert az árukészletéből származott, és golfsapkáját a fél szemére csapta.

Tizenöt év telt el, s az ember azt hihetné, hogy Mr. Polly képzelőereje, ez a furcsa kis virág, egyszer s mindenkorra elhervadt és elpusztult, s még írmagja sem maradt. De a valóságban még élt, vidám, örömteli élmények, kellemes dolgok és szépség utáni kielégíthetetlen sóvárgás alakjában.

Mr. Polly még mindig olvasott, ha véletlenül olyan könyvekhez jutott, amelyek idegen országokról, nagyszerű helyekről és nagyszerű időkről meséltek, amelyek a humor görbe tükrében mutatták az életet, és élvezetet szereztek friss és kifejező stílusukkal. De sajnos, ilyen könyv

nem sok akad. Az újságok és silány regények pedig, amelyek egyre inkább elárasztják a világot, Mr. Pollynak nemigen voltak ínyére. Sehol egy színes, sehol egy érdekes jelző. És Mr. Pollynak társa sem volt, akivel úgy beszélgethetett volna, ahogy szeretett. A bolttal is törődnie kellett. Nehezen mozduló kis üzlet volt már az kezdettől fogva.

Kivette, hogy elkerülje a végzetet, amit Johnson választásában érzett, és mert Fishbourne megragadta a képzeletét. Észre se vette akkor, milyen rosszul épített, kényelmetlen a ház, hogy az üzlet mögötti lakás, amelyben élniük kell, kicsi, a bolt is irgalmatlanul szűk, a konyha, amely télen szükségszerűen a nappaljuk is lesz, az alagsorban van, és a hátsó, keskeny udvar a fishbourne-i Royal-szálló udvarával szomszédos. Nem gondolt arra, milyen unalmas lesz ülni és várni a vevőket, sem arra, hogy nem valami fényesek az üzleti kilátások. Láta magát és Miriamot, amint szép, napos, téli reggelen a sült szalonna pompás illatában ülnek a reggelinél, délután pedig friss, meleg vajás sütemény lesz a tea mellé. Arra is gondolt, hogy vasárnap délutánonként majd kiülnek a tengerpartra, vagy sétálnak a szabadban, a város mögött, és margarétát meg pipacsot szednek. De a valóságban rendszerint mind a ketten pocsék hangulatban voltak a reggelinél, vajás süteményre meg nem futotta a teához. És Miriam kijelentette, hogy nagyon rosszul festene, ha vasárnaponként csavarogni mennének a mezőre.

Miriam, sajnos, az első pillanattól fogva nem állhatta a házat. Nem tetszett neki, amikor meglátta, és még kevésbé tetszett, amikor megismerkedett vele.

- Túl sok a lépcső. A szén is benn van a házba', egy csomó piszkot csinál majd - mondta, amikor bejárták a házat.

- Erre nem gondoltam - jegyezte meg Mr. Polly.

- Nehéz lesz ezt a házat tisztán tartani. A fehér fal amúgy nagyon szép, de borzasztóan meglátszik rajta a piszok. Majd inkább szép hengerelt falat csináltatunk - mondta Miriam.

- Itt, ezen a helyen tarthatunk cserepes virágot - mondta Polly.

- Hogyisne. Elég bajom volt Minnie-vel meg a muskátlijaival.

Mielőtt beköltöztek, egy hétig egy olcsó penzióban laktak. Stamtonban vettek bútort, nagyrészt kéz alatt, de az olcsó evőeszközt, porcelánt és vászonholmit újonnan szerezték be a fishbourne-i üzletekben. Az otthon vidám légköréből kiszakadt Miriamból kibújt sivár és kedélytelen igazi természete, állandóan összeráncolt szemöldökkel mászkált a „mindig minden rendben legyen” elv megvalósítása érdekében. Mr. Polly lelkesedéssel fogott neki a bolt berendezésének, rengeteget fütyörészett, de abbahagyta, mert Miriam megjelent, és közölte vele, hogy szétreped a feje. Amint kivette a boltot, Polly mindjárt telerakta a kirakatot szembeszökő táblákkal, amelyek keresetlen szavakkal hirdették, hogy az üzlet hamarosan megnyílik, és közben kirakosgatta árukészletét, meg akarta mutatni Fishbourne-nek, hogy mi az igazi kirakatrendezés. El akarta látni a fishbourne-ieket zsirárdi és panama utánzatú kalappal, újszerűen csíkozott fürdőruhával, könnyű flanelinggel, nyári nyakkendővel és flannel-nadrággal férfiak, nagyobb és kisebb fiúk számára. Szeme sarkából oda-odapillantott a szemközti kis halárusra meg a szomszédos porcelánkereskedőre, és azt fontolgatta, hogy egy barátságos fejbólintás nem lenne-e helyénvaló. Új életük első vasárnapján, Miriammal együtt, nagy gonddal felöltözött, ő a gyász-nász kalapjába és kabátjába, Miriam a kimenőruhájába - tiszteletreméltóbb párt elképzelni sem lehetett -, és ünnepélyesen vonultak a templomba, meg egy kicsit körülnézni.

A következő héten a dolgok kezdtek elrendeződni. Néhány vevő is beállított, fürdőruhát és kalapzsinórt kerestek, szombat este meg a legolcsóbb szalmakalapokat és nyakkendőket, és Mr. Polly egyre sűrűbben állt ki a boltajtóba, mert vonzotta az utca társadalmi varázsa. Láta, hogy a porcelánkereskedő éppen egy ládát csomagol ki a járda szélén, és megjegyezte, hogy szép idő van. A porcelánkereskedő kelletlenül ráhagyta, aztán visszabújt a ládába; modora nem hatott valami bátorítóan a beszédes szomszédra.

- *Iparoskodó kereskedő* - suttogta Mr. Polly a barátságtalan *hátványnak*.

2

Miriam komoly kedélye nagy gyakorlati tehetetlenséggel párosult. A ház soha nem volt se tiszta, se rendes, de takarítás és rendcsinálás címén állandóan rettentő nagy volt a felfordulás. Azért főzött, mert az ennivalót meg kell főzni, s mint szigorú moralista, ügyet se vetett az eredményre és a következményekre. Az ételt inkább összefabrikálta, mint elkészítette, és az egész alig volt kellemesebb látvány, mint egy csapat vadember, akit a misszionárius parancsára képtelenül bő ruhába öltöztettek. Az ilyen eledel erősen hajlamos bosszút állni, fellázadni és gonosz varázslatot művelni. Attól kezdve, hogy hozzáment, nem is hederített férje szavára, sohase simultak el a ráncok a homlokán a jelenlétében, és mindig gondterhelten járkált. Talán volt is valami alapja annak a gondolatnak, ami befészkelte magát az agyába: hogy a férje lusta. Polly sok időt pocsékolt olvasásra - ahogy a lusták szokták -, és hamarosan beszélgető-partner után nézett. Elég gyakran eljárógatott az Isteni Gondviselés fogadó söntésébe, és ezt minden este megtette volna, ha a kártya, amit halálosan unt, nem gátolja a beszélgetésben. De az ötvenkét kártyalap permutációjának és kombinációjának örökös, ostoba variációja, az öt kiosztott lapból eredő sovány kis meglepetések és izgalmak hidegen hagyták Polly szellemét, amely túl élénken reagált a benyomásokra, s ugyanakkor túl könnyen fáradt.

Nemsokára nyilvánvaló lett, hogy a bolt csak a legnyomorúságosabb jövedelmet nyújtja, és Miriam nem rejtette véka alá a véleményét, hogy Mr. Pollynak egy kicsit mozognia és csinálnia kellene valamit. De hogy mit kellene csinálnia, azt nemigen tudta megmondani. Ja, ha az ember üzletbe öli a pénzét, nem egykönnyen jut hozzá újra. Ha a vevők nem jönnek vidáman, maguktól, a törvény határt szab a kényszernek, amit szívesen alkalmaznánk. Nem kergethetjük végig az embereket egy fürdőhely utcáin, és nem kényszeríthetjük őket se fenyegetéssel, se zaklatással, hogy flanellnadrágot vásároljanak. Wintershed, a kerékpár- és gramfonkereskedő, jobbról, orgonált a templomban; Clamp, a játékboltból, templomszolga volt; Gambell, a zöldséges, pincérkedett, a felesége meg főzött, és Carter, az órás, mindent a feleségére hagyott, járta az országot, és főlhúzta a toronyórákat és így tovább. De Mr. Polly nem értett semmi ilyesféle mesterséghez, és nem is akart, hiába nógatta Miriam csendes kitartással. Nyári estéken biciklin járta be a környéket, és ha valahol eladó könyveket fedezett föl, gyakran a másnap délelőttöt is elvesztegette, odament, és vaktában összevásárolt egy csomó selejtpéldányt, spárgával összekötötte, hazavitte, és elrejtette Miriam elől a pult alatt a boltban. Keserves dolog rájönni az ilyesmire minden feleségnek, aki erős nyomozó hajlammal van megáldva. Miriamnak az járt az eszében, hogy elégeti ezeket a leleteket, de vele született takarékosági hajlama mindig felülkerekedett.

Ó, azok a könyvek, amiket ez alatt a tizenöt év alatt olvasott! A teológiát kivéve mindent elolvasott, amit megkaparinthatott, és ahogy olvasott, eltűntek nyomorúságos körülményei, kis sikertelenségei, és az élet csodája köszöntött be újra hozzá. A mindennapi kedvetlen korán kelés, boltnyitás, a megjátszott, lelkes portörölgetés, a reggeli: a túl lágyra vagy túl keményre főtt tojás, vagy egy félig nyers vagy félig elszenesedett hering, és kávé à la Miriam, tele zac-cal, aztán megint a bolt, a reggeli újság, a hosszú ácsorgás a boltajtóban, egy-egy „jónap”-pal

a járókelőkhöz vagy egy kis tereferével, vagy idegen emberek bámulásával; ez mind-mind eltűnt, ahogy a nézőtér eltűnik, ha kivilágosodik a színpad. Könyvek százait gyűjtötte össze végül - ócska, poros könyveket, melyek hátán meztelen volt a spárta és az enyv - Miriam szemében egy csomó ártalmas limlomot.

Itt volt például La Pérouse útleírása, sok gondos, élethű fametszettel és a legőszintébb vallomásokkal a tizennyolcadik századi tengerészéletről; és Mr. Polly addig olvasott az igénytelen, kalandos, részegeskedő és zabolátlan, egyszóval gyönyörűséges matrózéletről, amíg maga is ott úszott, dagadó vitorlákkal, lassan és egyenletesen, s vele a hajó tükörképe az üvegsima tengeren, és egyébre se gondolt, mint a ragyogó, barna bőrű nőkre, akik kedvesen rámosolyognak, és füzéreket aggatnak a nyakába, ismeretlen virágokból. Volt egy másik, remek könyve is, a yukatáni elveszett palotákról, az őserdő borította, hatalmas teraszokról, amelyeknek építői belevesztek az emberi feledés homályába. La Pérouse-hoz kapcsolódott a *Vidám Szigeti Éjszakák*, és Polly sohase unta meg, hogy az alkonyati késeléseknél a *Hangok Szigetén* valami a késelő kezére ömlött, ami olyan volt, mint a „meleg tea”. Különös, elmondhatatlan örömet okoznak a színes, eleven szóképek, és a legiszonyúbb tények leírását is megszépítik.

És egy másik könyve, amelynek nem ismerte az elejét, a két abbé: Huc és Gabet utazásainak második kötete volt. Követte ezt a két jámbor lelket a tibeti nyelvleckéktől, amiket a szakállas Sandurától kaptak (aki számárnak nevezte őket, és ellopta egész vajkészletüket), száz szerencsétlen kalandon keresztül Lassza szívébe, és olthatatlan szomjúsággal kereste az első kötetet, hogy megtudja, honnan jöttek, s kik is voltaképpen. Egymás után olvasta Fenimore Coopert, és Tom Cringle hajónaplóját, és Joseph Conradot, s addig álmodozott a Kelet- és Nyugat-Indiák sok színárnyalatú népeiről, amíg a szíve belefájdult a vágyba, hogy mielőtt meghal, meglássa ezeket a napfényben fürdő országokat. Conrad színes prózája különösen mély hatást tett rá, olyan élvezetet szerzett neki, amelyet sohase tudott szavakba önteni. Egyszer Port Burdockban, ahová néha elkarikázott ócska biciklijén, egy rakás piszkos, hatpennys könyv között ráakadt Bart Kennedy vidám ötletekkel teletűzdelt könyvére, *A csavargó tengerész*-re, és ettől kezdve barátságosabb és megértőbb szemmel nézett minden tagbaszakadt vagányt, aki végigcammogott Fishbourne főutcáján. Sterne-t olvasta, kissé meghökkentette, és nem tudta eldönteni, hogy tetszik-e neki vagy sem, de valamilyen okból, amelyet magam sem értek, a *Pickwick Klub*-ot kivéve, Dickensszel sohase tudott igazán megbarátkozni. De szerette Levert, Thackeray *Catherine*-jét és Dumas minden regényét, amíg el nem jutott a *Bragelonne Vicomte*-ig. Rejtély előttem értetlensége Dickens iránt, s amikor erről beszélek, csodálkozásomnak adok kifejezést, ahogy jó történetíróhoz illik. Sokkal érthetőbb, hogy nem szerette Scottot. És hogy százszor többre becsült bármilyen prózát bármilyen verses műnél, annak, azt hiszem, az az oka, hogy nem tudta a szavak helyes kiejtését.

Mindig megújuló örömmel olvasgatta Waterton *Kóborlás Dél-Amerikában* című könyvét. Még azzal is elszórakozott, hogy új madarakat talált ki, és írt le magának Waterton stílusában; olyan madarakat, amelyeknek sajátságai kuncogásra készítették, amikor eszébe jutottak. Ebbe a mulatságba még Ruspert, a vaskereskedőt is megpróbálta bevonni. Bates könyvét is olvasta az Amazonasról, de amikor rájött, hogy az egyik partról nem látni a másikat, valamilyen titokzatos lelki folyamat révén, amit megint csak nem értek, legalább egy tizedrészét elvesztette annak az élvezetnek, amit ez a folyó szerzett neki. De más mindenfélét is összeolvasott; elbűvölte Joyce könyve, az *Ósi Kelta Regék Gyűjteménye*, és olvasta Mitfort *Régi Japán Meséi*-t, és egy csomó papírkötésű könyvet, és a *Feketeerdő Meséi*, amit még Easewoodban szerzett, képezte a tartalékot. Elég szoros ismeretségbe került William Shakespeare drámaival is, és álmaiban a cinquecento vagy az Erzsébet-korszak ruháit viselte, s egy nyüzsgő,

nyugtalan, kocsmázó, viharos világban élt. Egyszerű szublimált világ, könyvek világa te! boldog menedék vagy, felfrissülés és búvóhely a hétköznapi élet előtt...!

Annak a boltoskodással eltöltött tizenöt hosszú esztendőnek legjellegzetesebb képe: Mr. Polly olvasásba merülten, jól előrehajolva könyököl a pulton, a meglehetősen rosszul világított boltban, vagy felegyenesedik egy sóhajjal, hogy az üzlet után nézzon.

És közben alig mozgott, emésztési zavarai növekedtek, amíg egészen eluralkodtak a kedélyén; meghízott, ereje hanyatlott, súlyos depressziók törtek rá, és sötétítették el a kedvét, a semmiségek egyre jobban bosszantották, és a gondtalan nevetésnek vége szakadt. A haja hullani kezdett, míg végül nagy, kopasz folt támadt a tarkója táján. Aztán egy napon - feledve a könyveket és mindent, amit látott és átélt általuk - hirtelen ráébredt, hogy pontosan tizenöt esztendő óta ül a boltjában, hogy nemsokára negyvenéves lesz, s az életet ez idő alatt nem volt érdemes élni, mert egykedvű, enyhén rosszindulatú és bíráló társ mellett telt el; részleteiben csúnya, lehetőségeiben gyatra volt, és végül érkezett ide, a végképp reménytelen és szürke jövő elé.

3

Már voltam bátor említeni, sőt valójában idézni egy bizonyos fennkölt szellemű, aranycvikkeres, highburyi úriembert, aki többnyire a Climax Klub könyvtárának egyik gyönyörű szobájában irkált. Szociális problémákkal birkózott, száraz, de olykor - azt hiszem, ezt el kell ismerni - roppant tanulságos stílusban. Az volt a rögeszméje, hogy a világnak egy kollektív intelligenciának nevezett valamire van szüksége, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy önmuknek, nekem és mindenkinek rettentő keményen kell gondolkozni mindenfélén, és az eredményeket összegeznünk kell, hogy köteleznünk kell magunkat, hogy makacsul és szemérmetlenül világosak és őszinték leszünk, támogatunk és tisztelünk egy csapatnyi tökéletes professzort, író, művészt és más ápolatlan külsejű, nehéz embert, ahelyett, hogy mérsékelt és értelmes módon, golfozásra és bridzsezésre használnánk agyunkat (mintha csak humorérzékünk akadályozná meg, hogy mást is kezdjünk vele), és egyáltalán, hogy szépen, úriemberhez illően, könnyedén vennénk az életet, a teremtést!

Szóval, ez a kupolafejű, intellektuális szörnyeteg azt állítja, hogy Mr. Polly boldogtalanságának kizárólag ez az oka.

„Egy olyan egyre bonyolultabbá váló társadalom - írja az aranycvikkeres -, amely egészében nem hajlandó gondolkozni a jövőjéről vagy szembenézni a szerkezetéből eredő szövevényes problémákkal, pontosan olyan helyzetben van, mint az az ember, aki nem törődik az étrendjével és életmódjával, tartózkodik a fürdéstől és testmozgástól, és szabadjára engedi étvágyát. Haszontalan és céltalan ételeket halmoz fel, ahogy az ember zsírt halmoz fel és káros anyagokat a vérében; hanyatlik kollektív hatékonysága és életereje, és nyugtalanságot és nyomorúságot választ ki magában. Fejlődésének minden fázisát elkerülhető szorongás, kényelmetlenség és az emberseljt maximuma kíséri.

Semmi sem demonstrálhatja jobban közösségünk kollektív eltompultságát, az aktív intellektuális megújulás kiáltó szükségességét, mint a használhatatlan, kényelmetlen, rosszul képzett, rosszul betanított és egészben véve szájalomra méltó emberek hatalmas tömege. Ezekre gondolunk, amikor ezt a pontatlan és félrevezető kifejezést használjuk: „alsó középosztály”. Az alsó középosztály nagy része helyes megjelöléssel a dologtalanokból és a munkára alkalmatlanokból áll. Ezek nemcsak azért tartoznak oda, mert szerény vagyunkájuk, amely vagy a régebbi fizetésből megtakarított pénzből, vagy biztosítási kötvényből, vagy más hasonló forrásból ered, megakadályozza őket, hogy egyenesen közsegélyért folyamodjanak; hanem

azért is, mert keveset vagy éppen semmit sem adnak a közösségnek az elfogyasztott javakért cserébe. Semmiféle vonatkozásban nem hasznosak a közösség számára, sohasem nevelték őket szociális célok szolgálatára, még csak érdeklődésüket sem ébresztették fel ezek iránt. A kis boltosok tekintélyes hányada például olyan emberekből kerül ki, akiket valamilyen okból (kellő gyakorlat és céltudatosság hiányából eredő alkalmatlanság vagy a technikai fejlődés, vagy a kereskedelem pangása) kidobtak az állásukból, s akik fölösleges boltokat nyitnak, hogy kiegészítsék megtakarított pénzüket, amelyre megélhetésüket alapozzák. Sikerül megkeresniük kiadásaik hatvan-hetven százalékát, a többit az egyre zsugorodó tőke adja. Az életük lényegileg kudarc; nem az éles és tragikus kudarc, mint a munkásé, aki elvesztette munkáját és éhen hal, hanem a sorozatos kis veszteségek lassú, krónikus folyamata, ami - ha az egyén kivételesen szerencsés - az elszegényedés halálos ágyán végződik, mielőtt a tényleges csőd vagy teljes nyomor bekövetkezne. Bármilyen lottójáték több esélyt nyújt az anyagi felemelkedésre, mint az ilyen bolt. A szállítás és közlekedés állandó fejlődése elkerülhetetlenül magával hozza az elosztó kereskedelem nagyvonalú gazdasági átszervezését; ha csak nem az újonnan alakult országok kaotikus zűrzavarában, azok az idők örökre elmúltak, amikor az ember szakképzettség nélkül vagy némi szakképzettséggel kiskereskedőként megélhetést biztosíthat magának. Mégis, évről évre látjuk, ahogy a szomorú menet halad a kis bukások és az adósok börtöne felé, és nincs bennünk annyi államférfiúi képesség, hogy megállítsuk ezt a menetet. Minden közgazdasági újság minden egyes száma négy-öt hasábon foglalkozik kivonatossan csődtömegeljárásokkal, amelyek közül majdnem mindegyik egy újabb, küszködő család végső összeomlását és a társadalom segítségére utaltságát jelenti, és állandó utánpótlást fölösleges iparosokból, kereskedősegekből, akik némi megtakarított pénzzel kerültek az utcára, vagy a rokonok segítik őket; özvegyekből, a férj után kapott biztosítási összeggel, fősvény apák rosszul képzett fiaiból, hogy a tönkrementek helyére lépjenek a mindenfelé burjánzó, gyatrán felszerelt, rosszul épített boltokban.”

Egy kellemetlen, de tehetséges kortársamtól idézem ezeket a sorokat, azért, ami bennük érték, és úgy érzem, bele kell vennem őket könyvembe mint ennek a történetnek alapgondolatát. De visszatérek Mr. Pollyra, ahogy ott ül a palánkon, belekáromkodik a keleti szélbe, és eközben úgy érzem magam, mintha tátongó szakadékok felett lebegnék át, az általános és az egyedi között. Amott, az egyik oldalon áll a tudás embere, a tisztán látó (remélem, tisztán lát) és a nagy folyamat, amely szerencsétlen körülmények között tengődő milliók életét kudarcra és nyomorúságra ítéli, de nem ad segítséget, sem útmutatást, hogy elérhessük azt a jobb „kollektív akaratot és intelligenciát”, ami majd gátat emel az emberi balsiker áradatának. Itt meg a másik oldalon Mr. Polly ül a palánkon, képzetlenül, kiszolgáltatva, zavartan, elkeseredetten, dühösen, és nem lát semmit, legfeljebb annyit, hogy a szürkeség és a gondok hálójába esett, míg körülötte víg táncot jár az élet, Mr. Polly, akinek legalább olyan erős és finom érzéke van az örömhöz és szépséghez, mint önöknek vagy nekem.

4

Céloztam rá, hogy jó öreg Angliánk egy fikarcnyival sem szerelte fel jobban Mr. Pollyt belső érdekeinek védelmére, mint külső ügyeinek intézésére. Édes hazánk hanyag bőkezűséggel árasztja el gyermekeit olyan változatos táplálékkal, amilyenre nincs példa a világtörténelemben, közöttük sok-sok fűszerrel, gazdasági életünk újszerű konzervkészítményeivel. A főzés pedig Miriam dolga volt. Mr. Polly szervezete, mint egy zűrzavaros, rosszul kormányzott demokrácia, állandó elégedetlenség és felfordulás állapotába került, és hol olyan gonosz és ártalmas belső gyönyöröket követelt, mint a savanyú uborka, ecet és ropogós, zsíros disznósült, hol meg olyan bosszúszomjas külső megnyilvánulásokat, mint háború és vérontás

világszerte. Úgyhogy Mr. Polly a gyűlölködésig jutott, és egymás után csúnyán összeveszett a háziúrral, a nagykereskedőkkel és legtöbb szomszédjával.

Rumbold, a szomszédos porcelánkereskedő, kezdettől fogva ellenségesnek látszott, minden nyilvánvaló ok nélkül, és mindig úgy csomagolta ki a ládáit, hogy teljesen hátat fordított új szomszédjának. Mr. Polly viszont kezdettől fogva haragudott ezért, gyűlölte ezt az udvariatlan és semmitmondó hátsórészt, és szerette volna megdöfködni, megrugdosni, kicsúfolni. De az ember nem csúfolhat ki egy hátat, ha nincs ott a barátja, akit közben a könyökével oldalba bökhet.

Végül Mr. Polly nem állhatta tovább. Odament Rumboldhoz, és megbökte.

- Halló - mondta Rumbold hirtelen felegyenesedve, és megfordult.

- Nem kaphatnék valami más nézőpontot? Unom már a hátulnézetét - mondta Mr. Polly.

- Mi? - kérdezte Rumbold teljesen értetlenül.

- Minden gerinces állatok közül az ember az egyetlen, aki az arcát emeli az ég felé, öregem. Maga mért csinálja fordítva?

Rumbold tanácstalan ábrázattal ingatta a fejét.

- Nem szeretem ezt a sok *hátványosságot*.

Rumbold elszomorodott, mert végképp nem értett semmit.

- Szóval, elegendem van abból, hogy így hátat fordít nekem, érti?

Fény gyulladt ki Rumbold agyában: - Hát erről van szó?

- Erről!

- Rumbold megvakarta a fülét a három szalmás lekvárosüveggel, amit a kezében tartott. - Arról fúj a szél. De minek ez a hühó?

- Nem hühó! Csupán futólagos megjegyzés. Ki nem állhatom, és kész!

- Tehetek én róla, hogy a szél fújja a szalmát? - mondta Rumbold, és még távolról sem értette a dolgot.

- Udvarias ember ilyet nem tesz - mondta Mr. Polly.

- Úgy csomagolom ki, ahogy nekem tetszik. Maga se csomagolhatná ki másképp, különben a szeme tele lesz szalmával.

- Muszáj úgy kicsomagolni, ahogy a disznó tőr, ha szarvasgombát keres?!

- Szarvasgombát?!

- Muszáj úgy kicsomagolni, mint a disznó?

Mr. Rumbold végre megértett valamit: - Disznó! Maga disznónak nevez engemet?! - mondta fölháborodva.

- Ha ezt az oldalát mutatja nekem?

Mr. Rumbold hirtelen dühbe gurult, és a lekvárosüveggel hadonászva kiáltotta: - Hé! eriggyen vissza a boltjába. Nem veszekszek magával, és maga se veszekedjen velem. Nem tudom, mi nyomja a bögyit, de én békés ember vagyok, meg antialkoholista is, és jó volna, ha maga is az lenne, érti? Menjen a boltjába!

- Úgy érti, hogy...? Én csak udvariasan fölkérem, hogy többé ne csomagoljon háttal nekem.

- Magának a disznó udvarias, nekem meg maga részeg. Eriggyen a boltjába, és hagyjon kicsomagolni. Maga... maga izgága!

- Úgy érti, hogy... - Mr. Polly verve volt. Most vette észre, hogy Rumbold vaskos, masszív ember.

- Eriggyen vissza a boltjába, és hagyjon tovább dolgozni. És ne disznózzon, érti? Söpörjön a maga háza előtt!

- Azért jöttem, hogy udvariasan megkérjem.

- Azér jött, hogy veszekedjen. Semmi dolgom magával, érti? Még a képe se teccik nekem, érti? És nem állhatok le magával egész nap vitatkozni, érti?

Csend, kölcsönösen méregetik egymást.

Mr. Pollynak eszébe ötlött, hogy bizonyos fokig feltehetően ő a hibás.

Mr. Rumbold nagy fűjtatva elment mellette, lerakta a lekvárosüvegeket az üzletben, mérhetetlen, mesterkélt nyugalommal, mintha semmiféle Polly nem volna a világon, aztán visszajött, megvetően hátat fordított Mr. Pollynak, és belebújt a ládába. Mr. Polly elképedve állt. Belerúgjon ebbe az előtte meredő vaskos tömegbe? Belerúgjon egy hatalmasat? Nem!

Nadrágzsebébe süllyesztette a kezét, füttyülni kezdett, és mérhetetlenül unott arccal visszaballagott a boltajtóba. Itt egy darabig a „Harlachi férfiak” dallamára eltűnődött az egyre távolodó lehetőségen, hogy durr! belerúg Mr. Rumboldba. Nagyszerű érzés lett volna, és pillanatnyilag pompás kielégülés. De úgy döntött, hogy nem teszi. Meghatározhatatlan okokból nem teheti meg. Bement, és nagyon lassan, elgondolkozva rendezgette a nyakkenőket. Aztán a kirakathoz lépett, és sanda pillantást vetett Rumboldra. Mr. Rumbold még mindig csomagolt...

Mr. Polly ezek után tizenöt évig nem érintkezett Mr. Rumbolddal. Tartotta a haragot.

Volt idő, amikor úgy látszott, hogy Rumbold tönkremegy, de aztán mégiscsak megegyezett a hitelezőivel, és folytatta a csomagolást, úgy, mint azelőtt, sőt bárgyúbban, mint valaha.

5

Más eset volt Hinks, a nyerges, két üzlettel odébb. Itt tulajdonképpen Hinks volt az agresszor.

Hinks sportember volt a maga módján, és olyan ízléses, kockás kabátban és szűk nadrágban járt, amelyet a sors kifürkészhetetlen akaratából óhatatlanul a lósporttal szoktak összefüggésbe hozni. Eleinte Mr. Polly kedvelte mint érdekes típust, gyakran megfordult vele az Isteni Gondviselésben, fizetett neki, és fogadott el tőle, és takargatta óriási tudatlanságát a lovakat illetőleg mindaddig, amíg Hinks nyaggatni nem kezdte, hogy biliárdozzon vagy fogadjon vele. Ezután Mr. Polly elkerülte, Hinks pedig nem rejtette véka alá véleményét. Hogy Mr. Polly voltaképpen egy puhány lúdtalpas. De azért továbbra is szóba állt Mr. Pollyval. Amikor Mr. Polly megjelent az ajtóban, Hinks odajött hozzá, és roppant beavatott modorban társalgott sportról, nőkről, bokszolásról és a férfias életről, amíg Mr. Polly már úgy érezte, hogy ő a legáttetszőbb, legfejletlenebb emberi árny, aki valaha is a nemlét peremén lézengett. Csúfneveket talált ki tehát Hinks öltözködésére, és bizalmasan beszélt Ruspernek, a vaskereskedőnek Hinks gyöngéiről. Kockás karrieristának nevezte, és mintás lábszárára azt mondta, hogy *reszketeg rázkatag*. Az ilyesféle jó mondások rendesen fülébe jutnak az illetőnek.

Egy nap Mr. Polly az ajtóban ácsorgott és unatkozott, amikor Hinks megjelent az utcán, megállt, és egy ideig különös, rosszindulatú arccal méregette őt. Mr. Polly megkésett köszönésfélét intett oda neki.

Mr. Hinks köpött egyet a járdára, és láthatólag töprengett. Azután vészjóslóan megállt Mr. Polly előtt, és megszólalt, komoly bizalmas hangon, fogai közt szűrve a szót: - Hallom, rólam jártatta a száját?!

Mr. Polly megszeppent: - Nem tudok róla - felelte.

- Nyavalyát nem tud róla. Jártatta a száját!

- Nem értem - mondta Mr. Polly.

- Nyavalyát nem érti! Csak jártassa rólam azt a hülye száját, majd jól szemközt vágom. Érti? - Mr. Hinks hidegen, de keményen figyelte a hatást, és újra köpött. - Meg vagyok értve?

- Nem emlékszem... - kezdte Mr. Polly.

- Nyavalyát nem emlékszik! Fene sokat jártatja a száját. Többet locsog itt összevissza, mint amennyire kíváncsiak vagyunk. Látja ezt? - És Mr. Hinks feltűnően bizalmaskodó mozdulattal Mr. Polly elé tartotta rendkívüli méretű, vaskos, szeplős öklét, hogy közelebről megszemlélje vagy megszaglássza, ide-oda forgatta, szelíden rázogatta néhány pillanatig, aztán óvatosan visszarakta a zsebébe, mintegy későbbi használatra félretéve; lassan, éber szemmel hátrált egy lépést, és végül elfordult, mintha más dolgok érdekelnék, és megszűnt, még látszatra is megszűnt jó barátnak lenni.

6

Mr. Polly érintkezését valamennyi boltostársával előbb-utóbb hasonló kellemetlen incidensek mocskolták be, amíg már egyetlen barátja sem maradt, és a magány még a boltajtót is rettenetessé tette. Üzletek mentek tönkre mindenfelé körülötte, új emberek jöttek, és új ismeretségek kötődtek, de a torzsalkodás előbb-utóbb elkerülhetetlenné vált - elkerülhetetlenné tette a feszültség, amiben ezek a rosszul táplált, gyatra házakban lakó, unatkozó és gondtól nyűtt szomszédok éltek. A pusztá tény, hogy Mr. Pollynak naponta látnia kellett őket, hogy nem menekülhetett előlük, magában is elég volt ahhoz, hogy nyugtalan, tevékeny, aktív szelleme már-már elviselhetetlennek érezze őket.

A Fő utca többi kereskedői között ott volt Chuffles is, a fűszeres, kis szőrös, csendes, törekvő poligamista, akinek a környékbeli fiatalság macskazenét adott a felesége hűgával kapcsolatos botrány miatt, és aki mindamellett teljesen érdektelen volt; aztán ott volt a másik fűszeres: az öreg Tonks, a nála is öregebb, végelgyengülés felé járó feleségével - mindketten mélységesen istenfélők voltak. Tonks tönkrement, helyét a Nemzeti Élelmezési Társaság fiókja vette át, amelynek fiatal vezetője csak annyiban nem hasonlított a rókához, hogy ugatott. A játék- és édességbolt gazdája egy utálatos modorú öregasszony volt, és az utca végén levő kis halüzlet tulajdonosa sem bizonyult különbnek. A gyapjúfonal-kereskedés, miután tönkrement, újságosbolt lett, aztán egy tudóvésztes rövidárus vette át, és végül egy papírkereskedő. A három üzletben, az utca végén, egymás után buktak meg a következők: egy biciklijavító és -kereskedő, egy gramofonkereskedő, egy trafikos, egy olcsó bazárárus, egy suszter, egy zöldséges és egy kukucskálós mozgókép-vállalkozó. De egyik se kötött barátságot Mr. Pollyval.

A kereskedelemnek ezek a kalandorai többé-kevésbé mind hányatott emberek voltak, akiket értelmetlenül sodort maga előtt a sors vihara.

A két fishbourne-i tejcsarnok tulajdonosai testvérek voltak. Összevesztek apjuk végrendeletén, és azért nyitottak üzletet, hogy egymást tönkretegyék. Az egyik süket volt, mint az ágyú, Mr. Polly tehát semmi hasznát nem vette, a másik sportember volt, természettől fogva irtózott a gúnynevektől, és egy húron pendült Hinksszel. Így álltak a dolgok Mr. Pollyval; úgy látszott, minden oldalról barátságtalan, unalmas emberek veszik körül, vagy olyanok, akik a legmélyebb bizalmatlanságot és rosszindulatot érzik iránta: bűvös kör gyanakvó, elfogult, elembertelenedett emberekből, így hát a szervezetében levő méreg megmérgezte a külvilágot is.

De Boomer, a borkereskedő és Tashingford, a patikus - jól jegyezzük meg - nagyon fennhordták az orrukat, s azt tartották, hogy különbek Mr. Pollynál. Sose veszték össze vele, inkább kezdettől fogva elzárkóztak előle, mintha már régen összevesztek volna.

Ahogy Mr. Polly belső baja nőttön-nőtt, s ő mindinkább az erjedő táplálék és az egymással hadakozó nedvek csataterévé vált, ahogy mondani szokás, már látni se bírta, úgy gyűlölte valamennyi szomszédját. Itt voltak mindennap és egész nap, mindig ugyanazok, és saját megrekedését tükrözték. Fájt a feje tőlük, elől is, hátul is, kezét-lábát is fáradtnak és csüggedtnak érezte miattuk. Még a levegő is elvesztette az ízét tőlük. Mr. Pollyból kiveszett az emberszeretet.

Délutánonként az üzletben ögyelgett, halálosan unta a boltját, az otthonát, Miriamot, és mégis félt kimenni, mert olyan hevesen, olyan betegesen túlnagyítva undorodott és iszonyodott ezektől a szomszédoktól. Nem tudta rászánni magát, hogy kitegye a lábát, és ismét végigcsinálja a szokásos vesszőfutást, figyelő ablakok és hideg, könyörtelen tekintetek előtt.

Talán Rusperrel, a vaskereskedővel tartott legtovább a barátsága. Rusper úgy három évvel azután vette át Worthington üzletét, hogy Mr. Polly megnyitotta a magáét. Magas sovány ember volt, ideges, állandóan rángatózott, ovális fejét kissé hátravetve tartotta, égne emelt arccal. Szorgalmas újság- és folyóirat-olvasó volt, valamilyen irodalmi társasághoz tartozott, valamikor, valahol, és egy kis hiba volt a szájpadrásával, amitől Mr. Polly eleinte minden szavát elbűvölőnek és érdekesnek találta. Ez a szájpadrás egy furcsa hangot adott, mintha valami lett volna Mr. Rusper torkában, ami félig nevetéshez, félig a gázóra kattánásához hasonlított.

Rusper irodalmi ízlése nem egyezett hajszálpontosan Mr. Pollyéval; véleménye szerint a könyv a „Nagy Gondolatok” szentélye, a művészet meg pedagógia, jelmezben; nem volt érzéke hasonlatok, jelzők vagy más stílusszépségek iránt, de azt mégiscsak tudta, hogy léteznek könyvek is a világon. Tudta, hogy vannak könyvek, és tele volt nagy, dagályos eszmékkel, amiket „Modern (katt) Gondolatok”-nak nevezett, és fölöslegesen, tehetetlenül, de nyilvánvalóan izgatta az „Emberi Faj (katt) Boldogulása”.

Éjszakánként Mr. Polly néha erről a „katt”-ról álmodott.

Ennek a kellemetlen agyú Mr. Pollynak úgy tűnt, hogy soha életében nem látott még ennyire tojás formájú fejet, mint a Rusperé. Nem tudott szabadulni ettől a gondolattól, olyannyira, hogy amikor már tüzesen vitatkoztak, ilyeneket mondott Ruspernek: - Főzze még egy kicsit, öregem. Főzze keményebbre! - vagy: - Legalább hat percig! - Rusper úgy találta, hogy az ilyen megjegyzéseknek nincs se fülük, se farkuk, és végül rájuk se hederített, Mr. Polly megszokott különbségei közé sorolta őket. Ezek a kis célzások hosszú ideig nem vetettek árnyékot érintkezésükre, de már magukban hordták a végső szakítás csíráját.

Amíg barátságuk tartott, Mr. Polly gyakran otthagyta a boltját, átballagott Rusperhez, megállt az ajtóban, és beszólt: - Na, öregem, hogy működik a Korszellem? - és egy egész órát is elbeszélgetett. Néha meg Rusper ment át a divatáruüzletbe azzal, hogy: - Hallotta már (katt) az újságot? - és ott töltötte a délelőtti hátralevő részét.

Aztán Mr. Rusper megnősült, és nagyon meggondolatlanul, olyan nőt vett el, aki Mr. Pollyt egyáltalán nem érdekelte. Egy kis hüvösség támadt köztük attól kezdve, hogy Rusper megemlítette nősülési szándékát. Amikor meglátta az asszonyt, Mr. Polly kénytelen volt arra gondolni, hogy a nő túl szorosan fésüli hátra a haját, és a könyöke szögletes. Félszegen viselkedett a nő jelenlétében, mert nagyon vigyázott, nehogy kicsússzon valami megjegyzés a száján. Pedig annyi találó kifejezés jutott az eszébe. Mrs. Ruspernek meg az volt a benyomása, hogy Mr. Polly valami bűnös titkot takargat előtte. Meggyőződése volt, hogy Mr. Polly káros hatással van a férjére, és mindig fülelt, és rögtön megjelent, mikor beszélgetni hallotta Rusperrel.

Egyszer a két férfi összekapott a németkérdésen.

- Fogadjunk, hogy (katt) megszállnak minket - mondta Mr. Rusper.

- Semmi se lesz abból. Vilmos nem olyan *Xerxikus*-fajta.

- Majd meglátja, öregem.

- Pont ez az, amit nem fogok meglátni!

- Öt év (katt) se telik bele!

- Ugyan!

- De!

- Nem!

- De!

- Eh! főzze meg keményre - mondta Mr. Polly.

Ekkor felnézett, és meglátta Mrs. Ruspert. A pult mögött állt, félig eltakarta egy csomó ásó, kerti olló meg egy késtisztító készülék, és az arcáról Mr. Polly azonnal látta, hogy mindennel tisztában van.

A beszélgetés ellankadt, és Mr. Polly csakhamar elvonult.

Ezután még jobban elhidegültek egymástól. Mr. Rusper ezentúl egyszer sem sétált át a divatárushoz, Mr. Polly pedig csak úgy mellékesen kukkantott be néha a vaskereskedőhöz. Akármit mondtak is egymásnak, abból csak éles ellentmondás, hangos vita keletkezett. Rusper homályos és nyugtalanító figyelmeztetést kapott: Mr. Polly megsértette, és csúfot üzött belőle; nem tudott rájönni, hogy pontosan mivel, tehát most már Mr. Polly minden szavában sértést gyanított, amivel rászorgált haragjára, akkor is, ha burkolt formában történt a sértés.

Nemsokára Mr. Polly is abbahagyta a látogatásokat, s ekkor Mr. Rusper, érthetetlen gondolatmenet eredményeképpen, speciális rövidlátásra tett szert, ami csak Mr. Pollyra vonatkozott. Ha Polly feltűnt, Rusper mindig másfelé nézett, és nagy, tojásdad ábrázatán olyan tudatos derű és kiszámított, boldog öntudatlanság ömlött el, amitől egy Pollynál kevésbé ingerlékeny személy is dühbe gurult volna. Ez a rövidlátás erős vágyat ébresztett Mr. Pollyban, hogy kigúnyolja és majmolja Mr. Ruspert, s ilyenkor páratlanul megvető köhögésben tört ki, főleg akkor, amikor Mr. Rusper tettetett öntudatlansággal előköhögött neki.

Aztán Mr. Pollyt egyszer biciklibaleset érte. Gépe már nagyon öreg jószág volt, s a bicikli szenilitásával együtt jár az is, hogy a szabadonfutója egy nap makacsul megszűnik szabadon futni. Emberi hasonlattal élve, olyan ez, mint amikor egy öregúr elveszti a metszőfogát. Mr. Polly éppen Mr. Rusper boltja felé közeledett, amikor, szerencsétlen véletlen folytán, egy autó rossz oldalon akart előzni egy lovas kocsit, Mr. Pollynak tehát nem volt más választása, mint

fölszaladni a járdára és leszállni. Megszokta, hogy tempósan szálljon le, kivárva azt a pillanatot, amikor a bal pedálja mélyponton van, de a szabadonfutó beszorulásától ez a mélypontpillanat csak átmeneti volt, s mielőtt ráeszmélhetett volna, hogy mi történik, a pedál már újabb fordulatra emelte a lábát. Hogy a megszokott módon szállhasson le, a pedálnak még egy fordulatot kellett tennie; de mielőtt ezt a fordulatot megtehetné volna, Mr. Polly a különböző csengő-bongó holmik: bádog szemétládák, felmosóvödrök, fűnyíró gépek, gereblyék, ásók és egyéb csörömpölő tárgyak között találta magát, amelyekkel Mr. Rusper a járdát szokta kidíszíteni. Mielőtt közéjük került, egy gyötrelmes pillanatra elfogta az a tehetetlen düh és bizonytalanság, amiről az ember úgy érzi: évszázadokig tart, amiben az ember felfigyel mindenre, de nem gondol semmire, csak olyan szavakra, amiket jobb elfelejteni. Mr. Polly egy vödörtornyot mennydörgő robajjal a boltajtó elé taszított, és zuhanó vasárú viharos zenebonája közepette leszállt - egyik lábával egy egészségügyi szemétláda.

- Mindent telerak az ócskavasával - kiáltotta. Látta, hogy Rusper előbújik a boltjából, arcán a nagy nyugalom ráncokba szaladt, mint bevont vitorlán a redők.

Egy pillanatig Rusper némán hadonászott: - Mit (katt) csinál? - szólalt meg végül.

- Pléh embercsapdák! - mondta Mr. Polly.

- Mit (katt) csinál?

- Egy kirakat az egész járda, mintha ez a nyavalyás város a magáé volna. A szentségit! - Mr. Polly méltóságteljes mozdulatot akart tenni, de fölfedezte, hogy benn áll a szemétláda. Elkeseredett, alantas szavak kíséretében egy darabig pokoli zajjal rugdosta a láda oldalát, aztán nagy robajjal a járda szélére rúgta. A láda röptében még elütött egy-két vödört is. Mr. Polly fogta a biciklijét, hogy indul hazafelé, de Mr. Rusper keze megállította.

- Rakjon (katt) mindent vissza (katt) a helyére!

- Rakja (katt) vissza maga!

- Magának (katt) kell visszarakni!

- Menjen az (katt) utamból!

Rusper egyik kezét a kormányra tette, a másikkal erősen megmarkolta Mr. Polly gallérját, mire Mr. Polly azt mondta: - Erisszen! - és újra: - Erisszen! nem hallja? - aztán meglehetősen erősen gyomorszájon bökte könyökével Ruspert hangos, türelmetlen kiáltással (ami minden betűkombináció közül legjobban úúú-katt-re hasonlított), eleresztette a kormányt, megragadta Mr. Pollyt a hajánál és sapkájánál fogva, és lefelé nyomta a fejét meg a vállát. Erre Mr. Polly olyan szavak kíséretében, amelyeket mindenki ismer, de senki se nyomtat ki, teljes erejéből beleöklelt Mr. Rusper homorulatába, egyik lábát köréje csavarta, és néhány borzalmas pillanatig bizonytalanul dülöngélt, aztán végigvágódott, magára rántva Ruspert a bicikli és a vödrök közé. És ez a két fegyverhez és erőszakhoz nem szokott, tapasztalatlan ember, egy békés korszak gyermekei, ott a járdán, nevetséges, amatőr erőfeszítéseket tett, hogy fájdalmat okozzon és megsebesítse egymást, aminek kézzelfogható következményei - poros hát, összeborzolt haj, összegyűrt gallér - lettek. Mr. Polly ujjá véletlenül Mr. Rusper szájába került, és szorgalmasan iparkodott ezt a nyílást meghosszabbítani Mr. Rusper füle irányába; de ekkor eszébe jutott Mr. Ruspernek, hogy megharapja az ujját (bár nem túl erősen harapta meg), aztán minden igyekezetével azon volt, hogy Mr. Polly arcát a járdához dörzsölje. (A küzdelem tele volt ilyen és ehhez hasonló szörnyűséges lehetőségekkel.) De a vérontás elmaradt.

Aztán mindkettőjüknek úgy rémlett, hogy a másiknak rengeteg a keze, rengeteg hangja és rengeteg ereje nőtt. Megadták magukat a sorsnak, és abbahagyták a viaskodást. Arra eszméltek, hogy kifelé felháborodott, befelé örvendező szomszédok szétválasztják és lefogják őket, és igyekeznek kivenni belőlük, hogy mi is történt tulajdonképpen.

- Mindent (katt) vissza kell neki rakni - lihegte Mr. Rusper, Hinks gyakorlott markában. - Csak azt kértem (katt), hogy mindent rakjon vissza.

Mr. Pollyt a kis Clamp, a játékboltos tartotta, azzal a bonyolult és kellemetlen fogással, amelyet később úgy magyarázott Wintershednek, hogy a regényes dzsudónak és a még regényesebb rendőrfogásnak a kombinációja.

- Vödörök! - magyarázta Mr. Polly szaggatottan, lihegve. - Vödörök. Mindenfelé az utcán. Elzárja az egész utcát a vödreivel. Maguk is látják.

- Szándék (katt)... dékosan (katt) belehajtott az árukba. Mindig (katt) bosszant (katt) engemet - mondta Rusper.

Mind a ketten roppant megfontoltan és értelmesen viselkedtek. Azt akarták, hogy mindenki felelősségteljes, intellektuális embernek tartsa őket, olyannak, aki a jog és a világ tartós békéjének érdekében cselekszik. Úgy érezték, hogy nagy horderejű közügyként kell kezelniük a dolgot. El akarták magyarázni, kifejteni és kimutatni, hogy mennyire szükséges volt minden, amit tettek. Mr. Polly meg volt győződve, hogy soha életében nem volt még korrektebb, mint amikor az egészségügyi szemétládába dugta a lábát. Mr. Rusper viszont úgy tekintette a Mr. Polly hajába való csimpaszkodást, mint különben jelentéktelen pályafutásának egyetlen kifogástalan impulzusát. De azt mind a ketten világosan érezték, hogy könnyen nevetségessé válhatnak, ha nem vigyáznak, ha csak egy másodpercre is átlépik az eddig tanúsított emelkedett szellem és meg nem alkuvó méltóság határát. Tudták, hogy semmi áron nem szabad nevetségessé válniuk.

Mr. Chuffles, a botrányos életű fűszeres, ahogy egy kitaszítottához illik, némán csatlakozott az ellenfeleket körülvevő tömeghez, és szomorú, fájdalmas, segítőkész arccal fölemelte Mr. Polly biciklijét. Gambell nyári kifutófiúja, a példán felbuzdulva, helyreállította a szemétláda és a vödörök önértékét.

- Neki kell (katt), neki kell összeszedni - tiltakozott Mr. Rusper.

Mr. Hinks harmadszor is megrázta gyengéden Mr. Ruspert: - De hát mi történt itt tulajdonképpen? Kicsúfolta magát?

- Semmi se történt, beleszaladtam a vödreibe, akárkivel megeshetett volna, erre fogja magát, kijön és nyakon ragad - mondta Polly.

- (katt) Megtámadott!

- Ő támadott meg engem!

- Beleugrott (katt) a szemétládámba. Ez csak támadás, nem igaz?

- Hagyják a csudába - mondta Hinks.

- Kár, hogy egyik se tud rendesen viselkedni - mondta Mr. Chuffles, és örült, hogy végre egyszer ő az erkölcsileg feddhetetlen.

- Láta valaki, hogy kezdődött? - kérdezte Mr. Wintershed.

- Én az üzletben voltam - hallatszott hirtelen Mrs. Rusper hangja a boltajtóból. A kis csoport férfit éles rémület járta át a női hang hallatára. - Ha tanú kell, azt hiszem, nekem is van nyelvem. Azt hiszem, lehet szavam, ha látom, hogy az uramat bántják. Az uram kiment, és szólt Mr. Pollynak, mert az le-föl ugrált a biciklijére a vödrök meg a többi között, és egyszerre csak fejfel nekiment az uram hasának, egyszerre csak vadul nekiment. Éppen akkor, amikor megebédelt, és nem is nagyon erős, sikítani tudtam volna, de Rusper jól elkapta, úgy köllött neki...

- Megyek - mondta Mr. Polly hirtelen. Kiszabadította magát az angol-japán fogásból, és a biciklije után nyúlt.

- Majd megtanítom (katt), hogy békén hagyja (katt) a dolgaimat - mondta Rusper olyan arccal, mint aki most alaposan megleckéztetett valakit.

A háttérben könyörtelenül folytatódott Mrs. Rusper tanúvallomása.

- Még hallani fog rólam, ha majd idézést kap - mondta Mr. Polly, és indulni készült.

- Rólam is (katt) - így Mr. Rusper.

Valaki egy gallért nyújtott Mr. Polly felé: - A magáé?

Mr. Polly megtapogatta a nyakát: - Ha jól tévedek, az enyém. Nem látott valaki egy nyakkendőt?

Egy kisfiú előhalászott egy mocskos csíkot, pöttyös, kék selyemből.

- Az ember élete nincs biztonságba magától - adta le Polly a búcsúlövést Ruspernek.

- A magáé nincs is (katt)! - válaszolta Rusper.

Nem sok elégtételt kaptak a bíróságtól, amely egyáltalán nem volt hajlandó figyelembe venni, hogy a két fél milyen hajlíthatatlan korrektséggel viselkedett, és Mrs. Ruspert is megróttá túlbuzgóságaért, és szelíden, határozottan, de nagyon bősztően, több ízben „jóasszony”-nak titulálta, és felszólította, hogy: „a kérdésre feleljen, a kérdésre feleljen!”

- Sajnálatos dolog, hogy képtelenek tiszteletre méltó kereskedőkhöz illően viselkedni - mondta az elnök, amikor óvadékkal kötelezte őket a további tettlegesség elkerülésére. - Nagyon sajnálatos dolog. Rossz példát mutatnak a fiataloknak és a többi. Nem használ a városnak, maguknak se, nem használ senkinek, ha egy szép napon a város valamennyi kereskedője ököltre megy az utcán. Ezúttal nagyon könnyen megússzák, és remélem, kellő figyelmeztetésként szolgál ez maguknak. Nem óhajtom, hogy a maguk társadalmi helyzetében lévő emberek élénk kerüljenek. Nagyon sajnálatos ügy, nemdebár? - Az utóbbi kérdést két kollégájához intézte.

- Dedebar! Dedebar! - szólt a jobb oldali kolléga.

- Ö-ö (katt) - jegyezte meg Mr. Rusper.

7

De az undornak, amely Mr. Polly egész valójára rávetette árnyékát, ahogy ott kotlott a palánkon, más, mélyebb okai is voltak, mint a veszekedés Rusperrel és az a megaláztatás, hogy meg kellett jelennie a megyei bíróság előtt. Közeledett a negyedévi lakbérfizetés napja, és kereskedői pályafutása során most először nem volt rá pénze; s amennyire bízhatott számtani képességeiben, hatvan-hetven fonttal túllépte a fizetőképesség határát is. Ezt hozta neki a tizenöt esztendő, s az, hogy passzív türelemmel viselte el az unalmat a legszebb

férfikorban. Mit fog szólni Miriam, ha megtudja, és ha szembe kell néznie azzal a kilátással, hogy kirakják őket - a jó ég tudja, hova - mostani otthonukból. Az ő segítségével nem számíthat, ezt jól tudta. Miriam majd csak morog meg veszekedik, még akkor is, ha Polly már nem változtathat a helyzeten. Azt mondja majd, hogy keményebben kellett volna dolgozni, meg száz más bosszantóan értelmetlen dolgot. Ilyen gondolatoknak nincs szükségük a megemészthetetlen disznóhús, hideg krumpli és savanyúság segítségével, hogy elsötétítsék az ember hangulatát, de ha még ezek is segítenek, akkor aztán valóban sötétre fordul az a hangulat!

- Ezért a pénzért járkalhatnék is egy kicsit - mondta Mr. Polly végül a csaknem elviselhetetlen elmélkedés után. Ültében megfordult, és átvette egyik lábát a palánkon. Egy darabig így maradt, aztán átvette a másikat is. - Megölöm magam - mormolta.

Ez a mostanában egyre vonzóbb gondolat különösen étkezések után bukkant fel agyában. Az élet, úgy érezte, nem tartogat több boldogságot számára. Gyűlölte Miriamot, de úgysem szabadulhat tőle, bármi történjék is. És mi vár még rá; vesződés, küszködés, vesződés, küszködés, hanyatló erővel és fogyatkozó bátorsággal, hogy tovább játssza ezt a sivár, két-személyes drámát. - Van életbiztosításom, az üzlet is biztosítva. Nem lenne kára belőle se neki, se másnak - mondta Mr. Polly.

Zsebre dugta a kezét. - Lehet azt nagy fájdalom nélkül is - mondta. Nekifogott, hogy kidolgozza a tervet. Úgy találta, hogy ez egész érdekes dolog. Az arckifejezése már nem volt olyan nyomorúságos, és léptei meggyorsultak.

Nincs a világon jobb orvosság melankólia ellen, mint a séta és a képzelet működtetése, olyan tervezgetés, amit gyorsan meg lehet valósítani. A dühös boldogtalanság hamarosan eltűnt Mr. Polly arcáról. Titokban és jól átgondolva kell cselekednie, különben nehézségek támadhatnak az életbiztosítás körül. Azon törte a fejét, hogyan kerülhetné meg ezeket a nehézségeket.

Nagyot sétált, hiszen végül is mi értelme sietni vissza a boltba, amikor az ember nemcsak fizetéseképtelen, hanem rövidesen meg is kell halnia? Lelke kiszabadult az ebéd és a keleti szél komor kettős szorításából, s amikor végre visszafelé tartott a fishbourne-i Fő utcán, arca szokatlanul vidám volt, és a savhiányosok heves éhsége visszatért. Bement hát a fűszereshez, és vett egy piros címkéjű konzervet, amelyben mélytengeri lazacnak nevezett, élénk rózsaszín, halszerű anyag volt. Elhatározta, hogy tekintet nélkül a költségre, megeszi az egészet, sóval és borssal, s ez lesz a vacsora fénypontja.

Meg is ette; s miután ő meg Miriam ritkán beszélgettek egymással, és Miriam adott a méltóságára, az ő déli viselkedése pedig ellenséges hallgatást követelt, Mr. Polly gyorsan, sokat és nemsokára rosszkedvűen evett. Egyedül evett, mert Miriam nem nyúlt az ételhez, hogy jelezze, mennyire rosszallja Mr. Polly tékozlását. Evés után a Fő utcán kódorgott egy darabig, fertelmes helynek találta, pipáját meg bűdösnek és keserűnek, aztán fáradtan ágyba vonult.

Egy-két órányi alvás után fölébredt, és eltöprengett Miriam görnyedt hátán, az élet rejtélyén és azon a nagyszerű, csábító gondolon, hogy mindörökre véget vet mindannak, ami körülzárva tartja; ezen a nagyszerű gondolon, amely baljós csillagként ragyogott áporodott, sötét nyomorúsága felett.

NYOLCADIK FEJEZET

Leszámolás az élettől

1

Mr. Polly meglepő gonddal és igazán figyelemre méltó önzetlenséggel tervezte el az öngyilkosságot. Miriam iránti szenvedélyes gyűlölete nyomban eltűnt, amikor az a gondolat, hogy örökre megszabadul tőle, világos körvonalat öltött fejében. Egyszeribe módfelett szívéen viselte Miriam jó sorsát. Nem akarta szabadulását a felesége rovására megvásárolni. Semmi se állt tőle távolabb, mint itthagyni őt védtelenül, egy gyászos véget ért férjjel és egy tönkrement üzlettel. Úgy gondolta, hogy biztosítani tudja számára mind az élet-, mind a tűzbiztosítás teljes összegét, ha elég körültekintéssel intézi a dolgot. Amíg ezt a vállalkozást tervezgette, boldogabbnak érezte magát, mint évek óta bármikor, noha ez a boldogság nemesebb és komorabb volt, mint az, ami eddig osztályrészéül jutott. Megdöbbent a gondolatra, hogy ilyen sokáig tűrte az örökös nyomorúságot és balsikert.

De agyának félhomályos zugaiban olyan furcsa kétségek és kérdések lappangtak, amiket csak nagy erőfeszítéssel tudott elnyomni.

- Elegem van belőle - kellett többször is elismételnie magának hangosan, hogy szilárdan kitartson elhatározása mellett. Az élete kudarc, nincs mit remélnie, csak boldogtalanságot. Mért ne tenné meg?

A földszintről lépcső vezetett az alagsori konyhába és kamrába; úgy tervezte, hogy ez alatt gyújtja meg a tüzet. Alaposan átítatja petróleummal, papírt és tűzifát készít oda, és jó, ropogós tüzet rak a szenespincében a lépcső alatt. Egy-két lyukat vág a lépcsőbe, hogy a láng levegőhöz jusson, és egy halom papírt, dobozokat meg valami alkalmas széket rak össze fent a boltban. Aztán, hogy könnyen tüzet fogjon, a közeli kamrában feldönti a petróleumoskannát, és odateszi a bolti lámpát, mintha meg akarta volna tölteni. Utána összetöri a szobalámpát a lépcsőn - elesett vele, nyilvánvalóan ez okozta a tüzet -, és elvágja a nyakát a konyhalépcső tetején, ami azután a máglyája lesz. Mindezt vasárnap este fogja megcsinálni, amikor Miriam templomban van, és az lesz a látszat, hogy leesett a lámpával és megégett. Ahogy végig-gondolta, igazán semmi hibát nem talált a tervben. Egészen biztos volt benne, hogy tudja, hogyan kell elvágnia a nyakát: mély vágás oldalt, nem a gégét fűrészelni; mérsékelten biztos volt abban is, hogy nem fog nagyon fájni. Aztán minden véget ér.

Persze, nem kellett különösebben sietnie a dologgal, közben tehát gondolatban foglalkozhatott a terv esetleges módosításával.

Ahhoz, hogy Mr. Polly a kétségbeesés szükséges fokára jusson, és keresztül tudja vinni a tervét, a következő dolgok szükségeltettek: különösen száraz és poros keleti szél, a szokottnál is ártalmasabb vasárnapi ebéd, utolsó felszólítás Konkától, Maybricktól, Ghóoltól és Gabbitastól, legtürelemtelenebb hitelezőitől, meg egy beszélgetés Miriammal, ami a lakbérhátralékkal kezdődik, és kölcsönös jellemfestéssel végződik.

Sétára indult, hogy még jobban elkeseredjen, és hazatérve Miriamot haragos kedvében találta a délutáni tea miatt. A tea már háromnegyed órája állt a kannában, és a forró vajás sütemény szívós lett. Mr. Polly leült, némán evett - elhatározása végleges volt.

- Jössz templomba? - kérdezte Miriam, miután leszedte az asztalt.

- Hogyne. Sok okom van a hálaadásra.

- Rászolgáltál arra, amit kaptál.

- Lehet - mondta Mr. Polly, a hátsó ablakhoz ment és kibámult, nézte a csüggedt lovat a szálloda udvarán.

Még mindig ott állt, amikor Miriam ünneplőbe öltözve lejött. Kissé mehökkentette Mr. Polly mozdulatlansága: - Búslakodás helyett gyere inkább a templomba.

- Nem búslakodok.

Miriam nem mozdult. Jelenléte idegesítette Pollyt. Érezte, hogy még egy pillanat, és valami képtelen dolgot mond neki; még egyszer, utoljára kéri azt a megértést, amit soha nem kapott meg tőle: - Eh, eriggy a templomba - mondta.

A következő pillanatban a külső ajtó becsapódott Miriam mögött.

- Csakhogy elment - mondta Mr. Polly. Megfordult. - Nekem aztán alaposan kijutott mindenből. - Elgondolkozott. - Azt hiszem, nem lesz semmi oka a nyavalygásra. Fertelmes otthon! Fertelmes élet! - Egy ideig még gondolkozott. - Na, lássunk hozzá! - mondta végül.

2

Húsz percig Mr. Polly a házzal foglalkozott, és nagyon rendesen, módszeresen végezte az előkészületeket. Kinyitotta a padlásablakot, hogy biztosan jó huzat legyen a házban; lehúzta a hátsó ablakok rolóit, és becsukta a konyhaajtót, hogy a készülődést avatatlan szemek elől elleplezze. A végén majd kinyitja az udvari ajtót, s ezzel kiadós kereszthuzatot csinál. Baltával lefeszített egy lépcsőfokot. A lépcső alól eltakarította a szemet, és a helyébe ügyes kis máglyát rakott fával és papírral; petróleumot locsolt szét, elrendezte a kannát meg a lámpákat, úgy, ahogy kitervezte, és csinos halmot rakott gyúlékony holmikból a bolt mögötti kis nappaliban.

- Tisztára látszik a gyújtogatás - mondta, ahogy mindenén végignézett. - Nem lenne jó, ha most látogató jönne. Gyerünk a lépcsőre. Böven van idő - nyugtatta meg magát. Fogta a lámpát, amely majd az egész dolgot megmagyarázza. A nappaliból a konyhába vezető lépcsőhöz ment. Leült a félhomályban, maga mellé tette a lámpát, amit még nem gyújtott meg, és szemügyre vette a dolgokat. Meg kell gyújtania a tüzet a szenespincében a lépcső alatt, kinyitni a hátsó ajtót, aztán nagyon gyorsan följönni és meggyújtani a petróleumtölcsákat a lépcsőfokokon, és ismét leülni itt fönn, és elvágni a torkát. Elővette zsebéből a borotvát, és megtapogatta az élet. Nem fog nagyon fájni, és tíz perc múlva felismerhetetlen hamu lesz belőle a lángok között. S ezzel véget ér az élete.

Véget ér? Most úgy tűnt, hogy az élet soha el sem kezdődött a számára. Soha! Mintha bénult lélekkel és bekötött szemmel élt volna születése óta. Miért élt ilyen életet? Miért engedte, hogy a dolgok magukkal sodorják, miért adta meg magát nekik? Miért nem ragaszkodott ahhoz, amit szépnek tartott, és amire vágyott? Miért nem kereste őket, küszködött és vállalt kockázatot értük? Miért nem halt meg inkább, semhogy hűtlen legyen hozzájuk? Csak azok a dolgok számítottak! A biztonság nem számít! A megélhetés nem számít! Ha csak nincs miért élni...

Bolond volt, gyáva és bolond; igaz, bolondnak is tartották, mert soha senki se figyelmeztette rá, hogy vezesse erős kézzel az életét, senki se tanította meg arra, hogy a félelem, a fájdalom és a halál jelentéktelen dolgok. De mi értelme most már ezeken rágódni? Kész! Vége!

Hátul a nappaliban felet ütött az óra.

- Itt az idő! - mondta Mr. Polly, és felállt.

Egy pillanatig küzdött a vággyal, hogy kapkodva, büntudatosan mindent visszarakjon a helyére, és örökre feladja kétségbeesett öngyilkossági tervét. De Miriam megérzi majd a petróleum szagát!

- Most már nincs visszaút, öregem - mondta Mr. Polly, és gyufaskatulyával a kezében lassan elindult lefelé a lépcsőn. Mielőtt gyufát gyújtott, megállt, s talán öt másodpercig figyelt a Royal-szálló udvarából hallatszó zajokra. A gyufa egy kicsit remegett a kezében. A papír elfeketedett, és kis kék lángnyelv csapott fel és terjedt szerteszét. A tűz fellángolt, s egy pillanattal később a fa vígan ropogott.

Valaki meghallhatja! Sietnie kell!

Meggyújtotta a petróleumtőcsát a kamra padlóján, és nyomban egy csapat reszkető, kék láng vetette magát a zsákmány után. Fölment a lépcsőn (hármásával vette a fokokat) egy villódzó, éhes, kék lángocskával a nyomában. Fönt megragadta a lámpát. - Rajta! - mondta és odavágta. A lámpaüveg eltört, de a tartály, a potenciális bomba, állta a csapást, és legurult a lépcsőn. A jó Rumbold szomszéd ezt biztosan meghallja, és töri a fejét, hogy mi lehet... Hamarosan megtudja.

Mr. Polly tétozva állt a borotvával a kezében, azután leült. Borzasztóan reszketett, de cseppet sem félt. Könnyedén végighúzta a borotvát a füle mellett. Úristen! úgy csíp, mint a csalán.

Ekkor vette észre, hogy egy cérnavékony, kék lángocska szalad fel a lábszárán; teljesen lekötötte a figyelmét. Kezében a borotvával egy pillanatig rámeredt a lángra. Ez petróleum, itt a nadrágján, és a nadrág, ami tüzet fogott a lépcsőn. Hát persze, az egész lábszára nedves a petróleumtól. Tenyerével csapkodta a lángot, hogy kioltsa, s közben érezte, hogy égeti a lábát. De a nadrágja tovább pörkölődött és izzott. Valahogy az volt az érzése, hogy el kell oltania mielőtt elvágja a torkát. Letette a borotvát maga mellé, hogy mindkét kezével erőteljesen csapkodhasson. Miközben így szorgoskodott, a lépcsőbe vágott nyíláson át egy vékony, hosszú, vörös láng bújott elő, és mozdulatlanul, láthatólag teljesen mozdulatlanul szembenézett vele. Furcsa láng volt! Lapos, lazacszínű, vörös csíkokkal. Olyan különös, higgadt láng volt, hogy láttára Mr. Pollynak tátva maradt a szája.

Durr! robbant fel a petróleumskanna odalent, és rossz szagú, fehérén izzó tűz csapott fel. A kitörésre a lazacszínű láng megreszketett, lebukott, aztán megkétszereződött, eltűnt, és a következő pillanatban az egész lépcső ropogva égni kezdett.

Mr. Polly felpattant, hátraugrott, mintha a felfelé csörtető lángnyelvek egy falka éhes farkas volnának.

- Jóságos Isten! - kiáltott fel, mint aki álomból ébred. Dühösen káromkodott, és megint rácsapott a lábszárán kiújuló lángra. - Mi a fenét csináljak? Egészen át vagyok itatva ezzel a rondasággal!

A nyakvágásra elszánta magát, de hát ez tűz volt! Haladékat akart, eloltani a tüzet egy pillanatra, amíg elvégzi a dolgát. Eszébe jutott, hogy vízzel lassítja meg ezt a nagy sietséget. A kis nappaliban azonban nem volt víz, és a boltban sem. Habozott egy pillanatig, ne szaladjon-e fel a hálósobába, és hozzon egy korsó vizet a tűzre? Ha ebben a tempóban megy tovább, öt perc múlva a Rumbold ház is lángban áll. Nem tetszett neki, hogy minden olyan gyorsan megy. Az ajtóhoz rohant, de az ajtóból kiáramló forráság hirtelen megállította. Ekkor a bolton keresztül próbált kitörni. A bejárati ajtó kilincse néha megmakacsolta magát; most is! Polly őrlöngött. Rázta az ajtót, tombolt, érezte, hogy a nappali már lángokban áll mögötte. A következő

pillanatban az ajtó kitárult, s ő a Fő utcán volt. Mögötte a lépcső durrogott, mint az ostor vagy a pisztolylövés.

Homályosan érezte, hogy nem azt csinálja, amit kitervelt, és elsősorban egy bensejében pusztító tűzre ügyelt. Mit csináljon? A tűzország a második házban volt. A fishbourne-i Fő utcát még sose látta ilyen üresnek. Messze a sarkon, az Isteni Gondviselés előtt három fekete ünneplőbe öltözött siheder feszengett, és Taplow-val a rendőrrel váltott olykor néhány szót.

- Hé! - ordított oda Mr. Polly. - Tűz van! Tűz van! - Egyszerre szörnyű gondolat hasított az agyába. Rumbold süket anyósa fönt az emeleten! Örjöngve döngetni, rugdosni és rázni kezdte Rumbold ajtaját.

- Hé! Tűz van! - kiáltotta újból.

3

Így kezdődött a nagy fishbourhe-i tűzvész, amely oldalvást Mr. Rusper láda- és szalmarakásai felé terjedt, hátrafelé meg a Royal-szálló benzinraktára és istállója irányába, s innen tovább, amíg úgy látszott, hogy fél Fishbourne a tűz martalékává válik. A nap folyamán egyre erősödő keleti szél élesztette a lángokat. Minden száraz volt és gyúlékony, és a kis pajta Rumboldékon túl, amelyben a helybeli tűzoltóság a kézifecskendőt tartotta, kigyulladt, mielőtt Fishbourne egyetlen fecskendőjét megmenthették volna a pusztulástól. Bámulatosan rövid idő alatt hatalmas, fekete, vörös lángnyelvekkel tarkított füstoszlop emelkedett az égnek a Fő utca közepén, és egész Fishbourne remegett az izgalomtól.

Fishbourne társadalmának tiszteletreméltóbb elemei közül sokan templomban vagy imaházban voltak; sokakat viszont sétára csábított a kék ég és a csípős, friss tavaszi levegő, a város mögötti mezőkre, eltűntek hát a szokott ögyelgők és tereferélők a partról és a mellékutcákból, amíg hat óra körül nagy zárcsattogással és kulcsnyikorgással véget ért az angol Ramadan, ez a hetenként ismétlődő szomjúsági közjáték, amit törvényeink írnak elő. A városka gyerekei elszéledtek a parton, vagy a hátsó udvarokban játszottak, azzal az intelemmel, hogy: jaj nekik, ha bepiszkítják a ruhájukat! Az ifjúság meg párosával a város szélén található félreeső zugokat kereste fel. Néhány istentelen ifjonc tengeribetegen, de kitartóan horgászott és hánkolódott ide-oda a tengeren, a vén hitetlen Tarbold ladikjában; Clampék pedig Port Burdock-i unokatestvéreiket látták vendégül. Az a néhány látogató, akivel Fishbourne tavasszal eldicsekedhetett, vagy a templomban, vagy a parton tartózkodott. A füstoszlop, a maga nyelvén, mindnyájukhoz intézte a szót: - Ide figyeljete! bizonyos fokig ez a ti dolgotok. Mit fogtok csinálni? - mondta a füstoszlop.

Ha hétköznapi lett volna, és a három siheder munkaruhában van, biztosan habozás nélkül cselekszik, de a fekete ruha feszélyezte őket, tehát egyszerűen a sarokhoz ballagtak, a Rusper házhoz, hogy jobban lássák az ajtón dörömbölő Mr. Pollyt. A rendőr fiatal, tapasztalatlan ember volt, és túlságosan érdekelték a kocsmák. Bedugta a fejét az ivóba, az ottlévők nagy rémületére. De odabent, hál' istennek, nem esett csorba a törvényen. - A Polly meg a Rumbold ház ég! - mondta a rendőr és eltűnt.

A Boomer-bolt felett, az emeleten kinyílt az ablak, és Boomer, a tűzoltóparancsnok tűnt elő. Kifejezéstelen arccal bámult kifelé. Még mindig béméskodva babrálni kezdett a nyakkendőjével és gallérjával; nyilvánvaló volt, hogy egyenruhát kell fölvennie.

Hinks kutyája Wintershedék előtt a járdán aludt; most felébredt, s miután egy darabig gyanakodva nézte Mr. Pollyt, idegesen morgott, aztán eltűnt a sarok mögött a Granville közben. Mr. Polly egyfolytában verte és rúgta Rumbold ajtaját.

Aztán a kocsmák kezdték kiokádni Fishbourne társadalmának kevésbé kíváncsias elemeit; fiúk és férfiak rohantak, és kiáltoztak izgatottan, és ahogy a ribillió fokozódott, egyre több ablak nyílt ki. Fényképező lemezkazettával a kezében, ingujjban és kötényben megjelent Tashingford, a patikus. Mint megtestesült elszántság, Mr. Gambell, a zöldséges rohant elő a Gayford közből, és futtában gombolta be a kabátját. Hatalmas réz tűzoltósík volt a fején, és csak a hegyes orra, erélyes szája és rettenthetetlen álla látszott ki belőle. Egyenesen a tűzörségnek tartott, lenyomta a kilincset, aztán megfordult, és szeme találkozott Boomerével, aki még mindig az ablaknál állt: - A kulcsot! - kiáltotta. - A kulcsot!

Mr. Boomer érthetetlenül magyarázott valamit a nadrágjáról és egy fél percről.

- Nem látta Rumboldot? - ordította Mr. Polly Gambell felé futva.

- Átsétált Downfordba - mondta Mr. Gambell. - Tőle tudom. De ide süssön! Nincsen kulcs!

- Atyaisten! - mondta Mr. Polly, és tágra nyílt szemmel meredt a porcelánboltra. Tudta, hogy az öregasszony egyedül van odafent. Visszament a bolt elé, megállt, és végtelen megdöbbenéssel nézte. Az utcai sürgés-forgás nem érdekelte. Egy süket, öreg nő valahol odafent! Múlnak a drága percek! Hirtelen ötlete támadt, és a Royal-szálló ivójának nyitott ajtaján keresztül eltűnt az emberek szeme elől.

Most már benépesült az utca, és mindenki valamilyen szerszám után kapkodott. Mr. Rusper otthon volt, és a nyugalmat felhasználva - felesége a templomban tartózkodik - néhány adó-reformmal foglalkozó cikket olvasott, és igyekezett a kérdés vaskereskedelmi vonatkozásait kiszámítani. Hallotta a csörömpölést az utcán, de egy darabig ügyet se vetett rá, amíg egy „tűz van” kiáltás az ablakhoz nem csalta. Ceruzával megjelölte Chiozza *Pénz* című cikkét, amelyet Mr. Holt *Oktatás* című cikkével együtt éppen tanulmányozott, sietve feljegyezte: Keresk. egyenleg = 12000000, és az ablakhoz ment. Gyorsan kinyitotta az ablakot, s ettől kezdve nem az adózási kérdést tartotta az emberiség legsürgetőbb ügyének.

- Jóságos (katt) Isten! - mondta Mr. Rusper, mert a sebesen terjedő tűz most már a közfalon át betört Mr. Rumbold helyiségeibe, átsepert a pincéjén, jól bekátrányozott gombamelegháza segítségével fölmászott a kert falára, és megrohanta a fecskendőházat. Nem állt meg, hogy föleméssze, ami útjába került, hanem futott tovább új prédát keresve. Mr. Polly boltja és az emelet már egyetlen izzó kemence volt, és fekete füst tört fel Rumbold pinceablakaiból. A tűz, a fecskendőházban, hátulról csak előcsapó füstfellegként mutatkozott, mint valami hirtelen robbanás. A tűzoltó brigád - még messze a teljes létszámtól - most már keményen dolgozott az utóbbi épület előtt. Az ajtót csak alaposan megkésve tudták kinyitni; megmentették a tűzoltólétrát, néhány vödört, és éppen a fecskendőt ráncigálták kifelé, amelynek tömlője már megolvadt, égő, büdös, csöpögő gumimassza volt. Boomer ide-oda ugrált, káromkodott, ordított; ez az egyenes támadás fecskendője ellen fölbőszítette benne a lovagot. Alantasai csüggedten kóvályogtak a megmentett tűzoltólétra körül, és próbáltak Boomer vezényszavai-ból valami értelmes utasítást összerakni.

- Hé! (katt) mi van? - kiáltott le Rusper az ablakból. Gambell válaszolt neki a tűzoltósíkból: - A tömlő! Odavan a tömlő!

- Nekem (katt) van tömlőm - kiáltotta Rusper.

Volt bizony! Több ezer lábnyi készlete volt kerti tömlőkből, különböző méretben és minőségben, és most elérkezettnek látta az időt, hogy hasznukat vegye. Egy pillanattal később a boltajtó tárva-nyitva állt, és vödörök, kerti fecskendők meg tömlőtekercsek röpültek ki a járdára.

- Csavarják le! - kiáltotta Rusper az ajtóban összeverődött tömegnek.

Lecsavarták. Egyszerre száz készséges kéz tekerte le, fektette ki, kuszálta, csavarta reménytelenül összevissza Mr. Rusper tömlőkészletét, lankadatlanul, abban a megingathatatlan, biztos tudatban, hogy valami módon mindjárt víz fog folyni ezekből a csövekből. Mr. Rusper pedig négykézláb, sűrű kattogás közepette, hihetetlen buzgalommal serénykedett drótokkal, rézcsatlakozókkal és egyéb rejtélyes holmikkal.

- Erősítsék a (katt) vízcsapra a fürdőszobába - mondta Mr. Rusper.

A tűzörség közvetlen szomszédja a híres Mantell és Throbsons cég fishbourne-i kis fióküzlete volt, és Mr. Boomer, aki lázasan működő agyában valamilyen cselekvési terv után kutatott, elhatározta, hogy megmenti ezt a házat. - Valaki telefonáljon Port Burdockba és Hampsteadbe a tűzoltóknak - kiáltotta a tömegnek, aztán társaihoz fordult: - Verjete le mindent, ami fából van, a tűzörségen! - és a többiek élén, csákányát csóválva berontott a lángok közé, s ezzel pillanatok alatt valóságos csodát művelt a léghuzattal.

De azért végül is mégsem volt ez olyan rossz ötlet. A Mantell és Throbsons házat elől fedett üvegfolyosó választotta el a tűzoltóságtól, hátul meg egy nagy fészter teteje ereszkedett lejtősen a tűzörség esőcsatornájáig. Az izmos kikötői rakodómunkások, akik a tűzoltóság zömét alkották, rendkívüli élvezettel rohanták meg a folyosó üvegtetejét, és olyan csörömpölést vittek végbe az üveggel, ami egy időre még a lángok bögését is elnyomta.

Néhány szolgálatkész önkéntes engedelmeskedett Mr. Boomer felszólításának, és átszaladt az új telefonközpontba, csak azért, hogy a fiatal telefonkezelőnő kimért, hivatalos udvariassággal tudtukra adja, hogy már tíz perccel ezelőtt magától megtett mindent, amit szükségesnek tartott. A nő egy darabig elvitatkozott ezekkel a túlbuzgó lelkesedőkkel, aztán visszament az ablakhoz.

És valóban, érdemes volt nézni a látványt. Alkonyodott, és vagy hat helyen is ragyogtak a lobogó lángok. A Royal-szálló söntését, amely nyugatról Mr. Polly házával volt szomszédos, öntözte állandóan egy vizesvödörrel felszerelt, lelkes önkéntesekből álló emberlánc, és az emeleten, a fürdőszoba ablakban egy kis német pincér serénykedett a kerti locsolóval. De Mr. Polly háza sokkal inkább égő ház volt, mint amennyire ez a legtöbb égő háznak sikerül az első perctől az utolsóig. Minden ablakából mohó, lobogó lángok törtek elő, és mint a kígyónyelvek tűntek elő három nagy lyukból a tetőn, amely már beomlóban volt; mögötte sűrű szikraesővel még erősebb tűz lobbant fel a Royal-szálló istállójában, ahol a széna most kapott lángra. Pollyék mellett Mr. Rumbold háza fekete füstöt okádott pinceablakainak rácsain át, és első emeleti ablakaiból is füst gomolygott, s olykor láng csapott ki. A tűzörség hátul erősebben égett, mint elől, faszerkezete vígan ropogott, különös, zöldes fényt és fojtó szagot árasztva. Az utcán egy csomó fegyelmetlen, de ártalmatlan ember felmászott a megmenekített tűzoltólétrára, és a három helybeli rendőr hiába igyekezett rávenni őket, hogy húzzák el a létrát a Polly ház veszélyesen ingadozó homlokzata elől. Egy csapat szorgos alak ugrált, ordítozott, és tanácsokat osztogatott, lármás, romboló igyekezetében, hogy elvágja Mantell és Throbsonsékat a tűzörségtől, amely egyre jobban égett. Odébb, úgy látszott, hogy Mr. Rusper lázas irányítása mellett véget érni nem akaró, vörös és szürke kígyókat pusztítanak - olyan volt, mintha a Fő utcát óriási kukacok árasztották volna el. Még távolabb a kevésbé tevékeny, félénkebb elemek csoportosultak a feltartóztatott forgalom dugója előtt. Legtöbb férfi ünneplő feketében volt, a nők jól kikeményített fehérben, a gyerekek legjobb ruhájukban, s ez szertartásos jelleget adott az egész ügynek.

A telefonosnő figyelmét egy pillanatra Mr. Tashingford kötötte le. A patikus, senkivel se törődve, átrohant az utcán, és tűzoltógránátokat dobált a tűzörségre, aztán visszaszaladt újabbakért. Ekkor pillantott fel a telefonosnő a lejtős fészertetőre, amelynek gerince Mantell

és Throbsonsék oromfala mögött húzódott. A telefonosnő nem akart hinni a szemének, de aztán villámgyorsan cselekedett. Feltépte az ablakot és kivisított: - Két ember a tetőn, ott fönn! Két ember a tetőn!

4

A telefonosnő szeme nem csalt. A két alak, aki Mr. Rumbold lépcsőházának emeleti ablakán bújt ki, és a ciszternákon való veszélyes átevickélés után eljutott a tűzörségre, most lassan, de eltökélten fölfelé mászott a fészertetőn a Mantell és Throbsons épület hátsó fala irányába. Lassan másztak, az egyik nógatta és segítette a másikat, folyton megcsúsztak és megálltak, s közben állandóan cseréptörmelék hullott rájuk.

Az egyik Mr. Polly volt. Haja iszonyúan borzas, fekete mocsokkal borított arcáról patakokban folyt a veríték, nadrágszára feketére perzselődött. A másik idősebb hölgy volt, szerény, de ízléses fekete ruhában, keskeny, fehér fodorral a nyakán és csuklóján, vasárnapi csontszínű csipke főkötőben, amit fekete bársony szalagcsokor díszített. Hátnál kis kontyban végződő, szorosan lenyalt haja szabadon hagyta redős homlokát. Szája körül a ráncok azt a rendíthetetlen elszántságot fejezték ki, ami gyakori a fogatlan öregeknél. Remegett, de nem a félelemtől, hanem mert az ő korában ez a remegés természetes, és lassú, reszketeg határozottsággal beszélt.

- Négykézláb elmászok, azt nem bánom, de ugorni nem tudok, és nem is fogok - sipította makacsul.

- Akkor másszon, öreganyám, de másszon már! - mondta Mr. Polly, és az öregasszony karját húzta. - Egy lépés előre, kettő hátra ezeken az átkozott cserepeken.

- Nem vagyok hozzászokva.

- Szokjon hozzá. Jó pap holtig tanul - mondta Mr. Polly, miközben fölért a gerincre, és karon ragadta az öregasszonyt, hogy felhúzza.

- Nem tudok ugorni, hallja! - ismételte összeszorított szájjal az öreg hölgy. - És a magamfajta öregasszonyokat nem köll siettetni.

- Jó, jó. Mindenesetre menjünk olyan magasra, amennyire csak lehet - mondta Mr. Polly, és szelíden fölfelé rángatta az öreg hölgyet. - Mászott már esőcsatornán életében? Majdnem olyan, mint a mennybemenetel.

- Ugorni nem tudok. Mindent tudok, csak ugorni nem.

- Kapaszkodjon, majd nyomom alulról. Ez az! remek! - mondta Mr. Polly.

- Ha ugorni nem köll, akkor... - Az öregasszony elkapta az oromfal tetejét, és egy pillanatra óriási küzdelem folyt.

- Hórukk! Kapaszkodjon! Az istenfáját! hát ez meg hova lett?!

Ekkor egy összevissza foltozott, kapálózó, de módfelett megnyugtató cügos cipő tűnt elő egy pillanatra.

- Már azt hittem, hogy ezen túl talán nincs is tető - magyarázta Mr. Polly, amikor átmászott az oromfalon az öreg hölgy mellé.

- Életemben nem voltam még háztetőn. Egész kótyagos vagyok. Olyan göröngyös. Pláne ez az utolsó darab. Ülnénk má' le egy kicsit pihenni. Nem vagyok má' húszéves.

Polly ordított: - Tíz percig ül itt, és kipukkad, mint a sült gesztenye. Nem érti? *Sült gesztenye!* SÜLT GESZTENYE! PUKK! Hogy lehet valaki ilyen süket! Jöjjön, kerüljünk előre, hátha találunk egy padlásablakot. Nézze ezt a füstöt!

- Ronda - mondta az öregasszony, mert szeme követte Mr. Polly mozdulatát, és végtelen undorral biggyesztette le a száját.

- Jöjjön!

- Egy szavát se értem.

Mr. Polly a karjánál fogva húzta: - Jöjjön!

Az öreg hölgy megállt egy pillanatra, és teljesen váratlanul nevetgélni kezdett: - No de ilyet. Életembe' se láttam. Hát ez meg hova megy? - mondta, és elindult az oromfal mögött a szövetüzlet homlokzata felé.

Lent az utcán már mindenki őket figyelte, s amikor a fejük előbukkant, az emberek biztató kiáltásban és éljenzésben törtek ki. Egyfajta szabadfogású birkózás folyt a tűzoltólétra körül, a rendet Mr. Boomer meg a nagyon fiatal rendőr képviselte, a rendetlenséget pedig néhány kissé beszeszelt önkéntes, akinek különvéleménye volt a létra kezeléséről. Mr. Rusper kerti tömlői közül kettő-három teljes hosszúságában rácsavarodott a létrára. Mr. Polly némi türelmetlenséggel figyelte a küzdelmet, és hátra-hátrapillantott az égő tűzörségből mind bővebben gomolygó füstre és gőzre. Úgy döntött, hogy betöri az egyik padlásablakot, bemászik, és megpróbál lejutni az üzleten keresztül. Egy kis hálósobában találta magát, és visszafordult, hogy magával hozza védencét. Egy darabig nem tudta megértetni szándékát az öregasszonnyal.

- Jöjjön, sietni kell! - ordította Mr. Polly.

- Ilyet! Életembe' sem értem.

- A házon keresztül kell lejutnunk!

- Nem bírok ugrani. Azt má' nem! - Az öregasszony vonakodva engedett Mr. Polly markoló kezének. Kinézett az oromfal mögül. - Ide-oda futkosnak, mint a svábbogarak a konyhába' - mondta.

- Sietnünk kell!

- A Rumbold, az nagyon nyugodt ember. Az szereti a nyugalmat. Meg lesz lepve, ha meglát. Ott van, ni! - Rejtélyesen kotorászott a ruhájában, végre előhúzott egy gyűrött zsebkendőt, és lobogtatni kezdte.

- Ugyan, jöjjön már! - kiáltotta Mr. Polly, és megragadta az öregasszonyt. Bevonszolta a padlásra, de a lépcsőlejtő tele volt fullasztó füsttel, Mr. Polly tehát nem merte megkockáztatni, hogy lemenjenek rajta. Egy hosszú hálólépcsőbe vitte az öregasszonyt, rácsukta az ajtót az átható csípős füstre, kinyitotta az ablakot, és akkor fölfedezte, hogy a tűzoltólétrát már a háznak támasztották, és egész Fishbourne izgalomtól remegve lesi, ahogy egy aktív és elszánt kis figura óriás sisakban mászik felfelé. Egy perccel később az életmentő bekukucskált az ablakon; hősies volt, de egy picikét elfogódott és groteszk.

- Micsoda fölfordulás! Egyik csuda a másik után! - mondta az öregasszony. - Nini! Hiszen ez Mr. Gambell. Elbújtatta a fejét abba az izébe. No, még ilyet életembe' se...

- Ki tudjuk hozni valahogy? - kérdezte Mr. Gambell. - Nincs sok időnk.

- Majd beszorul a feje - mondta az öreg hölgy.

- Majd maga szorul bele! - mondta Mr. Polly. - Gyerünk!

- Nem ugrok, nem én! - Az öregasszony inkább a mozdulatokat értette meg, mint Polly szavait. - Még egy kicsit se. Sose tudtam ugrani, nem is fogok.

Gyengéden, de határozottan az ablak felé taszigálták.

- Haggyanak, majd magamtul - mondta az öregasszony az ablakpárkányon. - Jobban menne, ha levinné azt az izét.

- Na! gyöjjön már!

- Rosszabb, mint a Carter palánkja, mikor még nem tették rendbe, és kinézett rajta a tehén.

Mr. Gambell védelmezőn állt alatta. Mr. Polly fölülről kormányozta az öreg végtagokat. A szorongó tömeg alulról adott összevissza tanácsokat, és mindent elkövetett, hogy fölfordítsa a létrát. A hálókelyiségbe fekete füstcsíkok szivárogtak fel a padló repedésein át. Néhány másodpercig a világ lélegzet-visszafojtva várt, miközben az öreg hölgy újra átadta magát a gondtalan vidámságnak: - Millen idők! Szegény Rumbold.

Lassan ereszkedtek lefelé, Mr. Polly pedig ott maradt a veszedelmes őrhelyén, és tartotta a hosszú létrát, amíg az öreg hölgy biztonságban le nem ért, és Rumbold (könnyekkel a szemében) meg a fiatal rendőr oltalmába nem vette a tolakodó tömeg szerencsekívánatai elől. A tömeget fűtötte a tehetetlen szenvedély, hogy részt vegyen a dologban. A közel állók kezet akartak rázni az öreg hölgygel, a távolabbiak éljeneztek.

- Ez az első tűz, amit megéltem, és biztos ez is lesz az utolsó. Az egész egy nagy lótás-futás, de igen örülök neki, hogy benne voltam - mondta az öreg hölgy, miközben inkább vitték, mint vezették a Türelem-szálló menedéke felé.

Hallották azt is, amikor megjegyezte: - Bszé't valamit sütt gesztenyéről. Pedig nekem nem is volt sütt gesztenyám.

Aztán a tömeg figyelme Mr. Polly felé fordult, aki ügyetlenül bajlódott a létra legfelső fokával. - Gyün már! - kiáltotta egy hang. És a tűzvészből, amit azért gyújtott, hogy halotti máglyája legyen, Mr. Polly leszállt újra a világba, átizzadva, izgatottan és roppantul elevenen, fergeteges taps kíséretében. Ahogy egyre lejjebb került, a tömeg úgy üvöltött, mint egy kutya-falka. A türelmetlenek nem tudták kivárni, míg leér, elkapták a lábát, és rázták, lerántották úgy, hogy lepottyant a földre. Csak nagy nehezen tudták kimenteni egy rajongó körme közül, aki mindenáron a maga költségén és a maga társaságában akarta eloltani a hős szomjúságát. A kifulladt és tehetetlen Pollyt bevonszolták a Türelem-szállóba, s mint egy zsákot lökték a könnyben úszó Miriam karjai közé.

5

Leszállt az alkony, kiszállt a megyei rendőrség, előbb egy, azután két tűzoltókocsi érkezett Port Burdockból és Hampsteadből, és a fishbourne-i notabilitások egyszerre csak arra eszméltek, hogy másodrendű szerepet játszanak: kevesebb a felelősségük, és több az idejük a szemlélődésre.

Nem követem végig a tűz történetét a kihamvadásig, nem vetek, csupán egy pillantást a szerencsétlen Mr. Rusperre, a modern Laokoónra, aki hiába próbálja összeteregni szétzúllott öntözőcső-nyáját a mindent letaposó, ide-oda rohanó Port Burdock-i szaktekintélyek között.

A Türelem-szálló egyik kis nappalijában kis csoport fishbourne-i kereskedő üldögélt, és folytatott szaggatott beszélgetést; hol az ablakhoz mentek, és átnéztek az utcán házuk füstölgő

romjaira, hol meg újra leültek. Családostul Lady Bargrave vendégei voltak, aki a legnagyobb együttérzést és érdeklődést tanúsította a szerencsétlenek iránt; sokakat befogadott everdeani házába, kibérelte a Türelem-szállót ideiglenes menedékül, és személyesen ellenőrizte a Mantell és Throbsons hontalanná vált segédeinek elszállásolását. A rengeteg összezsúfolt ember lármája felverte a Türelem-szálló csendjét; mindenfelé ültek, szaggatottan beszélgettek, és egyszerűen képtelenek voltak rászánni magukat a lefekvésre. A szállodaigazgató öreg katona volt, és a szolgálat legjobb hagyományai szellemében gondoskodott arról, hogy mindenki kapjon forró kakaót. Úgy látszott, forró kakaó gőzölög mindenütt, és semmi kétség, a kakaó bátorító és erősítő hatással volt mindenkire. Amint az igazgató fölfedezte, hogy valaki csüggedt vagy tépelődő hangulatban van, nyomban arra buzdította az illetőt, hogy legyen erős, és igyon még egy kis forró kakaót.

A nap hőse, az érdeklődés középpontja Mr. Polly volt. Nemcsak azért, mert ő okozta a tüzet az elejtett lámpával, mert összeégette a nadrágját, és csak hajszálon múlt, hogy el nem patkolt (ahogy ezt most már körülbelül huszadszor részletesen elmesélte), hanem azért is, mert rögtön eszébe jutott az a kedves, de tehetetlen öreg hölgy a szomszédban, és a legeslegnagyobb elszántságot tanúsította, hogy odaférközzön hozzá a Royal-szálló falán keresztül, és eréllyel és kitartással megmentse őt korával járó, oktalan könnyelműsége ellenére. Mindenki nagyra tartotta Mr. Pollyt, és égett a vágytól, hogy ezt kimutassa, főleg fájdalmas és ismételt kézszorongatással. Mr. Rumbold közel tizenöt évi hallgatást tört meg, amikor áradozva hálálkodott, és kijelentette, hogy sohase értette meg igazán Mr. Pollyt, és hogy érdemrendet kellene kapnia. Úgy látszott, széles körben osztják azt a nézetet, hogy Mr. Pollynak érdemrendet kell kapnia. Hinks is így vélekedett. Ráadásul még, a legnagyobb nyomatékkal, azt hangoztatta, hogy Mr. Pollynak tartalmas, gazdag lelkivilága van (talán nem pont ezeket a szavakat használta, de az értelme ez volt). Volt valami mentegetőzés ebben az állításban, mintha megbánta volna egykori célzásait Mr. Polly szellemi fogyatékoságaira és üres belső világára. Még azt is mondta, hogy Mr. Polly „fehér ember”, bár, ahogy bővebben kifejtette, roppant „színes” képzelőerővel.

És mindennek középpontjában Mr. Polly állt. Arcát már megmosta, haját gondosan elválasztotta és lekefélte, szerénynek és meglehetősen szórakozottnak látszott, és a fekete nadrág, amit a Türelem-szálló igazgatójától kapott, szélteben-hosszában nagy volt neki.

Fölkóválygott az emeletre boltostársaihoz, s egy ideig kibámult az ablakon a törmelékkel teleszórt utcára, a nagy pocsolókra, a kioltott gázlámpákra. Sorstársai a szerencsétlenségben folytatták a szaggatottan csapongó beszélgetést. Hol ilyen, hol olyan szempontból érintették a katasztrófát, s közbe-közbe nagyokat hallgattak. A többé-kevésbé üres kakaóscsészékből mindenhova jutott: az asztalra, a kandallópárkányra, a zongorára; az asztal közepén egy bádogdobozban kétszersült volt, amelybe a gömnyedten ülő Rumbold időről időre szórakozottan belenyúlt, s olyan zajjal rágcsált, mint a távoli puskaropogás. Az is hozzájárult a dolog ünnepélyességéhez, hogy majdnem mindenki fekete, vasárnapi ruháját öltötte fel; a kis Clamp különösen méltóságteljesen hatott, mélyen kivágott frakkjában, magas, merev papírgallérral és kék-fehér csíkos, széles nyakkendővel. Érezték, hogy óriási katasztrófa szemtanúi voltak, olyan katasztrófáé, ami belekerül az újságokba, és még elmosódott fényképeket is közölnek majd a romba dőlt házakról. Ilyen katasztrófák alkalmával minden becsületes ember gyászos képet ölt, és bölcs kijelentéseket tesz.

Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy bizonyos ujjongás is keveredik a dologba. E kitűnő férfiak közül már nem egy rájött, hogy a dolgok állása szerint széles kapu nyílt ki a végzet áthatolhatatlan falán, hogy vissza fogják kapni a pénzüket, ami már, úgy látszott, reménytelenül,

örökre elmerült a kiskereskedelem mélyvizeiben. Képzeletükben az élet már föltámadóban volt, mint a fönixmadár a lángokból.

- Azt hiszem, gyűjteni fognak - mondta Mr. Clamp.

- De nem azoknak, akiknek van biztosításuk - mondta Mr. Wintershed.

- Én azokra a segédekre gondoltam a Mantell és Throbsonséktól. Biztosan mindenük oda-
veszett.

- Ne féljen, azokról rendszeren gondoskodnak - mondta Mr. Rumbold.

Csend.

- Én biztosítva vagyok - mondta Mr. Clamp leplezetlen elégtelenséggel. - A Royal Salamander-
nál.

- Én ugyanott - mondta Mr. Wintershed.

- Én a Glasgow Sunnál - jegyezte meg Mr. Hinks.

- Nagyon jó társaság.

- Magának van biztosítása, Mr. Polly?

- Megérdemli, hogy legyen - mondta Mr. Rumbold.

- De mennyire - mondta Hinks. - Ménkü üsse meg, ha nincs. Keserves dolog lenne, ha nem
kapna semmit.

- Az Általános Kereskedelminél - felelte Mr. Polly a válla fölött, még mindig kibámulva az
ablakon. - Velem semmi baj sem lesz.

A témát elejtették egy időre, bár nyilvánvaló volt, hogy továbbra is ez jár az eszükben.

- Egy csomó bővítől megszabadított, nem jött rosszul a dolog - mondta Mr. Wintershed.

Érezték, hogy a megjegyzés meglehetősen ízléstelen, és még inkább az volt a következő
észrevétele.

- Rusper egy kicsit pukkad, őt nem érte el...

Mindenki kényelmetlenül érezte magát, és senki se volt hajlandó feszegetni a kérdést, hogy
miért is pukkad Rusper.

- Rusper a saját szakállára játszott - mondta Hinks. - Kíváncsi volnék, mibe' törte a fejét, hogy
kiült az utca közepére avval a csipesszel meg egy méter dróttal, valamit összedrótózni. Csuda,
hogy el nem tiporták a Port Burdock-i tűzoltók.

Kis eszmecserébe kezdtek arról, hogy mi minden okozhat tüzet, és Mr. Pollynak huszon-
egyedszer is el kellett mondania, mi történt. Beszámolója most már olyan részletes és pontos
volt, mint egy rendőr tanúvallomása.

- Fölborult a lámpa, éppen akkor gyújtottam meg. Mentem fölfelé, és megbotlottam ott, ahol
az egyik lépcső kicsit korhadt volt, és legurultam. Egy pillanat alatt lángba borult az egész. - A
hosszúra nyúlt megbeszélés után ásitott, és az ajtó felé indult: - Viziontlátásra - mondta.

- Jó éjszakát. Nagyon bátran viselkedett. Ha nem kap érdemrendet... - mondta Mr. Rumbold,
és sokatmondóan elhallgatott.

- Úgy van! Úgy van! - mondta Mr. Wintershed és Mr. Clamp.

- Jóccakát, öregem - mondta Mr. Hinks.

- Jó éjszakát mindnyájuknak - mondta Mr. Polly.

Lassan ballagott fölfelé. Zavarban volt kissé, már ahogy ez népszerű hősöknél gyakran előfordul. Belépett a hálósobába, és fölkatintotta a villanyt. Igazán kellemes szoba volt, az egyik legjobb a Türelm-szállóban, csinos, tiszta, virágos tapétával és jókora tükörrel. Miriam már aludt, összehúzott, begömbült vállal a takaró alatt, mint egy alaktalan, visszaszító tuskó, amit Mr. Polly végtelenül utálatosnak talált tizenöt éven át. Halkan az öltözőasztalhoz ment, és elgondolkozva nézegette magát. Hirtelen mozdulattal felrántotta a nadrágját. - Kétszer is beleférek - jegyezte meg. - Vicces, hogy az embernek nincs egy saját nadrágja. Mintha újra születtem volna. Meztelenen, ahogy a világra jöttem.

Miriam mozdult egyet, megfordult és rámeredt: - Szerbusz - mondta.

- Szerbusz.

- Lefekszel?

- Már három óra.

Csend. Mr. Polly közben lassan vetkőzik.

- Gondolkoztam - mondta Miriam. - Nem is néz ki olyan rosszul a dolog. Megkapjuk a biztosítást. Előlről kezdetünk mindent.

- Hm - mondta Mr. Polly.

Miriam félrefordította az arcát és tűnődött. - Jobb lakást is szerezhetünk - mondta a tapéta mintáját nézegetve. - Mindig utáltam azokat a lépcsőket.

Mr. Polly lehúzta az egyik cipőjét.

- Jobb helyet kereshetünk, ahol nagyobb a forgalom - mormogta Miriam. - Félig se olyan rossz - suttogta. - Kellett már valami, ami téged is fölráz kissé - mondta félálomban.

Most először rémlett fel Mr. Pollyban, hogy elfelejtett valamit. El kellett volna vágnia a torkát! Meglepőnek találta a dolgot, de most már nem különösebben sürgősnek.

Messze múltbeli ügynek tűnt, és azon csodálkozott, mért nem gondolt rá korábban. Furcsa dolog az élet! Ha megtette volna, sose látja meg ezt a tiszta, kellemes szobát a villanyvilágítással... Gondolatai egy részletkérdés körül kalandoztak: hova tehetné le a borotvát? A bolt mögötti kis szobában valahová, úgy gondolta, de hogy pontosan hova, arra nem tudott rájönni. Mindegy, most már nem számít.

Nyugodtan levetkőzött, bebújt az ágyba, és csaknem rögtön elaludt.

KILENCEDIK FEJEZET

A Potwell-fogadó

1

De ha egyszer valaki áttörte a mindennapi élet papírfalait, azokat az anyagtalan falakat, amelyek annyiunkat biztos börtönben tartanak a bölcsőtől a sírig, akkor az az ember nagy fölfedezésre tesz szert: ha a világ nem tetszik, *megváltoztathatod!* Határozd el keményen, hogy mindenáron megváltoztatod, és mindenestül meg tudod változtatni! Megváltoztathatod

fenyegetőre és dühösre, esetleg visszataszítóra, de azt is lehet, hogy derűsebbre, kellemesebbre vagy, legrosszabb esetben, sokkal érdekesebbre. Csak egyetlen fajta ember van, aki egyedül maga az oka nyomorúságának, és ez az, aki az életet unalmasnak és sivárnak találja. Nincsenek a világon olyan körülmények, amelyeket eltökélt cselekvéssel ne lehetne megváltoztatni, talán csak a börtöncella falai kivételek, de úgy tudom, még ezek is leomlanak, és egy betegszoba falaivá alakulnak át, legalábbis annak, aki elég kitartóan tud böjtölni. Úgy mondom ezt, mint tényt és információt, minden erkölcsi célzat nélkül.

És az éjszakákon át álmatlanul heverő Mr. Polly, kiújult emésztési zavaraival, a felette horkoló Miriammal és helyzete általános szükségszerűségének tudatával belátta ezt, és megértette, hogy nincs többé szükségszerűség, és nem volt hajlandó átengedni magát egykori kétségbeesésének. Hiszen például meg is léphet! Ez a kifejezés: „meglépni” nagyszerűen és csábítóan hangzott a fülének. Hogyhogy nem jutott már régen az eszébe?

Megdöböntette és kissé megbotrántkoztatta a benne lakozó fantáziátlan és haszontalan bűnöző, aki az öreg, roskadozó, egy helyben veszteglő Fishbourne-t lángokba borította, és újjászületni kényszerítette. (Szívből kívánom, bárcsak hozzátehetném, hogy kellőképpen sajnálta, amit tett.) De azok a lángok elpusztították azt a béklyót is, ami eddig fogva tartotta. *Fishbourne nem a világ!* Ez volt az új, a fontos felismerés, amiről eddig, sajnos, sejtelve sem volt. Fishbourne, amelyet ismert és gyűlölt, annyira, hogy végezni akart magával, csak hogy megszabaduljon tőle, nem a világ!

A kártérítési összeg, amit kapni fog, emberivé, jóvá és megvalósíthatóvá változtat mindent. Tiszta lelkiismerettel és emberséggel fog meglépni. Pontosan huszonegy fontot tart meg, a többi Miriamnak hagyja. Úgy érezte, hogy ez (makula Hanul) becsületes eljárás. Ha ő nincs, Miriam egy csomó dolgot csinálhat. Bármibe befoghat, amire őt, Pollyt, igyekezett rávenni szüntelen.

Ő pedig elmegy, azon a fehér úton, amely Garchesterbe vezet, onnan Crogate-be, aztán Tunbridge Wellsbe, ahol egy varangy alakú szikla van, amiről csak hallott, de sohase látta. (Úgy gondolta, csodálatos látvány lehet.) Aztán tovább, más nagyobb és kisebb városokba. Kóborolni és csavarogni fog, fogadóknak alszik, itt-ott kap valami munkát, és idegen emberekkel beszélget.

Talán egész szépen fogják alkalmazni, és jó sora lesz. Ha meg nem így történik, lefekszik valamelyik vonat elé, vagy kivár egy meleg éjszakát, és beleugrik egy szép, sima, széles folyóba. Korántsem olyan rossz, mint beleülni a fogorvos székébe. És soha többé nem nyit üzletet!

Így bontakoztak ki a jövő lehetőségei Mr. Polly szeme előtt az átvirrasztott éjszakák során.

Tavaszi volt, és amint az ember kikerült a tengeri szél zónájából, az erdők megteltek kökörcsinrel és kankalinnal.

2

Egy hónappal később egy ráérős, porlepett csavargó ballagott végig a folyóparton, Uppingdon és Potwell között; egyenlítője táján kicsit pohos, kopaszodó ember volt, zsebre dugott kézzel, összecsiszított szájjal, elgondolkozva füttyörészett. Virágba borult tavaszi nap volt, és a természet zöldje, amelyhez foghatót Isten emberemlékezet óta nem szabadított még erre a világra (bár a valóságban minden évben újra visszatér ez a csodálatos zöldellés, csak éppen mi elfelejtjük) vígan tükröződött az ugyancsak példátlan barna színek tükre. A vándor megállt, egy ideig csendesesen figyelt, még a halk füttyszó is elhalt az ajkán, amíg a vízipatkányt nézte,

amely ide-oda futkosott egy kis halmon a folyó túlsó oldalán. Aztán a patkány beloccsant a vízbe, úszott és lebukott, s amikor az utolsó gyűrűk is elsimultak a vízen, Mr. Polly csak akkor folytatta a gondolataiban elmerült vándorútját, melynek nem volt határozott célja.

Sok év óta most először élt egészséges, emberi életet. Állandóan a szabadban tartózkodott, nyolc-kilenc órát gyalogolt naponta, mérsékletesen evett, megragadott minden alkalmat egy kis beszélgetésre, és még azt sem átalotta, hogy valamilyen munkalehetőség után érdeklődjön. Egyáltalán semmi komoly munkát nem végzett, azon kívül, hogy egy fogadóban kölcsönkért túvel és cérnával megvarrta a kabátját, amit egy szögesdrót kerítés szakított el. Nem érdekelte az üzlet, sem az idő, sem az évszakok. És életében először látta az északi fényt!

Eddig nagyon kevésbe került neki a vakáció. Saját gyártmányú tervet dolgozott ki. Négy darab ötfontos bankjeggyel indult, és egy fonttal ezüstben; vonaton utazott Fishbourne-ből Ashingtonba. Itt elment a postára, és ajánlott levélben, néhány rövid, barátságos sor kíséretében feladta a négy ötfontost a saját címére a gilhamptoni postára. A világon semmi más oka nem volt arra, hogy ezt a levelet éppen Gilhamptonba küldje, mint az, hogy tetszett neki a név, és a megye neve, Sussex, kellemes képzeteket ébresztett benne. S miután így elküldte a levelet, nekivágott az útnak Gilhamptonba, hogy fölfedezze a városkát, körülnézzen benne, és visszaszerezze a tőkéjét. Amikor végre elért Gilhamptonba, fölváltott egy ötfontost, négy fontért csekket vásárolt, és tizenkilenc fonttal megismételte a hadműveletet.

Tizenöt esztendő után újra fölfedezte ezt az érdekes világot, amelyben oly hihetetlenül sokan járkálnak vakon és unatkozva. Rótta a vidék útjait, s közben a sok madár énekelt, füttyült, csipogott és csiripelt körülötte; olyan dolgok tárultak a szeme elé, amelyeket most látott életében először, és olyan boldognak és felelőtlennek érezte magát, mint az a fiú, aki váratlanul félnap vakációt kap. És valahányszor Miriam jutott az eszébe, elhessegette a gondolatot. Útmenti fogadókba botlott, és számlálatlan órákon át üldögélt és diskurált erről-arról azokkal a bölcs fuvarosokkal, akik örökösen az útszéli fogadók söntésében pihennek, míg a nagy, fényes szőrű, rézszerszámot csörgető lovak türelmesen várakoznak odakint. Munkát kapott mutatványosoknál, akik hajóhintákkal és gőzzel hajtott ringlispillel járták az országot, és három napig velük maradt, mígnem egyik kutájuk dühös ellenszenvre gerjedt iránta, és megkeserítette az életét. Beszélgetett csavargókkal és facér munkásokkal. Szunyókált sövények tövében nappal és fészerekben meg szénapajtákban éjjel, és egyszer, de csak egyetlenegyszer, aludt a hajléktalanok menhelyén is. Úgy érezte magát, ahogy bizonyára a már fonnyadó fű és százszorszép érzi magát, amikor a kerti hengert továbbgördítik róla.

Tömerdek különös és érdekes emléket gyűjtött. Ködpárás réteken ment át holdfényben, a köd alacsonyan feküdt a fűvön, olyan alacsonyan, hogy alig ért a derekáig, és a házak, facsoportok úgy meredeztek ki belőle, mint szigetek a tejszerű tengerből, olyan éles és határozott volt a ködtakaró teteje. Egyre közelebb és közelebb ért valami furcsa tárgyhoz, ami csónakként lebegett ezen az elvárásolt tavon, és nézd csak! valami megmozdul a tatnál, és egy kötél meglendül az orrnál, és az egész málázó tehénne változik, amelyik álmos szemmel bámulja őt.

Csodálatos naplementét látott egy ismeretlen völgyben, Maidstone közelében; nagyon piros, tiszta naplementét - tüzes pír a sápadt, felhőtlen ég alatt -, s közben, az ég peremén a hegyek mély liláskékek, éles vonalúak és laposak, pontosan olyanok, ahogy képeken lefestve látta őket. Úgy tűnt, idegen országba került, és csöppet sem lepte volna meg, ha a kapura könyöklő, csendes, öreg munkás, aki előtt elhaladt, valami ismeretlen nyelven szólítja meg.

Aztán egy éjszaka - már majdnem virradt - a halom rőzsén egy autó zörgése verte föl álmából. A kocsi a megengedett sebességnek fittyet hányva robogott a távolban, s minthogy nem tudott többé elaludni, fölkelt, és a közeledő nappal besétált Maidstone-ba. Soha életében nem járt

még egy városban hajnali négy órakor az utcán, és a mindent beborító csend a ragyogó napfelkeltében mélyen megindította. Az egyik sarkon megriadt egy rendőrtől, aki teljesen mozdulatlanul állt egy kapumélyedésben, feszesen, mint egy viaszszobor. Mr. Polly jó reggelt kívánt, de a rendőr nem köszönt vissza. Lement a Medway hídjára, leült a kőkorlátra, és csendesen, elgondolkozva várta, hogy ébredjen a város, és azon töprengett, mit csináljon, ha a város és az emberi világ sosem ébred fel többé.

Egy nap arra eszmélt, hogy egy úton mendegél, melynek két oldalán, széles sávban, dúsan sarjadó páfrányok, s köztük, ritkásan, fák nőnek; s ez az út hirtelen, furcsán és megdöbbentően ismerősnek tetszik neki. - Úristen! - mondta, megállt és megfordult. - Lehetetlen! - Nem akart hinni a szemének. Aztán letért az útról, és megindult egy alig észrevehető csapáson balra, és egy fél perc múlva öreg, mohos kőfalhoz ért. Pontosan olyannak látszott, mint az a fal, amit valamikor jól ismert. Mintha csak tegnap lett volna, hogy itt járt, még abból a farakásból is megmaradt valamennyi. Képtelenség, de lehet, hogy ugyanaz a fa. A páfrány talán nem olyan magas, és legtöbb levele még nem sodródott ki. Ennyi az egész. Itt állt ő, úgy rémlett neki, és ott ült a lány, és onnan nézett le rá. Hol lehet most, mi lett a sorsa? Számolgatta az eltelt éveket, és csodálkozott azon, hogy akkor a Szépség olyan parancsoló hangon hívta magához, de - mondanivalója nem volt a számára mégsem.

Egy kissé nehézkesen felhúzódkodott a falra, s a bükkfák alatt a távolban megpillantott két iskolás lányt: jelentéktelen, copfos, kis alakokat. Egyik szőke volt, a másik fekete, egymás nyakát átkarolva járkáltak, és semmi kétség, ostoba kis titkokat meséltek egymásnak. De a lány, az a vörös hajú? grófnő volt vagy királynő? Vajon vannak-e már gyerekei? Volt mersze a szomorúságnak hozzáférközni? Vajon elfelejtett mindent?

Egy csavargó ült az út mentén, elgondolkozva, és az elhúzó autóban ülő férfi úgy vélte, biztosan egy újabb korsó sörön töri a fejét. De amit valójában a csavargó újra meg újra elismételt magában, az egy jól ismert orosz szó változata volt. - Nicsebó - mondta a csavargó annak a hangján, aki az *elkerülhetetlen* oldalán érvel. - Nicsebó, így van rendbe, öregem. A dolgokat nem lehet visszacsinálni.

3

Délután két óra lehetett azon a forró májusi napon, amikor a kényelmesen ballagó, derűs Mr. Polly a folyó nagy kanyarulatához ért, oda, ahol a Potwell-fogadó pázsitos kis kertje lenyúlik egészen a vízig. A fogadó láttára megállt, és nézte magas cseréptetejét, amelyet nagy fák kereteztek (az ember alig lát jól megtermett, jó formájú fát a tengerparton), az útra kilátszó cégért, a naptól felpattogzott, zöld padokat és asztalokat, a formás, fehér ablakokat és a magasra nőtt mályvasort a kertben. Sövény választotta el a házat a gólyahírsárga réttől, s azon túl, az égre kirajzolódva, három nyárfa állt békés csoportban: három kivételesen sudár, kecses nyárfa. Nehéz lenne megmondani, hogy Mr. Polly mitől látta őket olyan szépnek, de úgy érezte, ritka kellemes, már-már mennyei látványt nyújtanak. Csak állt, és sokáig csendben csodálta őket. Végre feltámadt benne a vágy durvább esztétikai örömei után.

- Abrak - suttogetta, és elindult a fogadó felé. - Hideg vesepecsenye leginkább, meg barnasör és búzakenyér.

Minél közelebb ért a házhoz, annál jobban tetszett neki. A földszinti ablakok szélesek és alacsonyak voltak, szép, piros redőnyökkel. A kerti, zöld asztalokon a karikák korábbi italozások kellemes emlékeit idézték, egy terjedelmes szőlőtő egészen befutotta a fogadó homlokzatát. Törött evezőlapát, két horgony és egy kirándulócsónak kopott, fakultpiros párnái támaszkodtak a falnak. Ha az ember fölment a három lépcsőn, bekukucskálhatott az üveges

ajtón át a széles, alacsony szobába. Bárpult állt itt meg egy sörszivattyú, mögötte, tükörfal előtt, sok-sok fényes, szolgálatkész palack, nagy és kis ónkupák, rézdrótra erősített üvegek, szájukkal lefelé, dugó helyett csappal, és egy fehér porcelán hordócska „Szörp” felirattal, meg szivardobozok, cigarettás skatulyák, és két ember formájú söröskancsó, meg egy gyönyörű, színes vadászcímet, bekeretezve, üveg alatt, amelyen hallatlanul elegáns emberek Piper-féle cherry-brandyt ittak, és kartonlapok, amelyek a törvény előírása szerint az alkoholhígítás mértékét hirdetik, meg azt, hogy nem szabad gyereket kocsmába hozni, és satirikus versek a káromkodásról meg a hitelkérésről, és három ragyogó, piros képű alma viaszból, és egy kerek falióra.

De ezek a holmik csupán háttérét adták annak, ami valóban kellemes volt a látványban: a legdundibb asszonynak, akit Mr. Polly életében látott. Karosszékekben trónolt azok között az üvegek, poharak és egyéb csillogó holmik között, békésen és nyugodtan, és anélkül, hogy a legcsekélyebb csorba esett volna a méltóságán - aludt. Sokan azt mondták volna róla, hogy kövér, de Mr. Pollynak a jelzők iránti természetes érzéke azonnal megsúgta, hogy a „dundi” a helyes kifejezés. Ívelt szemöldöke, jól formált, egyenes orra volt, szája körül a nagylelkűség és elégedettség vonásai, álla alatt pedig a vidám toka akár pufók kis kerubok csapatja a mennybe szálló Madonna lábánál. Keményen, rózsásan és egészségesen volt dundi, és párnás, gödrös kezét összekulcsolta a hasán; úgy látszott, mintha végtelen bizalommal és gyengédséggel ölelné át magát, mint aki tisztában van azzal, hogy testben és lélekben jó, és úgy mutatja ki háláját Istenének, hogy készségesen fogadja el azt, amit tőle kapott. A feje egy kicsit oldalra billent, nem nagyon, csak annyira, hogy bizodalmat fejezzon ki, és megfossza őt a magabiztosság rideg látszatától. És aludt.

- Az esetem - mondta Mr. Polly, és nagyon halkan kinyitotta az ajtót. Szeretett is volna belépni és közelebb menni az asszonyhoz, ugyanakkor ösztönösen idegenkedett attól, hogy megzavarjon egy ilyen szemmel láthatóan édes és jóleső szendergést.

Az asszony fölriadt, és Mr. Polly csodálkozva látta, hogy rémület villan meg a szemében. De mindjárt el is tűnt. - Jaj! - mondta az asszony, és arca földerült a megkönnyebbüléstől. - Azt hittem, hogy Jim.

- Sose voltam Jim - mondta Mr. Polly.

- Éppolyan kalapja van, mint neki.

- Igen? - mondta Mr. Polly, és rákönyökölt a pultra.

- Egy pillanatig Jimnek néztem - mondta a dundi hölgy, aztán elejtette a témát, és fölállt. - Az igazat megvallva, azt hiszem, elszunyókáltam egy kicsit. Mivel szolgálhatok?

- Hideg hús? - kérdezte Mr. Polly.

- Hideg hús van - ismerte el a dundi.

- És étvágyság is hozzá.

A dundi asszonyság közelebb lépett, rákönyökölt a pultra, és fürkészőn, de barátságosan méregette Mr. Pollyt. - Van egy kis hideg, főtt marhahús - mondta és hozzátette: - Szép, ropogós fejes salátát is?

- És friss mustárt - mondta Mr. Polly.

- Meg egy korsó sört.

- Egy korsó sört!

Tökéletesen értették egymást.

- Munkát keres? - kérdezte a dundi.

- Mondjuk - felelte Mr. Polly.

Egymásra mosolyogtak, mint régi jó barátok.

Akármi legyen is az igazság a szerelemmel, annyi bizonyos, hogy van barátság első látásra. Mindkettőjüknek tetszett a másik hangja, és ahogy a másik mosolyog és beszél.

- Olyan szép tavasz van az idén - mondta Mr. Polly, s ezzel mindent megmagyarázott.

- Milyen munkát szeretne?

- Még sose gondolkoztam rajta igazán. Éppen ötletek után járok.

- Az ivóban issza meg a sörét, vagy kinn? Az az ivó.

Mr. Polly futó pillantást vetett a tölgyfa padokra. - A söntésben kényelmesebb lesz magának.

- Hallja? - kérdezte a dundi asszonyság.

- Hallom? mit?

- Figyeljen!

A csendet távoli, elnyújtott kiáltás törte meg. „Hahóóó.”

- Na? - kérdezte a dundi. Mr. Polly bólintott.

- Ez a révnek szólt. De révész, az nincs.

- Menjek én?

- Tud a rúddal bánni?

- Még nem próbáltam.

- Nem baj. Húzza ki a rudat, mielőtt a ladik végihez ér, ennyiből áll az egész. Próbálja meg.

Mr. Polly újra kiment a napsütésbe.

Néha az ember kevés szóval is sokat tud mondani. Röviden a következők történtek: Polly megtalálta a ladikot és a rudat, átjutott a túlpartra a lépcsőkhöz, fölvette az alpakka kabátos, trópusi sisakos, idősebb urat, vagy húsz percig bolyongott vele a vízen, tekervényesen bevitte egy nefelejcsből tarkállós kákasúró közepébe, lefröcskölte hínárral, kétszer fejbe kólintotta a rúddal, és végül partra tette a riadt, de káromkodó utast egy süppedékes kaszáló szélén, úgy negyven méterrel lejjebb, ahol az öregúrnak nyomban afférja támadt egy lármás, harcias, fehér kiskutyával, amelyik egy kabátot őrzött.

Mr. Polly elég bonyolultan, de csorbítatlan méltósággal tért vissza a kikötőhelyre. A dundi a kertben ült az egyik zöld asztalnál, kipirultan és könnyesen.

- Magán nevettem - mondta az asszony.

- Miért?

- Nem nevettem ekkorát, mióta Jim meggyött. Mikor kupán vágta, az oldalam is szúrt bele.

- Annak a fejnek nem nagyon ártott.

- Kért tőle valamennyit?

- Nem is gondoltam rá. Ingyen vittem.

A dundi nő az oldalát fogta, és hangtalanul rázkódott a nevetéstől. - Kérni köllött volna valamennyit. Jobb lesz, ha jön, és megeszi a hideg húst, mielőtt megin' ladikázni megy. Maga meg én jó' megleszünk egymással.

Hamarosan jött az étellel, és figyelte Pollyt, ahogy eszik. - Vendégnek jobb, mint révésznek. No de maj' megtanulja.

- Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel - mondta Mr. Polly. - Prima finom kis marhahús ez, asszonyom. Jobban ment volna, ha nem éhomra ladikázok. Kong az ember gyomra, amikor lenyomja a rudat.

- Sose voltam a bő'tölés mellett - mondta a dundi asszony.

- Szóval, kell egy révész?

- Hát, valaki kéne a házhoz...

- Hát én vagyok valaki. Mennyi a fizetés?

- Nem sok. De kap borravalót, meg csinálhat egy kis mellékest. Az az érzésem, hogy magának való lenne.

- Nekem is az az érzésem. Mi lesz a dolgom? Hozni, vinni? Rév? Kert? Üvegmosás? *Cateris paribus*?

- Erről van szó - mondta a kövér asszonyság.

- Próbálkozzon meg velem - mondta Mr. Polly.

- Már félig elszántam magam, különben szóba se hoztam volna. Azt hiszem, maga rendes ember. Olyan becsületesfélének látszik. Remélem, nem *csinált* valamit?

- Egy kis gyújtogatás - mondta Mr. Polly, mintha tréfálna.

- Hát, ha nem rendes szokása...

- Első eset volt, asszonyom, és az utolsó is - mondta Mr. Polly, egy nagy, ropogós salátalevelet rágcsálva.

- Jó, ha nem volt börtönbe... Nem attól lesz rossz egy ember, ha egyszer véletlenül csinál valamit. Mindenki csinál néha valamit. Ha ráolvassák, aztán saját magát se tudja becsülni többet, abból van a baj. Maga nem néz ki rossz embernek. Volt börtönbe?

- Soha.

- Javítóba' vagy más intézetbe' se?

- Nem én! Úgy nézek ki, mint aki megjavult?

- Ért egy kicsit a mázolóshoz meg az ácsmunkához?

- Kapható vagyok rá.

- Eszik egy kis sajtot?

- Ha kapok?

És ahogy a sajtot hozta, az máris elárulta Mr. Pollynak, hogy a dundi asszony elintézte magában a dolgot.

Mr. Polly azzal töltötte a délutánt, hogy apróra megismerkedett a Potwell-fogadóval, és részletesen tájékozódott a munkák felől, amiket végezni fog, úgymint: kerítés, kátrányozás, krumpliásás, csónakmosás, segíteni az embereknek beszállni a ladikba, kiszállni a ladikból, a

két evezőscsónak meg a kenu kölcsönzési idejének számontartása, kimerni a vizet az említett csónakokból, vigyázni rá, hogy a reménybeli bérlők ne vegyék észre a csónakok hibáit, meg azt, hogy eresztenek, rábeszélni a tapasztalatlan bérlőket, hogy inkább lefelé induljanak, ne fölfelé, megjavítani az evezővillákat, és különdíj felszámolása céljából számba venni a visszatérő csónakok tartozékait, cipőtisztítás, kéményseprés, házfestés, ablaktisztítás, az ivó és söntés söprése, homokozása, ónkancsók tisztítása, pohármosás, faborítást terpentinezni, meszelni általában, vízvezeték- és szivattyú-, zár- és órajavítás, pincér- és csaposteendők általában, szőnyeg-, matracporolás, üvegmosás, dugógyűjtés, levinni a söröshordókat a pincébe, csapokat eltávolítani és összekötni a szivattyúval, darázsfészkeket pusztítani, fát kidönteni, fölösleges macskakölyköket vízbe fojtani; ha kell, a vendég kutyájával barátkozni, segédkezni a kiskacsanevelésben és egyéb szárnyasok gondozásában, méhészkedés, istállózás, lovak, szamarak etetése, itatása és kefézése, autó és biciklimosás és garazsírozás, gumikereket fölfűjni és a lyukakat beragasztani, vízbefűtők tetemét kihúzni a folyóból; ha szükséges, segíteni a vízen bajbajutottaknak, elsősegély és együttérzés, vendégek számára alkalmi fürdőhely létesítése és ellenőrzése, megjelenni halottszemléken és temetéseken a fogadó képviselőjeként, padlósikálás és egyéb szokásos konyhalegényi teendők, a rév, szomszédos házak csirkéit és kacsáit kizavarni a kertből, utak és csatornázás karbantartása, kertészkedés, üvegsör- és szódavízkihordás a környékbelieknek, különféle megbízások elintézése, részeg és garázda személyek eltávolítása a fogadóból, tapintattal vagy erőszakkal, ahogy a helyzet megkívánja, a helybeli rendőrrel a jó viszonyt fenntartani, megvédeni a fogadót általában és a gyümölcsöst különösképpen az éjszakai fosztogatóktól.

- Hát, megpróbálhatom - mondta Mr. Polly uzsonnaidő tájban. - És ha semmi más dolgom nem lesz, talán horgászhatok is egy kicsit.

4

Mr. Pollyt különösen a kiskacsák bűvölték el. Ide-oda totyogtak, sipákoltak a konyhakertben, gyámányjuk társaságában, és ha Mr. Polly a dundi asszonnyal végigment az ösvényen, a kis jószágok megrohanták őket, a cipőjükön és a lábuk között bukdácsoltak: mindent megtettek, hogy eltapostassák és elpusztíttassák magukat, ahogy ezt már a világ összes kiskacsái szokták. Mr. Pollynak még sose volt dolga kiskacsákkal, és hihetetlenül sárga pihéjük, tökéletesen finom lábuk és csőrük csodálattal töltötték el. Nem tudom, van-e a világon barátságosabb élőlény, mint egy icipici kiskacsa. Mr. Polly csak a legnagyobb erőszakkal tudta magát elszakítani tőlük, hogy a révészkedést gyakorolja, a parton álló dundi asszonyság irányítása mellett. Úgy találta, hogy a ladikolás nehéz mesterség, de meg lehet tanulni; és négy óra tájt sikerült egy második utast is átvinnie az áradaton, amely a fogadót az ismeretlentől elválasztotta.

Ahogy visszafelé jött, lassan, de - már szinte azt mondhatnánk - biztosan a kikötőcölöphöz, észrevette, hogy egy elragadó kis tünemény várakozik rá a parton. Hátratett kézzel, jól szétterpesztett lábbal állt, fejét kissé oldalra hajtotta, és megvető érdeklődéssel figyelte Mr. Polly mozdulatait. Fekete haja, barnára sült lábszára, rendkívül értelmes szeme volt, és rövid, sárgásbarna ruhát viselt. Mikor Mr. Polly elég közel ért, a kislány odakiáltotta: - Halló.

- Halló - válaszolta Mr. Polly, és csak egy hajszállal kerülte el a katasztrófát.

- Hülye - mondta az ifjú hölgy, miközben Mr. Polly előretántorodott. - Hogy hívnak?

- Pollynak.

- Hazudós!

- Miért?
- Én vagyok Polly.
- Akkor én Alfréd vagyok, de nem tréfáltam: Polly is vagyok.
- Én előbb voltam.
- Rendben van. Én leszek itt a révész.
- Ühüm. Ha jobban megtanulsz ladikot tolni.
- Láttál volna korábban, délután!
- Képzelem... láttam a többit is.
- Miféle többit? - Mr. Polly közben partot ért, és kikötötte a ladikot.
- Akiket Jim bácsi kipucolt innen.
- Kipucolt???
- Ühüm, jön és kipucolja őket. Remélem, téged is ki fog pucolni.

Mintha titokzatos árnyék vetődött volna a napfényre és a barátságos Potwell-fogadóra.

- Én nem vagyok olyan pucolás - mondta Mr. Polly;
- De Jim bácsi az. - A kislány egy ideig ügyetlenül füttyörészett, és kavicsokat dobált egy fűcsomóra a víz szélén. Aztán megszólalt: - Ha Jim bácsi visszajön, kivágja a beledet. Biztos megengedi, hogy végignézzem.

Szünet következett.

- Ki az a Jim bácsi? - kérdezte Mr. Polly fakó hangon.
- Nem tudod, ki az a Jim bácsi? Majd ő megmondja neked. Jim bácsi csoda nagy ember, bizony. Éppen hogy hazajött, s máris három ember röpült. Jim bácsi nem szereti az idegeneket a ház körül, nem bizony. Tud ám káromkodni. Engem is megtanít, mihelyst rendesen tudok füttyülni.
- Megtanít káromkodni! - kiáltotta Mr. Polly szörnyülködve.
- Meg köpni is - mondta a kislány büszkén. - Azt mondja, én vagyok a legbátrabb kis dög, akivel valaha is találkozott, úgy ám.

Most először életében Mr. Polly úgy érezte, hogy valami abszolút borzalmas dologgal találkozott össze. Bámulta ezt az előtte álló, csinos, hús-vér emberpalántát, aki könnyedén himbálódzott vaskos kis lábain, és akinek tekintete még nem ismerte se az undort, se a félelmet.

- Ide hallgass! Hány éves vagy? - kérdezte Mr. Polly.
- Kilenc - mondta a kislány. Aztán elfordult és gondolkozott. Nem tudta elhallgatni az igazságot, még valamit közölnie kellett: - Jim bácsi nem éppen szép ember, nem ám. De csuda nagy ember, ez szentigaz... Nagymama nem szereti.

5

Mr. Polly a nagy, téglapadlós konyhában találta a dundi asszonyt, éppen meggyújtotta a tüzet a teavíz alatt. Mr. Polly rögtön a tárgyra tért.

- Ide figyeljen, ki az a Jim bácsi?

A dundi elsápadt, és némán állt pár pillanatig. Észre se vette, hogy egy darab fa kiesett a kezéből. - A kisunokám jártatta a száját? - kérdezte gyenge hangon.

- Mondott egy-két dolgot.

- Hát, előbb-utóbb úgyis el kellett volna mondanom magának. Ő... Ő a Jim. Ő az átká ennek a helynek, úgy bizony. Az átká. Abba reménykedtem, hogy nem neszeli meg ilyen hamar. Meg lehet, hogy már el is ment.

- A gyerek nem úgy gondolja.

- Van már két hete, hogy a színét se láttuk, vagy tán még több is - mondta a dundi asszony.

- De ki ez a Jim?

- Azt hiszem, meg köll mondanom.

- A gyerek azt mondta, hogy elüldözi innen az embereket - jegyezte meg Mr. Polly némi szünet után.

- A testvéremnek a fia - a dundi a pattogó tűzbe bámult egy darabig. - Azt hiszem, meg köll mondanom - ismételte. Közel állt a síráshoz. - Igyekszek nem is gondolni vele, de éjjel-nappal az eszembe' van. Pedig igyekszek nem is gondolni vele. Örök életembe' könnyen vettem mindent. De most, így, aggódok meg félek, mer' halál és pusztulás fenyeget, és minden szörnyű itten körülöttem. Nem tudom, mit csináljak! Saját testvérem fia! Özvegyasszony vagyok, és senki se véd meg a disznóságaitól. - Letette kezéből a fát a tűzhely rácsára, és zsebkendőjét keresgélte. Zokogva, gyorsan beszélni kezdett: - Félig se bánnák semmit, csak azt a gyereket hagyná békibe. De csak folyvást beszél neki. Ha egy pillanatra egyedül hagyom a kislányt, már beszél neki, mindenféle szavakra meg dolgokra tanítja.

- Ez egy kicsit sok - mondta Mr. Polly.

- Sok?! Rémisztő! - kiáltotta a dundi asszonyság. - És mi csinálhatok! Háromszor volt itt már, egyszer hat napig, egyszer egy hétig, egyszer meg pár napig, és éjjel-nappal imádkoztam az Istenhez, hogy ne gyűjjön többet. Imádság! Mindig újra gyött, biztosan, mint a halál. Elviszi a pénzemet meg mindenfélét. Nem tűr meg itt senkit, aki vigyáz rám, meg a csónakokkal vagy a révvel törődik. A rév az már tiszta egy kész botrány. Az emberek állnak, ordítanak, visítoznak, és olyan szavakat használnak... Ha panaszt tennék, azt mondanák, hogy egyedül nem is tudhatom vezetni az üzletet. Elvonnák az engedélyemet, aztán mehetnék, és miből élnék meg, és ő ezt tudja, számol vele, és nem törődik semmivel. Hát így vagyok. E'küldeném a gyereket, de nincs hová. Volt már úgy, hogy kifizettem, de megin' visszagyött, rosszabb volt, mint valaha, itt ólálkodik, és gyalázatosságokat mível. És nincs egy lélek se, aki segítene. Teremtett lélek se! Csak reménykedek, hogy lesz egy-két nap nyugalmam, mielőtt megin visszagyön. Csak reménykedek. Én már csak ilyen vagyok.

Mr. Polly eltűnődött a hibákon és bökkenőkön, amik, úgy látszik, elválaszthatatlanok mindattól, ami az életben kellemes.

- Gondolom, olyan nagyobbforma ember? - kérdezte Mr. Polly, mert igyekezett a helyzetet minden vonatkozásában tisztázni.

De a dundi asszony nem is hallotta a kérdést, folytatta a tűzrakást és az összefüggéstelen, szaggatott beszámolót Jim bácsi félelmetességéről.

- Mindig volt valami kis baj vele. De semmi se olyan, amire már előre nem lehetett volna számítani, egészen odáig, amikor fogták, elvitték és megjavították. Igaz, hogy kegyetlenül bánt a tyúkokkal meg a csirkékkel, és kést szúrt egy másik fiúba, de aztán egyszer láttam,

hogy milyen kedves volt egy macskával. Senki se lehetett volna kedvesebb. Biztos nem csinált semmi rosszat avval a macskával, én tudom, akárki akármit beszél. Meg se hallgattam az ilyen beszédet... Az a javító, az rontotta el. Összerakták egy csomó londoni fiúval, azoknak a feje máson se járt, csak a gonoszságon, és mert a Jim kutyába se vette a fájdalmat - ma se veszi, ezt meg köll hagyni, akárhogy nézem is -, elhitették vele, hogy ő egy hős. Azok a fiúk kinevették és kicsúfolták a tanítókat - de nem is hiszem, hogy azok voltak a legjobb tanítók a világon; nem hiszem, meg azt se hiszem, hogy akinek egy kis esze van, azt hiszi, hogy aki elmegy egy javítóba tanítónak vagy papnak, vagy gondnoknak, az fogja magát, és rögtön arkangyallá változik, és - istenkém! hol is tartottam?

- Mért küldték a javítóba?

- Csavargásér' meg lopásér'. Lopni lopott, ellopta egy öregasszony pénzét, és mi mást tehettem volna, amikor tárgyalásra került a sor, megmon'tam, amit tudtam, ő meg, akárcsak egy vipera, úgy nézett rám - sokkal inkább vipera volt, mint embergyereke. Áthajol a korláton, és rám néz: „rendbe' van, Fló néni” mondja, csak ennyit, semmi többet. Sokszor álmodok vele, és most el is gyött. Azt mondja: „Megjavítottak, ördögöt csináltak belőlem, és úgy is bánok majd magával, mint az ördög. Gyerünk hát, elő vele.”

- Mennyit adott neki utoljára?

- Három aranyfontot - mondta a dundi asszony. - „Ez nem fog valami soká e'tartani” - mondta. „De nem sietős a dolog. Egy hét se köll, és megin' itt vagyok.” Ha nem lennék olyan reménykedős fajta... - Nem fejezte be a mondatot.

Mr. Polly gondolkozott. - Mekkora ez a Jim? Nem vagyok olyan *herkulációs*fajta, ha érti, hogy mit gondolok. *Bicepitálisan* nem vagyok valami csuda különös.

- Maga is elpucol - mondta a dundi asszony inkább meggyőződéssel, mint keserőséggel. - Jobb, ha most mingyár' megpucol, én meg próbálok valami pénzt összeszedni neki, hogy megin' elmenjen, ha visszagyön. Nem okos dolog, ha mást várok magától, mint hogy megpucoljon. De azt hiszem, minden bajba jutott asszony azon van, hogy segítséget kapjon a férfitől, és csak reménykedik, reménykedik.

- Mikor járt itt utoljára? - kérdezte Mr. Polly.

- Hetedikén lesz három hónapja, hogy begyött azon a hátsó ajtón, és akkor már hét hosszú éve színét se láttam. Állt az ajtóba', nézett engemet, aztán egyből nagyot ugatott, mint egy kutya, aztán röhögött azon, hogy úgy megijesztett. „Jó öreg Fló néni - aszongya -, nem örül, hogy lát most, hogy így megjavítottak?”

A dundi asszony a vízcsaphoz ment, és megtöltötte a teáskannát. - Sose szerettem ötet - mondta a vízcsap mellől. - És ahogy ott láttam a csupa törött, fekete fogával... Talán nem fogadtam valami nagy örömmel elsőbben. Nem úgy, ahogy neki tetszett volna. „Úristen! ez Jim!” - ezt mondtam. „Bizony, ez Jim” - mondta ő. „Mint a rossz pénz, mint az átkozott rossz pénz. Jim és a baj! Maga meg mindenki meg akart javítani, hát most megjavítottak. Én egy javított pacák vagyok a javítóból, és ezt garantálták is, amikor megjavítva kivágtak onnét. Nem hív bejjebb, drága nénikém?” „Gyere be - mondtam. - Nem mondtam, hogy nem látlak szívesen.” Erre ő begyön, és becsukja az ajtót. Leül abba a székbe. „Azér' gyöttem, hogy megkínózzam - mongya ő -, maga vén...” - nem mondom ki, micsoda, és akkor rákezde, és elmondott mindennek, olyasmiknek, amit embernek még tán sose mondtak. Erre én sírva fakadtam. Ő meg aszongya: „Most pedig, csak hogy megmutassam, nem félek ám bántani magát” - mondja, föláll és kicsavarja a csuklómát.

Mr. Pollynak elakadt a lélegzete.

- Még a durváskodását is kiálltam volna, ha nem lett volna a gyerek.

Mr. Polly a konyhaablakhoz ment, és nézte a druszáját, aki hátratett kézzel, rendetlenül arcába hulló, fekete hajjal, távolabb a kerti ösvényen a kiskacsákon elmélkedett.

- Nem szabadna magukat egyedül hagyni - mondta Mr. Polly.

A dundi asszony Mr. Polly hátára szegezte a tekintetét, és szemében remény csillant fel.

- Nem látom, hogy ez az ügy mennyiben tartozik rám - mondta Polly.

A dundi asszony tovább babrált a teáskannával.

- Azért megnézném azt az alakot, mielőtt elmegyek - mondta ki Mr. Polly a gondolatát, aztán hozzátette -, valahogyan. Persze, azért ez nem az én ügyem.

A söntésből zaj hallatszott. - Úristen! Ki az? - kiáltott fel Mr. Polly összerezzenve.

- Csak egy vendég - mondta a dundi asszony.

6

Mr. Polly nem tett elhamarkodott ígéretet, de sokat gondolkozott. - Egész jó kis állásnak látszik - mondta, de mindjárt hozzátette - az olyan fickónak, aki a bajt keresi.

De maradt. Révészkedett, és különféle munkákat végzett a már felsorolt lista szerint, és eltelt négy nap, de Jim bácsinak még a színét se látta. Olyan ellenálló az emberi lélek azokkal a dolgokkal szemben, amelyekről még nincs tapasztalata, hogy Mr. Polly abban az időben könnyen el tudta volna hinni: ilyen Jim bácsi-féle személy nincs is a világon. A dundi asszonyság, első bizalmas kitörése után, ejtette a témát, a kis Polly pedig, úgy látszik, elég benyomást gyűjtött első találkozásukkor, és most, egyszerűen és nyíltan minden figyelmét arra fordította, hogy kiismerje és rabszolgájává változtassa az új embert, akit az ég egyenesen neki küldött. Az első kedvezőtlen benyomás Mr. Polly ladikkezeléséről hamarosan feledésbe merült, hiszen olyan mulatságos nevet tudott adni kiskacsáknak, faforgácsból csónakot tudott csinálni, és képzeletbeli tigrisek nyomát követni, aztán meg menekülni előlük a gyümölcsösben, olyan meggyőző komolysággal, amire senki más nem lett volna képes. Miss Polly végül még abba is beleegyezett, hogy az ő tiszteletére Mr. Polly, kívánsága szerint, felvegye a Mr. Polly nevet.

Jim bácsi szürkületkor bukkant fel.

Jim bácsi egyáltalán nem azzal a kirobbanó vadsággal jelent meg, amitől Mr. Polly rettegett. Egész csendesén érkezett. Mr. Polly a Potwell-fogadóhoz vezető ösvényen mendegélt a templom mögött, miután földadott a postán egy levelet a citromszörp-kereskedőnek. Szokása szerint lassan ballagott, és gondolatai ide-oda csapongtak. Hirtelen megrándultak az izmai, mert észrevette, hogy egy alak halad mellette nesztelenül. Először egy hihetetlenül széles ábrázatot pillantott meg, melynek legfeltűnőbb jellegzetessége a széles, bárgyú vigyor volt, aztán egy lomha testet és két csoszogó lábat.

- E'pill'nt - mondta az alak rekedt, suttogó hangon, mintegy feleletül Polly összerezzenésére. - E'pill'nt, apuskám. Maga az új pofa a Potwell-csehóba'?

Mr. Polly nem adott egyenes választ. - No és, ha az vagyok? - mondta rekedten, és meggyorsította lépteit.

- E'pill'nt - mondta Jim bácsi, és megfogta Polly karját. - Nem köll aszt a (durva trágárság) maratont futni. Ez nem (cifra trágárság) lóverseny. Vóna egy szavam magával, apuskám. Értjük?!

Mr. Polly kifeszegette a karját Jim bácsi markából, és megállt. - Miről van szó? - kérdezte és szembenézett a borzalommal.

- Ippen csak egy (cifra trágárság) szóm vóna magával. Értjük?! Ippen csak egy-két barátságos szóm. Ippen csak, hogy ne legyen semmi francos tévedés. Ennyi az egész. Nem köll olyan (még cifrább trágárság) büszkének lenni attul, hogy maga az új pofa a Potwell-csehóba'! Csöppet se! Értjük?!

Jim bácsi tényleg nem volt jóképű személy. Alacsony volt, alacsonyabb Mr. Pollynál, hosszú karja és csontos, nagy keze volt; vékony, inas nyak szökött elő szürke flanellingéből, és tartotta a nagy fejet, amely hegyes állával, aránytalan ábrázatával és a széles, dudoros homlok összefutó vonalaival valamiképpen kígyóra emlékeztetett. Majdnem teljesen fogatlan szája barlangnak látszott a félhomályban. Valamilyen baleset következtében vérekes szemei közül az egyik kicsi és élénk, a másik nagy és kifejezéstelen volt, és kék krikettsapkája alól, melyet a nagyobbik szemére húzott, csomókban lógott ki az egyenes haj. Sercintett és keze fejével hanyagul megtörölte a száját.

- Jó lesz gyorsan olajra lépni! Értjük?!

- Olajra lépni? Hogyan? - kérdezte Mr. Polly.

- Mer' a Potwellbe' én kopasztok! Értjük?!

Mr. Polly úgy érezte, hogy még sose hagyta ennyire cserben a szellemessége. - Hogyan ott maga kopaszt? - kérdezte.

Jim bácsi közelebb tolta a képét, és karomszerűen begörbített kezét Mr. Polly orra alatt rázogatta.

- Semmi francos köze sincs ehhez - mondta. - Olajra lép és kész!

- És ha nem? - kérdezte Mr. Polly.

- Olajra lép! - Jim bácsi fenyegetően közlékeny lett: - Nem tuggya, kivel kezd ki. Csak szívességből figyelmeztetem. Értjük?! Különben nem nagyon ragaszkodik a dologhoz. Olyan pacák vagyok én, aki nem ragaszkodik semmihöz se.

Mr. Polly közönyös és bizalmas hangot ütött meg, mint akit roppantul érdekel a téma és a beszélő, de túlzott fontosságot nem tulajdonít neki: - Na, és mi a százaléka? - kérdezte.

- Ha nem pucol innét?

- Igen!

- Azannyát! Akkor jobb lett vóna magának... Ide süssön! - Vasmarka elkapta Mr. Polly csuklóját, és Mr. Polly egy pillanat alatt megtanulta, hogy mi a különbség kettőjük izomzata között. Jim bácsi Mr. Polly arcába lehelt. Lehangoló lehelet volt.

- Hogy micsinálok, ha egyszer e'kezdem? - Jim bácsi szünetet tartott, és még az alkony is figyelni látszott körülöttük. - Kikészítem magát - mondta Jim bácsi rekedt, suttogó hangján. - Összeverem. Széttaposom. Megrugdosom, hogy kimegy a formájából. Értjük?! Szörnyen ellátom a baját, szörnyű rondán... - Mr. Polly arcát fürkészte. - Ríni fog, ha meglátja magát. Értjük?! Ríni fog!

- Nincs joga... - kezdte Mr. Polly.

- Jogom!!! - kiáltott Jim bácsi vadul. - Hát az öregasszony tán nem az én ides nénikém?! - Közelebb lépett Pollyhoz. - Véres palacsintát csinállok magából. Apróra vágom! - Egy kicsit hátrább húzódott. - No de nem akarok én veszekedni magával.

- Ma este már túl késő van elmenni - mondta Mr. Polly.

- Holnap tizenegy körül benézek. Értjük?! És ha ott találom... - mondta Jim bácsi, és vérfagyasztót káromkodott.

- Hm - mondta Mr. Polly, és igyekezett a könnyed hangot tartani. - Majd fontolóra vesszük a javaslatát.

- Ajá'lom is - mondta Jim bácsi, és nesztelenül odébbállt. Suttogó hangja mind messzebből hallatszott, Polly már csak homályos mondatfoszlányokat tudott kivenni: - Szörnyű dógokat... Piszokul megrugdosom... Kivágom a máját... szétkenem... Értjük?! Nekem maga nem több, mint egy döglött patkány...

És Jim bácsi furesa, kalimpáló karlengetéssel egyre távolodott, arca már csak mozdulatlan, figyelő, homályos folt volt, s a sötét fekete árnyéka elnyelte a testét.

7

Másnap délelőtt fél tizenegy tájban Mr. Polly egy kis fenyőligetben üldögélt az út szélén, úgy öt kilométernyire a Potwell-fogadótól. Maga se tudta biztosan, vajon csak sétált egyet, hogy kiszellőztesse a fejét, vagy mindörökre otthagyta azt a fenyegetéstől megrontott paradicsomot. Értelme ösztövére, határozott ujjal ez utóbbi irányba mutatott. Végére is ez a háborúskodás nem az ő dolga.

Az a barátságos, dundi asszony - akármilyen barátságos, anyai és kellemes - nem az ő ügye; az a gyerek, a fekete hajtincsével, aki olyan kedvesen egyesíti magában az egérke, a pillangó és a röpködő madár báját, aki finomabb, mint a virág, és puhább, mint az őszibarack, nem tartozik őrá. Az ég szerelmére! Mi köze van neki hozzájuk? Semmi!

Jim bácsinak persze van jogcíme, ha azt jogcímnek lehet nevezni. És ha már a kötelességről van szó, meg arról, hogy abbahagyja ezt a vonzó, henye, szemlélődő, vidám csavargóéletet, ott vannak azok, akiknek joguk van hozzá, törvény adta joguk; elsőbbségi joguk van a védelmére és önzetlenségére. Mért ne hallgatna a kötelesség hívó szavára és térne vissza Miriamhoz most már...? Nagyon kellemes vakációban volt része...

Miközben Mr. Polly ott ült, és amennyire tőle telt, gondolkozott ezeken a dolgokon, tudta, hogy ha volna bátorsága fölnezní, ott látná ügyében az ítéletet, tisztán felírva az égre.

Tudta, mert most már annyit tudott az életről, amennyit az ember csak tudhat. Tudta, hogy küzdenie vagy pusztulnia kell.

Még sohase látta ilyen tisztán az életet. Az élet eddig egy kissé zavaros, szórakoztató látványosságot jelentett a számára. Hol ennek, hol annak az impulzusnak engedett, kellemes és szórakoztató dolgok után vetette magát, került a nehéz, fájdalmas dolgokat, így van ezzel mindenki, aki olyan életre nő fel, amelyben nincs se veszély, se méltóság. Olyan volt, mint az a szerencsétlen, aki a dzsungelben született, és sose látott eget vagy tengert: összezavarta, magába gabalyította, és beburkolta az őserdő. Most hirtelen nagy, nyitott térségre bukkant ki. Mintha az egész mindenség, ég és föld, csupa várakozás volna.

- Nem az én dolgom. Hogy az ördögbe jövök én ehhez! - mondta Mr. Polly hangosan. Aztán félig siránkozva, félig dühös hangon: - Nem az én ügyem, az Isten verje meg!

Agya mintha sok-sok rekeszre oszlott volna, mindegyik lázasan vitatta a maga igazát, és nem törődött a többivel. Az egyik a „piszokul megrugdosom” mondat részletes magyarázatával foglalkozott. Van egyfajta francia birkózás, ahol az ember rúg, és védekezik a rúgás ellen. Figyeld az ellenfél szemét, s amikor a lába lendül, kapd el, és máris a földön van - kiszolgáltatva neked -, ha jól használtad ki az előnyödet. Igen ám, de hogy kell az előnyt jól kihasználni?

Amikor Jim bácsira gondolt, „az előny” gondolata rögtön elpárolgott, és kényelmetlen szorongás váltotta fel.

- A ronda ingyenélő! Az asszony meg hogy jön hozzá, hogy engem belerángasson az ő marakodásukba! Ment volna a rendőrségre segítségért! Belerángatni egy marakodásba, ami nem tartozik rám. Bár sose láttam volna azt a rohadt kocsmát!

A valóság úgy borult rá, mint a mennybolt, mint a tiszta kék ég odafent és a hegyes-völgyes látóhatár körülötte. Az ember azért jön a világra, hogy keresse és megtalálja a Szépséget, hogy szolgálja, elnyerje és gyarapítsa, hogy mindennel bátran szembeszálljon, és harcoljon érte, és semmibe vegye a halált, ha kialvó szemét az utolsó pillanatban is a Szépség felé fordíthatja. De a félelem meg a butaság, tuncság és mohóság - a félelemnek ez a három nyomorék testvére, akik éjszaka lopakodnak elő rejtekhelyükről - összefognak ellene, hogy késleltessék, feltartóztassák, akadályozzák és félrevezessék, s végül elpusztítsák a Szépség keresése közben. Csak fel kellett volna emelnie a szemét, hogy lássa, mindez annyira szerves része a világnak, mint a tovaszálló felhő és a hajladozó fű. De lehorgasztotta a fejét, ő, a dörmögő, dísztelen, piszkos, kövérekis csavargó, tele álmokkal és gyöngye kifogásokkal.

- Mi a fenének is születtem! - mondta, és így is gondolta.

Mit csináljon az ember, ha egy mocskos, rossz szagú alak maga alá teperi a piszokba és porba, beletérdel a gyomrába, és nagy, szőrös mancsa egyre erősebben szorítja a gégejét, egy olyan családi háborúban, amelyhez úgyszólván semmi köze sincs?

- Ha volna valami esélyem vele szemben... De jól tudom, nincs semmi értelme - mondta és felállt, mint aki elhatározásra jutott, de rögtön földhöz szegezte a kétség. Ott feküdt előtte az út, egyformán vitt keletre is, nyugatra is. Nyugat felé, egy óra járásnyira, volt a Potwell-fogadó. Talán már történik is ott valami. A bölcs ember útja keletnek visz; sövények közt ereszkedik le egy komlóskerthez, egy erdőhöz és hamarosan, kétségkívül, egy fogadóhoz, festői templomhoz, talán egy faluhoz is, s benne új társasághoz. A bölcs ember útja! Mr. Polly látta magát végigmenni ezen az úton, és megpróbálta magát elégedettnek látni, miközben végigmegy rajta, ahogy bölcs emberhez illik. De valahogy nem sikerült. A bölcs ember, minden bölcsessége ellenére, nem volt boldog. A bölcs embernek kis pocakja, görnyedt válla, piros füle és kifogásai voltak. Az út kellemes volt, és Mr. Pollynak nem ment a fejébe, hogy mért ne mehetne végig rajta a bölcs ember vidám énekszóval, tele a nyár örömeivel. De a mindenségit! a tény csak maradt: az alak csak oldalgott - ez az egyetlen szó rá -, és nem is tudott másképp menni, csak oldalogva. Nyugat felé nézett, mintegy magyarázatot keresve, s bár az alak már nem volt többé aljas, a kilátások visszariasztották.

- Egy hasba rúgás kikészíti a magamfajta fickót. Istenem! - kiáltott fel Mr. Polly, égneke emelte tekintetét, és ebben a viaskodásban utoljára jelentette ki: - Nem az én ügyem! - s ezzel megfordult, és elindult a Potwell-fogadó felé.

Visszament. A végső döntés után már se nem lassította, se nem gyorsította lépteit, de az agya lázasan dolgozott.

- Ha megöl, akkor végem, ha én ölöm meg, akkor felakasztanak. Valahogy nem egészen rendjén való... Arra nem számíthatok, hogy megijed tőlem és elpucol.

8

A Potwell-fogadó birtoklásáért vívott magánháború, Jim bácsi és Mr. Polly között, három különálló, döntő hadjáratra oszlott. Első volt ezek között a nagy hadjárat, amely Jim bácsinak a fogadó területéről való diadalmas kiűzetésével végződött; ezután, kis idő múlva, következett a második: Jim bácsinak a fogadóra irányuló, hiábavaló inváziós kísérletei, amelyek a „Döglött Angolna”-ütközetben érték el csúcspontjukat; és néhány hónapos kényszerű fegyvernyugvás után jött az utolsó és döntő összecsapás: az „Éjszakai Rajtaütés”. Mindhárom hadjárat külön fejezetet érdemel.

Mr. Polly észrevétlenül lépett be a fogadóba. A dundi asszonyt a söntésben találta. A pult mögött ült, maga elé meredt, arca fehér volt, és könnytől ázott. - Jaj istenem - mondta újra meg újra. - Jaj istenem.

A levegő sűrű volt az alkoholbűztől, és a pult előtt, a homokozott padlón egy üveg cserepei és egy pohár heverték.

Amikor Mr. Polly benyitott, az asszony felpillantott a zajra, és kétségbeesése döbbenetre változott.

- Hát maga visszajött? - kérdezte.

- Mondhatnánk úgy is - mondta Mr. Polly.

- Jim tökrészeg, és a gyerek után kajtat.

- Hol a gyerek?

- Bezártam, fönt a szobába.

- Küldött valakit rendőrökért?

- Nem volt kit.

- Na, majd én elintézem. Erre ment?

Az asszony bólintott.

Mr. Polly a repedezett üvegű ablakhoz lépett és kikukucskált. Jim bácsi zsebre dugott kézzel közeledett a kerti úton a ház felé, és rekedten énekelt. Mr. Polly később büszkén és csodálkozva emlékezett vissza arra, hogy nem érezte magát se gyengének, se merevnek. Körülnézett, nyakon ragadott egy sörösüveget, és az alkalmi bunkóval kiment a kertbe. Jim bácsi elképedve megállt. Agya nem fogta fel rögtön az új helyzetet. - Maga?! - kiáltotta és egy pillanatra elhallgatott. - Pucoljon innét!

- Majd maga - mondta Mr. Polly, és néhány lépéssel közelebb merészkedett hozzá.

Jim bácsi dühös döbbenettel ingadozott a lábán, aztán előreugrott, markolásra készen. Mr. Polly érezte, hogy elveszett, ha ellenfelét közel engedi, és teljes erejéből rácsapott az előtte imbolygó, ronda fejre. Az üveg darabokra tört. Jim bácsi megtántorodott: félig elkábult az ütéstől, félig megvakult a sörtől.

Az emberi értelem botlásai és bakugrásai örök rejtélyek. Mr. Polly álmában se gondolt arra, hogy az üveg eltörik, s egy pillanat alatt fegyvertelennek és védtelennek érezte magát. Előtte a dühtől tajtékozó Jim bácsi, aki láthatóan támadni készül, védőfegyvere meg semmi, csupán egy törött üveg nyaka.

Egy ideig a mi Pollynk hősies látványt nyújtott. Most azonban újra a bukás következett: páni rémületében fölordított, eldobta a haszontalan üvegcserepet, megfordult, és ész nélkül eltűnt a ház sarka mögött.

- Ü'eg?! - hallatszott mögötte az ellenség hangja. Jim bácsi nyelve nehezen forgott, de elfogadta a kihívást, és vérző fejjel, de megingathatatlan bátorsággal belépett a házba. - Ü'eg! - mondta, és végignézett a palackok során. - Ü'eggel ve'ekszik. Maj' megmutatom neki, hogy köll ü'eggel verek'ni.

Jim bácsi a javítóintézetben alaposan kitanulta az üveggel való verekedést. Ügyet se vetve halálra rémült nénikéjére, a sörösüvegek közt kutatott, és egy-két sikertelen kísérlet után elérte, amit akart, és elégedetten fogta meg, mint a tört, nyakánál a két üveget, amelyeknek előbb leverte a fenekét, így felkészülve újra nekiindult, hogy kiirtsa Pollyt.

Mr. Polly megszabadult attól az érzéstől, hogy sarkában van az üldözője, megállt tehát a málnabokrok mögött, és bátorságot gyűjtött. A tudat, hogy Jim bácsi a házban garázdálkodik, helyreállította férfiúi önérzetét. A pajták mögött hátrakerült a folyópartra, fegyvert keresett, és talált is egy ócska evezőt. Ezzel vágta fejbe Jim bácsit, amikor az előbukkant az ivó ajtaján. A rettenetesen káromkodó Jim bácsi, iszonyú dőfésre emelt kezekkel, úgy bújt át a szerteszt hasadó lapáton, mint egy cirkuszi műlovar a papírkarikán, és Mr. Polly megint csak eldobta fegyverét és menekült.

A felületes megfigyelő, ha látja, hogyan szökdel Mr. Polly a fogadó körül, nyomában a lomha, csoszogó, de neheztelő Jim bácsival, teljesen hamis képet alkothatott volna a hadjárat kimeneteléről. Még futás közben bizonyos kvalitások ébredtek Mr. Pollyban, amelyek felérték a legtündöklőbb harci erényekkel. Jim bácsinak nyers ereje, vadállati bátorsága volt, és a javítóintézetbeli tapasztalatokban gazdag élet szívóssá tette. Mr. Polly viszont józan volt, mozgékonyabb, és esze szinte hihetetlenül fürgén működött, így aztán nemcsak egérutat nyert, hanem azon is gondolkozott, hogyan használhatná ki az előnyét. Ez a szó: stratégia, lángbetűkkel vöröslött kavargó agyában. Amikor harmadszor is megkerülte a házat, hirtelen beugrott az udvarba, becsapta maga mögött az ajtót, bereteszelte, fölkapta a disznóetető pléh-vödört, behúzódtott a konyhaajtóba, és hangos csörömpöléssel Jim bácsi fejére borította a vödört, amikor az a másik oldalról, a pajta mögül, beloholt az udvarba. Az egyik törött üveg megbökte Mr. Polly fülét - pillanatnyilag rá se hederített -, aztán Jim bácsi már az udvar téglakövezetén hevert, veszedelmesen és lármásan vonaglott, feje még mindig a vödörben, s az üvegei darabokra törtek, Mr. Polly meg közben belülről bezárta a konyhaajtót.

- Ez nem mehet így örökké - mondta Mr. Polly zihálva, és fegyverül kiválasztott egyet az ajtó mögött álló söprűk közül. Jim bácsi kezdte elveszíteni a fejét. Már talpon volt, rugdosta az ajtót, és barátságtalan javaslatokat meg buzdításokat ordított, úgyhogy egy jó stratégia, aki csendben bújik elő az ivó ajtaján, könnyen megközelíthette, észrevétlenül mögéje lopózhatott, és...

De mielőtt a döntő csapás lesújthatott volna, Jim bácsi lépéseket hallott a háta mögött és megfordult. Mr. Polly rémülten megtorpant, és leeresztette a söprűt. Végzetes tévovázás volt!

- Na, most megvagy! - kiáltotta Jim bácsi és zavarba ejtő tánclépésben, cikcakkban közeledett Mr. Polly felé. Előreugrott, hogy elkapja, de Mr. Polly csodák csodája! ügyesen megállította a mellének szegzett söprűvel. Jim bácsi megragadta a söprűt két kézzel: - Eriszd el! - mondta,

és húzta. Mr. Polly megrázta a fejét, ő is húzta, és összeszorította elfehérült száját. Mind a ketten húzkodták a söprűt. Ekkor Jim bácsi megpróbálta megkerülni a söprűt, erre Polly odább lépett, félkörben. Körözni kezdtek a söprű körül, mind a ketten keményen húzták, és mind a ketten feszülten figyelték, mire készül a másik. Mr. Polly nagyon szeretne volna, ha a söprűk hosszabbak lennének - mondjuk három-négy méteresek. - Jim bácsi egyértelműen a rövid söprűk mellett volt. Arra pazarolta a tüdejét, hogy elmondta, mik történnek majd hamarosan - mesébe illő, hátborzongató, véres dolgok -, ha a söprű már nem választja el őket egymástól.

Sose láttam még rondább alakot, gondolta Mr. Polly. Jim bácsi hirtelen lázas tevékenységbe kezdett, de az alkohol lassítja a mozgást, és Mr. Polly egyenlő ellenfélnek bizonyult. Ekkor Jim bácsi rángatással próbálkozott, s egy borzalmas pillanatig úgy látszott, megkaparintja a söprűt. De Mr. Polly a fuldokló görcsös szorításával tartotta. Erre Jim bácsi hirtelen Mr. Polly gyomrába lökte a söprűt. De Mr. Polly most is résen volt, és körbelendítette Jim bácsit. Ezután hirtelen vad reménység töltötte el Mr. Pollyt. Láta, hogy egész közel kerültek a folyóhoz, a ladik kikötőpóznája két-három méternyire van tőlük. Vad üvöltéssel ellenfele bordái közé dőfte a söprűt: - Hiii - kiáltotta, mikor az ellenállás engedett.

- Az istenit! - mondta Jim bácsi, tehetetlenül hátrafelé tántorogva, Mr. Polly meg nagyot lökött, és odaengedte a söprűt az ellenség kétségbeesett markolásának.

Loccs! Jim bácsi a vízben volt.

Mr. Polly, mint a macska, a ladikba ugrott, és megragadta a rudat. Jim bácsi köpködve és csöpögve fölbukkant.

- Maga... (semmi értelme leírni, a cenzúra úgyis kihúzná), nem tudja, hogy gyöngé mejjem van! - A rúd torkon találta, és Jim bácsi hátraesett a vízbe.

- Tegye le! - kiáltotta támoiyogva, igazi réműlettel egykor iszonyú szemében.

Loccs! Jim bácsi háttal a hideg vízbe pottyant, miközben Mr. Polly tovább bökdösött feléje. A víz alatt megfordult, és úgy jött fel ismét, mintha a folyó közepe felé menekülne. Ahogy a feje kibukkant, Mr. Polly a nyaka közé sózott, s ő nagy bugyborékolással újra lemerült. Egy kéz markolásza a levegőt, aztán eltűnt. Óriási! Mr. Polly fölfedezte a helyzet Achilles-sarkát. Jim bácsi nem állta a hideg vizet! A söprű lágyan ringatózva elúszott a habokon. A diadalittas Mr. Polly újra víz alá nyomta Jim bácsit, és közben úgy ellökte a kikötött ladikot, hogy amikor Jim bácsi negyedszer is fölmerült, mindkettőjük szerencséjére, nem tudta elérni. Most már majdnem elborította a víz Jim bácsit, túl mély volt ahhoz, hogy járni tudjon benne, és láthatólag csaknem egészen tehetetlen volt, ügyetlenül kapálózott, mint aki elvesztette a lába alól a talajt a vízben.

- Takarodjon! - mondta Mr. Polly.

Jim bácsi nagy erőlködéssel megállt a lábán, és indult kifelé a földgát irányába, a víz már csak a hónaljáig ért, aztán a mellénye gombjai tűntek elő, egyik a másik után, már csak kettő volt hátra.

- Takarodjon! - mondta Mr. Polly. Kiugrott a ladikból, és követte áldozatát a parton.

- Mondom, hogy gyöngé mejjem van - mondta a csepegő Jim bácsi. - Undorodok a víztől. Hun a becsület az ilyen verekedésbe'?

- Takarodjon! - mondta Mr. Polly.

- Hun a becsület az ilyen verekedésbe'?' - mondta Jim bácsi majdnem sírva, és minden félelmetessége elpárolgott.

- Takarodjon! - mondta Mr. Polly, ütésre emelt rúddal.

- Mondom, hogy ki akarok menni, maga marha! - mondta Jim bácsi kétségbeesett dühvel, és elindult lefelé a folyóban.

Mr. Polly párhuzamosan kísértette a parton. - Takarodjon! Be ne tegye ide a lábát még egyszer!

Lassan vonakodva és vitatkozva, Jim bácsi lefelé gázolt a vízben. Próbálkozott fenyegetéssel, próbálkozott rábeszéléssel, sőt, kissé megkésve, még szánalomkeltéssel is megpróbálkozott. Mr. Polly azonban hajthatatlan maradt, bár titokban bizonytalan volt a helyzet kimenetele felől.

- Má' a velőm is kifagyott ebbe' a hidegbe'.

- Jót tesz magának egy kis hűtőzés. Maradjon csak benne - mondta Mr. Polly.

Elérkeztek a kanyarban a Nicholson-szigethez, ahol a potwelli vízimalom áll. Itt, sok vita és némi cselezés után, Jim bácsi kétségbeesett erőlködéssel átevickélt a szigetre, elkapott egy lehajló fűzágat, és kimászott a vízből. Sárosan, csöpögve és bosszúsomjasan állt a parton, a malomárok választotta el Mr. Pollytól.

- Azistenit! ezér' még megnyúzlak!

- Takarodjon, különben még rosszabbul járhat - mondta Mr. Polly.

A harci kedv egyelőre elszállt Jim bácsiból, megfordult, hogy átvergődjön a füzeken a malom felé, és fényes vízcsíkot hagyott maga mögött a zöldesszürke fűszálakon.

Mr. Polly lassan, elgondolkozva ballagott vissza a fogadóhoz, és agyában egyszeriben bugyborékolni kezdtek az egyéni kifejezések.

A dundi asszony a fogadó küszöbén várta. - Teremtőm! - mondta, mikor Polly közelebb ért. - Maga még életbe' van?

- Mért, nem úgy nézek ki?

- De hova lett Jim?

- Elment.

- Hóttrészeg volt és veszélyes!

- Bedugtam a folyóba. Az lecsillapította az alkólikus dühöngését. Egyáltalába', adtam neki egy kis dolgot.

- Magának nem esett baja?

- Nekem ugyan semmi.

- Akkor mitől véres a füle?

Mr. Polly odanyúlt. - Egész jó kis vágás. Furcsa, hogy milyen dolgokat nem vesz észre az ember a harc hevében. Akkor csinálhatta, amikor azokkal az üvegekkel csapkodott. - Halló, kicsi! hát bemerészkedtél?

- Nem ölt meg? - kérdezte a kislány.

- Ugyan!

- Szerettem volna látni a verekedést.

- Hát nem láttad?

- Csak annyit láttam, hogy szaladsz a ház körül, Jim bácsi meg utánad.

Kis csend következett. - Csak magam után csalogattam - mondta Mr. Polly.

- Valaki kiabál odaát a révnél - mondta a kislány.

- Jól van. De Jim bácsit nemigen látod egy darabig. Ezt megtársalogtuk egymással.

- Azt hiszem, Jim bácsi kiabál - mondta a kislány.

- Akkor várhat - mondta Mr. Polly kurtán. Megfordult, és figyelte, hogy mit kiabál az a kis alak a túlpartról. Amennyire ki tudta venni, Jim bácsi randevút beszélt meg vele másnapra. Mr. Polly válaszképpen jellegzetes mozdulatot tett a tolórúddal. A kis alak megvonaglott, aztán dühösen útnak indult a folyóparton fölfelé.

Így ért véget az első hadjárat, bizonytalan győzelemmel.

9

Másnap kedd volt, gyöngé nap a Potwell-fogadóban. Forró, fülledt nap volt, tele méhdön-géssel. Egy-két ember átkelt a réven, egy horgász, pompás felszereléssel, betért a söntésbe hideg sültre és gyömbérsörre; szénagyűjtők sörözgettek egy órát a söntésben, aztán elmentek, de később visszaszalasztottak egy fiút korsókkal és kancsókkal újabb sörökért; ez volt minden. Mr. Polly korán kelt, és mindenfélével foglalatzkodott, s közben azon törte a fejét, milyen taktikát alkalmaz majd Jim bácsi a legközelebb. Már nem fűtötte az első összezapás mindenre elszánt izgalma. Komor volt és aggódó. Jim bácsi az első ütközet után összezsugorodott - mint minden ellenfél, akivel bátran szembenéznek -, sebezhető és legyűrhető lett. Félelmetes volt, annyi bizonyos, de nem legyőzhetetlen. A gondviselés jóvoltából egyszer már csatát vesztett, tehát végső vereséget is szenvedhet.

Mr. Polly bejárta a terepet, és azt latolgatta, milyen harci lehetőségek rejlenek az olyan békés holmikban, mint: piszkavasak, rézrudak, kerti szerszámok, konyhakések, kerti hálók, szöges-drót, evezők, ruhaszáritó kötel, takarók, ónkancsók, harisnyák és törött üvegek. Bunkót csi-nált: egy harisnyát üvegcsereppel töltött meg, a legjobb kültelki modell szerint. Megcsóválta egyszer a feje fölött, egy kirepülő üvegszilánkkal betört egy fészkerablakot, és a harisnyát úgy elszakította, hogy soha többé nem lehetett megstoppolni. Továbbfejlesztette a ravasz tervet a pince csapóajtájával, ami úgy működött, mint egy verem, de erről végül lemondott, mert 1. lehet, hogy a dundi asszony esik bele; 2. semmi hasznát nem veheti Jim bácsinak a pincé-ben. Úgy döntött, hogy betörő módra - este - drótot feszít ki a kertben, az esetleges éjszakai támadás ellen.

Délután két óra tájban három fiatalember érkezett Lamnam felől egy jókora csónakban, és engedélyt kért, hogy táborot üthessen a ház melletti réten. Mr. Polly annál készségesebben engedett a kérésnek, mert úgy gondolta, hogy jelenlétük talán gátat vet Jim bácsi nemes ambícióinak. Arra azonban nem számított, és senki más se számíthatott volna, hogy Jim bácsi, aki egy nagy, durván faragott karóval fölfegyverkezve, késő délután, fortélyosan becserkészte a Potwell-fogadót, összetéveszti az egyik táborozót (éppen hagymát húzgált ki a földből a háziak engedélyével) Mr. Pollyval, gyorsan és csendben mögéje lopódzik, és felhívásul keringőre, elfelejthetetlenül és megbocsáthatatlanul nagyot húz rá. Ezt a tévedést nem lehetett kimagyarázni; a visszhangzó puffanás, a meglepett ordítás az égis ért, és Mr. Polly egy serpenyővel fölfegyverkezve, amelyet éppen tisztogatott, kiugrott a házból, hogy hátba kapja a vakmerő támadót. Jim bácsi rájött a tévedésre, és káromkodva menekült, egyenesen a két másik táborozó karjába, akik a városból tértek éppen vissza hússal és egyéb élelmiszerekkel

megrakodva. Elkapták, képen törölték egy darab hússal, fejbe vágta egy szétszakadozó zacskó kockacukorral, lefoglák, akárhogy is harapott, és kisütötték, hogy büntetésül megfürdetik. A három fiatalember - hivatalnokok egy tőzsdeügynöknél - vidám, erős férfi volt, katonaviselt és viharezett csónakos; úgy mártogatták Jim bácsit a vízbe, mintha ez valami jó, vad hancúrozás volna, és Mr. Pollynak csak annyi teendője maradt, hogy összeszedte helyettük a kockacukrot, letörölgette a kabátujjával, tányérra rakta, és megmagyarázta nekik, hogy Jim bácsi hírhedt gazfickó, és hiányzik egy kereke.

- Az a mániája, hogy a fogadóné a nénikéje - fűzte tovább a szót Mr. Polly. - Valóságos istenverése ez az alak. - De szeme elkapta Jim bácsi pillantását, amikor az elsomfordált a táborozók nem sok jót ígérő szorongatása elől, és éjszaka az a kellemetlen gondolata támadt: mi lesz, ha harmadszorra elhagyja a szerencse?

Ez a „harmadszorra” rövidesen bekövetkezett. Tulajdonképpen rögtön, amint a táborozók eltávoztak.

Csütörtök volt a korai üzletzárás napja Lammamban, és a vasárnap után ez volt a hét legforgalmasabb napja a Potwell-fogadóban. Néha hat csónak is ki volt kötve egyszerre a ladik és a bércsónakok mellett. A vendégek kaphattak komplett teát, dzsemmel, süteménnyel és tojással, vagy egy kanna forró vizet (a többiről maguk gondoskodtak), vagy ételt-italt *à la carte* - tetszés szerint. Mindenfelé ültek, de a forróvizek tapintatosan kerültek az asztaloktól, és szerényen a földre telepedtek. A komplett-teások - dzsemmel és tojással - kapták a legszebb abroszt a bejáratú üvegajtóhoz vezető lépcsőhöz legközelebb eső asztaloknál.

Mr. Polly elégedetten nézegette a kertben üldögélő csoportokat. Jobbra ültek a komplett-teások, előttük minden, ami szem-szájnak ingere; aztán egy csoportban három fiatalember, csodálatos zöld, lila és világoskék ingben, meg két lány mályvaszínű és sárga blúzban, terítetlen, zöld asztalnál, szimpla teával és egresdzsemmel; lejjebb a fűvön, a visszanyesett fűzfánál, kis család - forróvizek, fedeles kosárral, mindnyájan gyászban, de különben jókedvűen, a darazsakkal hadakozva, amelyek a fűzfán lévő fészükéből a lekvárjukba röpködtek; és a pázsiton jobbra egy csomó inasgyerek sörözött, levetett gallérral, hangosan, vidáman. A fiatalok, akiknek inge és blúza a szivárvány minden színében pompázott, kerültek az érdeklődés középpontjába. Vezérük egy fuvolázó hangú, aranykeretes szemüveget viselő, idősebb fiatalember volt, akiből bizonyos titokzatosság áradt. Ő rendelt mindent, és meglepő tájékozottságot árult el a fogadó dzsemjei felől, és különös előszeretettel viseltetett az egresdzsem iránt. Mr. Polly figyelte a jelenetet, és megállapította, hogy „*határozott határozott*”. Aztán az inasok felé pillantott, és bement a házba, le a pincébe, hogy kiegészítse a gyömbérsörkészletet, ami már fogytán volt, mert a hadjárat gondjai miatt a dundi asszony megfélemedezett róla. A pincében szerzett tudomást arról, hogy Jim bácsi visszatért. A visszatérést egy hang jelezte, egy hang, amely nemcsak rekedt volt, hanem borízú is, mint az alkoholistáké.

- Hun az a mocskos pofájú kuvasz? - kiáltotta Jim bácsi. - Gyűjön ki ide hozzám! Hun az a rohadt kis csutak avval a rúddal? Vóna egy-két szavam vele. Gyere ki onnét, te pókhasú szarcsimbók! Gyere ki, hagy törülöm meg azt a mocskos pofádat! Hoztam neked valamit... Hallod? Elbújt a bűdös, el - Jim bácsi hangja bánatossá halkult egy pillanatra, aztán vad dühvel kirobbant. - Gyere ki a fészkeből, te pislogó kakukk, te, vagy kivágom a rohadt beledet! Gyere ki onnét, te ragyás patkány! E'lopni a másember otthonát! Gyere ki, és nézz a szemembe, te bandzsa görény!...

Mr. Polly fogta a gyömbérsört, és elgondolkozva fölment a söntésbe.

- Visszagyött - mondta a dundi asszony, amikor Mr. Polly feltűnt. - Tudtam, hogy visszagyön.

- Hallottam - mondta Mr. Polly és körülnézett. - Adja csak ide azt az ócska piszkavasat, onnan a szivattyú alól.

Az ajtó halkán kinyílt, és Mr. Polly gyorsan megfordult. De csak az arany szemüveges, titokzatos modorú fiatalember hegyes orra és intelligens arca jelent meg az ajtóban. Köhintett, és szemüvegét rászegezte Mr. Pollyra.

- Kérem - mondta higgadt komolysággal -, egy fickó van kint, úgy látszik, keres valakit.

- Mért nem jön be? - mondta Mr. Polly.

- Úgy látszik, kint akar beszélni magával.

- Mit akar?

- Azt hiszem - mondta a szemüveges fiatalember rövid gondolkodás után -, úgy nézem, valami halat hozott magának ajándékba.

- Kiabál?

- Hangoskodik egy kicsit.

- Inkább jöjjön be.

Az arany szemüveges fiatalember hangja határozottabb lett: - Szeretném, ha kijönné és rávinné, hogy távozzék. A nyelvezete nem egészen olyan... a hölgyek...

- Sohase is vót - szólalt meg a dundi asszony mély szomorúsággal.

Mr. Polly az ajtóhoz ment, és kezét a kilincsre téve megállt. Az arany szemüveges arc eltűnt.

- Na, jóember - hallatszott kívülről -, vigyázzon, hogy mit beszél.

- Azannyyát! majd a másvilágon mongya nekem, hogy jóember, ne itt! - kiáltotta Jim bácsi a mélyen megdöbbsent és vérig sértett ember hangján. Aztán megvetően hozzátette: - Maga arany szemű ficsúr!

- Nono, mérsékelje magát - mondta az arany szemüveges fiatalember.

Mr. Polly piszkavassal a kezében éppen idejében bukkant elő, hogy lássa, mi történik. Jim bácsi felgyűrt ujjú, hasig nyitott ingben (borzalmas látvány!) valamit tartott a kezében, igen! egy döglött angolnát, újságpapírba csavart farkánál fogva. Úgy tartotta, hátrafelé és oldalvást kinyújtott karral, hogy fölfelé lehessen ütni vele jó keményen. Furcsa, tompa puffanással az arany szemüveget az álla alatt érte az ütés, és a látványra rémült kiáltás szakadt a két, asztalnál ülő társaságból. Az egyik lány élesen fölsikoltott: - Horace! - Mindenki fölugrott.

Segítőtársak! Mr. Polly elérkezettnek látta a pillanatot.

- Dobja el! - kiáltotta, és piszkavasát csóválva lesietett a lépcsőn, maga elé rántotta az arany szemüveges úriembert, ahogy hajdan a nagy hősök használták ügyesen az ökörbőr pajzsot.

Jim bácsi gyorsan hátrálni kezdett, és rálépett a kék inges fiatalember lábára, aki két kézzel nyomban hatalmasat lökött rajta.

- Eriszenek! Ez az az alak, akit keresek - üvöltötte Jim bácsi. Félrenyomta az arany szemüveges fiatalember fejét, és nagyot csapott Polly felé.

De a méltatlanság láttán, ami az arany szemüveget érte, egy női szív nagyot dobbant, és egy rózsaszín napernyő keményen és pontosan lesújtott Jim bácsi inas nyakára. Ugyanebben a pillanatban a kék inges fiatalember el akarta kapni Jim bácsi gallérját, de elvétette a fogást.

- Fene a szoknyás egyenjogúságba, mindenhun ott vannak - kapkodott levegő után Jim bácsi, torkán a napernyő fémgyűrűjével, és másodszor is - ezúttal eredményesebben Polly felé csapott.

- Juj! - szisszent fel Mr. Polly.

De most már a dzsem- és tojásevő társaság is beavatkozott a küzdelembe. Egy testes, de még elég jó karban levő, pepita ruhás úriember érdeklődött: - Mit akar ez a fickó? Hát nincs itt rendőrség?

És a közvélemény ismét nyilvánvalóan és egységesen Mr. Polly mellé állt.

- Azanyátokat, gyertek, ahányan csak vagytok! - ordította Jim bácsi, és ügyesen hátrálva, félelmetes körben csóválta az angolnát a feje körül. A rózsaszín napernyőt kitepték gazdája kezéből, és bevágták a terítetlen asztalon szerénykedő komplett, de dísztelen teáskészlet közé.

- Fogják le! Kapja el valaki a gallérját - kiáltotta az arany szemüveges fiatalember, miközben visszavonult a lépcsőre a bejárathoz, hogy új erőt gyűjtsön.

- Maradjon ott a francba, maga nyavalyás szobadisz! Maradjon a francba - kiáltotta Jim bácsi, és a kerengő angolnával hátrálva fedezte magát a támadások elől.

Mr. Polly az orrát ért súlyos csapás ellenére, rendíthetetlenül vezette a támadást; a lila inges és kék inges fiatalember Jim bácsit oldalról kapta közre; a pepita ruhás úriember további bekerítő mozdulatokon törte a fejét, és két inasgyerek evezőért szaladt. Az arany szemüveges fiatalember, mintha ihlet szállta volna meg, lejött a falépcsőn, megragadta a dzsem- és tojásevők abroszát, és kellő óvatossággal, hogy ne törjön össze semmit, kirántotta a porcelán holmik alól, és nekiindult meg-megvillanó szemüveggel, összeszorított szájjal, furcsa oldalgó, settenkedő lépésekkel és általában bikaviadalra emlékeztető tartással és kézmozdulatokkal. Jim bácsi nagyon el volt foglalva, nem tudta visszavonulását alapos, stratégiai gondossággal kitervezni. Ráadásul, szemmel láthatóan, idegesítette egy kicsit a folyó a háta mögött. Félkörben hátrált, s így eljutott a gyászruhás család táborhelyére, ahonnan azok ész nélkül menekültek, teáscsészék ropogtak a talpa alatt, feldöntötte a teáskannát, és végül megbotlott a fedeles kosárban. Az angolna nagy ívben kirepült a kezéből, s mint ártalmatlan, kacskaringós tetem hevert a gyepen.

- Fogják le! Csípjék nyakon! - kiáltotta a szemüveges úriember. Előrelendült, és hihetetlen fürgeséggel beburkolta Jim bácsi fejét és karját a legjobb abrosszal. Mr. Polly villámgyorsan megértette a szándékát, a pepita ruhás sem volt sokkal lassúbb, s a következő pillanatban Jim bácsi nem volt más, csak egy fojtottan káromkodó batyu és két vadul kapálódzó láb.

- Nyomják a vízbe! - lihegte Mr. Polly, és keményen tartotta a földrengést. - Az a legjobb! Nyomják bele!

A batyu görcsbe rándult a düh és tiltakozás paroxizmusában. Az egyik lába eltalálta, és tíz méterre röpítette a fedeles kosarat.

- Valaki menjen a házba egy szárítókötélért - mondta az arany szemüveges. - Ebből egy pillanat alatt kiszabadul.

Az egyik inas nekiiramodott.

- A madárhálók a kertben! - ordította Mr. Polly. - A kertben!

Az inas nem tudta, hova fusson.

Ekkor Jim bácsi egyszerre csak nem mozdult többet, mint ernyed, élettelen tárgy feküdt a kezük alatt. Behajlított karral, felhúzott lábbal hevert.

- Elájult - mondta a pepita ruhás, és lazított a fogáson.
- Talán valami rohama van - mondta a szemüveges.
- El ne eresszék! - mondta Mr. Polly - későn.

Jim bácsi karja, lába hirtelen kipattant, mint a rugó. Mr. Polly hátratántorodott, ráesett a törött teáskannára és bele a gyászruhás atya karjába. Valami úgy fejbe vágta, hogy elszédült. A következő pillanatban Jim bácsi talpon volt, az abrosz meg a pepita ruhás fején. Jim bácsi nyilvánvalóan úgy vélekedett, hogy megtett mindent, amit a becsület követelt, és túlerővel szemben meg az esetleges újabb fürdetések elől menekülni nem székelt.

Jim bácsi tehát menekült.

Mr. Polly bizonytalan idő múlva felült az idilli délután romjai között. Egy sereg törött holmi hevert szanaszét, egy pillantással föl se lehetett mérni, hogy mi minden. Mr. Polly kibámult az emberek lába között. Vontatott, panaszos hang ütötte meg a fülét.

- Valakinek meg kéne fizetni ezt a teáskészletet - mondta a gyászruhás atya. - Nem azért hoztuk ide, hogy táncoljanak rajta, egyáltalába' nem azért'.

10

Háromnapos béke következett, némi szorongással, aztán egy kék zubbonyos munkásember, aki azzal próbálkozott, hogy sajttal, kenyérrel és ecetes hagymával megfullassza magát, a kísérlet szüneteiben váratlanul érdekes hírt közölt.

- Jimet megen lefűlelték, asszonyosság.
- Micsoda?! - mondta a fogadósne. - A mi Jimünket?
- A maguk Jimjét - mondta a munkásember, és egy feltétlenül szükséges szünet után (nyelni kellett) hozzátette: Baltát lopott. - Pár pillanatig hallgatott, aztán Mr. Polly kérdésére megerősítette: - Ühüm, baltát. Arra Lammam felé... tennapelőtt éccaka.
- Minek lopta azt a baltát? - kérdezte a dundi.
- Aszonta, hogy köllött neki a balta.
- Szeretném tudni, mire kellett neki az a balta - mondta Mr. Polly tűnődve.
- Biztos szüksége vót rá - mondta a kék zubbonyos úriember, és úgy megtömte a száját, hogy a beszéd fölért volna az öngyilkossággal.

Hosszabb csend állt be a sötétben, és Mr. Polly agya gyorsan dolgozott. Az ablakhoz ment és fűtyörészett: - Balta ide, balta oda, kitartok - suttozta végül. A kék zubbonyoshoz fordult, amikor úgy látta, hogy újra beszédképes állapotban van: - Mit is mondott, mennyit kapott?

- Három hónapot - mondta a kék zubbonyos, és gyorsan újra töltött, mintha megijedt volna attól, hogy egy pillanatig érthetően beszélt.

11

Az a három hónap: a meleg napsütés, a szabad levegőn végzett változatos, újszerű fizikai munka, a kellemes és érdekes élmények, az egészséges táplálkozás és a jó emésztés hónapjai szinte elrepültek. E három hónap során leburnult, megedződött Mr. Polly, és szakállat növesztett. Csupán egyetlen aggodalom felhőzte be ezeket a hónapokat, bár Mr. Polly mindent

megtett, hogy elnyomja ezt az aggodalmat. A leszámolás napját ugyan sohase említették, se ő, se a dundi asszony, Jim bácsi neve mégis a fenyegető csend betűivel volt felírva mindkettőjük gondolataira. Ahogy a nyugalom időszaka vége felé közeledett, Mr. Polly szorongása nőttön-nőtt, míg végre már jól megérdemelt álmától is megrabolta. Arra gondolt, hogy revolvert vesz. Aztán kiegyezett egy nagyon elhanyagolt, mocskos, kis flóbertben, amit madárijesztés ürügyével Lammamban vásárolt. Gondosan megtöltötte, és eldugta az ágya alá a dundi asszony szeme elől.

Elmúlt a szeptember, eljött az október, és végre elérkezett az az októberi éjszaka, amelynek eseményeit oly nehéz az együttérző történetírónak helyükről: a sajátosan éjszakai homályosságból kivonszolni a határozott kijelentések éles, kemény világosságára. A regényíró ábrázolja a jellemeket, és ne élve boncolja őket a nyilvánosság szeme láttára.

A legjobb, a legbarátibb, ha nem is a legigazságosabb eljárás biztosan az, ha elmondatlanul hagyunk olyan dolgokat, amelyekről Mr. Polly is szívesen hallgatna.

Mr. Polly azt állította, hogy amikor a biciklista rátalált, éppen fegyvert keresett, amivel végérvényesen elintézhette volna Jim bácsit. Ezt az állítását minden megjegyzés nélkül tárom az olvasó elé.

A puská ebben az időpontban, minden bizonnyal, Jim bácsi birtokában volt, és Mr. Pollyn kívül teremtett lélek se tudhatta, hogy jutott hozzá.

Warspite, a biciklista, irodalmár volt, és álmatlanságban szenvedett. Még nem is virradt, amikor fölkel, és elhagyta Lammam közelében álló házat; a potwelli temető mellett akadt rá Mr. Pollyra, félig elbújva az árokban. Közönséges, száraz árok volt, tele csalánnal, sűrűn benőtte a bodza és csipkebokor. Semmiképpen sem emlékeztetett fegyverraktárra. Épeszű ember ide jött volna utoljára puskát keresni. Warspite azt is elmondta, hogy amikor leszállt megnézni, mért mutatja Mr. Polly csak a hátsó felét (azt is láthatólag csak gondatlanságból), Mr. Polly csupán felemelte a fejét, és figyelmeztette: - Vigyázzon! Már kétszer rám lőtt!

Mr. Polly csak hosszas rábeszélésre és rendkívül óvatosan bújott elő. Fehér flanel hálóinget viselt, olyat, amit már mindenütt kiszorított a pizsama, és meztelen lába csupa karmolás, vágás és merő sár volt térdig.

Mr. Warspite kivételesen élénk érdeklődést tanúsított embertársai iránt - ez jelenti a világ minden regényírójának jellegzetes, bonyolult varázsát -, tehát azonnal és alaposan beleértotta magát a dologba. Mr. Polly indítványára a temetőn keresztül tértek vissza a Potwell-fogadóba, és Sir Samuel Harpon új síremléke közelében, a temető sarkában a tiszafa alatt ráakadtak a szétrobbant, tönkrement flóbertre.

- Ez lehetett a harmadik lövése. Egy kicsit furcsán hangzott, valóban - mondta Mr. Polly.

A látvány roppantul felbátorította Mr. Pollyt, és további magyarázatul elmondta, hogy azért menekült a temetőbe, mert a sírkövek védelmet nyújtanak sörétszóródás ellen. Nagyon aggódott a fogadósneért és unokájáért, és sietve vezette végig társát a dülőúton a fogadóhoz. Az ajtókat tárva-nyitva találták, a söntésben nagy összevisszaság - később rájöttek, hogy több üveg whisky eltűnt -, és Blake, a helybeli rendőr, türelmesen kopogtatott a nyitott ajtón. Aztán hárman együtt beléptek a házba. Valaki a söntés üvegholmijaiban nagy pusztítást végzett, az egyik tükör csillag alakban megrepedezett egy belevágott ónkancsótól. A kasszaíókot feltörték és kifosztották, ugyanígy az íróasztalt is a söntés mögötti kis szobában.

Az emeleten kinyílt egy ablak, és a fogadósne lekiabált, hogy mi van. Kimentek és megnyugtatták. Elmondta, hogy bezárkózott fönt a kislánnyal, és nem hajlandó lejönni addig, míg nem biztos benne, hogy se Jim bácsi, se Mr. Polly puskája nincs a házban. Hogy ennek a

feltételnek eleget tegyenek, Mr. Warspite és Mr. Blake kutatóútra indult, Mr. Polly pedig fölment a szobájába, hogy valami ruhát vegyen fel, ami jobban ülik a pirkadó hajnalhoz. Rögtön vissza is jött, és kérte Blake-et és Warspite-et, jöjjenek fel, és nézzenek körül. A szobát rettenetesen feldúlva találták, az ágynemű egy csomóba gyúrva a sarokban, a fiókok mind nyitva és kifosztva, a szék darabokban, az ajtózárat fölfeszítették és eltörték, az ajtó egy helyen kissé megperzselődött, és perforálódott egy lövéstől, és az ablak nyitva volt. Mr. Polly minden ruhája eltűnt, de néhány ócskaság, ami valaha egy fűtő munkaruhája lehetett: egy kettészakított, barnássárga ing és egy pár ócska cipő hevert szanaszét a padlón. A levegőben még érzett gyengén a lőpor szaga, és Mr. Polly két-három nemrég szerzett könyvét durván berúgták az ágy alá.

Mr. Warspite Mr. Blake-re nézett, aztán mindketten Mr. Pollyra. - Ez az ő cipője - mondta Mr. Polly.

Blake az ablakhoz ment: - Itt néhány cserép el van törve - jegyezte meg.

- Kimásztam az ablakon, és lecsúsztam a mosókonyha tetején - magyarázta Mr. Polly, de mind a ketten érezték, hogy sok minden kimaradt a magyarázatból.

- Hm. Jobb lesz, ha megkeressük, és váltunk vele egy-két szót. Ez most má' körülbelül az én dógom - mondta Mr. Blake.

12

De Jim bácsi eltűnt szőröstül-bőröstül.

Eltelt néhány nap, és nem jött vissza. Ez még talán nem is volt olyan csodálatos. De a napokból hetek, a hetekből hónapok lettek, és Jim bácsi még mindig nem mutatkozott. Elmúlt egy év, s már nem féltek annyira tőle; és egy második, nyugalmas év követte az elsőt. Egy délután, úgy harminc hónappal az Éjszakai Rajtaütés után, a dundi asszony szóba hozta Jim bácsit. - Kíváncsi vónék, mi lett Jimmel - mondta.

- Én is - jegyezte meg Mr. Polly.

TIZEDIK FEJEZET

Látogatás Miriamnál

1

Egy nyári délután, mintegy öt évvel azután, hogy először tette lábát a Potwell-fogadóba, Mr. Polly a visszanyesett fűzfa alatt horgászott balinra. Kövérebb, barnább és egészségesebb Mr. Polly volt, mint az a szerencsétlen, csődbe jutott, akinek savhiányos portréjával ez a regény kezdődött. Kövér volt, de egyenletesebben, és arca alsó felének kis, rövidre nyírt szakáll adott komoly kifejezést. Kopaszabb is lett.

Most először szakított magának időt a horgászásra, bár potwelli pályafutásának legkezdetén megígérte magának, hogy bőségesen kiveszi részét a horgászás örömeiből. A horgászás, ahogy az angol irodalom aranylapjai bizonyítják, elmélkedő és visszatekintő időtöltés, és az emlékezés tarka lapjai, amelyek a már említett számos tennivaló miatt feledésbe merültek, kezdtek kibontakozni Mr. Polly lelki szemei előtt. Jim bácsira már nem gondolt, nem volt

miért gondolnia, helyette számba vette a hónapokat és éveket, melyek Potwellbe érkezése óta eltelték, és filozofikus szemlét tartott élete felett. Miriamra is gondolt, távolian és személytelenül. Nagy elfoglaltsága elaltatta lelkiismeretét, de most eszébe jutott sok minden, például az, hogy gyűjtogatást követett el, és elhagyta a feleségét. Most először nézett szembe ezekkel a félig feledésbe merült tényekkel. Kellemetlen, ha az embernek eszébe jut, hogy gyűjtogatott, mert ezért a cselekményért börtön jár. Máskülönben, azt hiszem, egy szemernyi megbánás sem volt emiatt Mr. Polly lelkében. De az, hogy elhagyta Miriamot, egészen más dolog volt. Miriamot elhagyni aljasság volt.

Én itt csak Mr. Polly történetét mesélem el, a jellemét nem akarom szépíteni, úgy mondom el tehát a dolgokat, ahogy állnak. A legcsekélyebb megbánást sem érezte a tűz miatt, eltekintve attól a kis nyilallástól, amit akkor érzett, ha arra gondolt, mi történhetett volna, ha rájönnek. Végtére is a gyűjtogatás mesterséges bűn. Vannak bűnök, amelyek önmagukban is bűnök, és azok maradnának minden törvény nélkül is, mint a kegyetlenség, gúny, hitszegés, amik megdöbbennek és sebeznek; de hogy valami elég, az magában még se nem jó, se nem rossz. Rengeteg ház megérdemelné, hogy elégessék, legtöbb modern bútor, a képek és könyvek túlnyomó többsége - az ember akármeddig folytathatná a felsorolást. Ha kollektív társadalmunk valamicskével okosabb lenne, mint egy elaggott idióta, fölégetné például London és Chicago legnagyobb részét, és egészséges, szép városokat építene a rothadó magántulajdon eme pestistelepeinek helyébe. Egyáltalán nem sikerült Mr. Pollyt bemutatnom, ha nem tudom az olvasóval megértetni, hogy ő sok tekintetben a természet egyszerű gyermeke, sokkal betörletlenebb, fegyelmezetlenebb és természetesebb, mint egy átlagos vadember. Nem számítva azt a kis szorongást, igazán örült, hogy volt bátorsága felgyűjtani a házat, megszökni és eljönni a Potwell-fogadóba.

De annak nem örült, hogy Miriamot elhagyta. Láta sírni őt egyszer-kétszer életében, és olyankor mindig nyomorúságosan érezte magát. Most elképzelte, ahogy sír. Némi megdöbbenéssel állapította meg, hogy felelősség terheli Miriam életéért. Azt már elfelejtette, hogy tette tönkre Miriam az ő életét. Eddig abban a megnyugtató tudatban élt, hogy az asszony több mint száz fontot kapott a biztosítótól, de most, ahogy tünődve nézte az úszót, rájött, hogy száz font nem tart örökké. Változatlanul meg volt győződve arról, hogy Miriam élhetetlen; eddig már bizonyára elszámárkodta valahogy azt a pénzt. Akkor pedig...

Maga előtt látta görnyedt vállat, szipogva. Ezt a látványt azelőtt, amíg vele élt, mindig utálatosnak találta, de most szívfacsaróan szánalomra méltónak érezte.

- A fene egye meg! - mondta Mr. Polly. Ebben a pillanatban lemerült az úszó, Polly kirántotta az áldozatot a vízből a pusztulásba, és levette a horogról. Összehasonlította a maga kellemes életét és egészségét Miriam elképzelt szenvedéseivel. - Igazán segíthetett volna magán - mondta és új csalétket tett a horogra. - Mindig arról beszélt, hogy kellene valamit csinálni. Hát mért nem fogott valamibe? - Nézte az úszót, ahogy finoman rezeg, aztán megnyugszik. - Butaság, hogy kezdek vele foglalkozni. Fene nagy butaság - mondta. De ha már elkezdte, nem tudta kivenni fejéből a gondolatot. - Az apád! - kiáltotta hirtelen, és fölrántotta a horgot, de egy pillanattal korábban, mint kellett volna, mert a hal csak odakapott a horoghoz. Polly elhamarkodott mozdulata azt az érzést kelthette a szegény jószágban, hogy nem látják szívesen.

Összeszedte a holmiját, és a ház felé indult.

Az egész fogadón meglátszott már a keze nyoma, hiszen itt találta meg igazi helyét a világban. Minden élénkebb volt, olyan élénk, hogy szinte tarkabarkának látszott a rengeteg rákent fehér és zöld festéktől. Még a kert léckerítését és a csónakokat is fehér-zöld csíkosra festette, mert Mr. Polly azok közé tartozott, akiknek a mázolás határozott érzéki gyönyört okoz. Jobbról és

balról két jókora tábla állt; ezek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a könnyelműbb élvezethajászók körében a fogadó népszerűsége megnőtt. Mindkét tábla újdonságot hirdetett. Az egyik nagy betűkkel ez az egy szó volt felírva: MÚZEUM. A másikon ugyanilyen egyszerűen és lakonikusan ez állt: OMLET. Ez utóbbi szó Mr. Polly egyéni helyesírásával. De amikor látta, hogy egy csónakrakomány ember, aki Lammamba tartott ebédelni, tátott szájjal megáll, elvigyorodik, aztán följön és gúnyosan és nyomatékosan omlet-et kér, rájött, hogy tévedése többet használt a fogadónak, mint amennyit a legnagyobb agyafúrtsággal sikerült volna elérnie. Egy éven belül a folyó mentén szélteben-hosszában új nevén ismerték a fogadót: *Omlet*. És Mr. Polly már titokban sem bosszankodott, hanem mosolygott, és elégedett volt. A kövér asszony omlettjei valóban feledhetetlenek voltak.

(Nyilván észrevették, hogy megváltoztattam a fogadósnevet. Az idő nem múlik el felettünk nyomtalanul.)

A közeledő Mr. Pollyt a kövér asszony széles mosollyal várta a lépcsőn. - Fogott sokat? - kérdezte.

- Eszembe jutott valami - mondta Polly. - Nagyon rosszul jönne magának, ha egy-két napra egy kis szabadságot vennék? Úgyse lesz itt sok dolog csütörtökig.

2

Szakálla mögött a vakmerő Mr. Polly biztonságban érezte magát. Tekintete hosszú idő után újra végigsiklott a fishbourne-i Fő utcán. Az északi oldal nagyjából olyan volt, mint az ő idejében, azzal a különbséggel, hogy a Rusper név eltűnt. Egy sor új üzlet állt azon a helyen, ahol a nagy tűzvész pusztított. Újra épült a Mantell és Throbsons-üzlet, hivalkodóbb külsővel, és a tűzörség is, német-svájci stílusban, sok vörös festékkel; mellettük a Rumbold ház helyén a Gyarmati Teakereskedelmi Társaság fióküzlete nyílt meg, odébb a Salmon és Glückstein-féle trafik, aztán egy kis cukorkaüzlet, melynek emeletén, a kifüggesztett hirdetés szerint, teázó volt. Mr. Polly ezt a boltot gondolta alkalmasnak arra, hogy elvesztett felesége felől tudakozódjék, de még kicsit ingadozott, ne menjen-e inkább lejjebb az utca végén lévő Isteni Gondviselésbe. Ekkor pillantása az ajtó feletti névtáblára esett: „Polly és Larkins” - olvasta. - Ez aztán a meglepetés!

Egy pillanatra gyengeség fogta el. Elment a bolt előtt, végig az utcán, aztán visszajött, és újra szemügyre vette. Középkorú, meglehetősen lompos nő állt a pult mögött. Polly egy percig azt hitte, hogy talán Miriam, borzasztóan megváltozva, aztán fölismerte a sógornőjét. Annie meghízott, és híre-hamva sem volt hajdani jókedvének. A felismerés legcsekélyebb jele nélkül nézett Pollyra, amikor az belépett az üzletbe.

- Kaphatok teát? - kérdezte Mr. Polly.

- Hát, éppenséggel kaphat... - mondta Annie. - De a teázó fönt van... A nővérem éppen nagytakarít, egy kis fölfordulás van.

- Szokás szerint - mondta Mr. Polly halkán.

- Tessék? - kérdezte Annie.

- Azt mondtam, nem baj. Erre?

- Talán akad egy asztal - mondta Annie, és Polly mögött fölment a szobába, melynek lelkiismeretes rendetlensége roppantul emlékeztetett Miriamra.

- Nincs párja az olyan takarításnak, ahol minden a feje tetején áll - mondta Mr. Polly vidáman.

- A nővérem így szokta - mondta Annie tárgyilagosan. - Kiment egy kicsit levegőzni, de biztos hamar itt lesz, hogy befejezze. Csinos, világos szoba ez, ha rendbe' van. Tegyem oda az asztalt magának?

- Hadd segítsek - mondta Polly, és megfogta az asztalt.

Leült a nyitott ablak mellett, és miközben Annie eltűnt, hogy teát hozzon, az asztalon dobolva a következő lépésen gondolkozott. Mindent összevéve, nem is áll olyan rosszul a dolog Miriammal. Képzeletben többféle bevezetéssel próbálkozott.

- Szokatlan név - mondta, amikor Annie föltette az abroszt.

Annie kérdően nézett rá.

- Polly. Polly és Larkins. Valódi név, vagy nem?

- Pollynak hívják a nővéremet. Egy bizonyos Mr. Pollyhoz ment fér'hez.

- Szóval özvegy? - kérdezte Mr. Polly.

- Igen. Öt éve lesz októberben.

- Jóisten! - mondta Polly őszinte meglepetéssel.

- Vízbe fulladt, úgy fogták ki. Sokat beszéltek róla a városba'.

- Sose hallottam erről. Idegen vagyok itt - nagyjából.

- A Medwaybe fulladt, Maidstone közelében. Napok óta lehetett már a vízbe'. Nem ismertük volna meg, a nővérem se, ha nem lett volna a neve bevarrva a ruhájába'. Egész fehéres volt, és már oszladozott.

- Nocsak! Jó kis megrázkódtatás lehetett a feleségének.

- Az volt - mondta Annie, és sötét arccal hozzátette: - de néha jobb egy megrázkódtatás, mint a hosszú haldoklás.

- Ez biztos - mondta Polly. Elmerülten nézett maga elé, miközben Annie a teához terített. - Szóval, vízbe fúltam - mondta magában. - Életbiztosítás volt? - kérdezte.

- Abból indítottuk be ezt a teázót.

Ha így állnak a dolgok, miért gyötörte lelkiismeret-furdalás és aggodalom Miriam miatt? Nyomát se találta a magyarázatnak.

- A házasság lutri - mondta Mr. Polly.

- A nővéremmel is így volt - mondta Annie. - Akar dzsemet is?

- Inkább tojást kérek. Kettőt. Úgy érzem valahogy... mintha egy kis erősítésre szorulnék... Nem lehetett valami rendes ember ez a Mr. Polly, igaz?

- Nehéz volt vele élni. Sokszor sajnáltam a nővéremet. Olyanféle ember volt...

- Züllött? - kérdezte Mr. Polly tétován.

- Nem - felelte Annie megfontoltan. - Nem éppen züllött. Inkább úgy mondhatnám, hogy puhány. Gyöngye volt... mint a viasz. Meddig főzzem a tojáshoz?

- Pont négy percig.

- Az ember elbeszélget egy kicsit - mondta Annie.

- El - mondta Mr. Polly.

Mr. Polly magára maradt gondolataival.

Csodálkozott azon, hogy röviddel ezelőtt még lelkiismeret-furdalást érzett, és gyengéden gondolt Miriamra. Itt, ebben a légkörben mindez eltűnt, és a régi érzés, a tehetetlen gyűlölet visszatért. Nézte az egymásra tornyosodott bútorokat, a kínos gonddal óvott szőnyeget, a rossz képeket a falon. Mért érzett lelki-furdalást? Mért ringatta magát abba az illúzióba, hogy a részvétlen éjszakában egy gyámoltalan asszony hangosan sír utána? Eltöprengett a lélek felfoghatatlan rejtelsein, aztán egy jelentéktlenebb kérdés felé fordult. Valóban gyenge volt? Az ördögbe! ismert ő sokkal gyengébb embereket is.

A tojás megérkezett. Annie, úgy látszott, nem óhajtja a beszélgetést folytatni.

- Megy a bolt? - kockáztatta meg Mr. Polly a kérdést. Annie gondolkozott. - Megy is, nem is. Valahogy így - mondta.

- Hm - mondta Mr. Polly, és nekikészült a tojásevésnek. - Na, és volt vizsgálat annak az embernek a dolgában?

- Micsoda embernek?

- Hogy is hívták? Polly.

- Persze.

- Biztosak benne, hogy ő volt?

- Hogy érti ezt? - Annie élesen nézett rá, és Mr. Polly lelkét hirtelen sötét rémület járta át. - Ki más lehetett volna, amikor a saját ruhájába' volt.

- Hát persze - mondta Mr. Polly, és nekifogott a tojásnak. Izgalmában csak akkor vette észre, hogy milyen a tojás, amikor már félig megette, Annie meg biztos távolban lent volt az üzletben.

- Atyaisten! - mondta és gyorsan a bors után nyúlt. - Egy Miriam-féle tojás! Micsoda vircsaft! Öt éve nem ettem ilyen tojást. Vajon hol veszi őket? Biztos gondosan válogatja. - Abba-hagyta, és a másikkal próbálkozott.

Egy csöpp dohos íztől eltekintve a másik tojás igazán finom volt. Mr. Polly már a végén járt, amikor Miriam belépett. Fölnézett.

- Szép idő van - mondta a rámeredő Miriamnak, és látta, hogy az asszony azonnal fölismerte a hangjáról és mozdulatáról. Miriam elfehéredett, és becsukta az ajtót maga mögött. Úgy látszott, mindjárt elájul. Mr. Polly fölugrott, és gyorsan széket tolt alá.

- Úristen! Te vagy az? - suttogta Miriam, és inkább leroskadt, mint leült a székre.

- Nem - mondta Mr. Polly nagyon komolyan. - Nem én vagyok. Csak úgy néz ki, mintha én volnék. Ez a helyzet.

- Mindig tudtam, hogy az az ember nem te voltál. Igyekeztem hinni, hogy te vagy. Megpróbáltam hinni, hogy talán a víz változtatta meg a csuklódat meg a lábadat meg a hajad színét.

- Úgy?

- Mindig féltem, hogy egyszer visszajössz.

Mr. Polly visszaült a tojáshoz. - Nem jöttem vissza. Ne hidd - mondta nagyon komolyan.

- Hogy fogjuk visszafizetni a biztosítást, nem tudom. - Miriam sírva fakadt. Elővette zsebkendőjét, és beletemette az arcát.

- Ide hallgass, Miriam. Én nem jöttem vissza, és nem is fogok visszajönni. Én... látogató vagyok a másvilágról. Te tartsd a szádat rólam, én is tartom magamról. Azért jöttem vissza, mert arra gondoltam, hogy talán nyomorogsz, vagy valami bajod van, meg mit tudom én! Most láttalak, és megnyugodtam. Tökéletesen megnyugodtam. Érted? Szedem is a sátorfámat, érted? Hókuszpókusz, itt se voltam. - Eszébe jutott a teája, szürcsölve kiitta a csészét, és fölállt

- Ne gondold, hogy még egyszer látni fogsz, mer' nem fogsz - mondta, és indult az ajtó felé.

- Ez volt ám a finom tojás - mondta, egy másodpercig még ott ácsorgott, aztán eltűnt.

Annie a boltban volt.

- Egy kis megrázkódtatás érte az asszonyságot - jegyezte meg Mr. Polly. - Valami kísértetről fantáziált. Nem egészen értettem a dolgot. Viszontlátásra.

És elment.

3

Mr. Polly a kövér asszonyság mellett ült, hátul a Potwell-fogadó kertjében, az egyik zöldre festett, kis asztalnál, és az élet rejtélyeivel viaskodott. Derűsen fénylő este volt, mély csend honolt a mozdulatlan levegőben; a folyókanyar ilyenkor volt a legszebb. Egy hattyú úszott át a túlsó part sötétzöld tükörképén, a folyó lustán, fényesen hömpölygött végső célja felé, fodra se rezdült, csak a náddal benőtt földnyelvénél, ahol a három nyárfa szökött tisztán és harmonikusan a zöldessárga ég felé. Mintha az ég barátságos, meleg, hatalmas kristálygömbjében pihent volna a világ. Minden olyan biztonságosan körülzártnak, félelmet nem ismerőnek tetszett, mint a gyermek, aki csak most fog megszületni. Nyugalom és feltétlen biztonság hangulata áradt szét az estében. Mr. Polly lelkét eltöltötte a meggyőződés, hogy minden, de minden boldogító és tökéletes. Nem tudta elhinni, hogy az élet egykor rosszabb volt egy kis látszólagos diszharmóniánál, hogy van más árnyék is az életben, mint az a bársonyos puhaság, ami a némán sikló hattyú háttérét alkotja, vagy más moraj, mint a kikötött, lágyan ringó ladik körül elsurranó víz csobogása. Mr. Polly a környező világtól felszabadult, ujjongó lélekkel igyekezett - egy kicsit tétován - összerakni a sokféle emléket, ami félig elsüllyedve kerengett agyában.

Megszólalt, és szavai, mint a kettétört és hirtelen vízbe hajított bot, szétrombolták az idézett árny tükörképét.

- Jim nem jön többé vissza. Vízbe fulladt öt évvel ezelőtt.

- Hol? - kérdezte a kövér asszony meglepődve.

- Mérföldekre innét. A Medwaybe... arra Kentben.

- Uram teremtőm!

- Így van ez jól - mondta Mr. Polly.

- Honnan tudja?

- Otthon voltam.

- Otthon? Hol?

- Nem fontos. Ott tudtam meg. Napokig volt a vízben. Az én ruhám volt rajta, és ők azt hitték, hogy én vagyok.

- Ők? kik azok az ők?

- Nem fontos. Nem megyek vissza hozzájuk.

A kövér asszony némán nézett Mr. Pollyra egy ideig. Arcán a vizsgálódó kifejezést csendes elégedettség váltotta fel. A folyóra nézett.

- Szegény Jim. Sose vót valami tapintatos. Nem mondhatnám, hogy nagyon elszomorít - tette hozzá csendesen.

- Engem se - mondta Mr. Polly, s egy lépéssel közelebb jutott a gondolathoz, ami foglalkoztatta. - De azt hiszem, nem sok jó származna abból, ha még élne, nem igaz?

- Sose származott belőle sok jó - ismerte el a kövér asszony.

- Neki is megvoltak a maga örömei - elmélkedett Mr. Polly. - Persze mások, mint a mieink. - A gondolat megint odébb siklott. - Sokat töröm a fejem az életen - mondta halkán. Megpróbált újra közelébe férközni. - Az ember úgy indul neki az életnek, hogy vár valamit. Aztán nem úgy lesz. De az nem számít. Az ember úgy képzei, hogy vannak jó dolgok, és vannak rosszak, de ennek nem sok köze van ahhoz, hogy igazából mi a jó, és mi a rossz. Én mindig olyan szkeptikusféle voltam, és sose hittem azt a hülyeséget, hogy az emberek különbséget tudnak tenni jó és rossz között. Én legalább sose tudtam. Az én torkomon nem akadt meg az Ádám almacsutkája, asszonyom. Nem bizony!

Tűnődött. - Egyszer fölgyújtottam egy házat.

A kövér asszony összeresztette.

- Nem bántam meg. Nem hiszem, hogy rosszabbat cselekedtem, mint amikor gyerekkoromban elégettem egy játékszeremet. Majdnem megöltem magam egy borotvával. Ki nem jutott el idáig - legalább gondolatban? Életem legnagyobb részében félálomban éltem. A házasságom is csak rossz álom volt. Sose irányítottam az életemet, el se kezdtem élni igazán. Csak léteztem, és a dolgok is csak úgy maguktól történtek velem. Mindenki így van ezzel. Jim se tehetett róla. Rálöttem, meg akartam ölni. Elejtettem a puskát, és ő megkaparintotta. Majdnem ő ölt meg engem. Ha egy pillanattal később bukok le... Komisz egy éjszaka volt... De hát... nem hibáztatom. Csak... éppen nem tudom, mire volt jó az egész... Mint a gyerekek, amikor játszanak az óvodában... Megütik magukat... néha... - Aztán hirtelen így folytatta: - Van itt valami, amit nem veszünk figyelembe. Sose azt kapjuk, amit kapni szeretnénk, nem akkor teszünk jót, amikor azt hisszük, hogy jót teszünk. Nem az igyekezetünktől függ a boldogságunk, és a másoké se. Van olyanfajta ember, akit mindenki szeret és segít, és van olyan, akit nem. Ezt tudomásul kell venni, és vállalni kell a következményeket. Miriam csupa igyekezet volt.

- Ki az a Miriam? - kérdezte a kövér asszony.

- Nem ismeri. Folyton összeráncolt szemöldökkel járkált, és igyekezett nem csinálni azt, amit szeretett volna - ha ugyan egyáltalában volt olyasmi, amit szeretett volna csinálni. - Mr. Polly elvesztette a fonalat.

- Az ember nem tehet arról, hogy kövér - mondta a kövér asszony kis szünet után, mert közben megpróbált fölemelkedni Mr. Polly gondolataihoz.

- Arról nem - mondta Mr. Polly.

- Néha jól jön, néha rosszul.

- Mint az én összevissza beszédem.

- A tanács nem hosszabbította volna meg az engedélyemet, ha nem lennék kövér...

- És mit tettünk azért, hogy ilyen esténk legyen? Istenem! Nézze! - karjával széles mozdulatot tett az ég felé. - Ha néger volnék vagy olasz, kiállnék ide és énekelnék. Néha füttyörészek, de a mindenségit! most énekelni szeretnék. Néha azt hiszem, hogy a naplementéért élek.

- Nem tudom, mi haszna van abból, hogy mindig a naplementét nézi, ahogy szokta.

- Én se. De azért csinálom. Azért születtem, hogy szeressem a naplementét meg más dolgokat.

- De az semmire se jó - mondta a kövér asszony elgondolkozva.

- Bánja az ördög - mondta Mr. Polly.

A kövér asszony hangulata elkomolyodott: - Egyszer meg kell halni - mondta.

- Vannak dolgok, amiket nem tudok elképzelni - szólalt meg hirtelen Mr. Polly. - Például magát mint csontvázat... - A szomszéd kerítése felé mutatott. - Nézze ott azokat... a sárga háttéren... csak csalán, semmi más... Vacak gyom, ha csak a hasznuk szerint nézi a dolgokat. Nem jók semmire, még a másvilágon sem. De nézze csak, milyen szépek.

- Nemcsak a külső számít.

- Ahányszor látom, hogy szép naplemente készül, és nem lesz túl sok dolgom, kijövök majd, és leülök ide - mondta Mr. Polly.

A kövér asszony ránézett, és tekintetében helyeslés és homályos, habozó ellenkezés birkózott egymással, aztán lassan az aranyszínű égre rajzolódó, sötét csalánpagodák felé fordította a szemét: - Bárcsak mindig megtehetnénk - mondta.

- Én megteszem.

A kövér asszony alig hallhatóan suttozta: - De nem örökké.

Kis időbe telt, míg Mr. Polly újra megszólalt: - Én akkor is mindig eljövök ide, ha már csak szellem leszek.

- És tönkreteszi a mások üzletét - mondta a kövér asszony fölhangyva erkölcsi aggodalmaival a vidámabb hang kedvéért.

- Nem, én nem olyan szellem leszek - mondta Mr. Polly újabb, hosszú csend után. - Csak egy érzés leszek, láthatatlan... egy kicsit derűs, egy kicsit meleg, mint...

Nem beszéltek többet, csak ültek a meleg félhomályban, sokáig, míg végül egymás arcát sem tudták már kivenni. Nem nagyon gondolkoztak, inkább átadták magukat a lélek csendes, puha nyugalmanak. Denevér rebtent el mellettük.

- Ideje, hogy bemenjünk, öreganyó - mondta Mr. Polly, és fölállt. - Vacsorázzunk. Ahogy mondta, nem ülhetünk itt örökké.

.oOo.